CERCETAREA NAŢIONALĂ PRIVIND VIOLENŢA ÎN FAMILIE ŞI LA LOCUL DE MUNCĂ

România, 2003

Centrul Parteneriat pentru Egalitate

Copyright © CPE, 2003

Acest material este distribuit gratuit.
Rezultatele cercetării sunt disponibile şi în format electronic - fişier PowerPoint şi baza de date SPSS – şi pot fi descărcate de pe site-ul **CPE** (http://www.gender.ro).
De asemenea, puteţi solicita transmiterea acestora prin e-mail la adresa info@gender.ro.
Reproducerea parţială sau integrală a informaţiilor din acest material este permisă cu menţionarea sursei.

Cercetare Naţională privind Violenţa în Familie şi la Locul de Muncă

România, 2003

Centrul Parteneriat pentru Egalitate – CPE
www.gender.ro

organizaţie membră a Reţelei Deschise Soros - SON

Cuprins

- **Cuvânt înainte**
- **Prezentarea Proiectului *Cercetarea naţională asupra violenţei în familie şi la locul de muncă***
- **Metodologia cercetării**
- **Prezentarea Centrului Parteneriat pentru Egalitate (CPE)**

I. Analiză asupra violenţei în familie
- **I.1 Violenţă psihologică**
- **I.2 Violenţă fizică**
- **I.3 Violenţă socială**
- **I.4 Violenţă economică**
- **I.5 Violenţă sexuală în familie**
- **I.6 Violenţa în familie - concluzii**

II. Analiză asupra violenţei la locul de muncă

III. Analiză asupra instituţiilor judeţene cu rol în prevenirea şi combaterea violenţei în familie

IV. Analiză asupra profesiilor de asistenţă în domeniul violenţei în familie

V. Anexă tehnică (chestionare utilizate, metodologii de lucru)

- **Prezentare Institutul de Marketing şi Sondaje - IMAS**

Cercetarea naţională care face obiectul acestei publicaţii este fundamentată pe un efort complex de investigaţie a unei realităţi foarte sensibile şi disputate în România ultimilor ani: violenţa în familie şi la locul de muncă. Datele obţinute constituie semnale de alarmă îngrijorătoare cu privire la dimensiunile violenţei în familie şi la locul de muncă, şi se asamblează în analize destinate să fundamenteze elaborarea unor politici publice eficiente în domeniu. De-a lungul derulării acestui proiect au fost organizate consultări cu specialişti şi specialiste în sociologie, psihologie, educaţie, problematică de gen, sănătate, asistenţă socială, drepturile omului.

Folosesc acest prilej pentru a adresa echipei de autoare şi autori mulţumiri pentru entuziasmul, timpul şi eforturile depuse în construirea şi finalizarea acestui proiect: Manuela Stănculescu, Ionica Berevoescu şi Mugur Ciumăgeanu.

De asemenea, adresez mulţumiri speciale tuturor persoanelor care au colaborat şi ne-au sprijinit în demersul nostru, contribuind cu idei valoroase, dedicându-ne din timpul şi expertiza lor: Laura Albu, Elena Bălan, Eva Bodrogi, Doina Dimitriu, Cristina Horia, Mihaela Miroiu, Valentina Marinescu, Daniela Neagu, Carmen Şendriuc, Renate Weber.

Dimensiunile fenomenului violenţei în familie:
Instrumentul de culegere a datelor a permis, dincolo de studiul de ansamblu al realităţii violenţei în familie şi la locul de muncă, identificarea şi analiza tipurilor de violenţă în familie pentru ultimele 12 luni care au precedat culegerea datelor. Este vorba de violenţa în familie ca "*stil de viaţă*", cu alte cuvinte, este vorba de violenţa în familie care se manifestă frecvent şi care marchează viaţa de zi cu zi. Astfel, în România în ultimele 12 luni:

- În jur de **800.000 de femei** au suportat în mod frecvent violenţa în familie sub diferite forme ;
- Mai mult de **340.000 de copii** (0–14 ani) au asistat în mod frecvent la scene de violenţă fizică între părinţi ;
- Mai mult de **370.000 de copii** (0–14 ani) au asistat la insulte şi înjurături frecvente între părinţi sau între adulţi în gospodărie.

Atitudinea faţă de violenţa în familie şi la locul de muncă:

- În comparaţie cu datele existente la nivelul Uniunii Europene, *populaţia din România este semnificativ mai îngăduitoare faţă de violenţa în familie*, în toate formele acesteia.
- Toleranţa ridicată faţă de violenţa în familie, împreună cu vehicularea clişeelor referitoare la violenţă, (vezi cap. "Violenţa în familie, valori şi norme") generează, în multe cazuri, *considerarea comportamentului violent ca un comportament normal.*
- În consecinţă, *comportamentul violent* deghizat în normalitate *se transmite de la o generaţie la alta.*

Legislaţia privitoare la violenţa în familie şi la locul de muncă:

- Ca demers legislativ, România beneficiază, în momentul de faţă, de acte normative[1] şi proiecte de acte normative[2] destinate să reglementeze fenomenul de violenţă în familie şi la locul de muncă. Cercetarea de faţă arată însă că aceste demersuri legislative nu sunt armonizate cu realitatea căreia i se adresează, existând un risc serios ca *legislaţia să se manifeste doar la nivel declarativ* (vezi în cercetare cap. "Violenţa în familie, concluzii", cap. 3.3 şi cap. 4.4).
- Un procent semnificativ din populaţie - 45% nu este familiarizat cu existenţa unui instrument juridic ce reglementează violenţa în familie şi un procent alarmant de mare de victime – peste 80% - nu au apelat la instituţiile statului pentru a gestiona o situaţie de violenţă în familie.
- Datele culese în cercetarea de faţă permit semnalarea *costurilor sociale* semnificative generate de violenţa în familie şi la locul de muncă, şi a faptului că aceste fenomene au serioase implicaţii de *sănătate publică* (vezi capitolele 1.9, 2.9, 3.9, 4.5, 5.5 din cercetare).

Roxana Teşiu

Preşedintă Executivă
Centrul Parteneriat pentru Egalitate

[1] Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, publicată în Monitorul Oficial nr. 367/29 mai 2003
[2] Proiect ordonanţa de urgenţă pentru modificarea şi completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, publicat pe site-ul MMSSF, www.mmssf.ro

CERCETAREA NAŢIONALĂ PRIVIND VIOLENŢA ÎN FAMILIE ŞI LA LOCUL DE MUNCĂ

Un domeniu de interes al **Centrului Parteneriat pentru Egalitate (CPE)** îl reprezintă prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor. Încă de la începutul activităţii noastre, ne-am confruntat cu lipsa unor statistici în domeniu care să redea fidel dimensiunea, gravitatea şi consecinţele acestui fenomen. S-a simţit nevoia elaborării unui studiu în baza căruia experţii si instituţiile abilitate să elaboreze modele de prevenire şi combatere a violenţei în familie şi, nu în ultimul rând, să ajute la dezvoltarea unei metodologii standard de monitorizare a acestui fenomen.

În lipsa unei statistici cu reprezentativitate la nivel naţional, au existat, însă, o serie de statistici ale unor instituţii publice, şi ale unor organizaţii neguvernamentale care relevă, fără nici o îndoială, faptul că numărul femeilor victime ale violenţei în familie este în continuă creştere. Aceste cifre provin din statisticile departamentelor specializate ale Poliţiei (ex Institutul pentru Cercetarea şi Prevenirea Criminalităţii din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei), ale Institutului de Medicină Legală, şi ale organizaţiilor neguvernamentale care oferă servicii în acest domeniu. Este ştiut faptul că datele înregistrate de aceste instituţii reprezintă doar vârful iceberg-ului, cele mai multe dintre victime refuzând să apeleze la instituţiile abilitate fie din teamă faţă de agresor, din motive financiare, fie din sentimentul de jenă faţă de cei din jurul ei etc.

Pornind de la această realitate, începând din luna iulie am iniţiat – pentru prima oară în România – acest proiect de cercetare, la nivel naţional, care să radiografieze violenţa în familie şi la locul de muncă.

Obiectivul general al proiectului de cercetare constă în realizarea unui studiu cu reprezentativitate naţională care să contribuie la:
- crearea unui model teoretic pentru experţii care lucrează în prevenirea şi intervenţia în domeniul violenţei în familie
- crearea, definirea şi validarea unor instrumente de lucru specifice de asistare a victimelor în domeniul violenţei în familie
- dezvoltarea unei metodologii de monitorizare a fenomenului de violenţă în familie

Publicul căruia ne adresăm:
- ONG-urile care derulează programe de prevenire şi intervenţie în domeniul violenţei în familie
- instituţiile publice cu atribuţii în prevenirea, combaterea şi monitorizarea violenţei în familie
- cercetătorii şi experţii cu interese în acest domeniu
- opinia publică (femei şi bărbaţi, în egală măsură)

Eşantionul de populaţie folosit în cercetare:

I. *Chestionar aplicat la nivelul populaţiei* – a fost aplicat pe un număr de 1.800 persoane cu vârste de 18 ani şi peste, din care 1200 sunt femei, iar 600 sunt bărbaţi

II. *Chestionar instituţional* – studiu privind rolul, atribuţiile şi colaborarea dintre instituţiile publice cu responsabilităţi în domeniu: 182 reprezentanţi cu funcţie de decizie în aceste instituţii

III. *Chestionar pentru experţii care lucrează în domeniul violenţei în familie* – a fost utilizată metodologia Delphi pentru un număr de 190 de experţi din cadrul autorităţilor locale, Poliţie, Institutele de Medicină Legală, medici de familie, spitale de urgenţă şi organizaţii neguvernamentale

Institutele care au participat la realizarea acestui studiu sunt:
- **Institutul de Marketing şi Sondaje – IMAS S.A**. - a desfăşurat activitatea propriu-zisă de teren, prin aplicarea de chestionare în rândul populaţiei, a instituţiilor cu atribuţii şi preocupări în domeniu, şi în rândul experţilor, a realizat baza de date
- **SC GALLUP Organization Romania** – a desfăşurat controlul asupra acurateţei culegerii şi introducerii datelor de către IMAS

Echipa proiectului de cercetare a fost alcătuită din psihologi şi cercetători specialişti în ştiinţe sociale: Ionica Berevoescu, Mugur Ciumăgeanu, Manuela Stănculescu, Carmen Şendriuc.

CPE a derulat acest proiect cu sprijinul **Centrului de Resurse Juridice (CRJ)**, prin fonduri obţinute de la **Open Society Institute (OSI).**

Coordonatoare program CPE: Iosefina Sîrbu

Telefoane: (40)-21-212.11.96, 212.11.97
Fax: (40)-21-212.10.35
E-mail: isirbu@gender.ro
Web: http://www.gender.ro

METODOLOGIA CERCETĂRII

*Cercetarea **Violenţa în Familie şi la Locul de Muncă** a inclus două părţi: o anchetă individuală şi o anchetă instituţională.*

Ancheta individuală

➢**Volumul eşantionului:** Un eşantion de 1206 persoane, reprezentativ pentru populaţia de 18 ani şi peste, şi un eşantion de 600 de femei, reprezentativ pentru populaţia feminină de 18 ani şi peste. În total, 1806 cazuri. Eşantioanele au fost elaborate de către beneficiar, inclusiv selecţia localităţilor şi a numărului secţiilor de votare.
➢ **Tipul eşantionului:** eşantion stratificat, probabilist, tri-stadial.
➢ **Criterii de stratificare:** 18 arii culturale grupate pe provincii istorice, mediu rezidenţial (urban - rural), mărimea localităţilor urbane (4 tipuri), gradul de dezvoltare al localităţilor rurale (3 categorii).
➢ **Eşantionare:** selecţie probabilistă a localităţilor (95), a punctelor de eşantionare (secţii de votare, 160) şi a persoanelor. Pentru selecţia persoanelor au fost utilizate în principal listele electorale actualizate. Pentru a corecta efectul de "îmbătrânire a listelor electorale" a fost realizat un eşantion aleator separat de tineri.
➢ **Reprezentativitate:** eşantionul este reprezentativ pentru populaţia adultă neinstituţionalizată a României (atât total, cât şi de femei), cu o eroare tolerată de ± 2,3 %.
➢ **Validare:** eşantionul a fost validat pe baza datelor INS.
➢ **Ancheta de teren:** 12 iulie - 13 august.
➢ **Control culegerii datelor** a fost realizat de The Gallup Organization.
➢ **Pretestare:** Proiectarea cercetării a inclus mai mulţi paşi de pretestare a instrumentelor. Pe de o parte, au fost organizate întâlniri cu experţi practicieni în domeniu, din diferite oraşe din ţară. Pe de altă parte, institutele responsabile de activitatea de teren (IMAS şi The Gallup Organization) precum şi experţii CPE au pretestat toate instrumentele cercetării.
➢ Interviurile au fost realizate "faţă în faţă", la domiciliile subiecţilor.
➢ Valorile prezentate sunt cele rezultate direct din teren (nu s-au făcut ponderări).
➢ În acest caiet datele sunt prezentate selectiv. Cei interesaţi de celelalte întrebări din chestionar sau de analize cu variabilele utilizate pot accesa baza de date la adresa www.gender.ro

Ancheta instituţională

➢ **Instituţii:** Au fost intervievaţi 182 de reprezentanţi ai instituţiilor de la nivel judeţean cu atribuţii în domeniul violenţei în familie.
➢ **Experţi:** A fost desfăşurată o anchetă Delphi la care au luat parte 191 de experţi care lucrează direct cu victime/agresori ai violenţei în familie.
➢Prelucrare statistică şi prezentare grafică: **IMAS**

CENTRUL PARTENERIAT PENTRU EGALITATE

MISIUNEA CPE este să promoveze integrarea principiului egalităţii de şanse pentru femei şi bărbaţi în politicile publice şi practicile asociate, ca parte componentă a democraţiei şi societăţii deschise, în scopul redefinirii statutului şi îmbunătăţirii condiţiei femeii în România.

OBIECTIVUL CPE îl reprezintă dezvoltarea şi implementarea de proiecte şi programe ce vizează conştientizarea societăţii româneşti cu privire la condiţia actuală a femeilor şi rolul pe care acestea pot şi trebuie să îl aibă în dezvoltarea socială a României.

ACTIVITATEA CPE este fundamentată pe dezvoltarea de programe operaţionale, desfăşurate în parteneriat cu principalii actori interesaţi de problematica genului social, la nivelul societăţii civile şi al autorităţilor publice. Domeniile de activitate sunt: gen social şi dezvoltare, gen social şi educaţie, egalitatea de şanse pentru femei şi bărbaţi în procesul de aderare la Uniunea Europeană, prevenirea violenţei împotriva femeilor şi a traficului cu femei.

PRINCIPALELE PROGRAME ALE CPE

1. „Violenţa împotriva femeilor”

Obiectivele principale ale programului sunt:

- creşterea gradului de informare şi conştientizare cu privire la gravitatea şi consecinţele economice şi sociale ale fenomenului de violenţă împotriva femeii, prin proiecte de intervenţie educaţională
- susţinerea organizaţiilor neguvernamentale implicate în prevenirea violenţei împotriva femeii prin crearea unui cadru comun de intervenţie asupra violenţei în familie, prin analizarea, evaluarea şi implementarea politicilor şi metodelor de asistare şi consiliere a victimelor violenţei
- desfăşurarea unor acţiuni de lobby pentru crearea şi influenţarea cadrului legislativ specific, care să răspundă optim realităţii şi complexităţii fenomenului de violenţă în familie
- radiografierea fenomenului de violenţă împotriva femeii prin realizarea unei cercetări naţionale privind violenţa în familie şi la locul de muncă

2. „Observatorul Naţional privind egalitatea de şanse pentru femei şi bărbaţi”

Obiectivul principal al programului este dezvoltarea Observatorului Naţional, un mecanism integrat de promovare a egalităţii de şanse pentru femei şi bărbaţi în viaţa publică, cu accent pe piaţa muncii şi drepturile economice şi sociale. Obiectivul programului este realizat prin următoarele tipuri de acţiuni:

- crearea unei structuri de informare, documentare şi resurse în domeniul egalităţii de gen
- crearea unor mecanisme de monitorizare a respectării principiilor egalităţii de şanse pentru femei şi bărbaţi la nivel legislativ şi executiv
- iniţierea şi derularea de acţiuni de lobby şi advocacy în sprijinul asigurării unei egalităţi de şanse reale şi consistente pentru femei şi bărbaţi
- instruirea grupurilor-ţintă specifice în perspectiva promovării egalităţii de şanse pentru femei şi bărbaţi în toate domeniile vieţii publice

3. „Gen şi Educaţie”

Obiectivele principale ale componentelor acestui program sunt:

- implicarea civică în sprijinul egalităţii de gen, prin creşterea competenţelor profesoarelor şi profesorilor în ceea ce priveşte educaţia civică în perspectiva integrarii europene
- dezvoltarea de practici şi atitudini în procesul de educaţie, în spiritul şanselor egale şi al tratamentului egal pentru fete şi băieţi, femei şi bărbaţi
- dezvoltarea unui stil de viaţă sănătos prin integrarea aspectelor legate de diferenţele de gen în programele de educaţie şi serviciile de sănătate
- prevenirea traficului cu femei prin informarea asupra riscurilor migraţiei ilegale şi ale traficului cu femei, prin realizarea educaţiei sexuale şi a educaţiei de gen specifice

CPE este organizaţie membră SON - Reţeaua Deschisă Soros (www.son.ro), o reţea de 13 organizaţii neguvernamentale care sprijină dezvoltarea durabilă a României în spiritul valorilor societăţii deschise şi organizaţie membră a Network Women's Program (www.soros.org/women), reţea formată din programele pentru femei ale Fundaţiilor Soros din peste 30 de ţări, coordonată de Open Society Institute - New York.

CONTACT

Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), str. Căderea Bastiliei nr.33, sector 1, Bucureşti, cod 010613
Telefon: 021-212 11 96/ 021-212 11 97; fax: 021-212 10 35; GSM: 0723 22 11 96
E-mail: info@gender.ro; web-site: www.gender.ro

I.VIOLENŢĂ ÎN FAMILIE

Cercetarea naţională privind violenţa în familie şi la locul de muncă România, 2003

iulie-august 2003

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

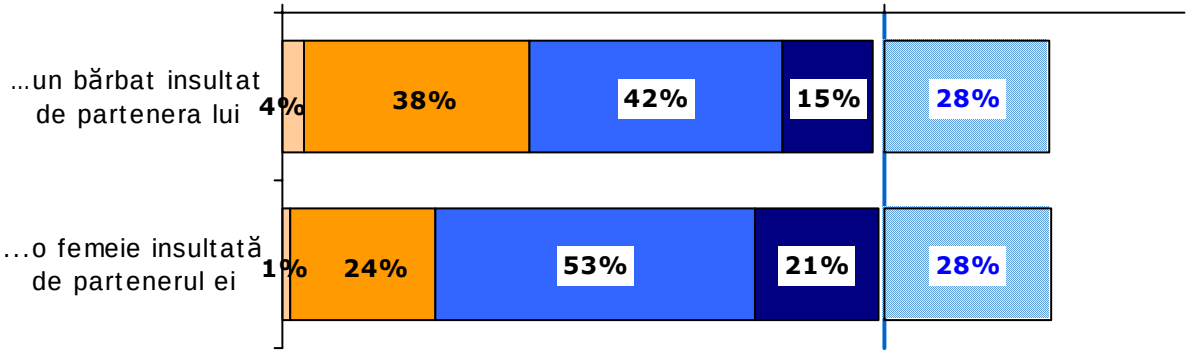

Eşantion de femei

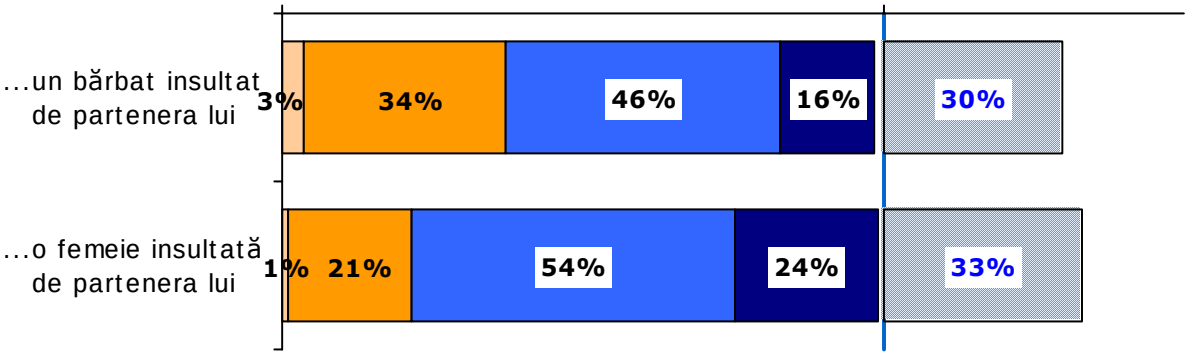

Sub-eşantion „victime"

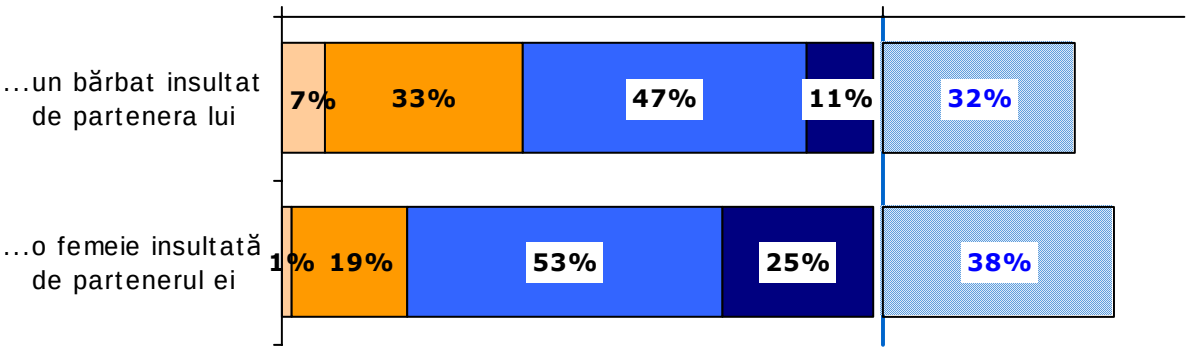

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

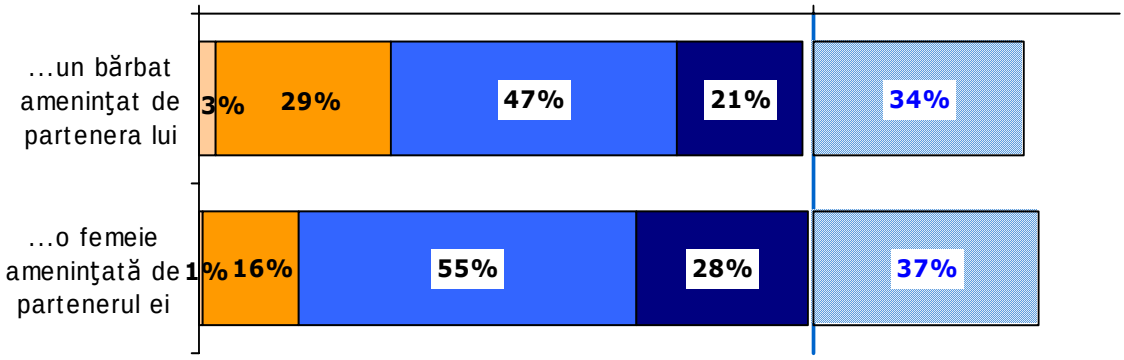

Eşantion de femei

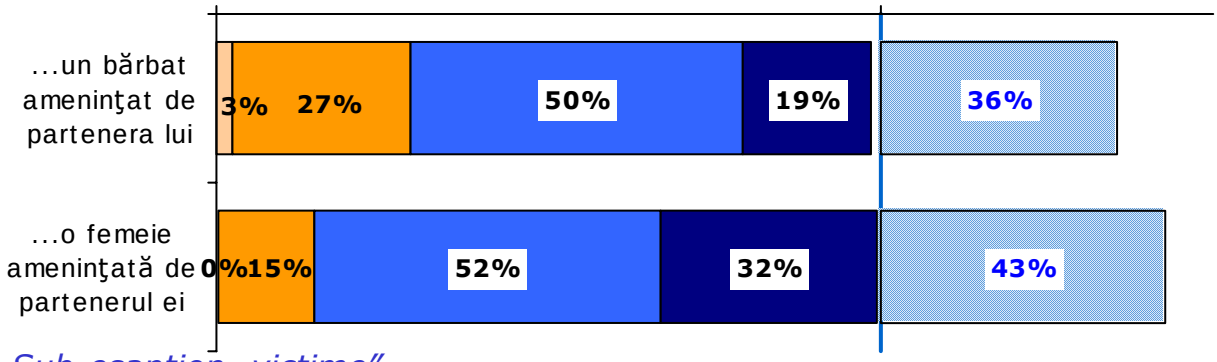

Sub-eşantion „victime"

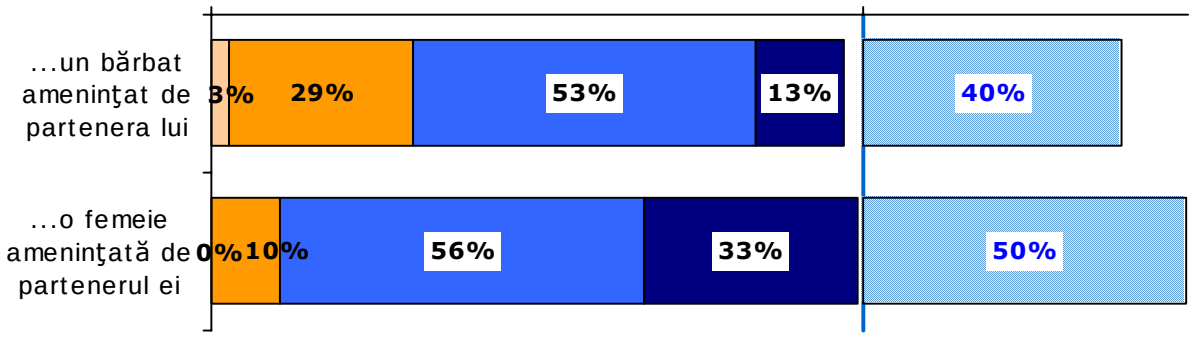

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

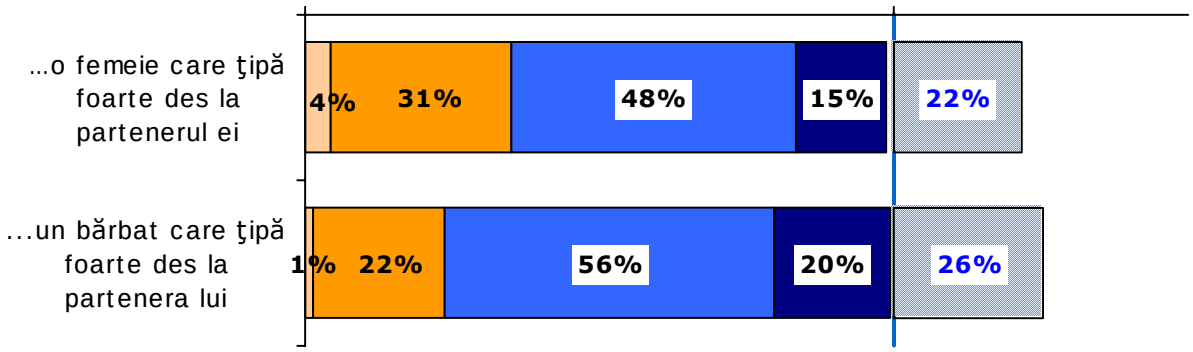

Eşantion de femei

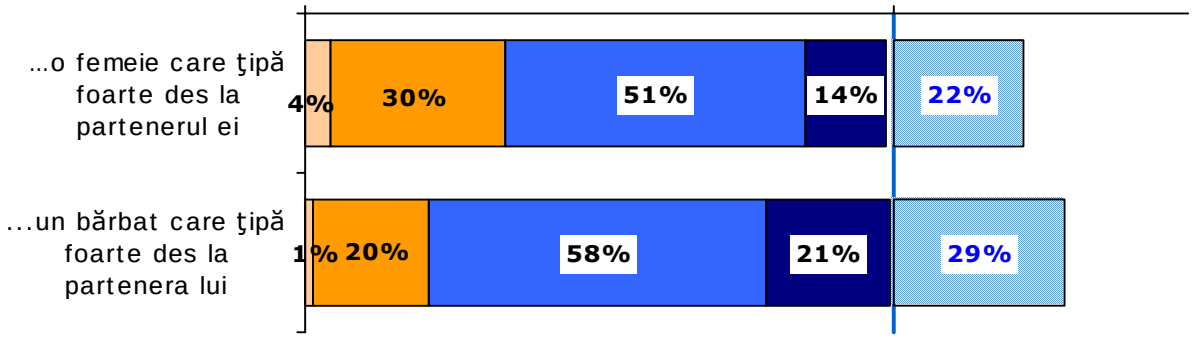

Sub-eşantion „victime"

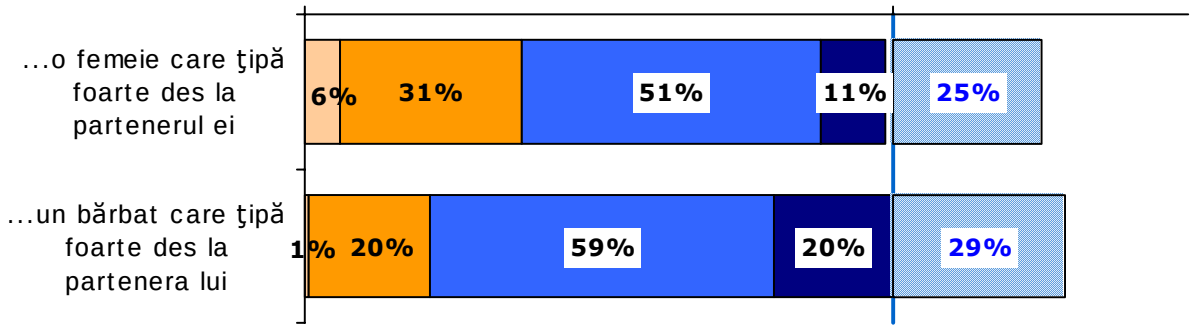

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns "destul de grav" sau "foarte grav"

Eşantion naţional

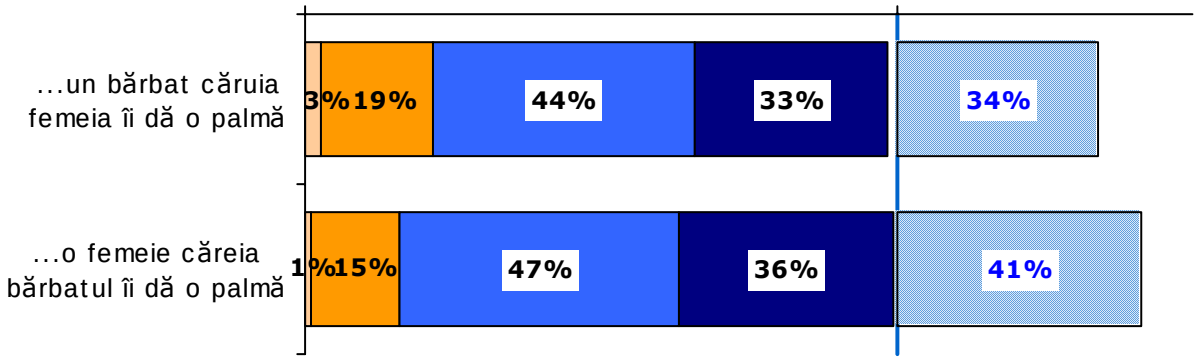

Eşantion de femei

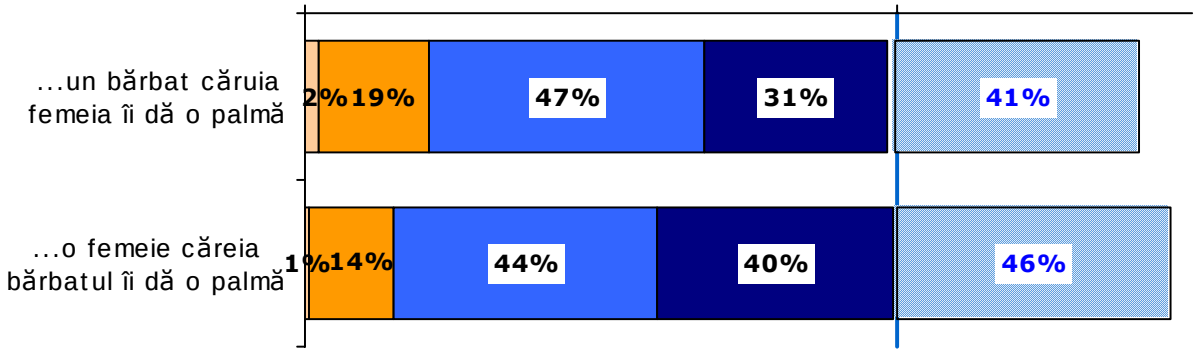

Sub-eşantion "victime"

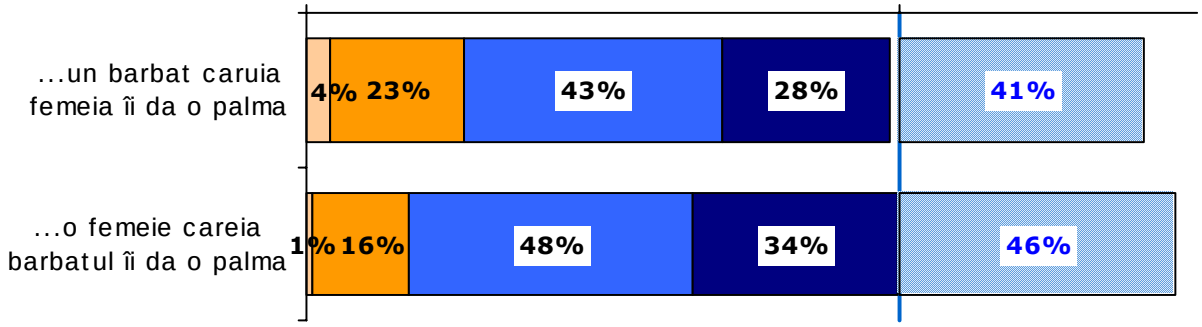

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

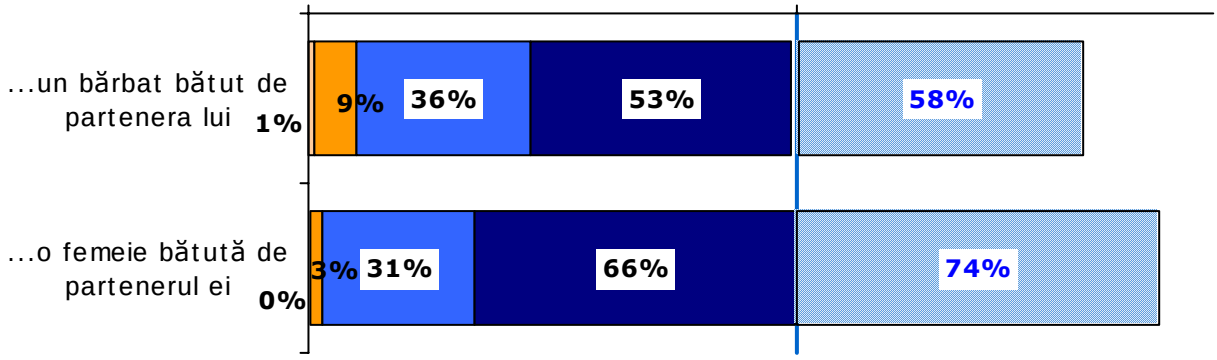

Eşantion de femei

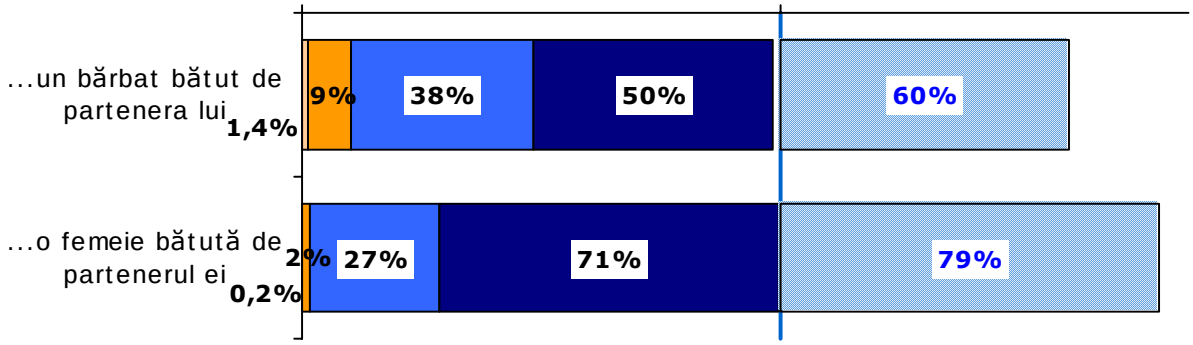

Sub-eşantion „victime"

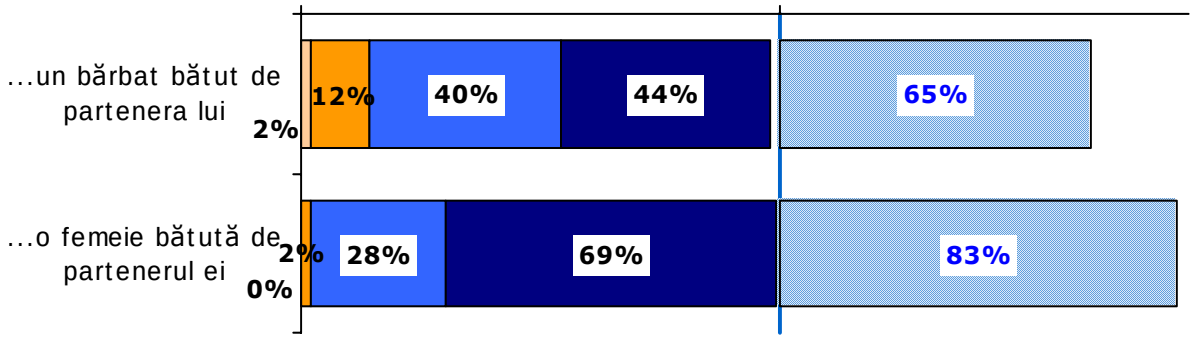

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

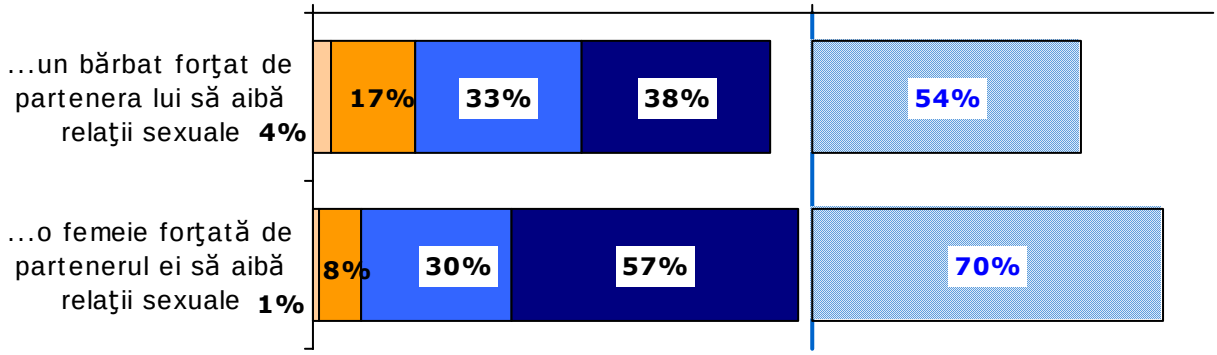

Eşantion de femei

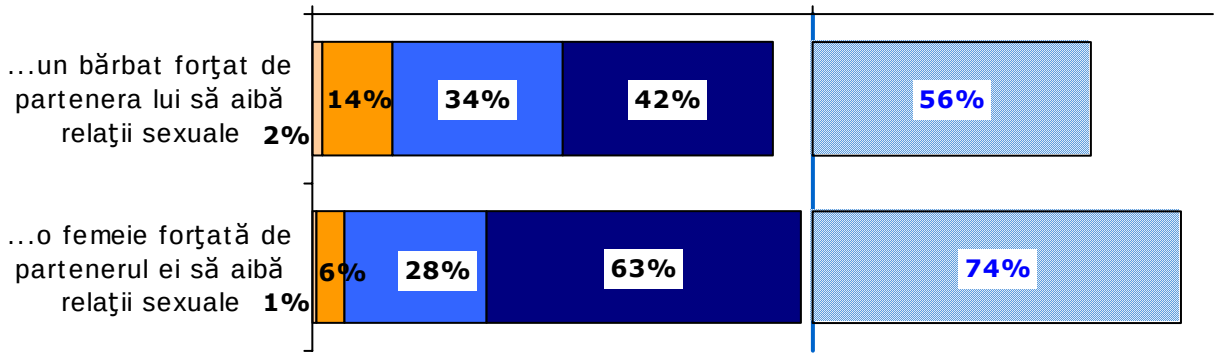

Sub-eşantion „victime"

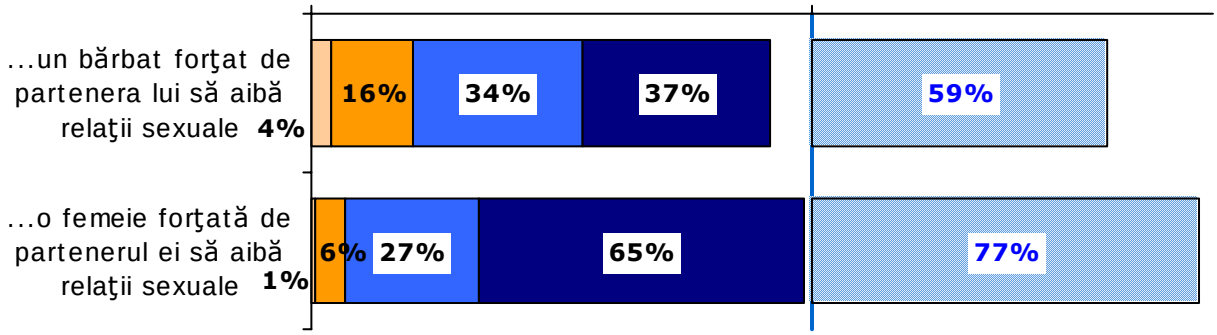

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

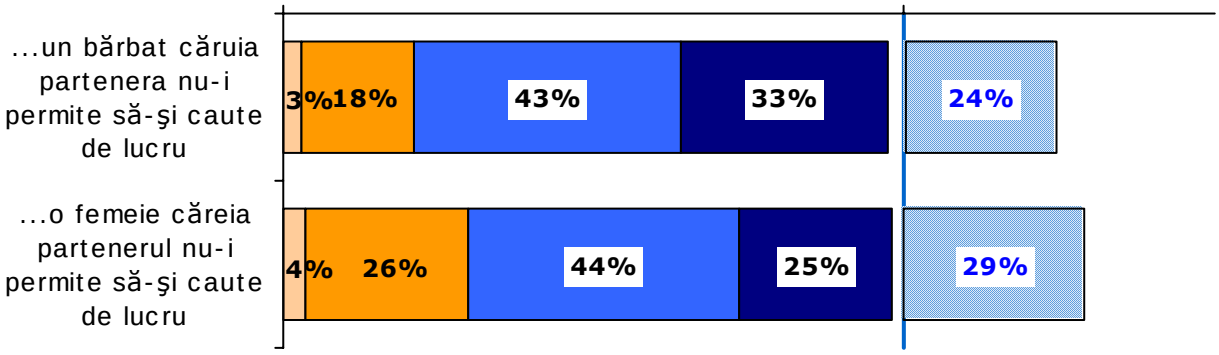

Eşantion de femei

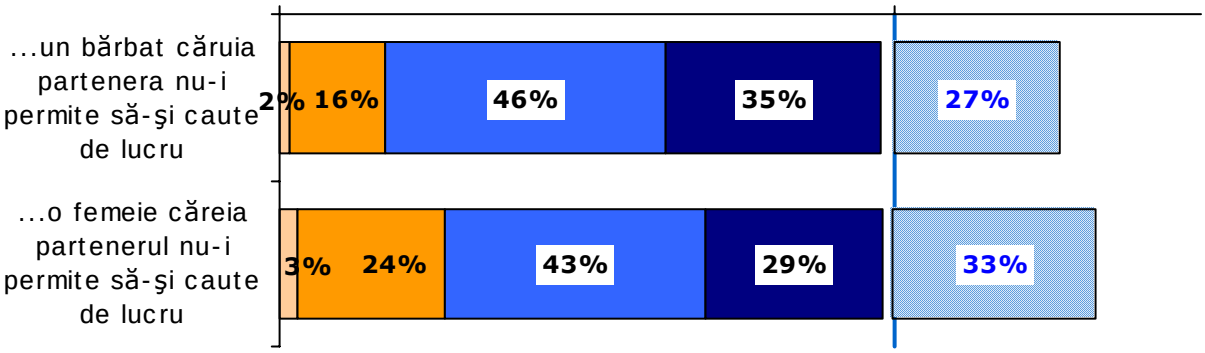

Sub-eşantion „victime"

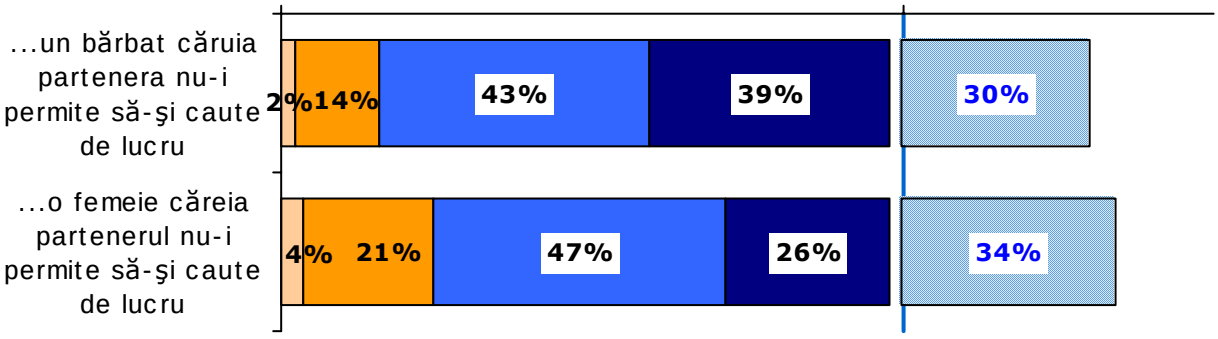

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

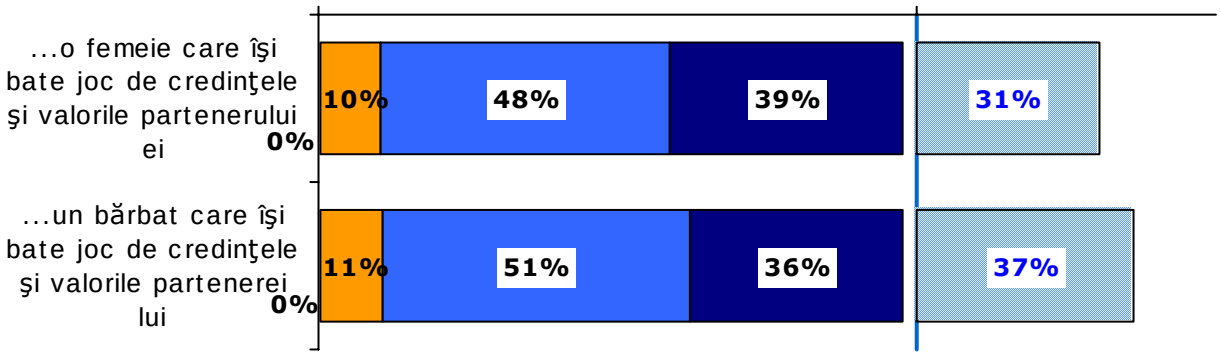

Eşantion de femei

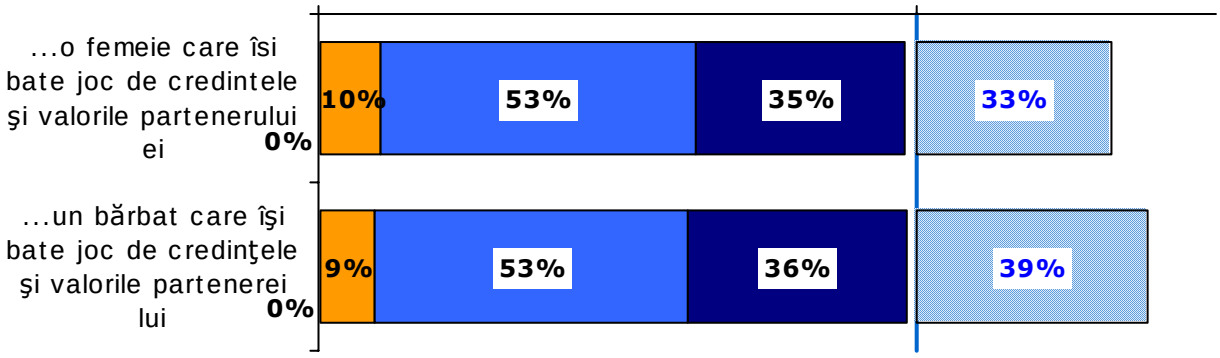

Sub-eşantion „victime"

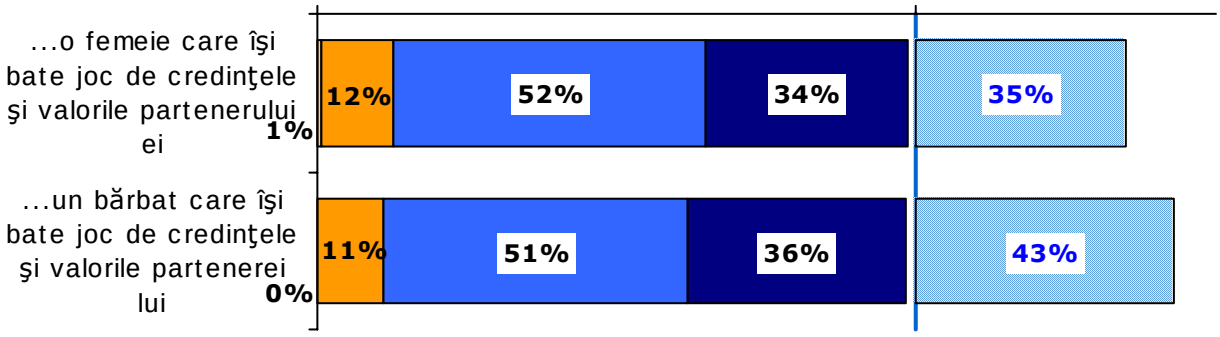

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

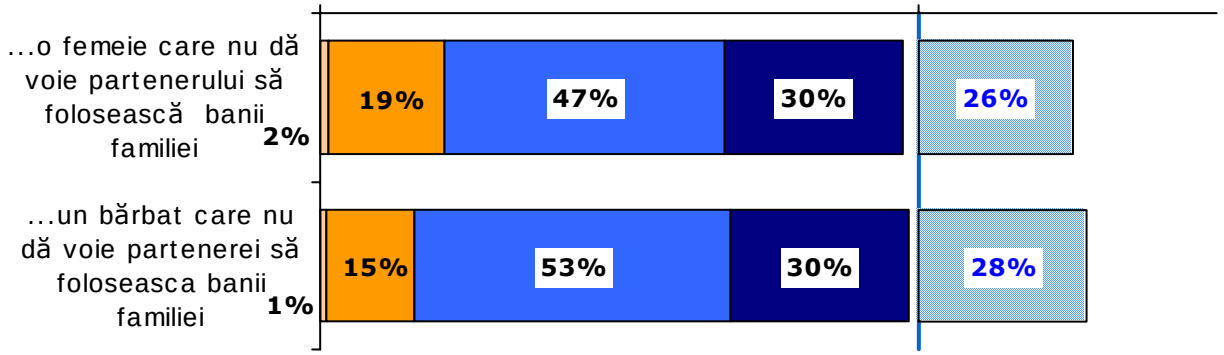

Eşantion de femei

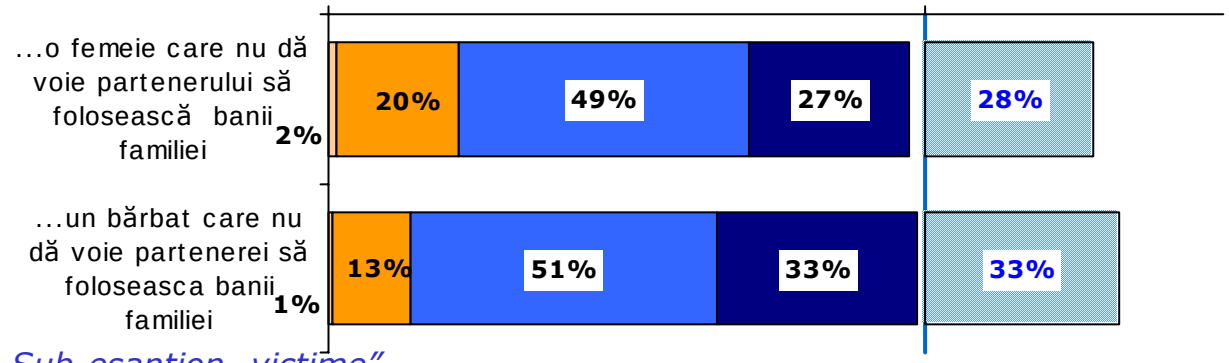

Sub-eşantion „victime"

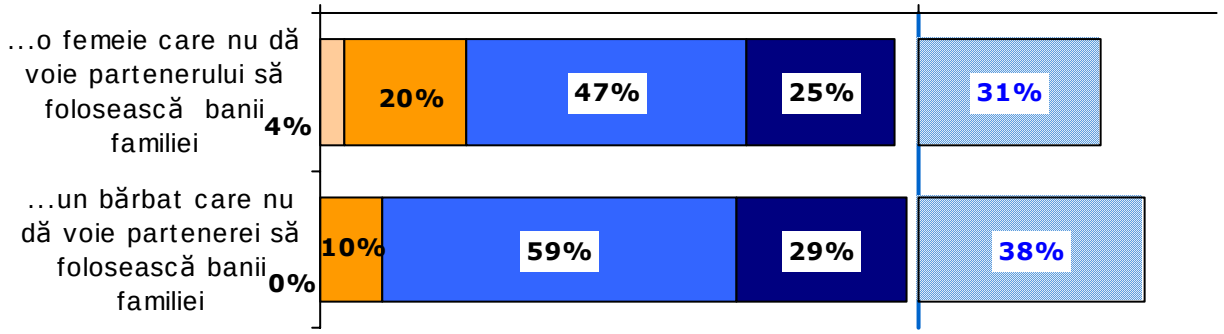

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

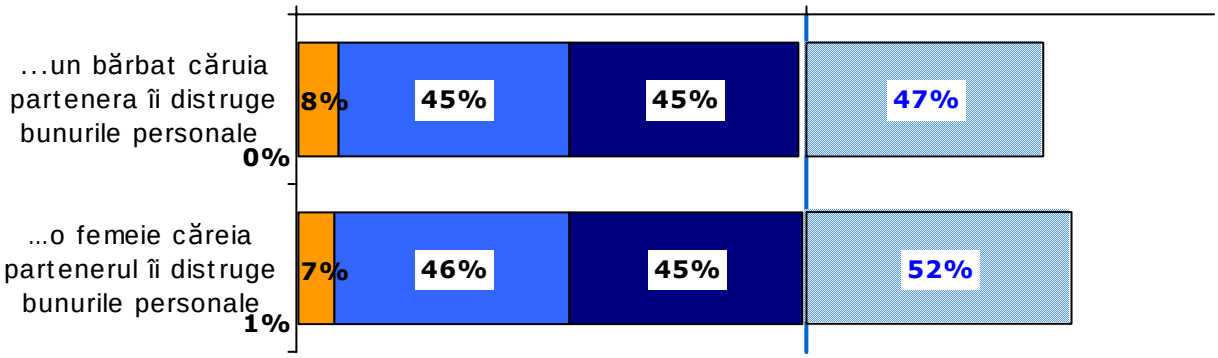

Eşantion de femei

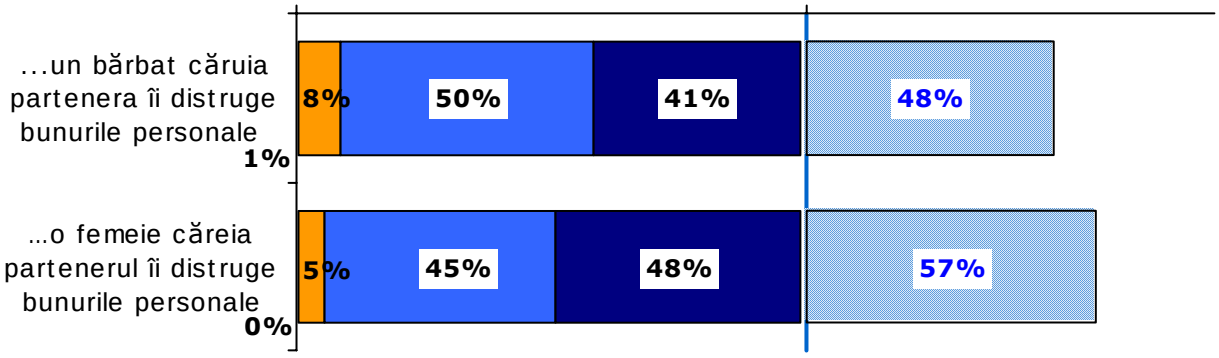

Sub-eşantion „victime"

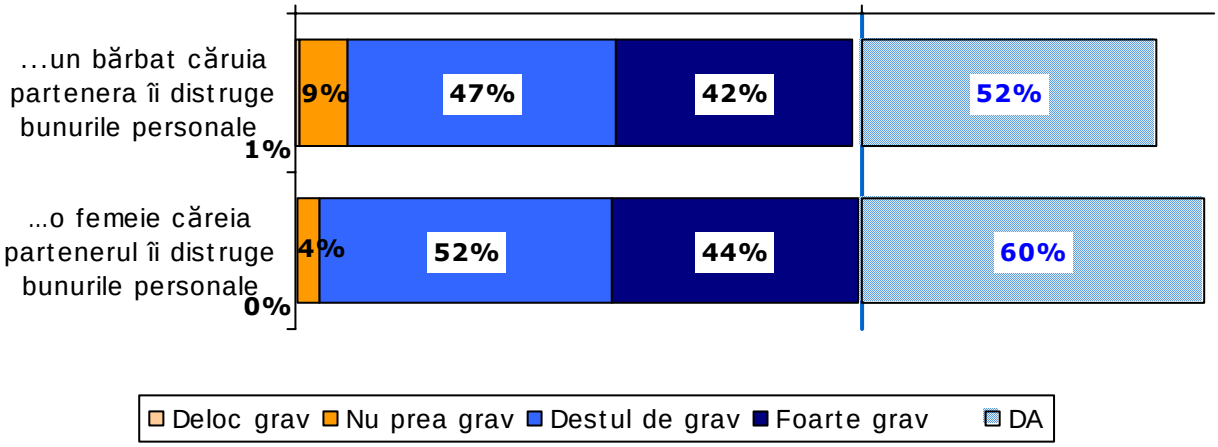

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

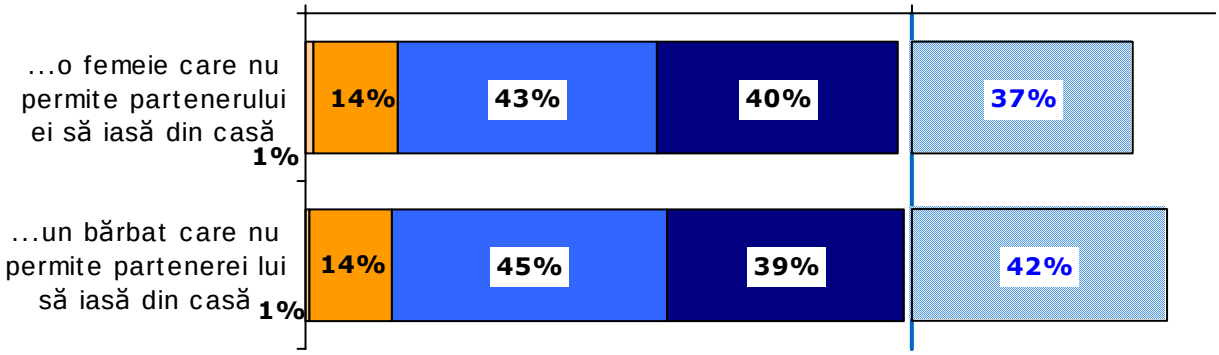

Eşantion de femei

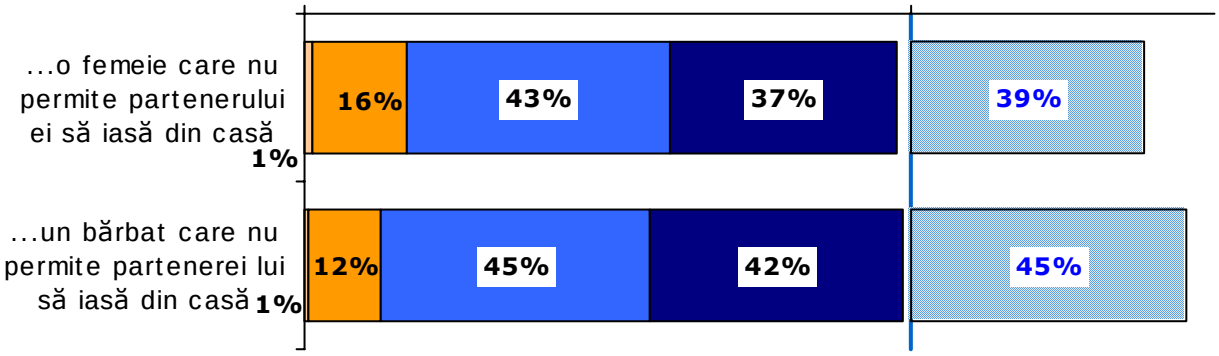

Sub-eşantion „victime"

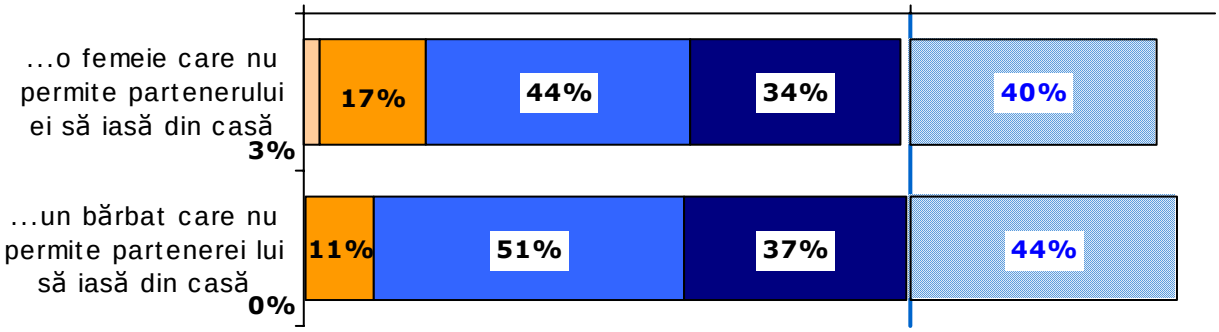

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

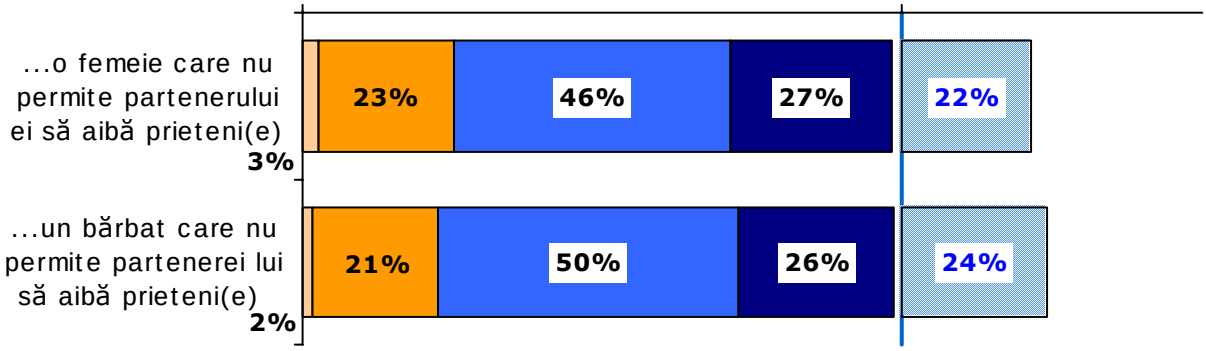

Eşantion de femei

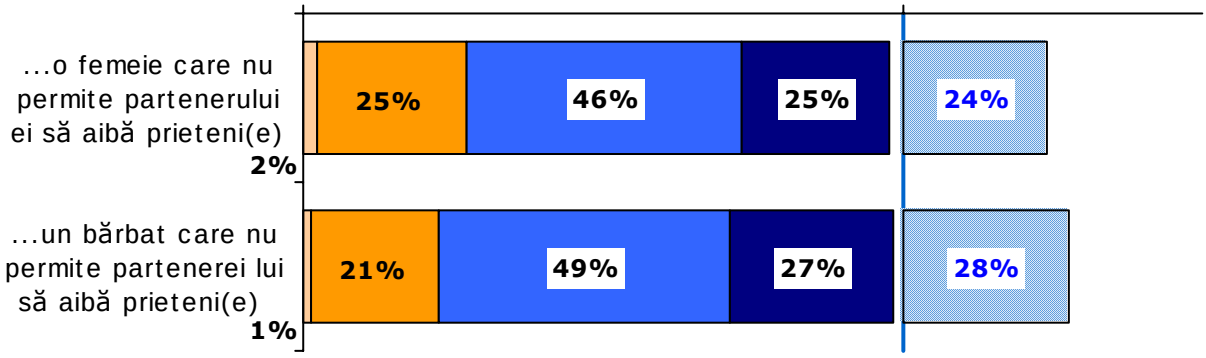

Sub-eşantion „victime"

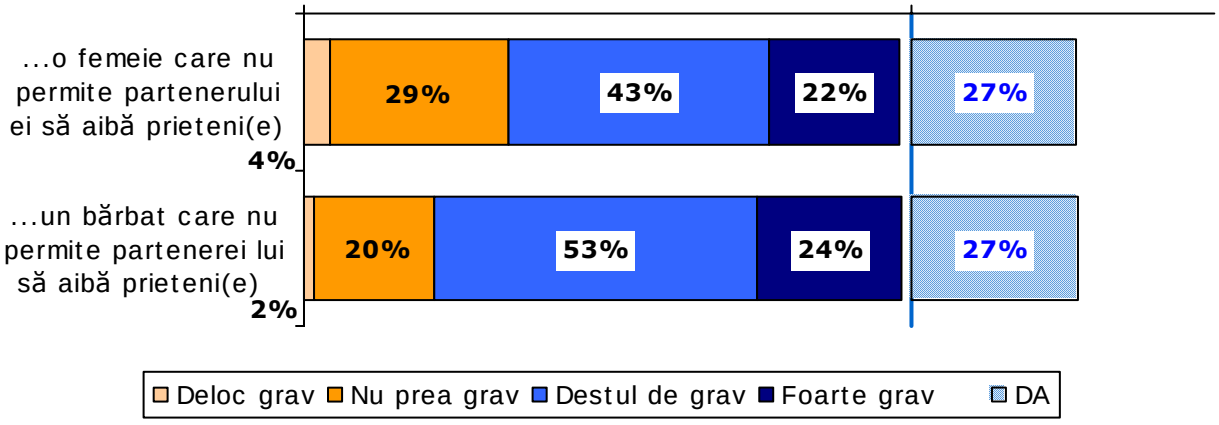

Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...?

Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?
% din cei care au răspuns „destul de grav" sau „foarte grav"

Eşantion naţional

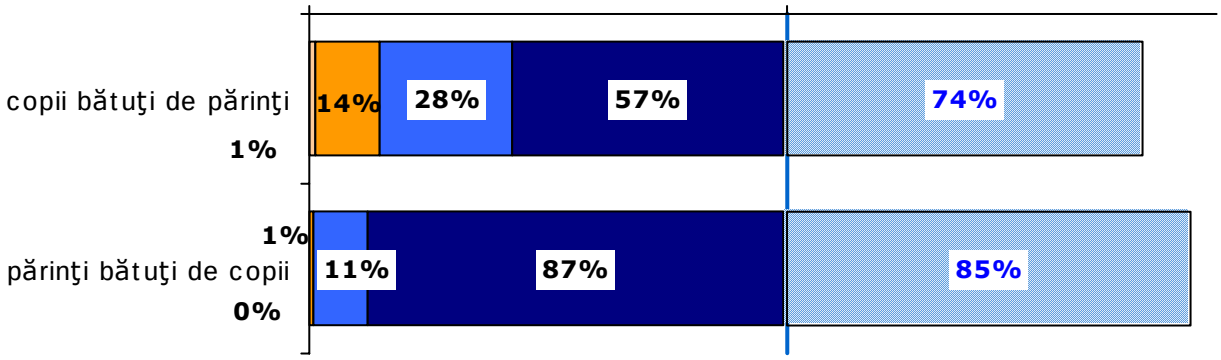

Eşantion de femei

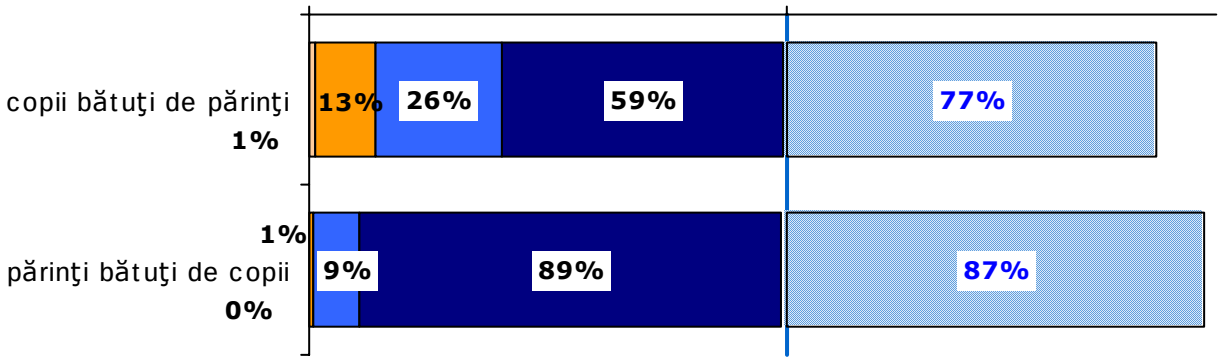

Sub-eşantion „victime"

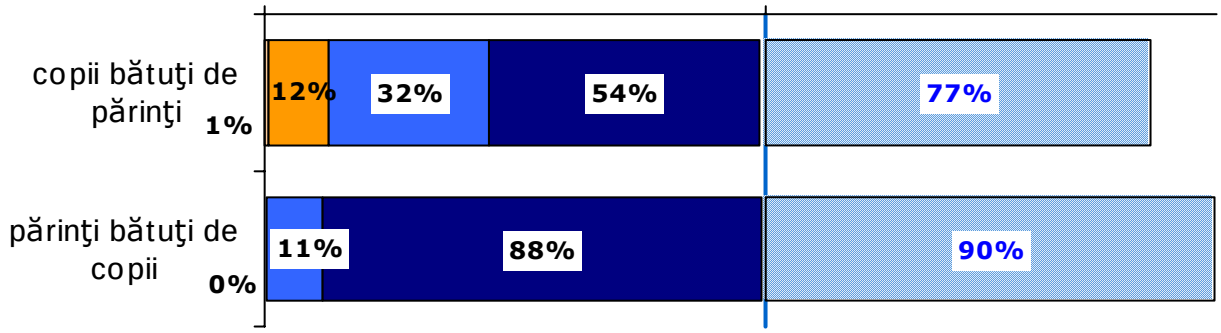

Deloc grav | Nu prea grav | Destul de grav | Foarte grav | DA

Din câte ştiţi dvs. există vreo lege referitoare la violenţa domestică?

Eşantion naţional

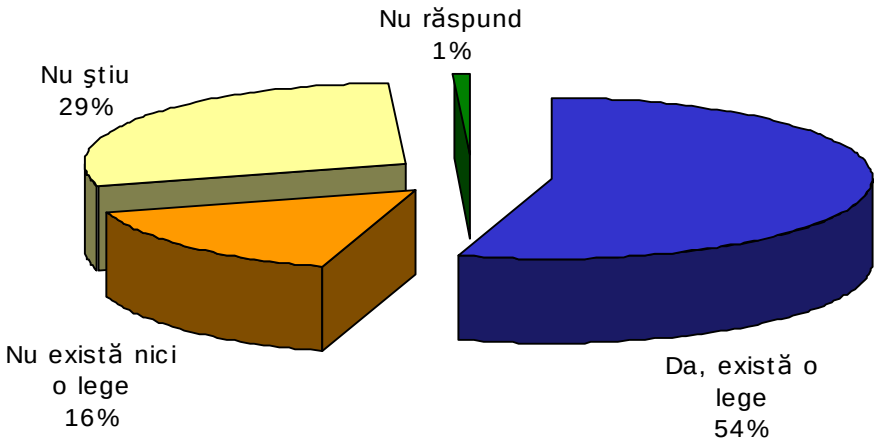

Eşantion de femei

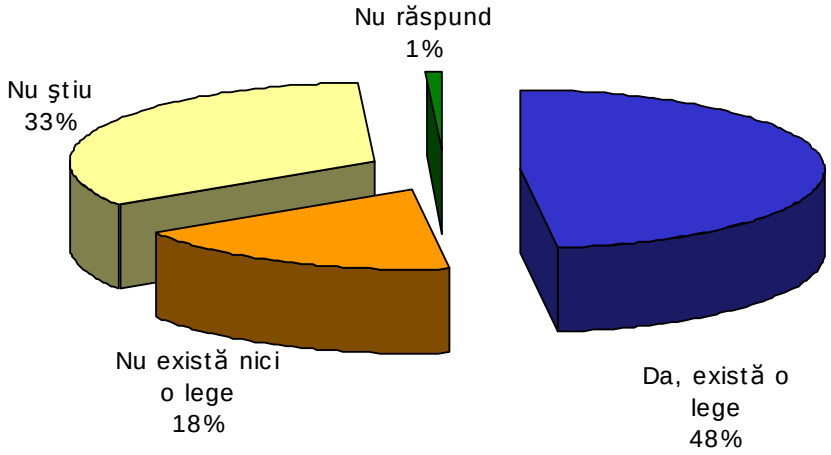

Dvs. aţi auzit de existenţa unei organizaţii care să ajute victimele violenţei domestice în România?

Eşantion naţional

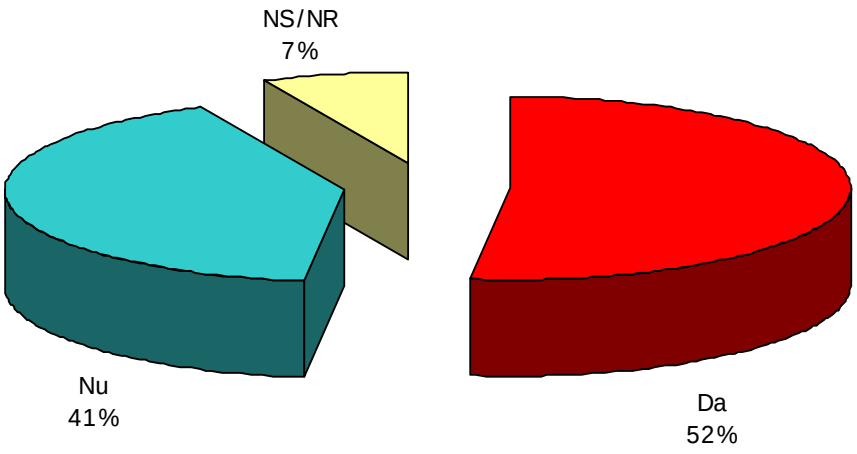

Eşantion de femei

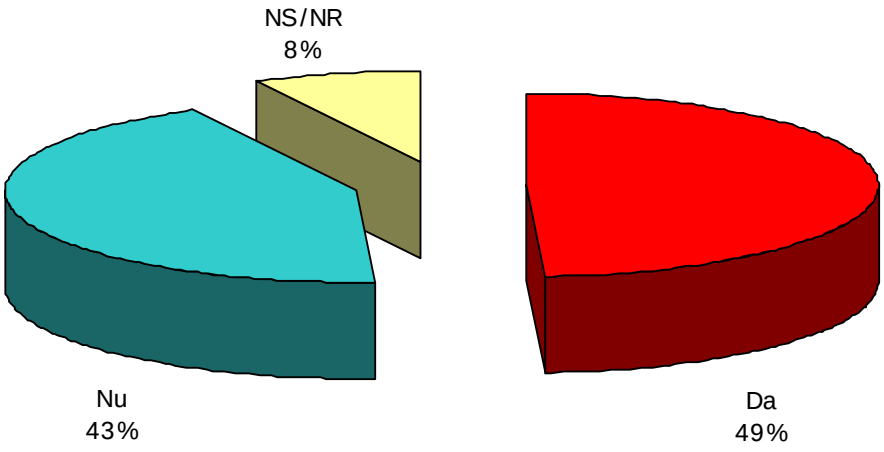

De unde aţi aflat de existenţa unei astfel de organizaţii?

% din cei care au auzit de existenţa unei astfel de organizaţii

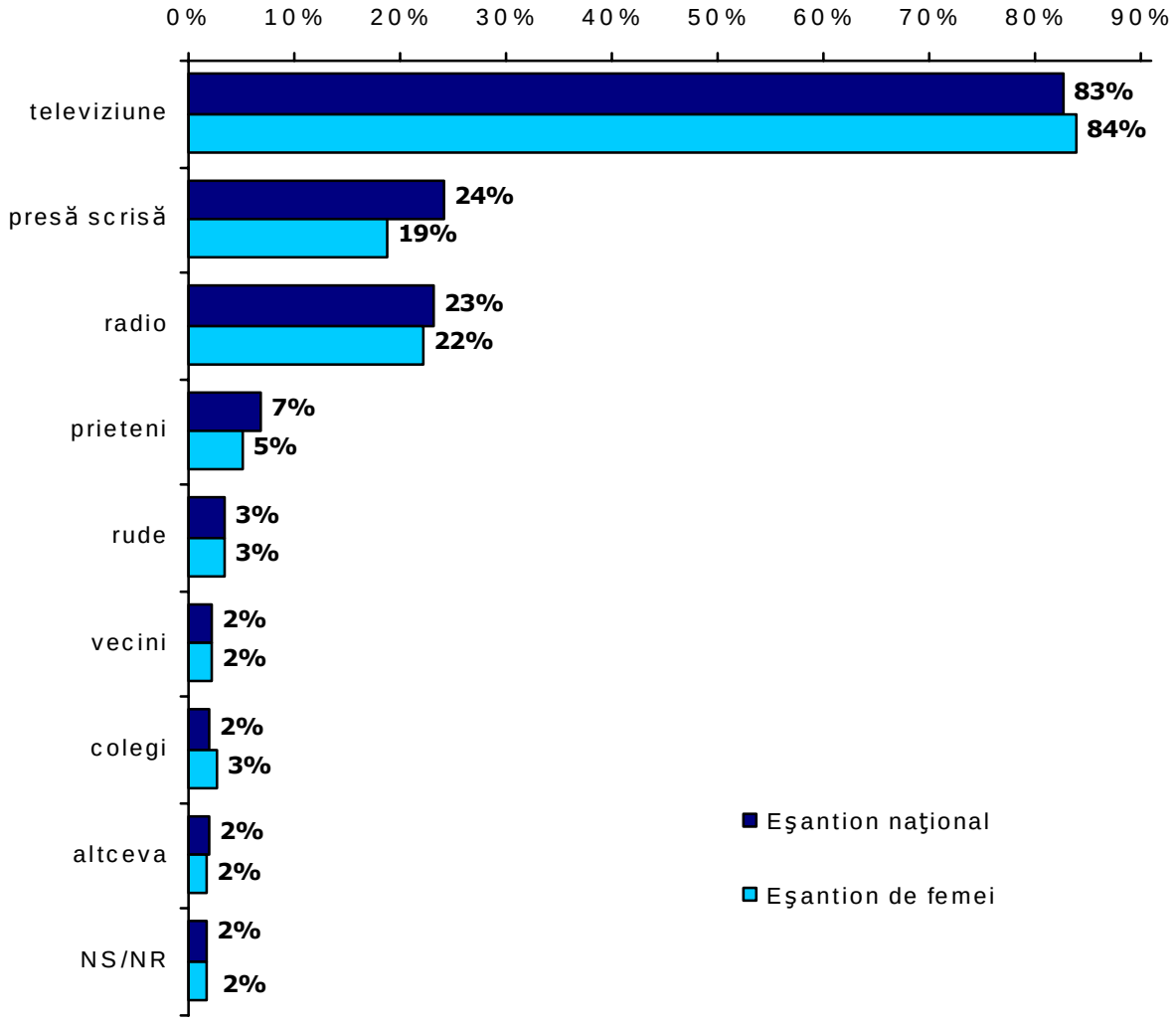

Dvs. aţi apelat vreodată la o astfel de organizaţie?

Eşantion naţional

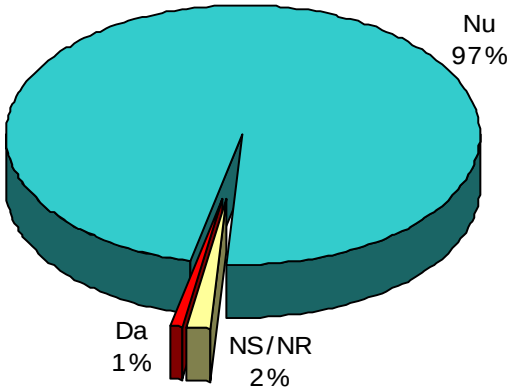

Eşantion de femei

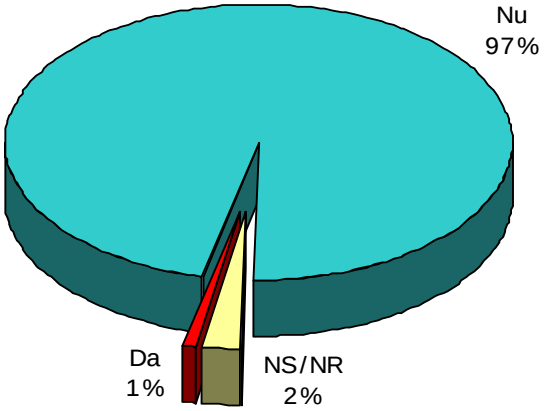

Sub-eşantion „victime”

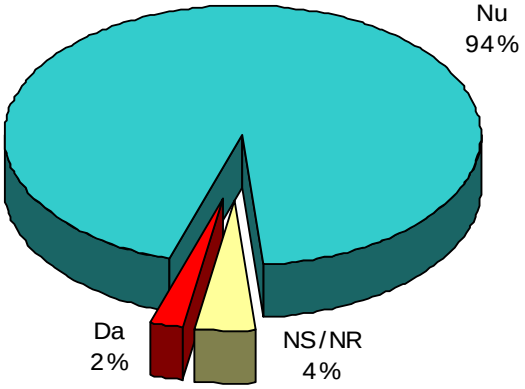

În ce măsură vă simţiţi în siguranţă când sunteţi singur(ă)

•pe stradă...?

Eşantion naţional

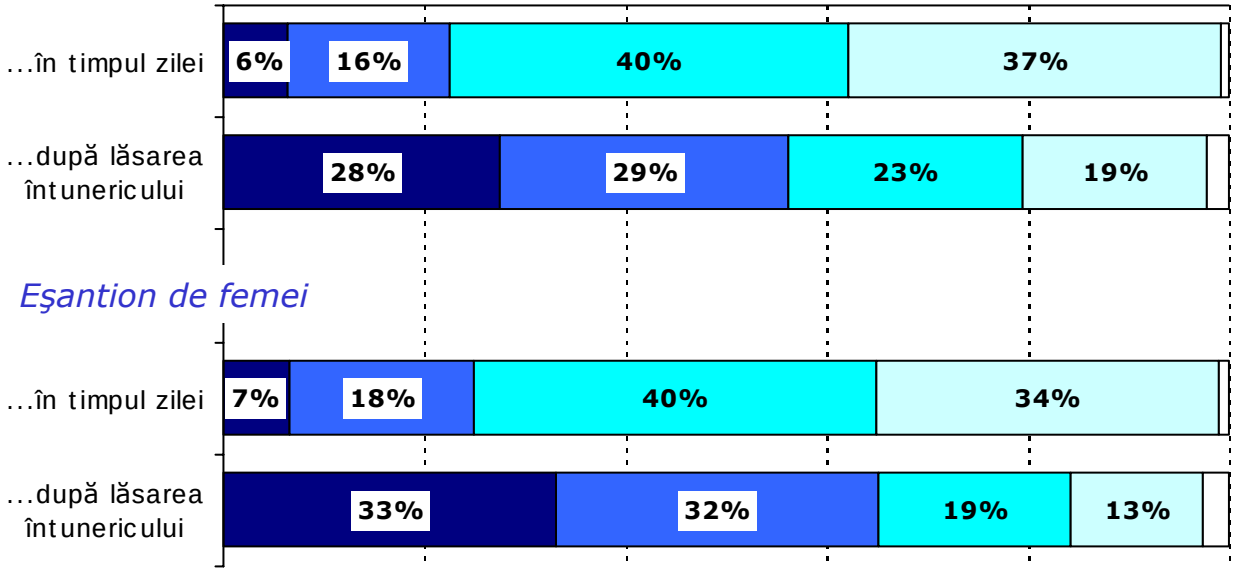

Eşantion de femei

•acasă...?

Eşantion naţional

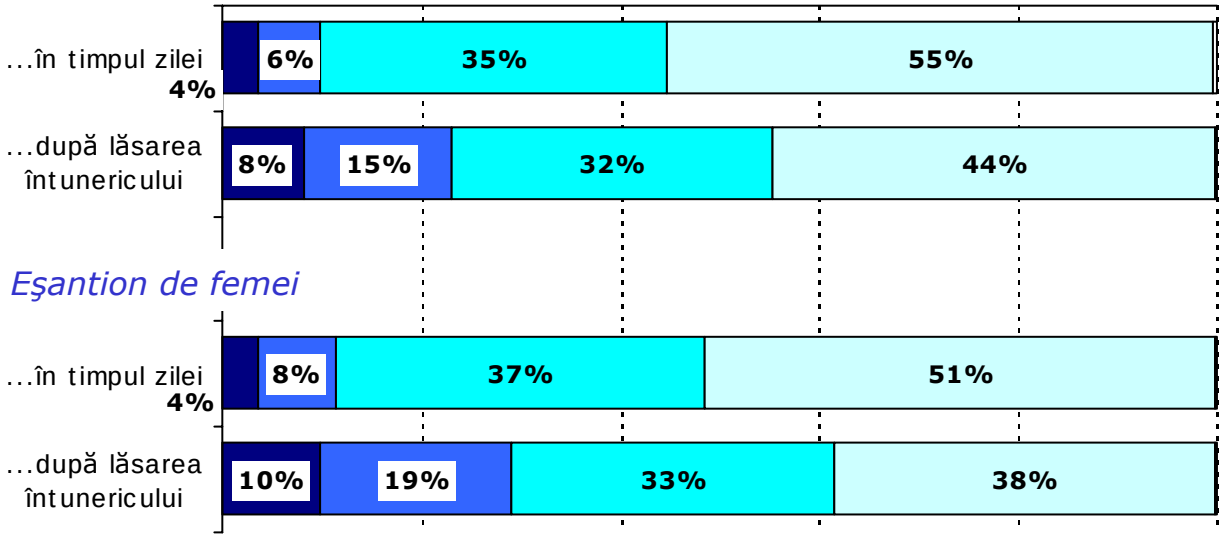

Eşantion de femei

■ Foarte mică măsură ■ Mică măsură ■ Mare măsură ■ Foarte mare măsură ■ NS/NR

În ultimii zece ani, <u>într-un loc public</u>, Dvs. aţi fost de faţă la...?

Eşantion naţional

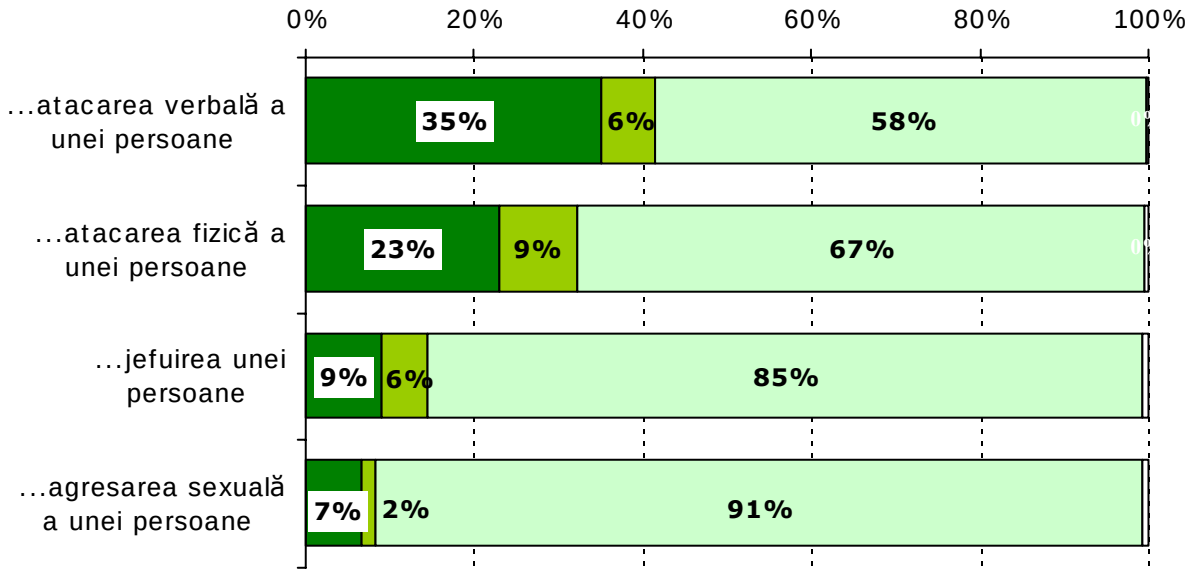

Eşantion de femei

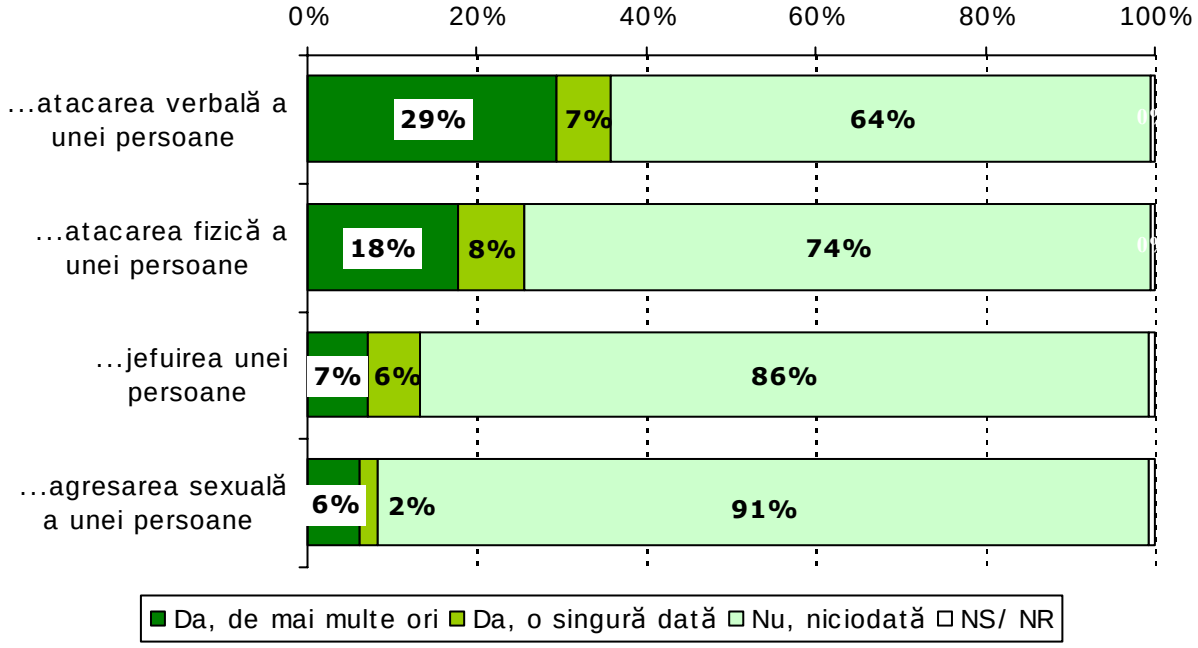

Dacă aţi trece prin una din situaţiile menţionate credeţi că ar încerca cineva să vă ajute?

Eşantion naţional

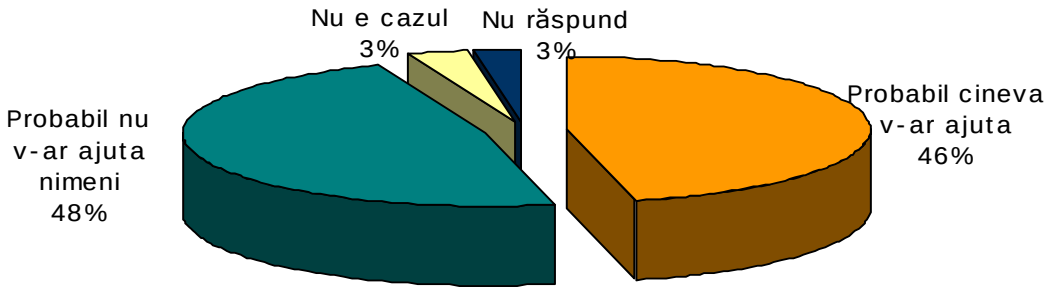

Eşantion de femei

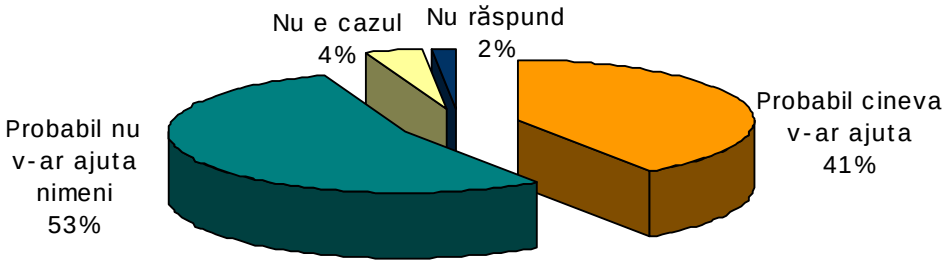

Sub-eşantion „victime”

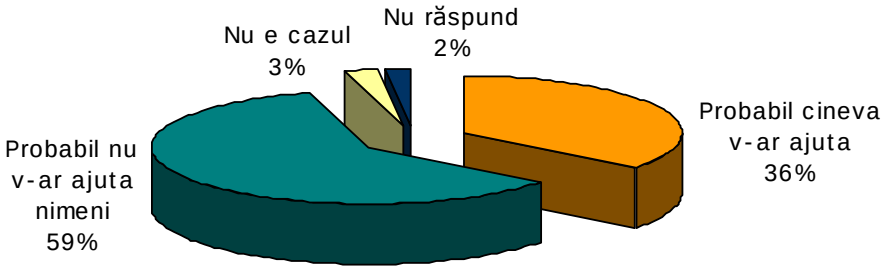

Cum credeţi că trebuie procedat dacă următoarele situaţii se petrec în mod frecvent?

	Eşantion	Nu trebuie făcut nimic	Trebuie rezolvat printr-o discuţie	E un motiv de ceartă	O palmă ar fi de ajuns	E nevoie de o bătaie bună	Mai bine ar divorţa	NS
în mod frecvent femeia nu găteşte	naţional	4%	82%	7%	1%	2%	4%	1%
	femei	3%	83%	7%	1%	1%	4%	1%
în mod frecvent femeia nu face curat	naţional	3%	82%	8%	1%	1%	4%	1%
	femei	2%	83%	9%	1%	1%	3%	1%
în mod frecvent femeia nu are grijă de copii	naţional	1%	75%	14%	2%	3%	5%	1%
	femei	0%	76%	13%	2%	2%	5%	1%
în mod frecvent bărbatul vine beat acasă	naţional	4%	60%	23%	1%	1%	11%	2%
	femei	3%	57%	23%	1%	1%	12%	3%
în mod frecvent bărbatul nu aduce toţi banii acasă	naţional	1%	63%	26%	0%	1%	8%	2%
	femei	1%	60%	29%	0%	1%	8%	2%
în mod frecvent femeii nu-i tace gura	naţional	7%	65%	17%	7%	1%	2%	2%
	femei	7%	66%	16%	7%	2%	1%	2%
în mod frecvent bărbatul nu face nimic în casă	naţional	4%	72%	18%	0%	1%	4%	2%
	femei	4%	71%	18%	0%	0%	5%	2%
când femeia se îmbracă cu rochii prea scurte sau prea decoltate	naţional	23%	62%	7%	1%	1%	1%	6%
	femei	20%	65%	8%	1%	1%	1%	6%
Dar când...								
femeia îşi înşală bărbatul	naţional	1%	31%	12%	1%	7%	44%	3%
	femei	1%	34%	12%	1%	7%	41%	4%
bărbatul îşi înşală femeia	naţional	3%	33%	14%	1%	4%	42%	3%
	femei	2%	36%	14%	1%	3%	41%	4%

După părerea dvs. cine ar trebui să intervină când cineva îşi bate partenerul/ partenera, soţul/soţia?

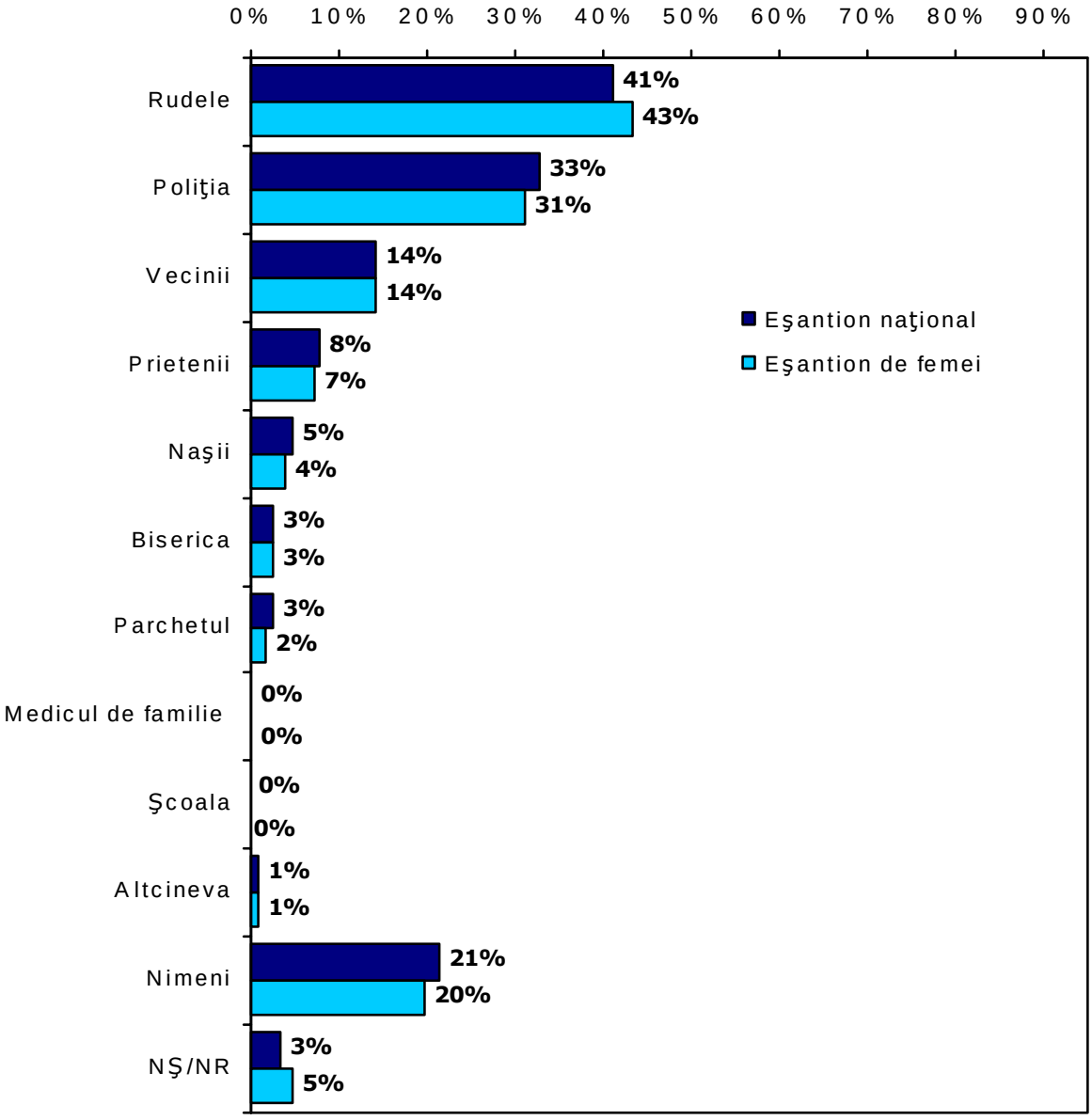

Dar atunci când părinţii îşi bat copiii, cine ar trebui să intervină?

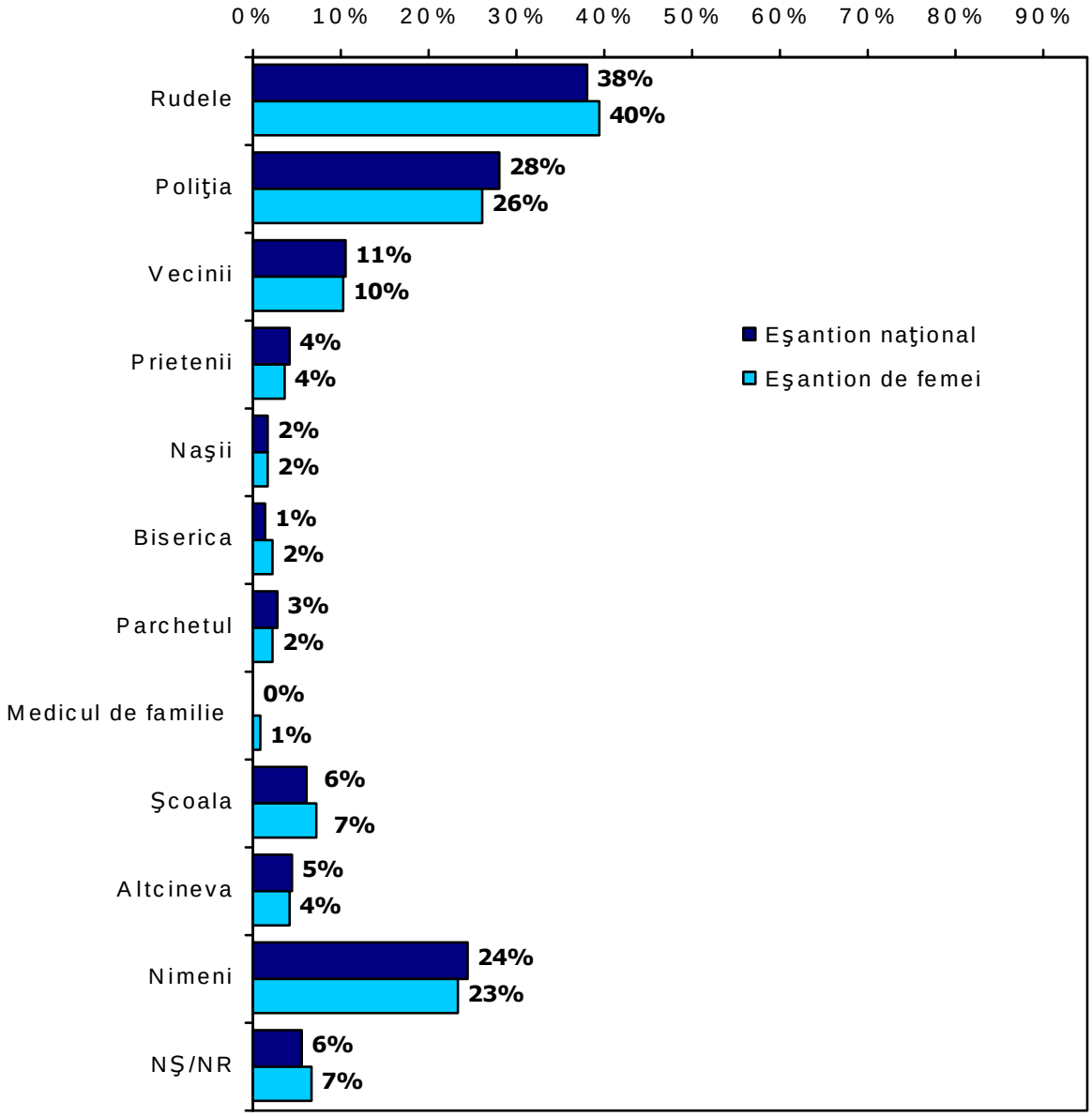

Vi s-a întâmplat ca cineva din familie în mod frecvent ...?

Eşantion naţional

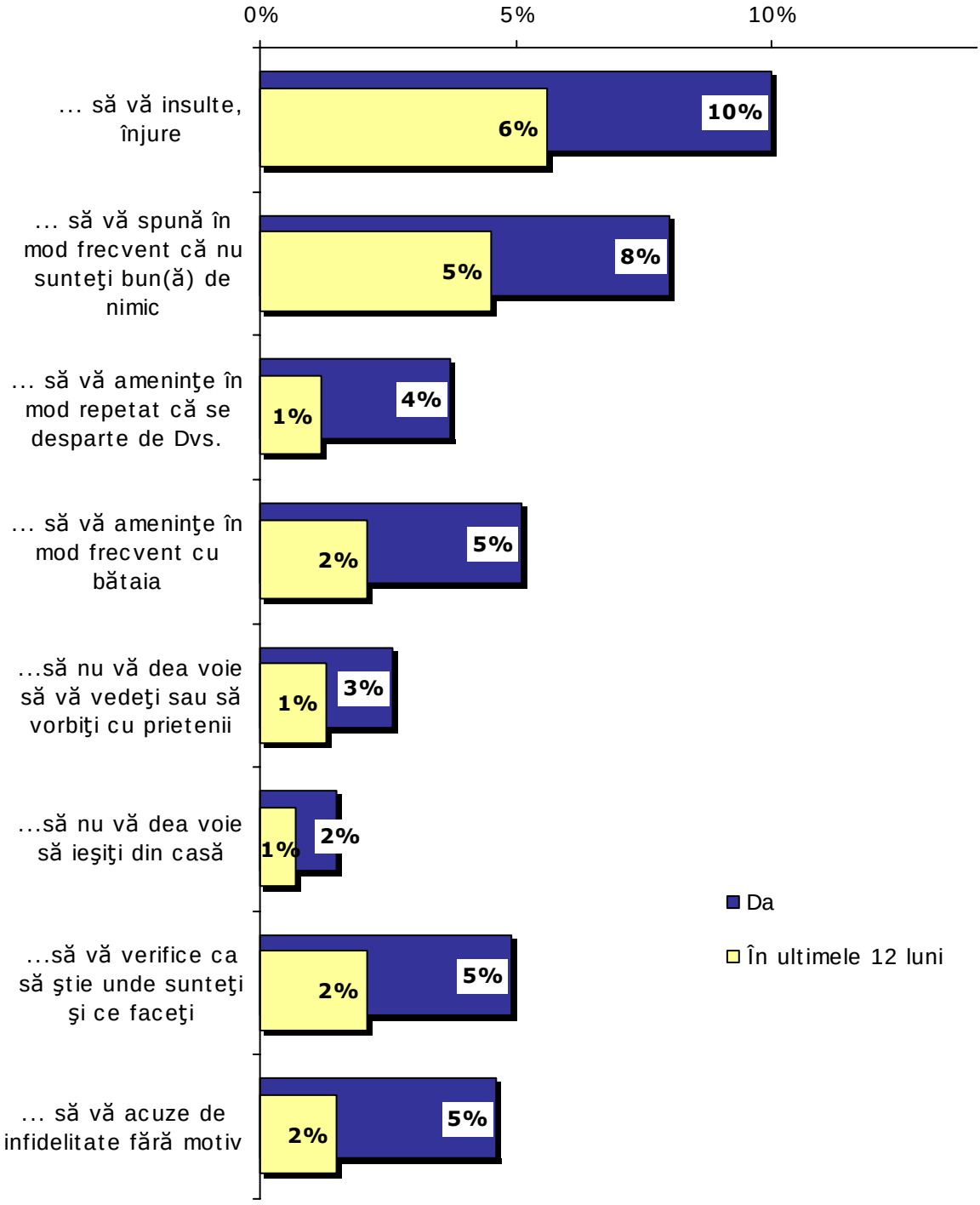

Dar vi s-a întâmplat ca cineva din familie...?

Eşantion naţional

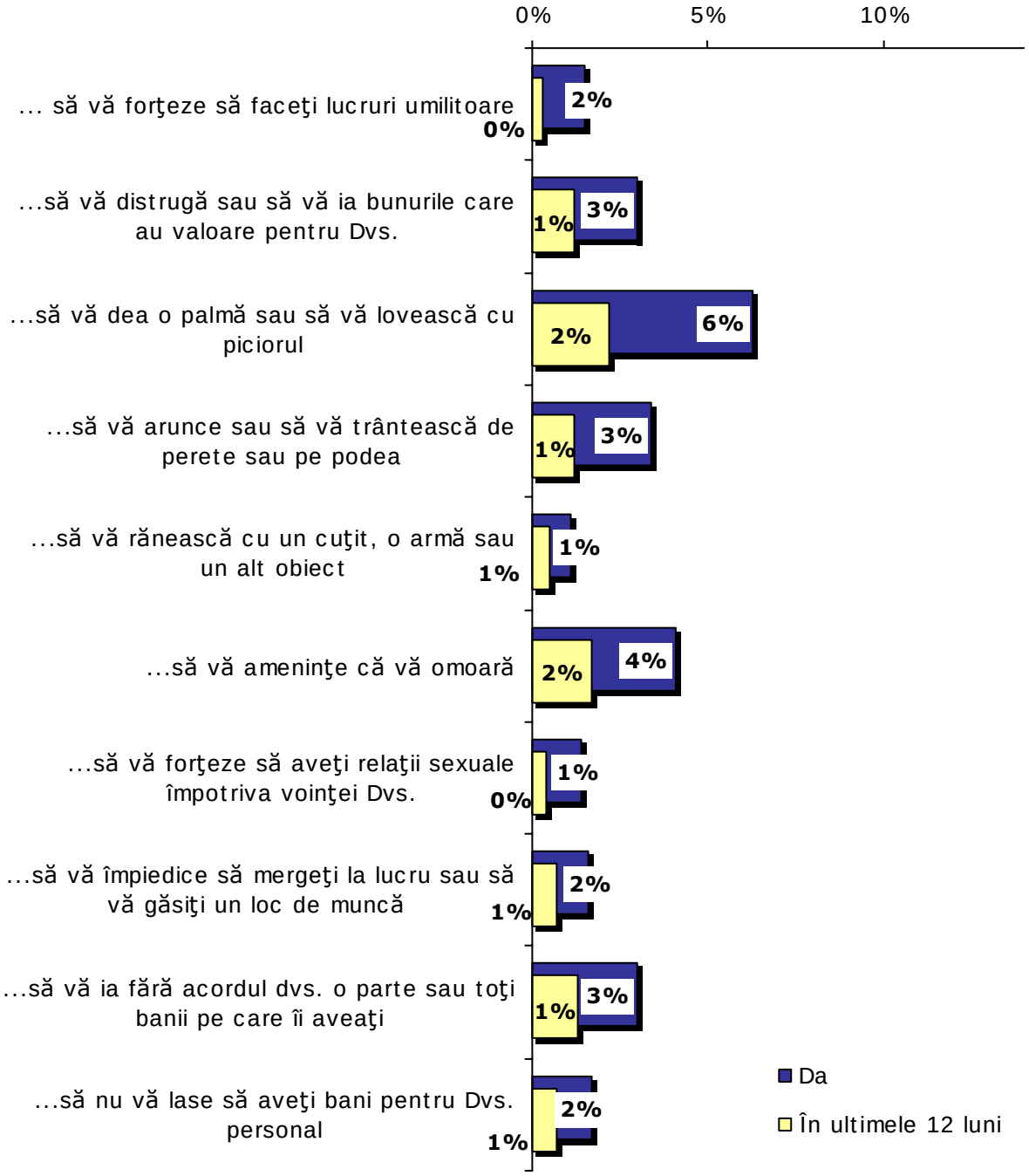

171 respondenţi (14% din eşantionul naţional) au indicat cel puţin o formă de abuz

Vi s-a întâmplat ca cineva din familie în mod frecvent...?

Eşantion de femei

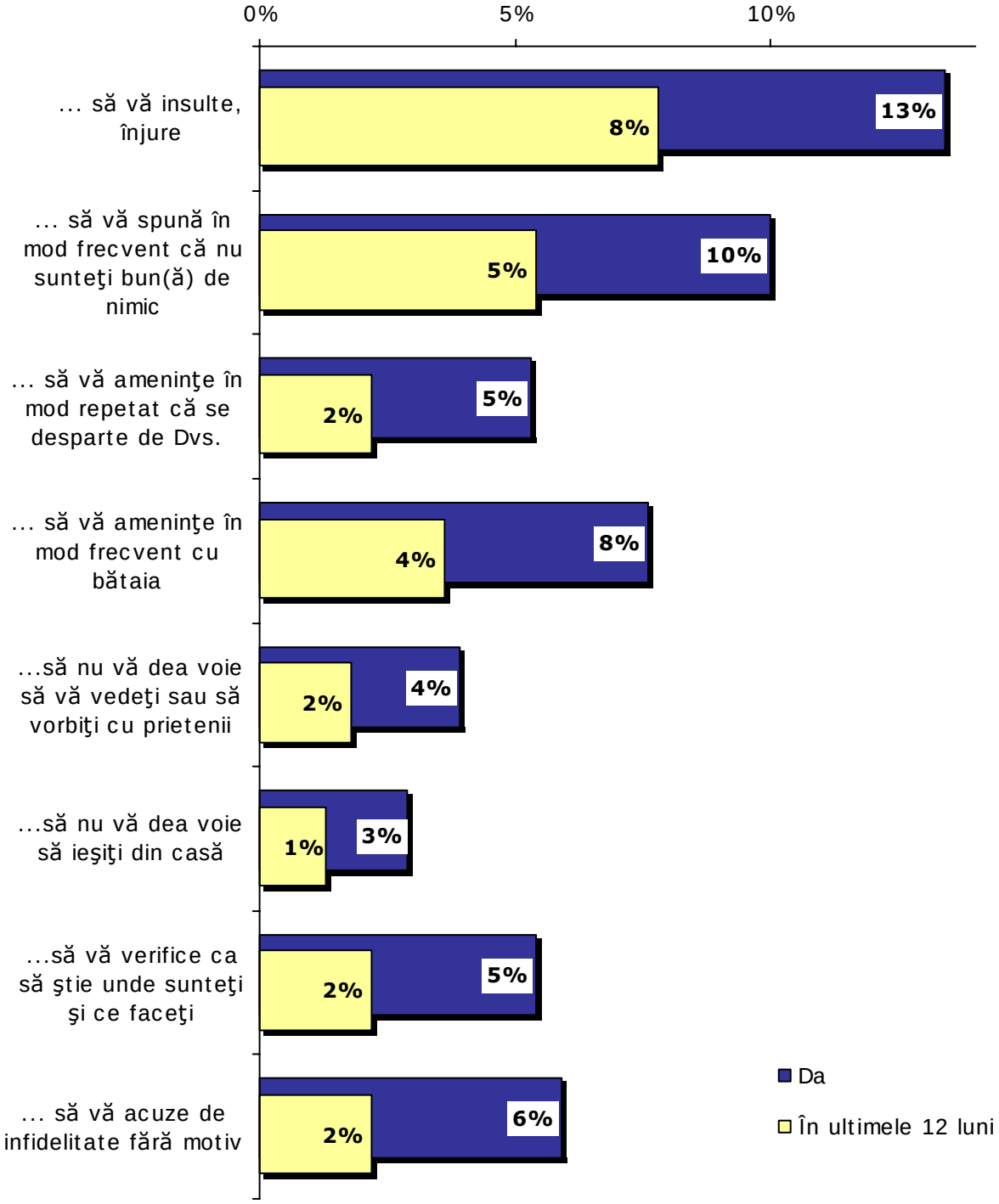

Dar vi s-a întâmplat ca cineva din familie...?

Eşantion de femei

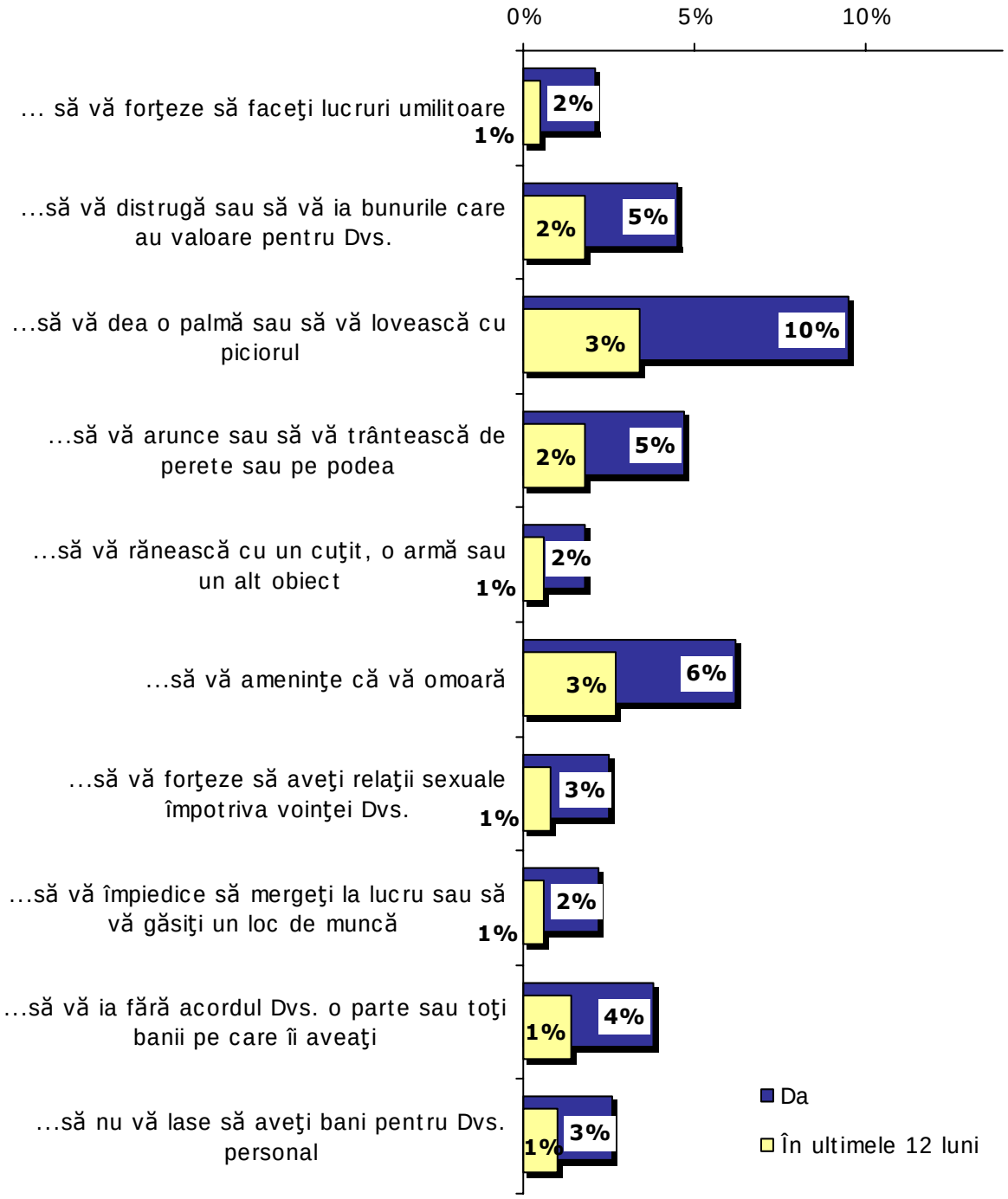

214 respondenţi (17% din eşantionul de femei) au indicat cel puţin o formă de abuz

Care dintre situaţiile menţionate a fost cea mai gravă pentru dvs.?

% din cei care au indicat cel puţin un abuz

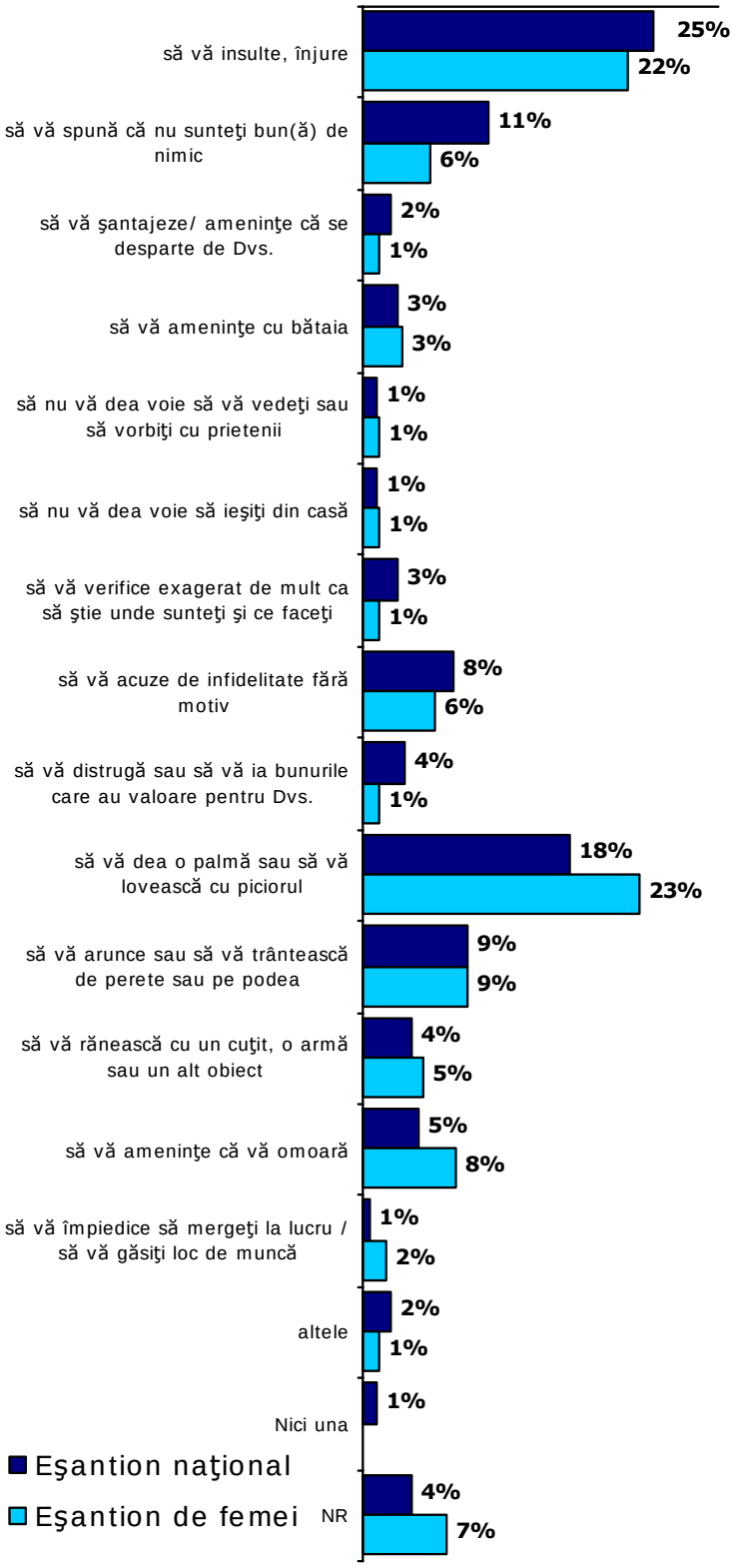

Consideraţi că ...?

Eşantion naţional

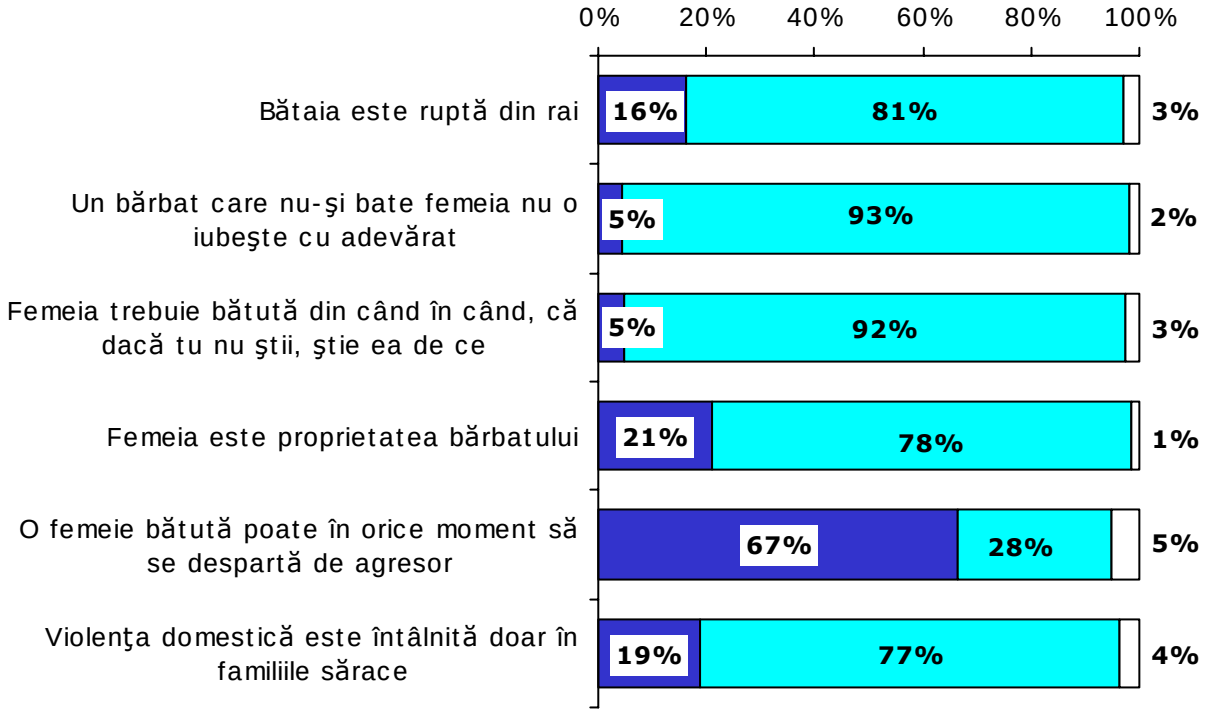

Eşantion de femei

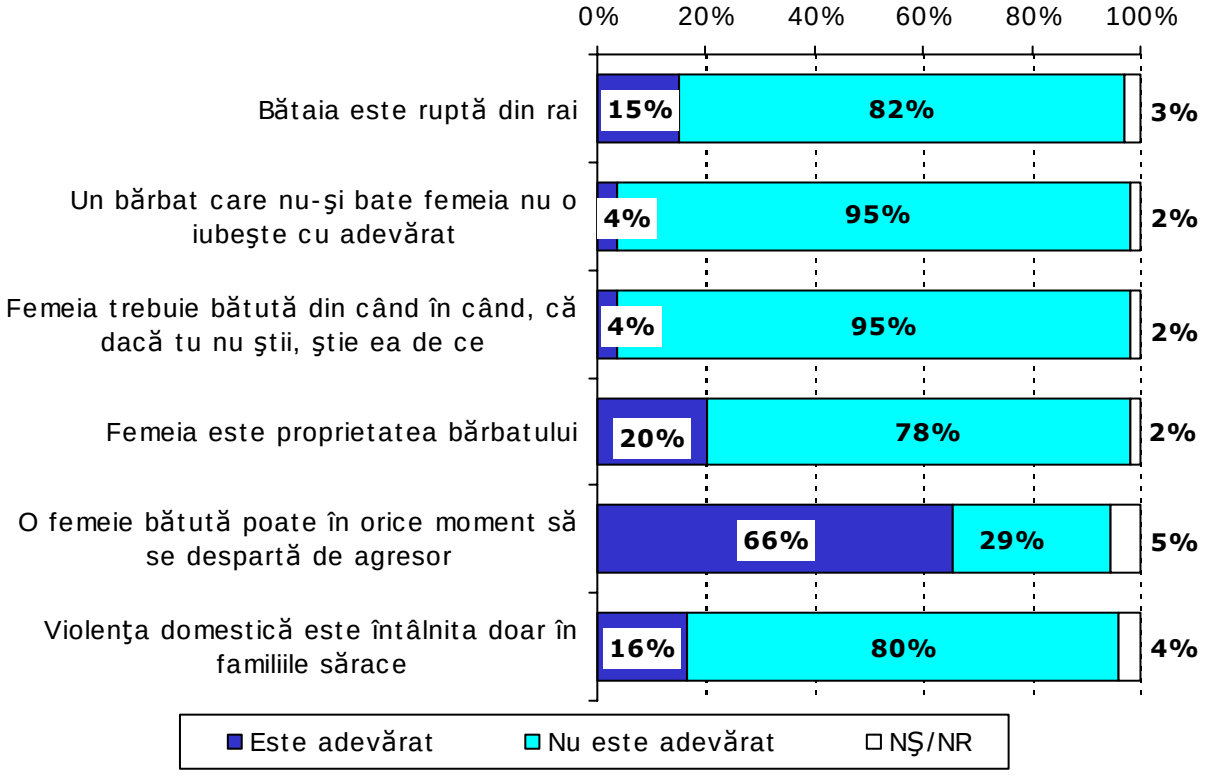

Per ansamblu, cum apreciaţi modul în care vă înţelegeţi cu actualul/a dvs. partener/ă?

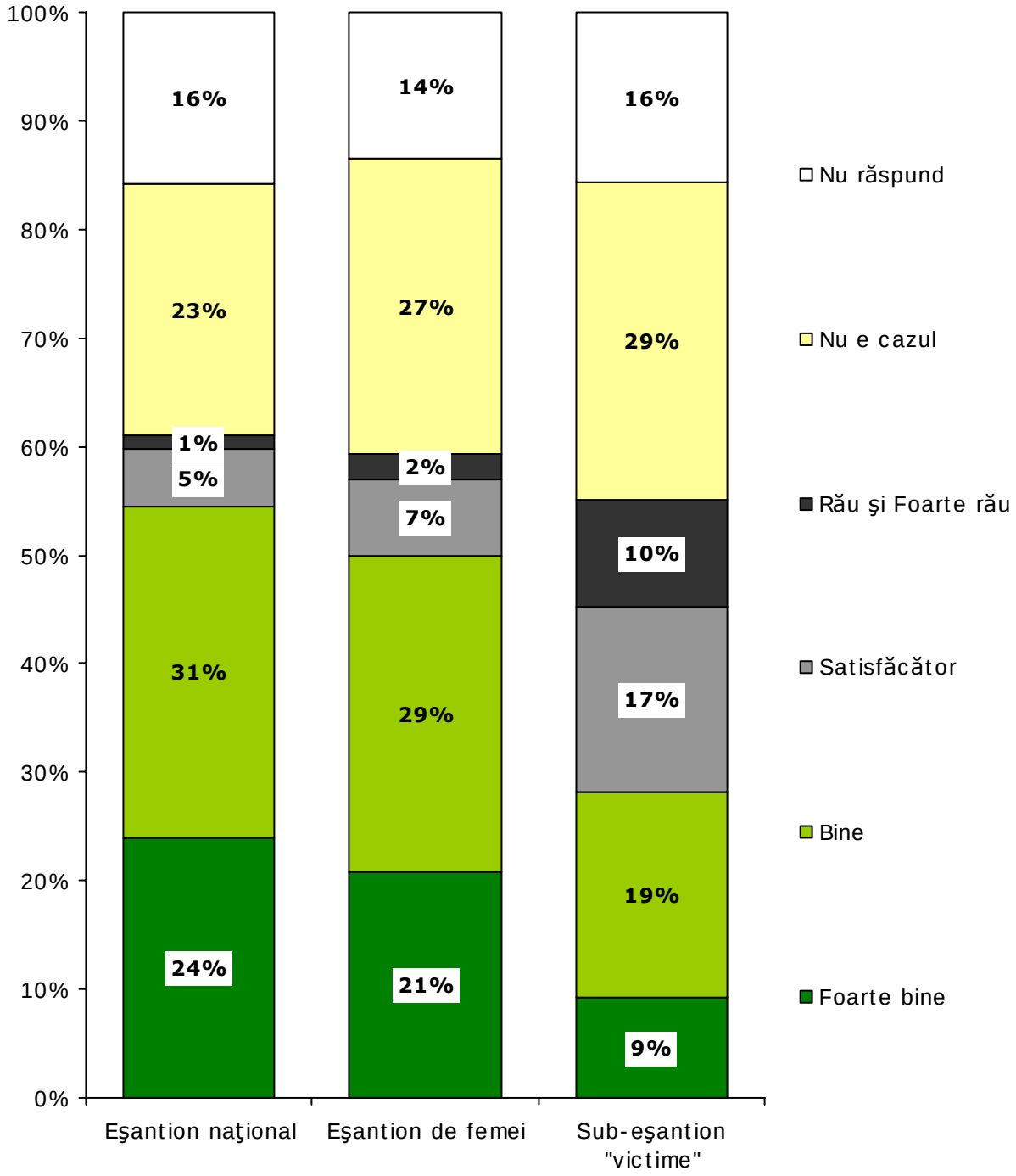

Dvs. vă temeţi de...?

	Eşantion	Deloc	Puţin	Mult	Doar când e băut/ă	Nu e cazul	NR
partener/ă	naţional	**62%**	**4%**	**1%**	**2%**	**30%**	**1%**
	femei	**56%**	**7%**	**2%**	**3%**	**32%**	**1%**
mamă	naţional	**59%**	**4%**	**1%**	**0%**	**35%**	**1%**
	femei	**56%**	**5%**	**1%**	**0%**	**37%**	**1%**
tată	naţional	**51%**	**4%**	**1%**	**1%**	**42%**	**1%**
	femei	**49%**	**5%**	**1%**	**1%**	**43%**	**1%**
soacră	naţional	**40%**	**2%**	**1%**	**0%**	**57%**	**1%**
	femei	**37%**	**2%**	**1%**	**0%**	**58%**	**1%**
socru	naţional	**37%**	**1%**	**1%**	**0%**	**61%**	**1%**
	femei	**35%**	**1%**	**1%**	**0%**	**62%**	**1%**
soră	naţional	**67%**	**1%**	**0%**	**0%**	**30%**	**2%**
	femei	**66%**	**1%**	**0%**	**0%**	**31%**	**1%**
frate	naţional	**63%**	**1%**	**0%**	**0%**	**34%**	**1%**
	femei	**66%**	**1%**	**0%**	**0%**	**31%**	**1%**
fiu	naţional	**60%**	**1%**	**0%**	**0%**	**38%**	**1%**
	femei	**62%**	**1%**	**0%**	**0%**	**36%**	**1%**
fiică	naţional	**56%**	**1%**	**0%**	**0%**	**42%**	**1%**
	femei	**59%**	**1%**	**0%**	**0%**	**40%**	**1%**
şef/ă	naţional	**33%**	**5%**	**1%**	**0%**	**59%**	**2%**
	femei	**28%**	**5%**	**1%**	**0%**	**65%**	**2%**

Per ansamblu, cum apreciaţi starea dvs. de sănătate?

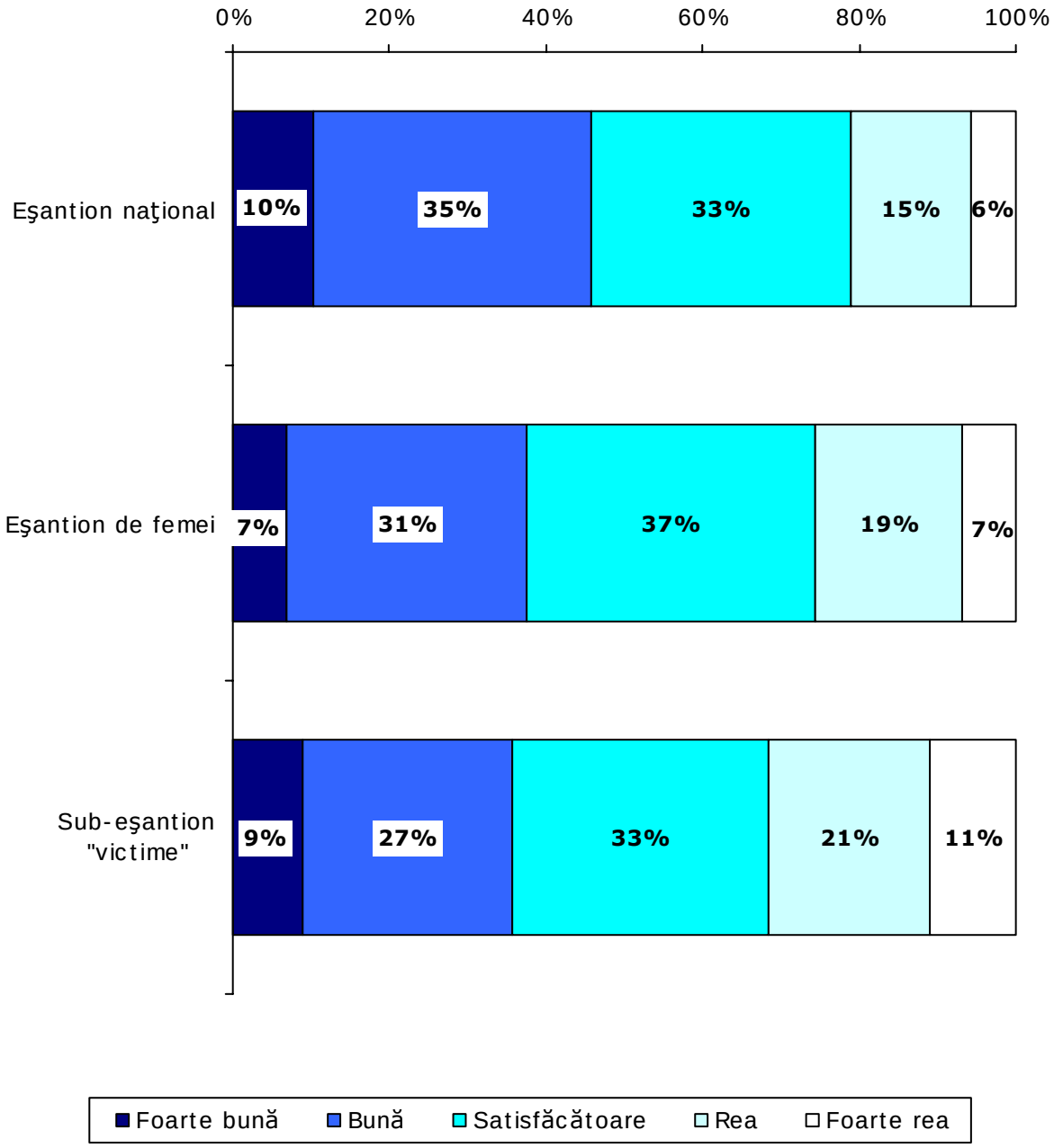

Dvs. suferiţi de vreo boală cronică, pentru care aveţi nevoie permanentă de medicamente?

Eşantion naţional

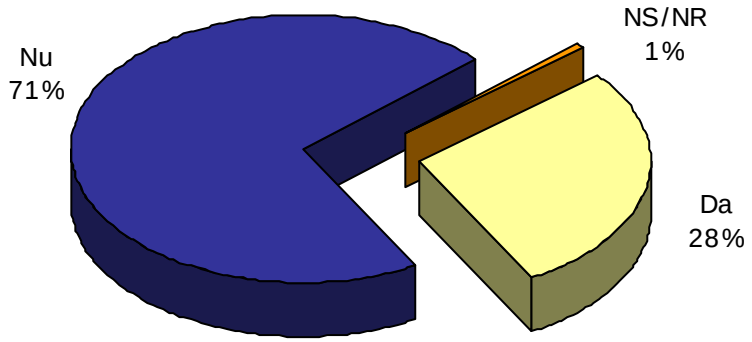

Eşantion de femei

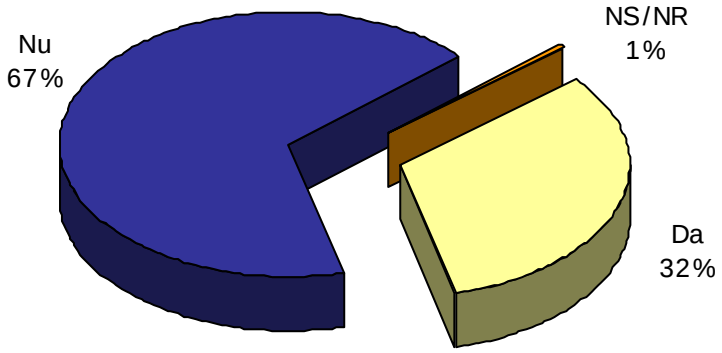

Sub-eşantion „victime”

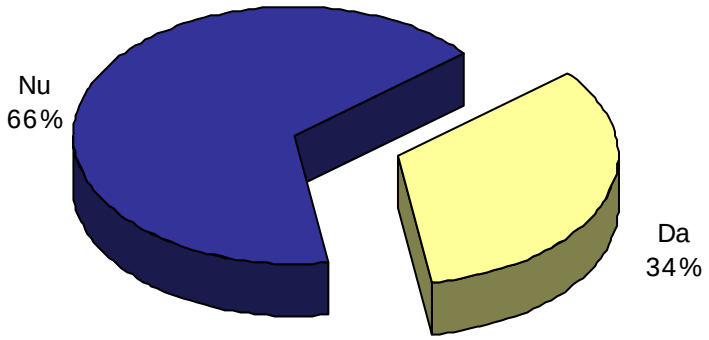

În ultimul an aţi suferit de...?

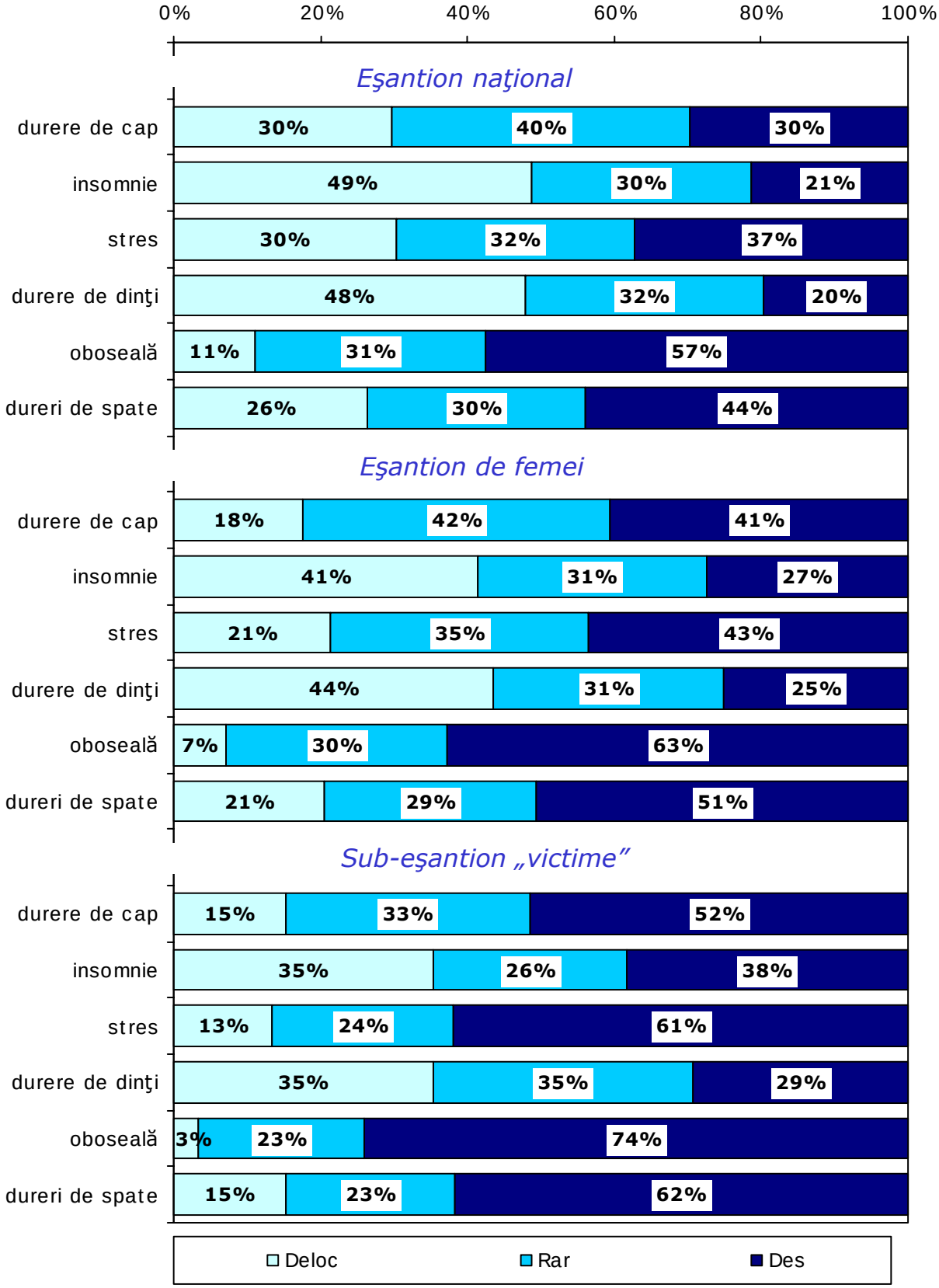

În ultimul an, s-a întâmplat ca din motive de sănătate dvs. să întrerupeţi activitatea zilnică pentru cel puţin o zi?

Eşantion naţional

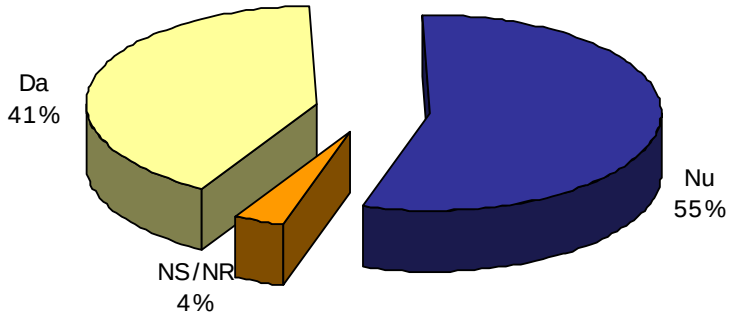

Eşantion de femei

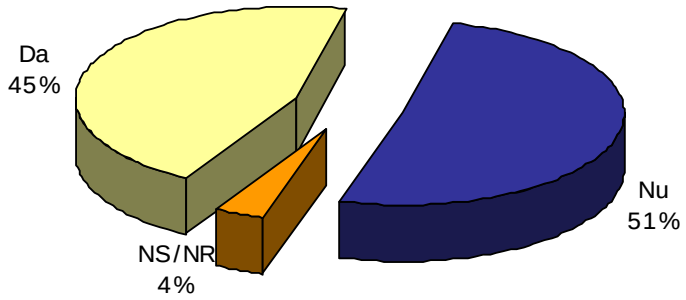

Sub-eşantion „victime”

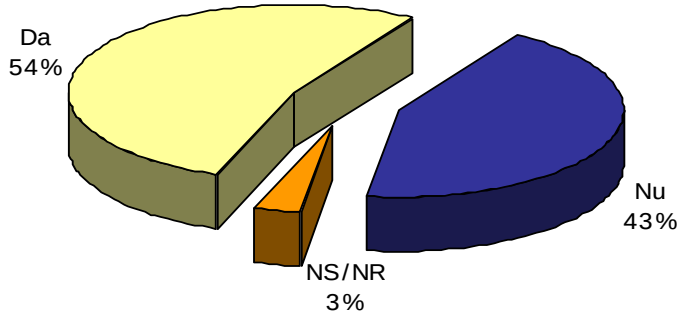

În ultima lună aţi consumat diazepam, extraveral, rudotel sau alte medicamente de nervi?

Eşantion naţional

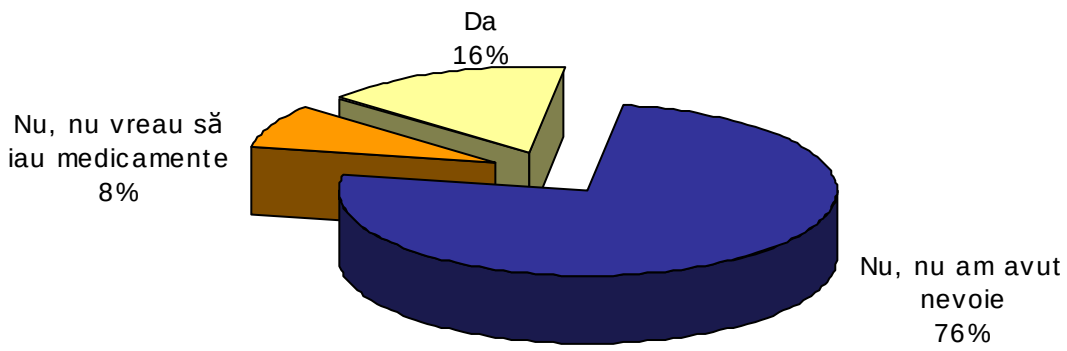

Eşantion de femei

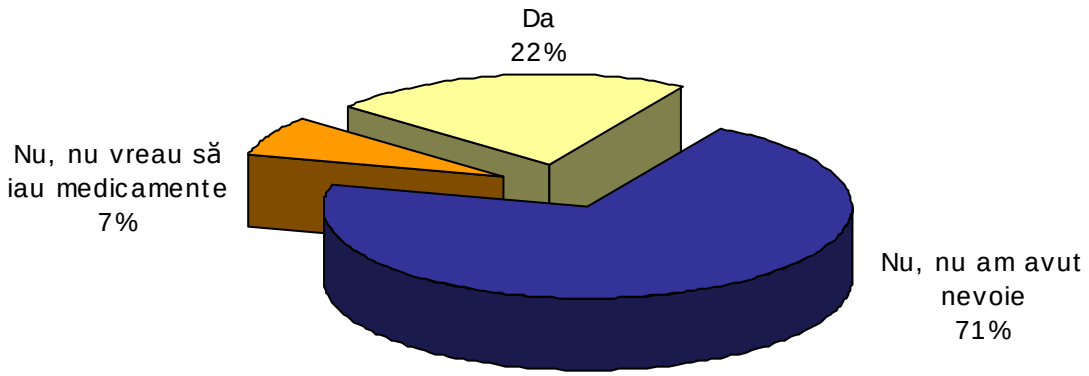

Sub-eşantion „victime”

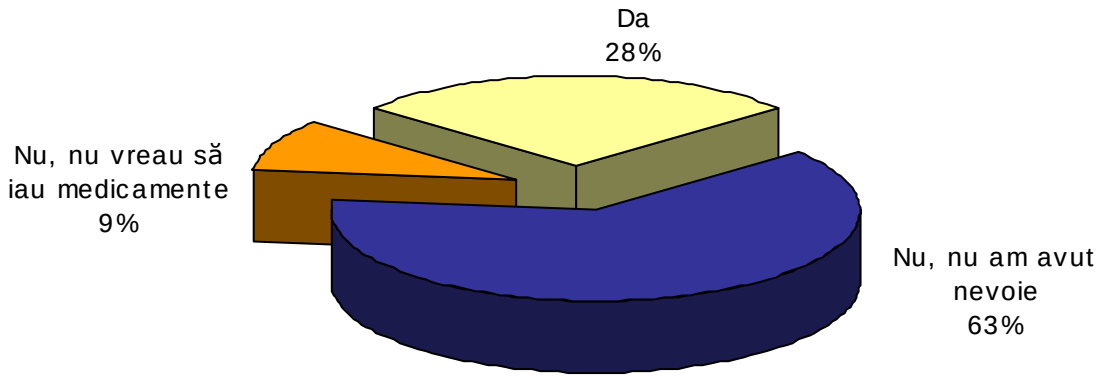

În ultimele 12 luni, în gospodăria dvs. ...?

% reprezintă cei care au răspuns "Da"

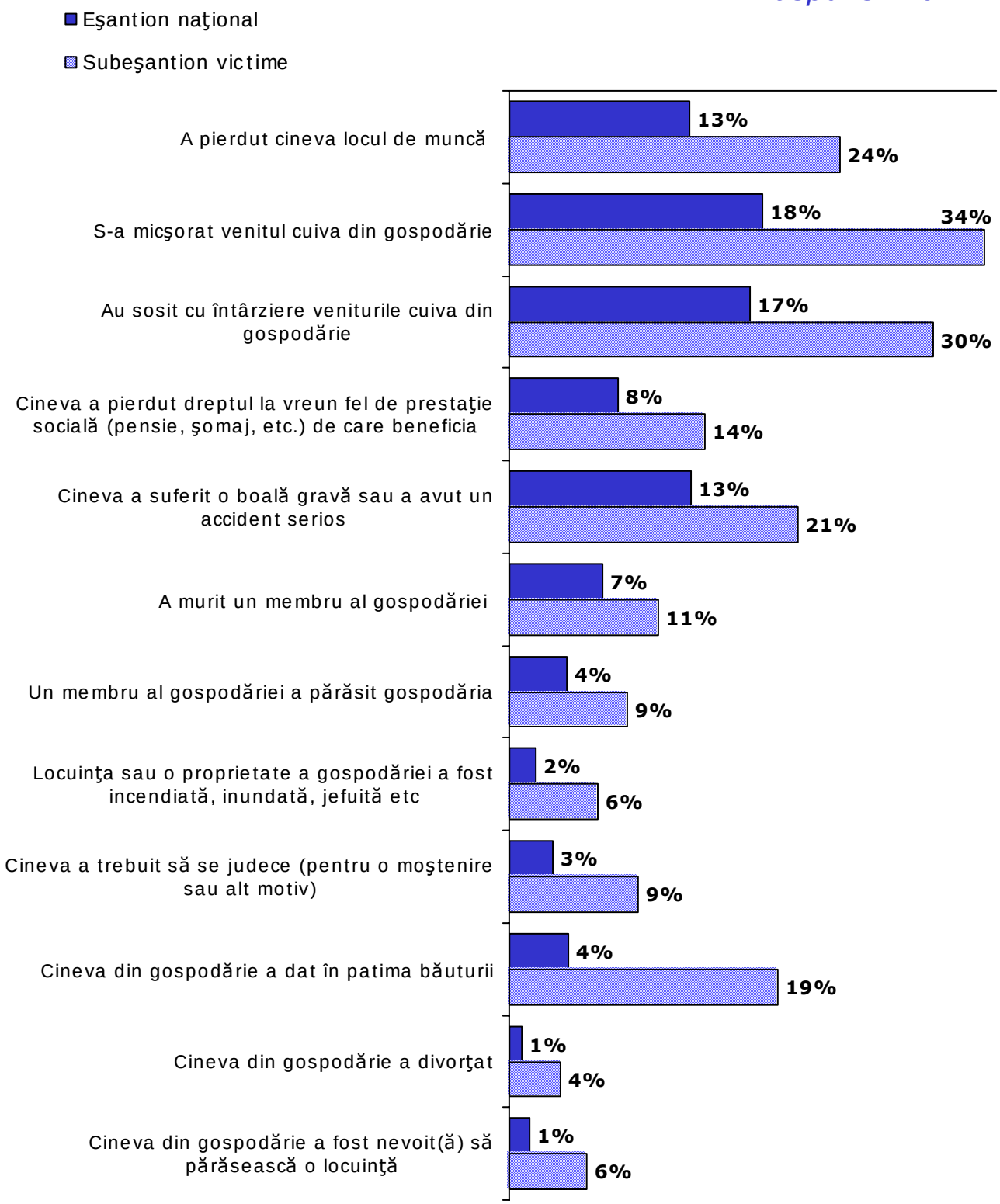

Cât de des în ultimele 3 luni...?

	Eşantion	Nicio-dată	Rar	Uneori	Des	Totdea-una	NŞ/ NR
Munca Dvs. v-a creat dificultăţi în îndeplinirea unor sarcini gospodăreşti	naţional	**21%**	**6%**	**8%**	**3%**	**1%**	**61%**
	femei	**18%**	**4%**	**8%**	**3%**	**1%**	**67%**
Munca Dvs. v-a creat dificultăţi în îndeplinirea responsabilităţilor faţă de familie sau de alte persoane importante din viaţa Dvs.	naţional	**26%**	**5%**	**5%**	**2%**	**1%**	**61%**
	femei	**21%**	**5%**	**5%**	**2%**	**0%**	**67%**
Responsabilităţile Dvs. faţă de familie şi alte persoane importante pentru Dvs. v-au împiedicat să vă faceţi munca cum trebuie	naţional	**31%**	**5%**	**2%**	**1%**	**0%**	**61%**
	femei	**26%**	**4%**	**2%**	**1%**	**0%**	**67%**
A trebuit să vă luaţi de lucru acasă ca să terminaţi ceea ce aveaţi de făcut la serviciu	naţional	**32%**	**3%**	**3%**	**1%**	**0%**	**62%**
	femei	**26%**	**3%**	**3%**	**1%**	**0%**	**67%**
Munca a fost o scăpare de situaţia de acasă, adică aţi preferat să petreceţi mai mult timp la muncă decât să petreceţi mai mult timp acasă.	naţional	**33%**	**2%**	**2%**	**1%**	**0%**	**61%**
	femei	**28%**	**2%**	**3%**	**1%**	**0%**	**67%**

Cu cine discutaţi despre ...?

Răspuns multiplu	**Eşantion**	Partener/a	Mama	Tata	Altă rudă femeie	Altă rudă bărbat	Coleg/ă	Vecin/ă	Prieteni/e	Cu nimeni	NR
Cum să faceţi un ban în plus	naţional	**57%**	**9%**	**6%**	**8%**	**7%**	**3%**	**2%**	**10%**	**17%**	**1%**
	femei	**55%**	**8%**	**3%**	**11%**	**8%**	**2%**	**2%**	**7%**	**18%**	**2%**
Ce se mai întâmplă prin sat /oraş	naţional	**47%**	**8%**	**4%**	**12%**	**7%**	**8%**	**16%**	**25%**	**12%**	**1%**
	femei	**45%**	**8%**	**3%**	**16%**	**7%**	**7%**	**21%**	**19%**	**12%**	**1%**
Cum să vă îmbrăcaţi, ce vopsea de păr se poartă şi modă în general	naţional	**29%**	**5%**	**1%**	**8%**	**1%**	**5%**	**2%**	**14%**	**36%**	**8%**
	femei	**21%**	**5%**	**0%**	**13%**	**1%**	**7%**	**5%**	**15%**	**39%**	**6%**
Ce aţi mai citit, ce filme aţi mai văzut	naţional	**36%**	**4%**	**1%**	**8%**	**3%**	**9%**	**7%**	**24%**	**27%**	**7%**
	femei	**30%**	**4%**	**1%**	**12%**	**3%**	**9%**	**8%**	**19%**	**29%**	**8%**
Viaţa Dvs. sexuală în general	naţional	**35%**	**2%**	**1%**	**2%**	**0%**	**1%**	**1%**	**11%**	**40%**	**11%**
	femei	**31%**	**2%**	**0%**	**2%**	**0%**	**1%**	**1%**	**8%**	**44%**	**14%**
Situaţii în care aţi fost forţat(ă) să faceţi sex	naţional	**6%**	**1%**	**0%**	**1%**	**0%**	**0%**	**0%**	**3%**	**48%**	**42%**
	femei	**5%**	**1%**	**0%**	**2%**	**0%**	**0%**	**0%**	**2%**	**49%**	**41%**
Ce să faceţi ca să nu aveţi copii	naţional	**24%**	**2%**	**0%**	**2%**	**0%**	**1%**	**1%**	**6%**	**40%**	**27%**
	femei	**20%**	**2%**	**2%**	**2%**	**0%**	**1%**	**1%**	**4%**	**43%**	**29%**
Certuri cu partenerul (soţ/ia, concubin/a, prieten/a)	naţional	**12%**	**3%**	**1%**	**5%**	**2%**	**1%**	**2%**	**8%**	**45%**	**26%**
	femei	**9%**	**5%**	**0%**	**6%**	**1%**	**1%**	**2%**	**6%**	**45%**	**28%**
Bătăi în familie	naţional	**4%**	**1%**	**1%**	**3%**	**1%**	**0%**	**1%**	**3%**	**46%**	**42%**
	femei	**4%**	**2%**	**0%**	**4%**	**1%**	**0%**	**1%**	**3%**	**45%**	**42%**

Cum apreciaţi veniturile actuale ale gospodăriei dumneavoastră?

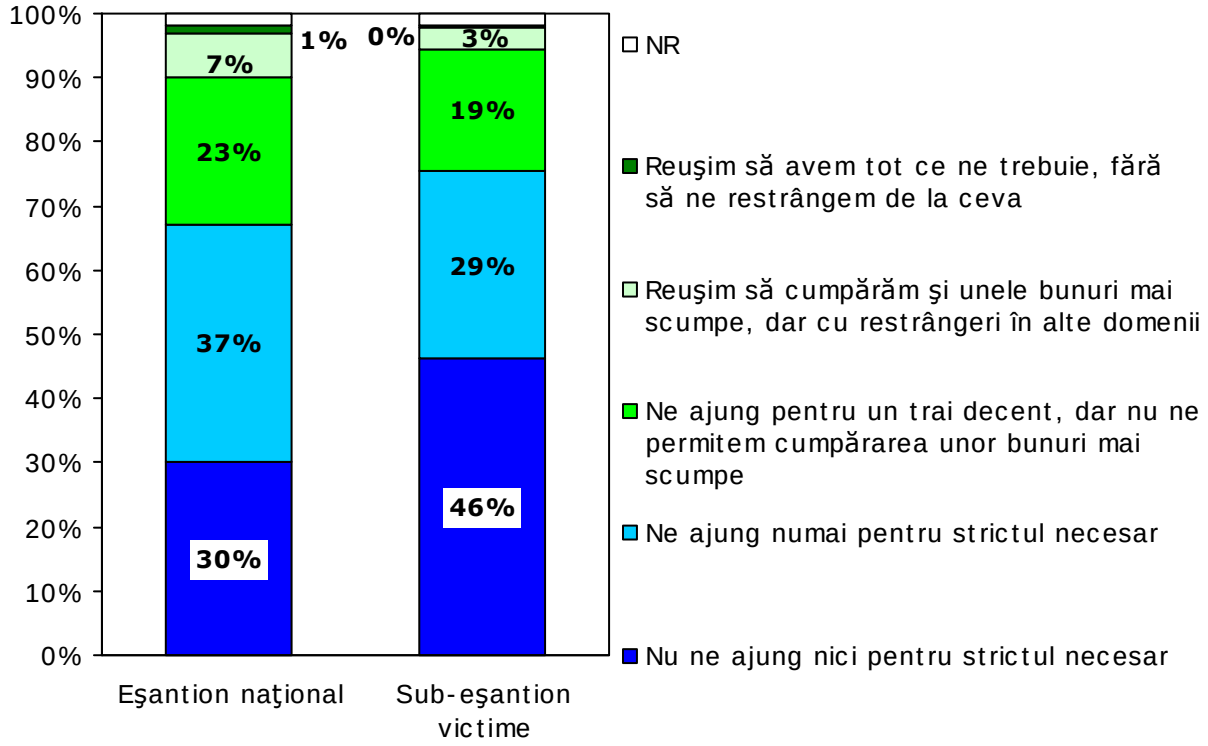

În orice societate, unii oameni se consideră bogaţi, alţii se consideră săraci. Dvs. unde vă situaţi pe următoarea scală?

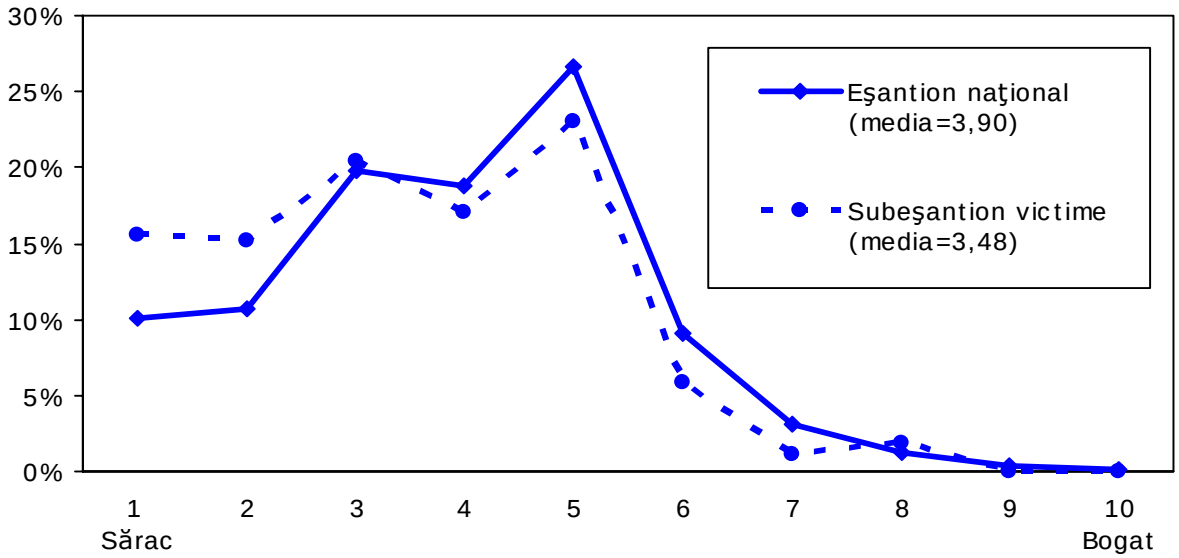

În ultimele 30 de zile, cât de des v-aţi simţit...?

Eşantion naţional

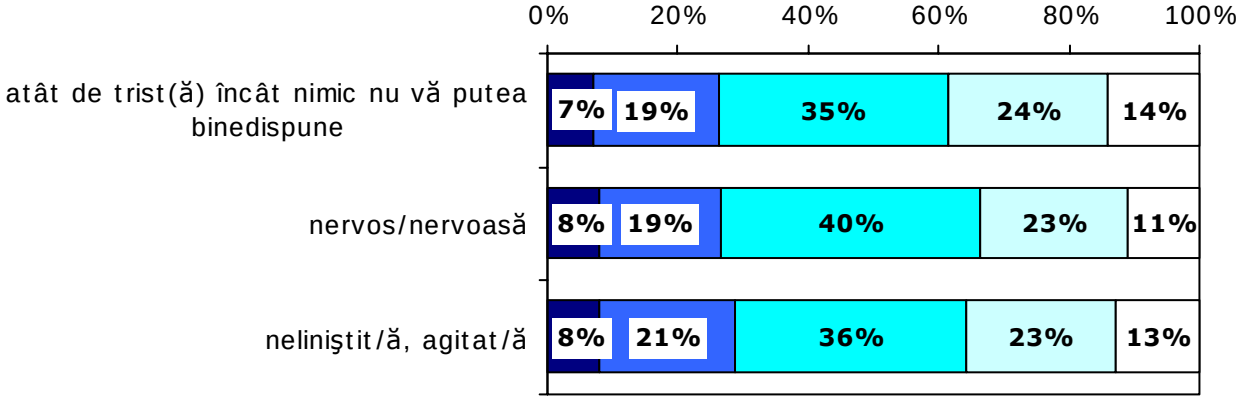

Eşantion de femei

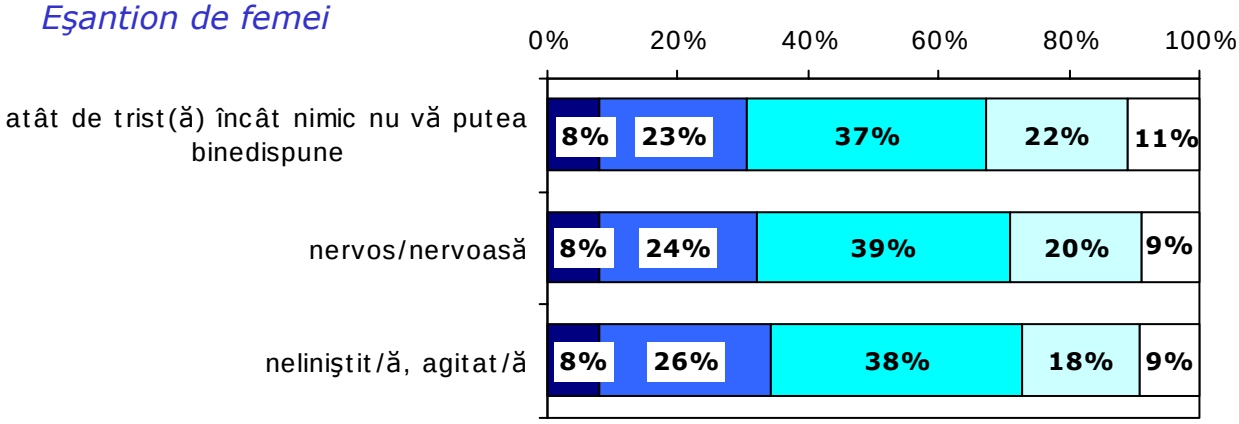

Sub-eşantion „victime"

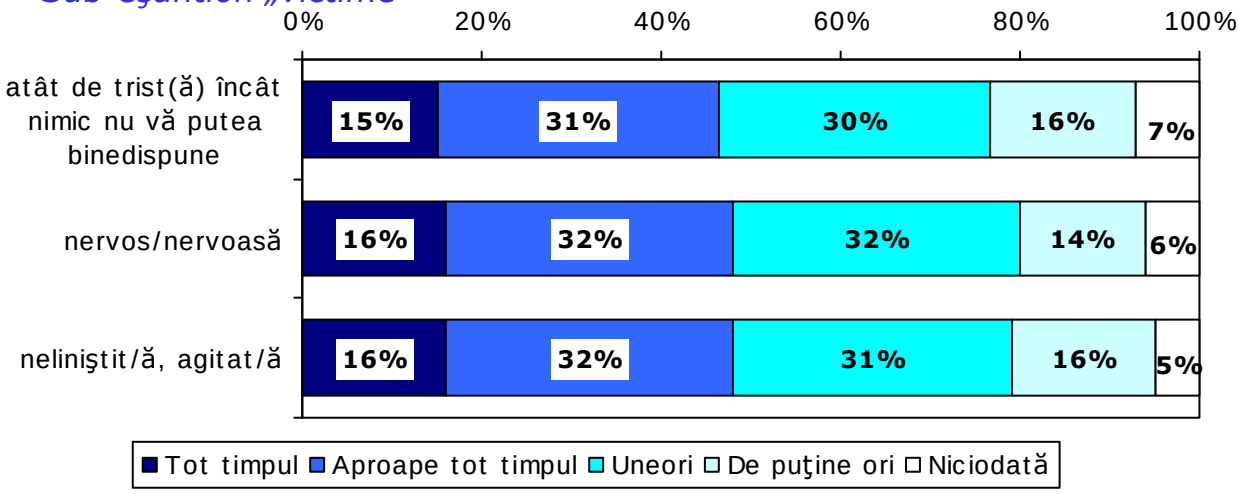

Dar, per total, în ultimele 30 de zile v-aţi simţit...?

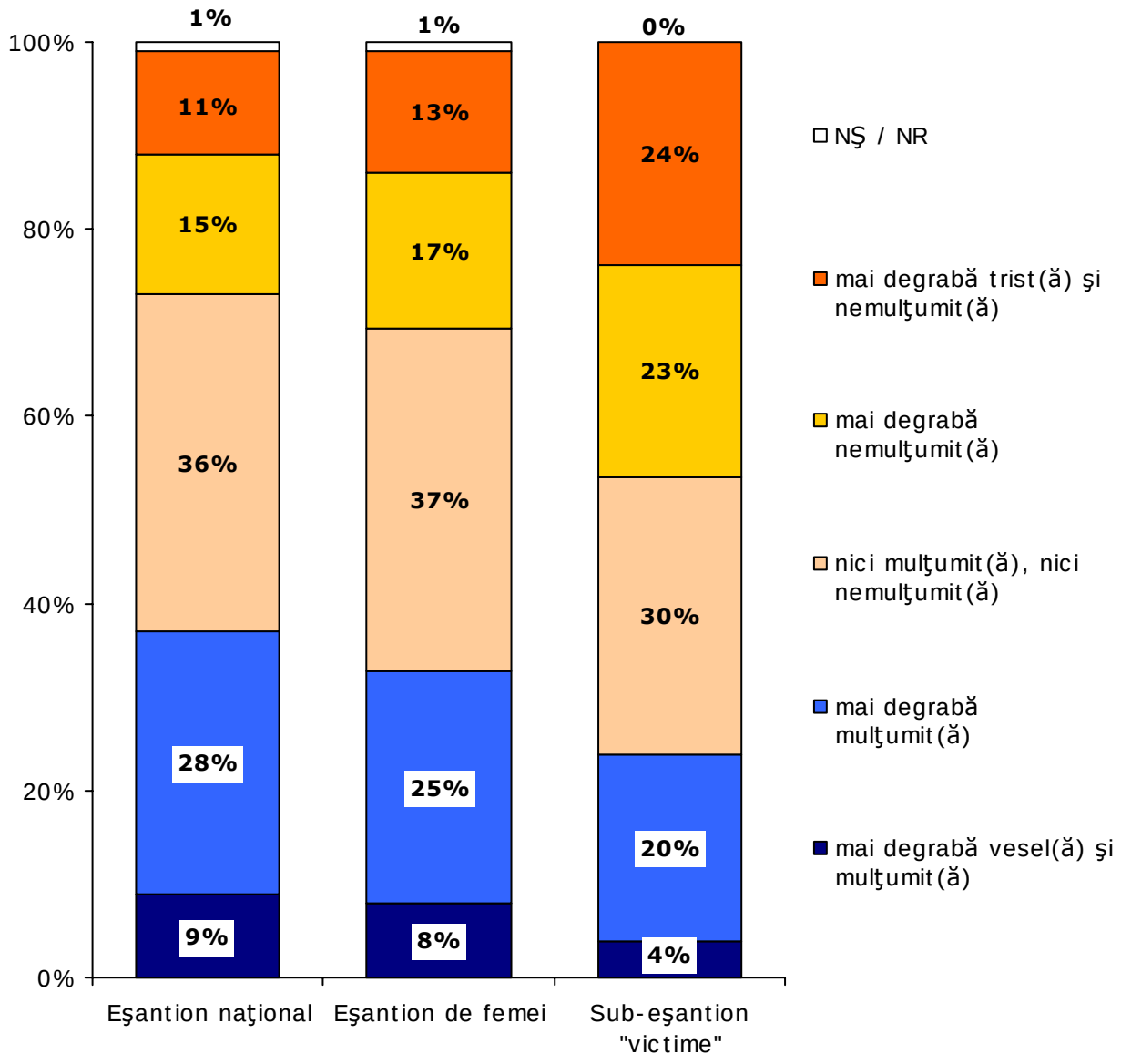

În ceea ce vă priveşte pe Dvs. ...?

Eşantion naţional

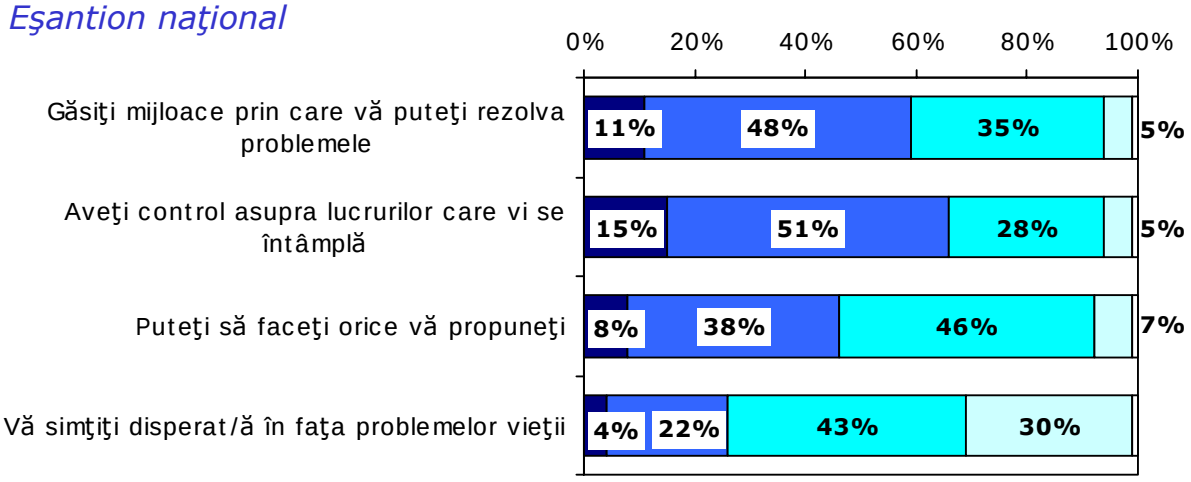

Eşantion de femei

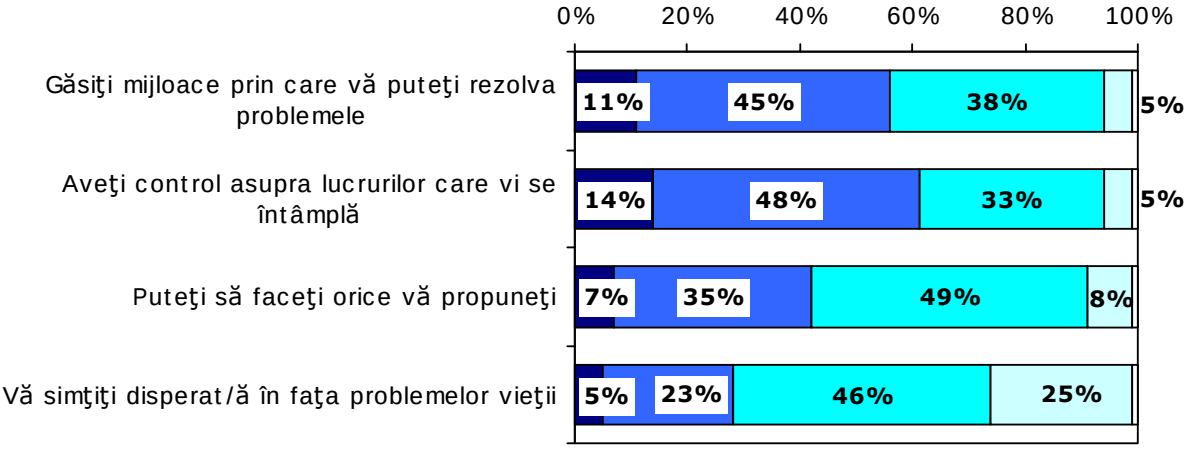

Sub-eşantion „victime”

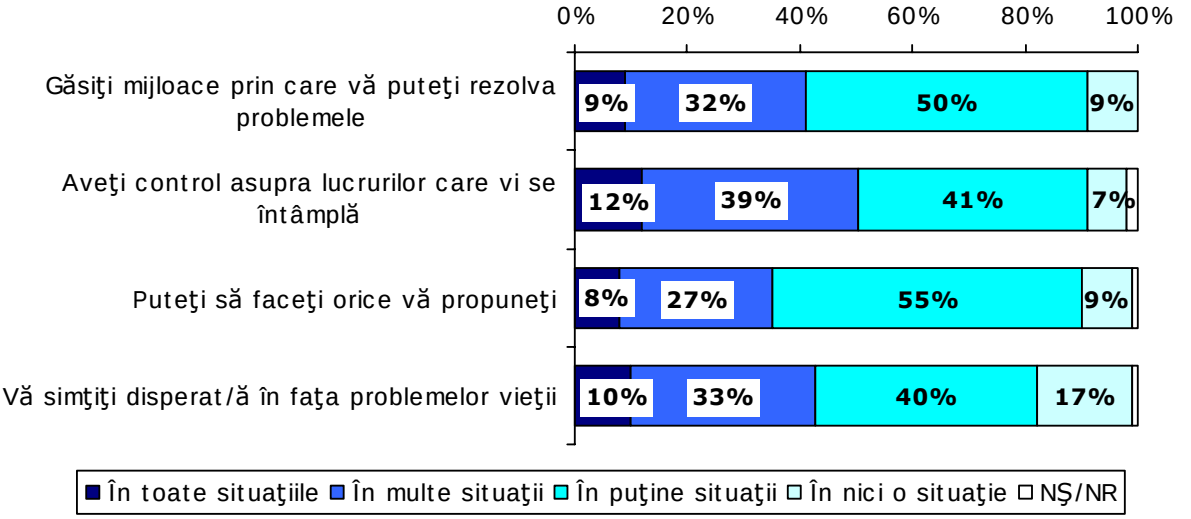

V-aţi gândit vreodată că viaţa nu merită trăită?

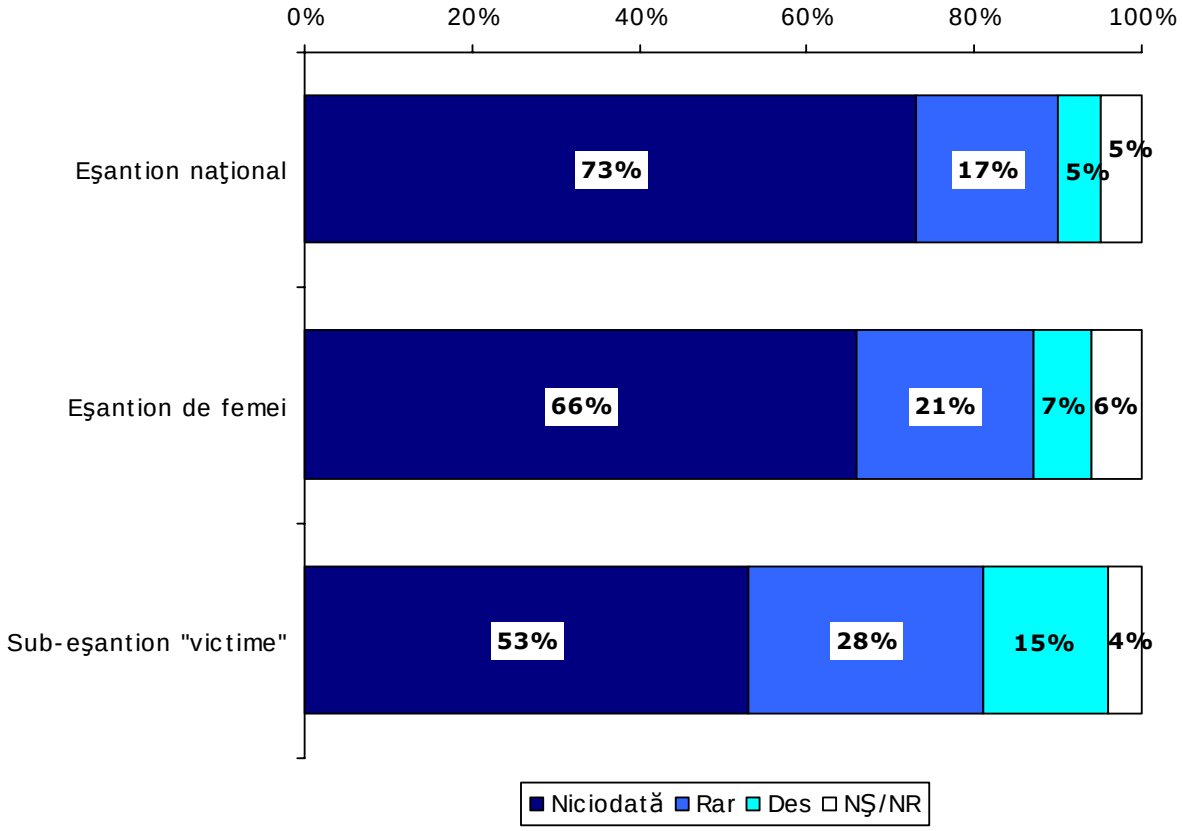

În general sunteţi de părere că ...

Eşantion naţional

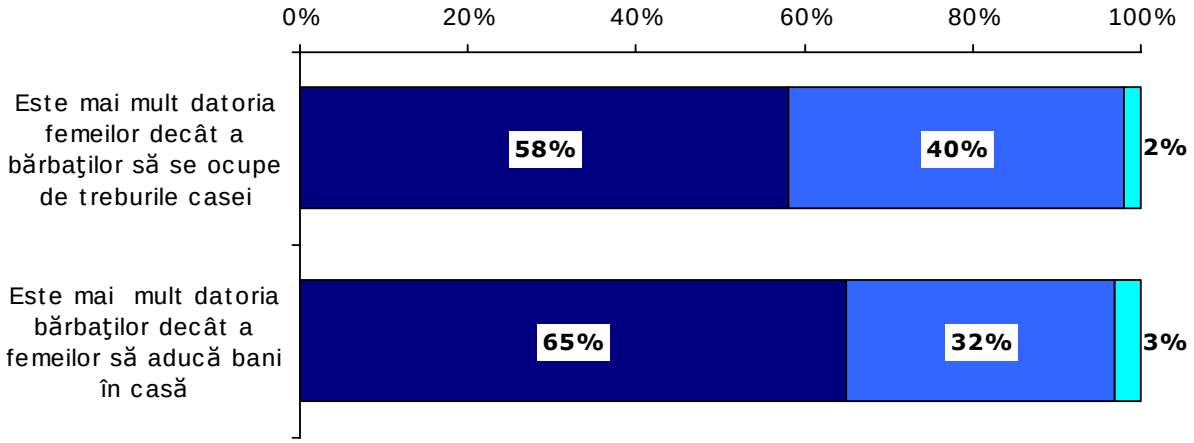

Eşantion de femei

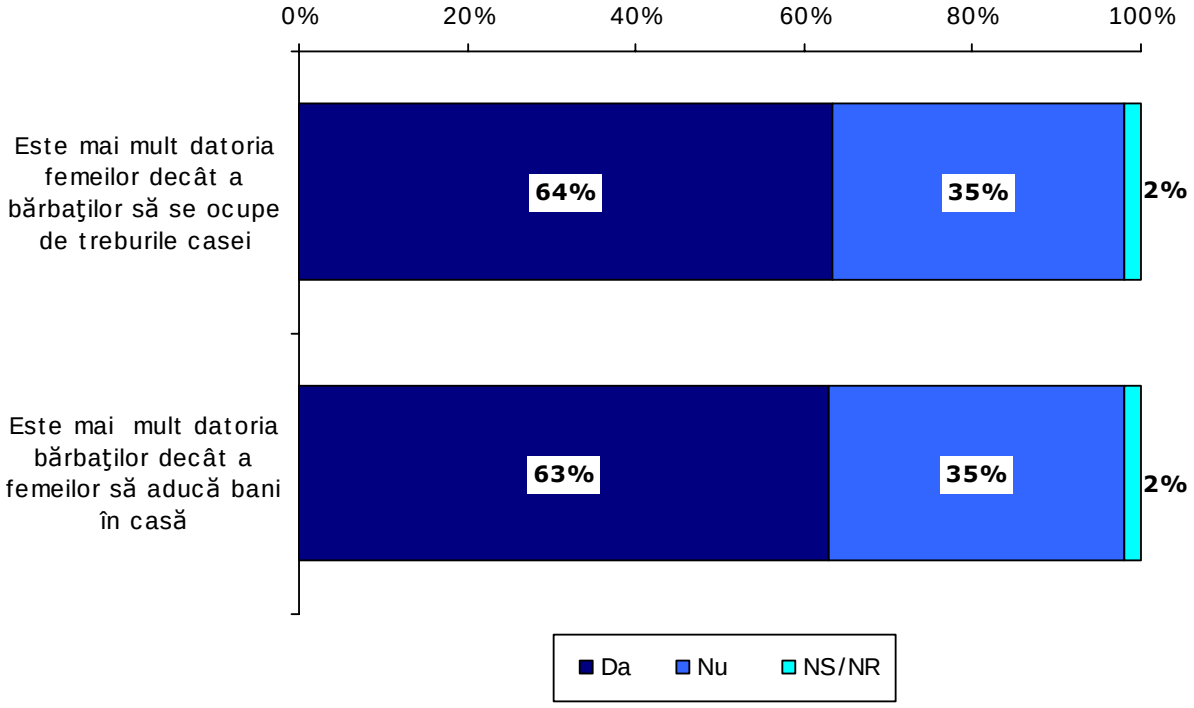

Sunteţi de părere că în familii ca a Dvs. ...

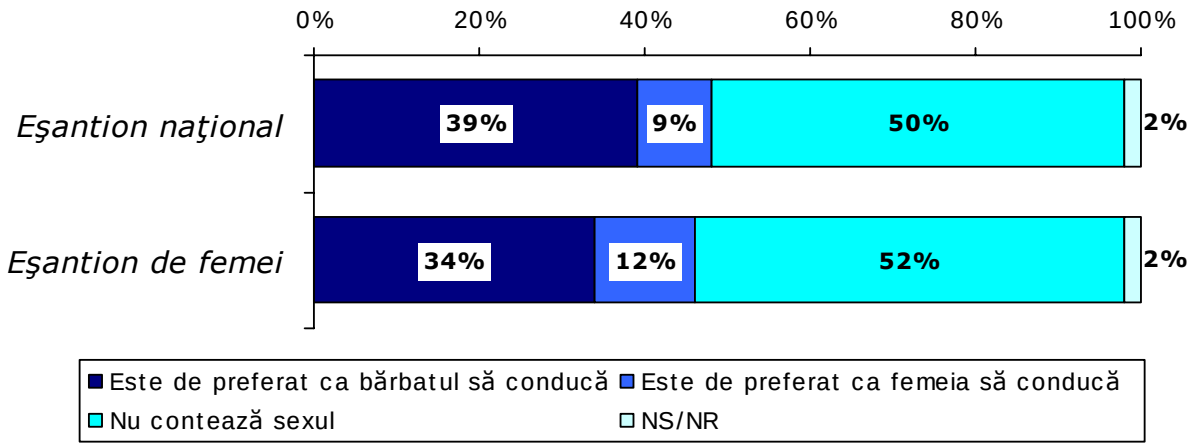

Dar în viaţa publică: în administraţie, politică, la locul de muncă etc. ...?

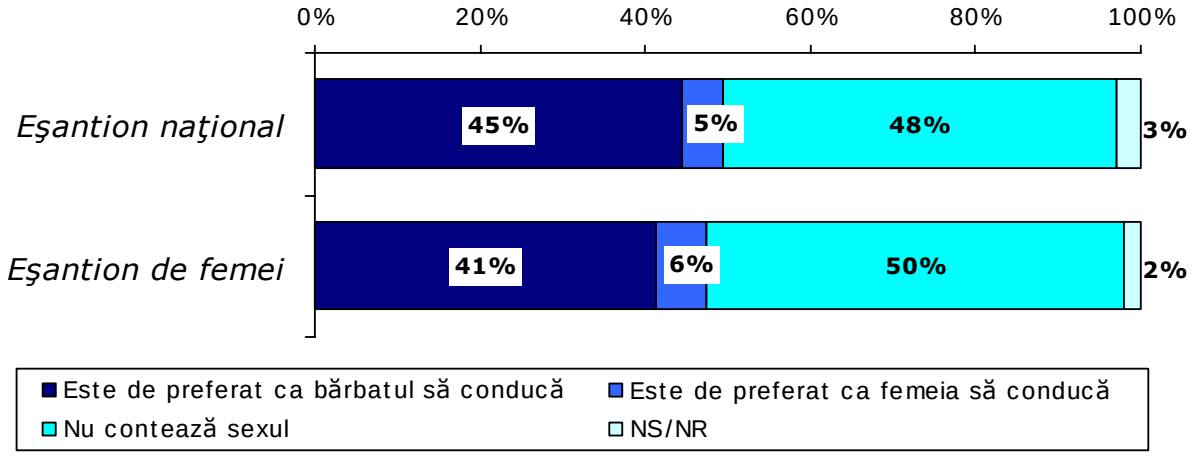

Chestionar suplimentar

Victime ale violenţei domestice

(aplicat respondentelor şi respondenţilor care au declarat că au suferit cel puţin o formă de violenţă domestică)

269 persoane

Care dintre următoarele afirmaţii sunt adevărate în cazul Dvs.?

Eşantion naţional

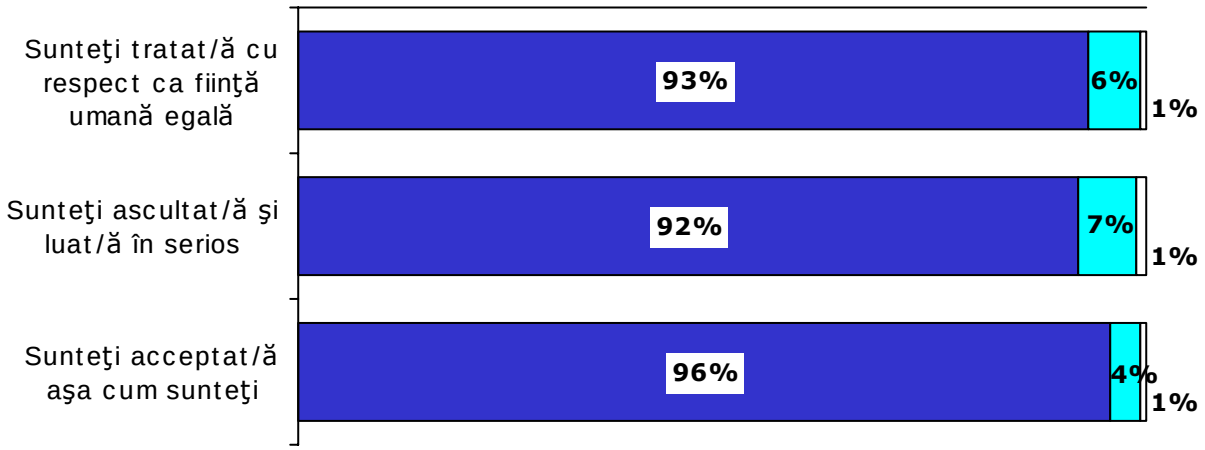

Eşantion de femei

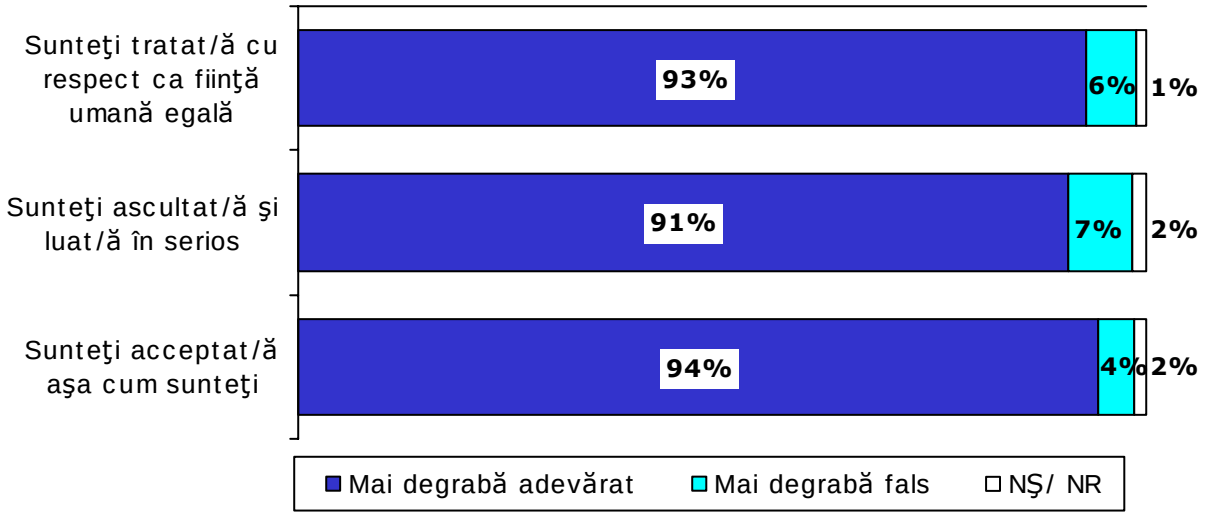

Sub-eşantion „victime”

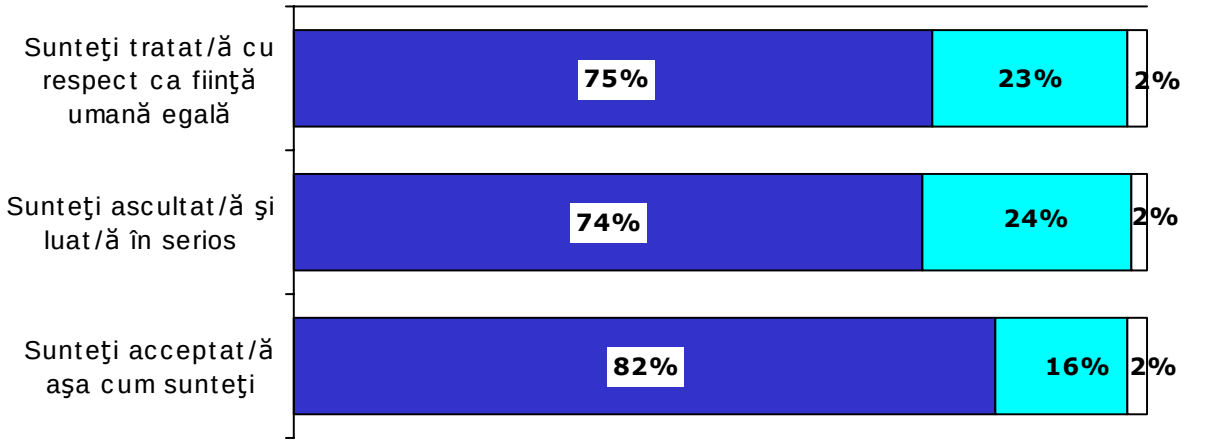

S-a întâmplat... (forma de violenţă)?

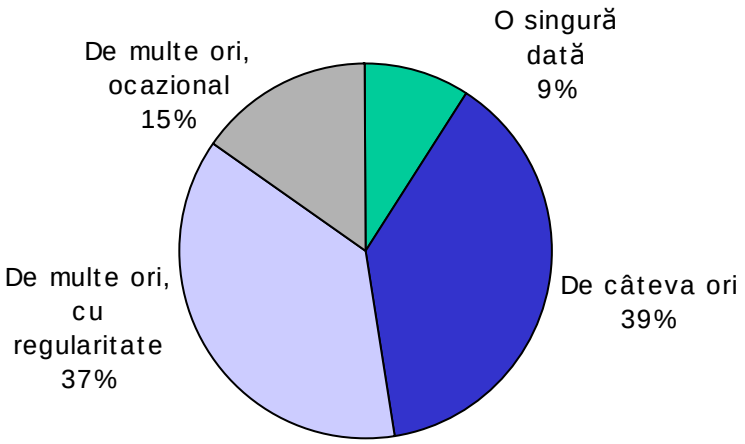

În ce perioadă a vieţii s-a întâmplat?

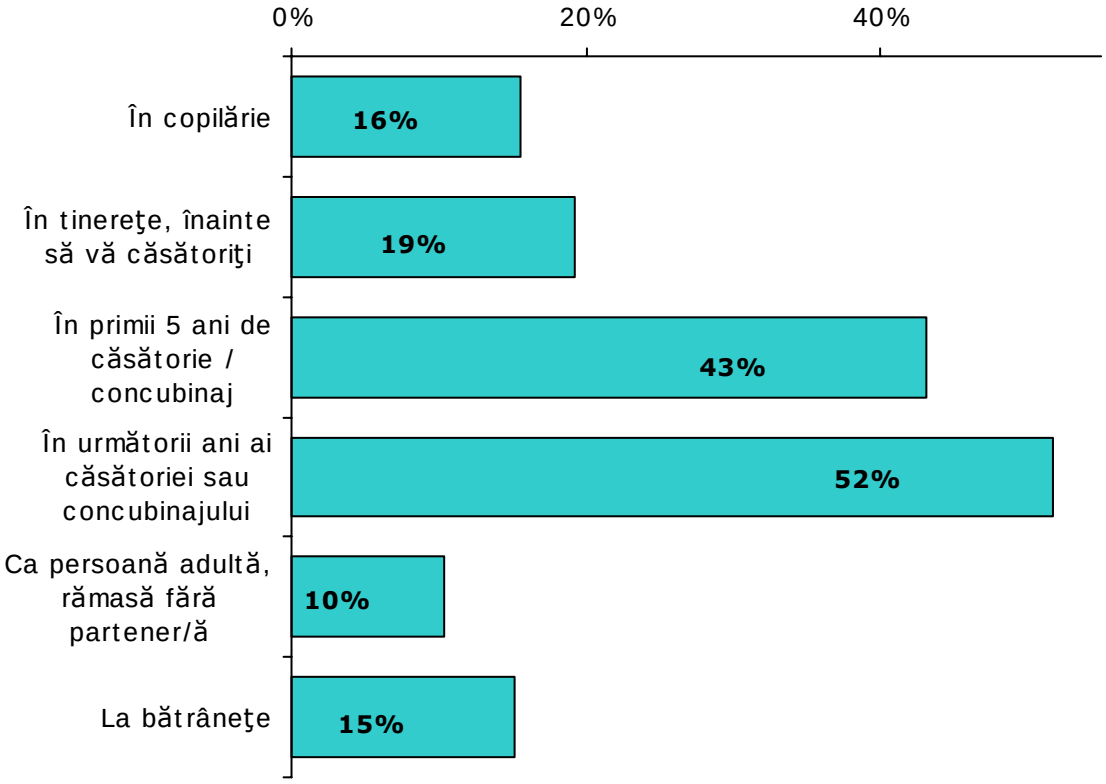

Cine a exercitat împotriva Dvs. această formă de violenţă?

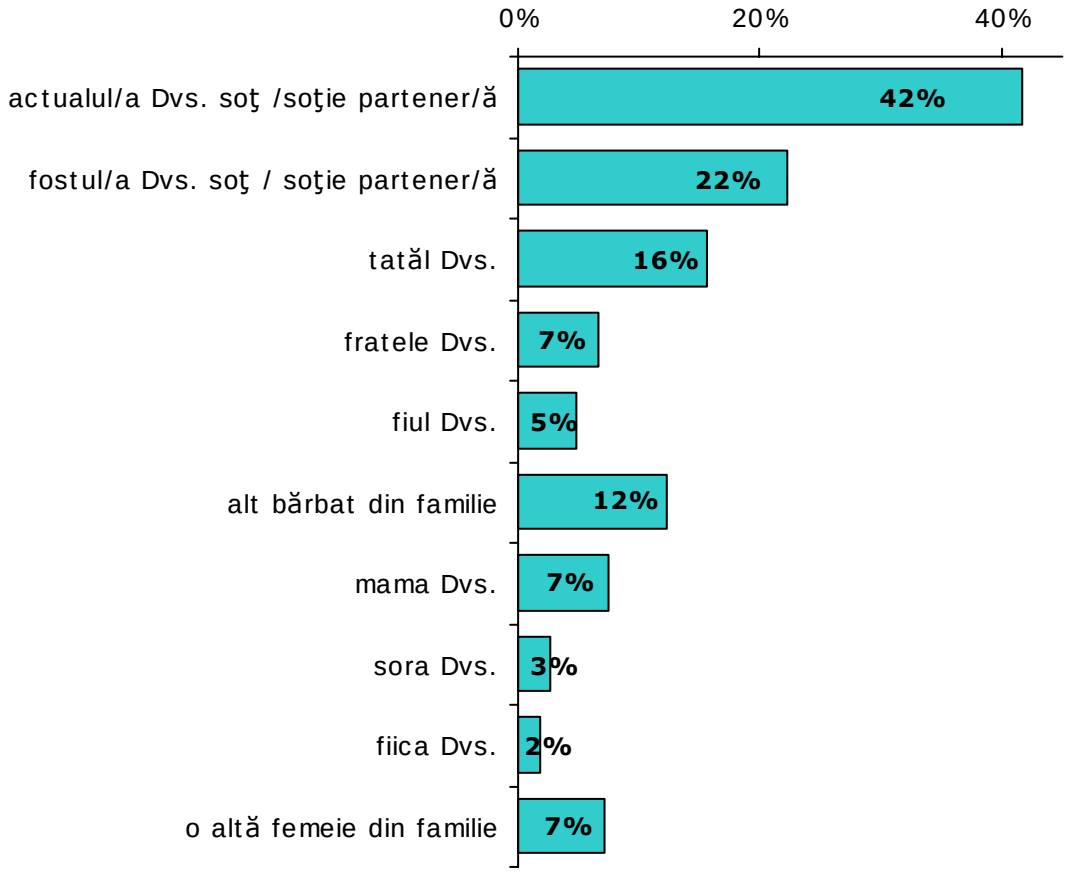

S-a întâmplat vreodată să fie de faţă şi...?

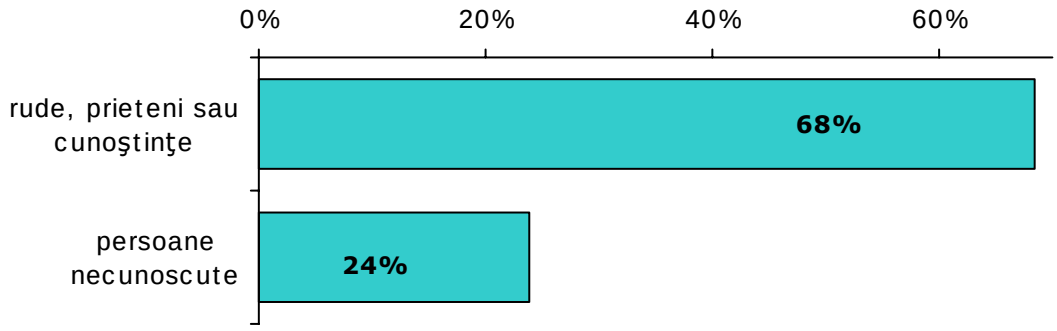

Ultima dată când s-a întâmplat a fost...?

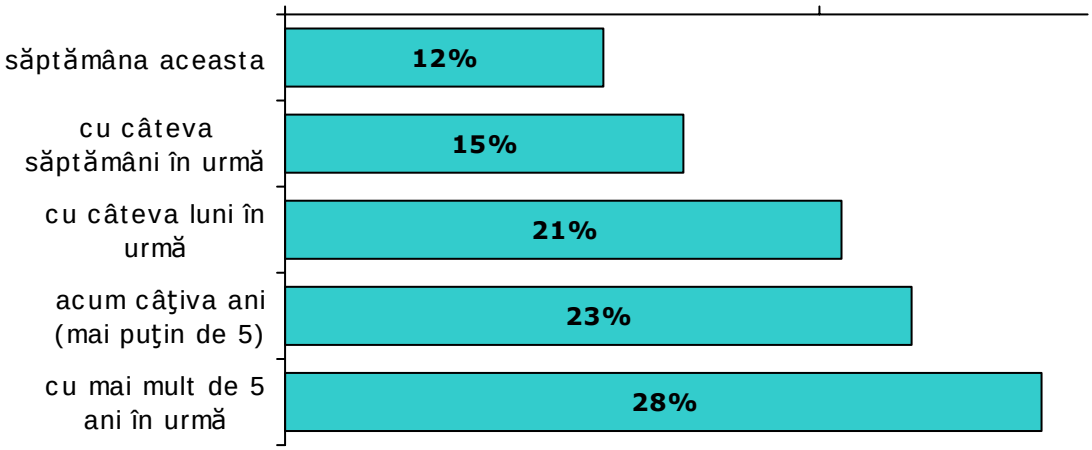

Cine a fost principalul agresor?

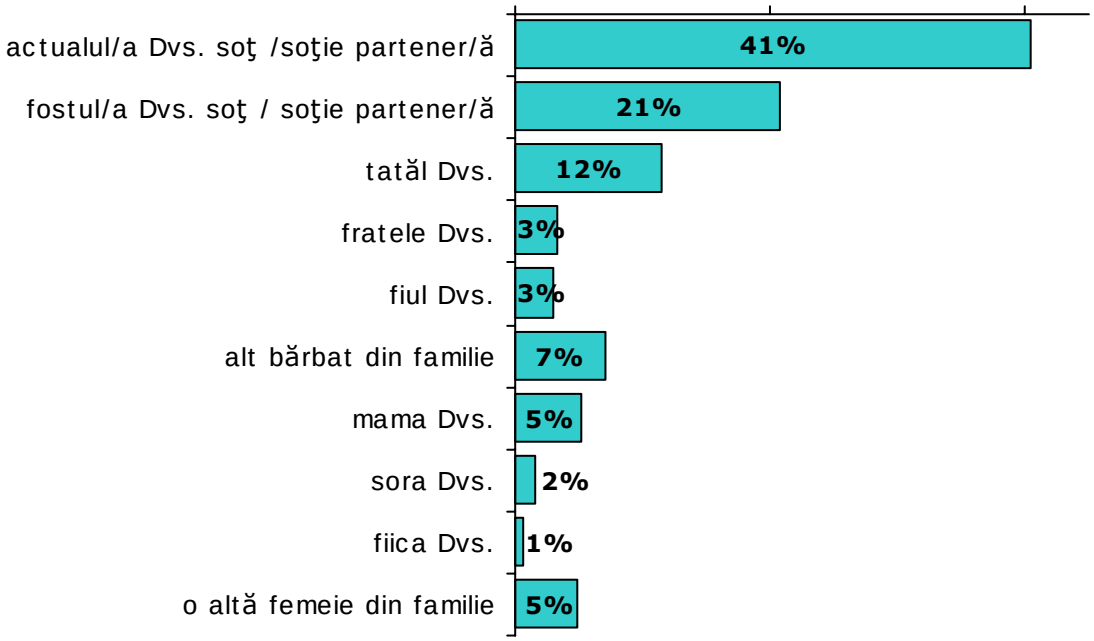

Erau de faţă şi ...?

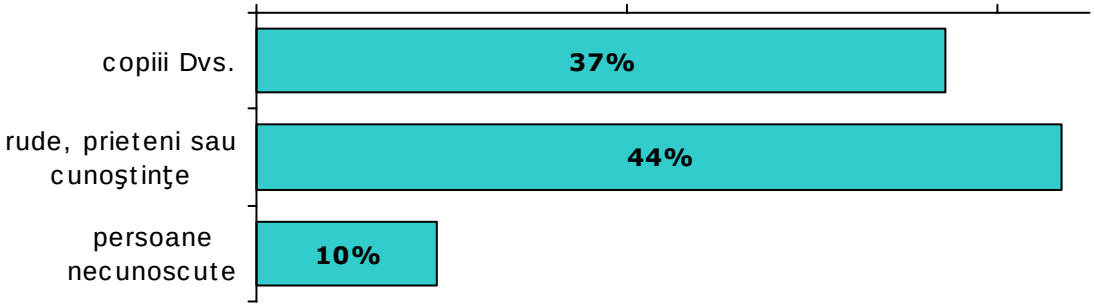

În prezent, mai locuiţi cu persoana care v-a agresat?

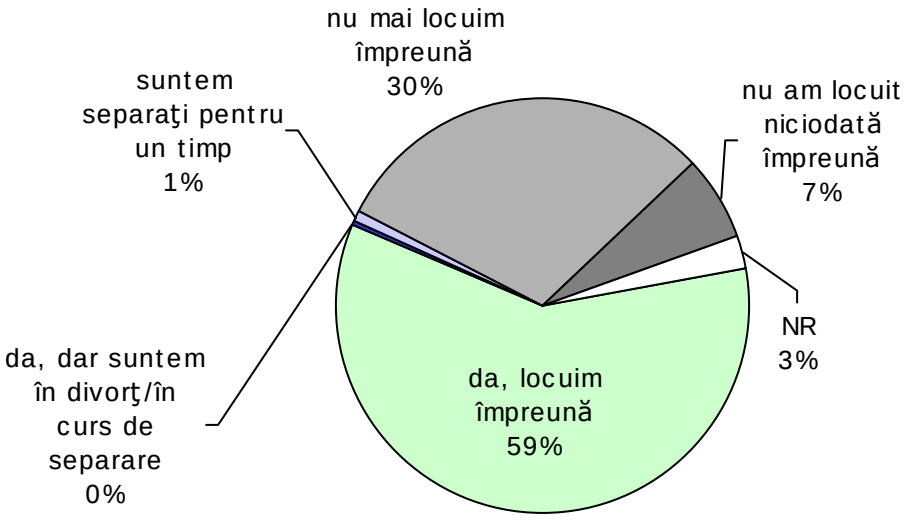

Mai staţi împreună pentru că vreţi sau pentru că nu puteţi pleca?

% din cei care au răspuns „Da, locuim împreună”

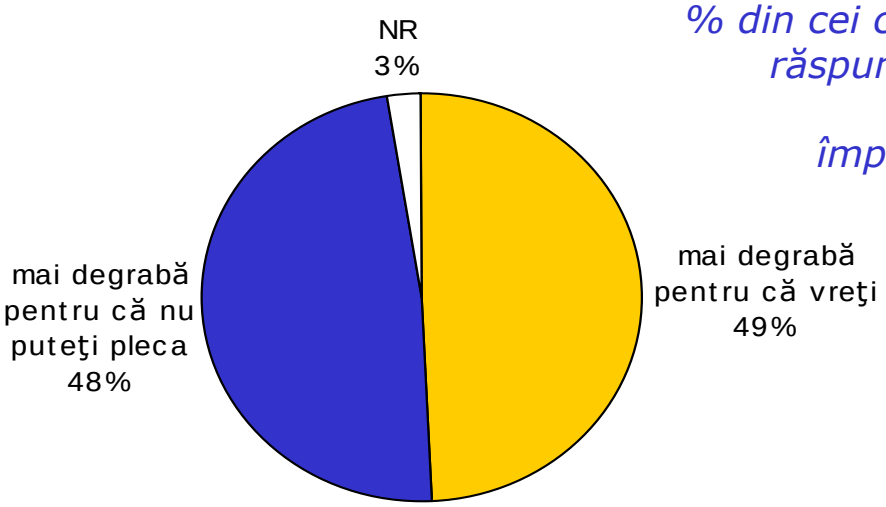

Nu plecaţi pentru că ...?

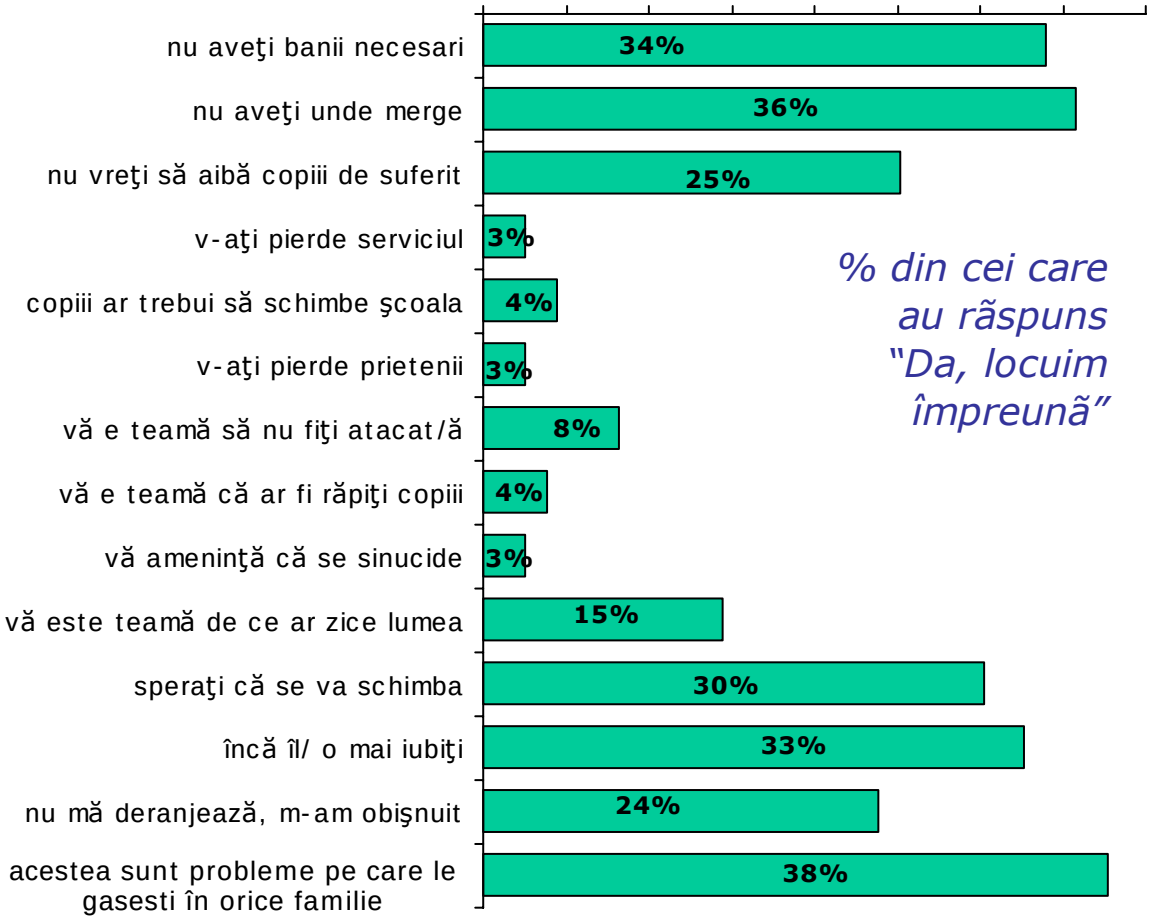

Motivul principal

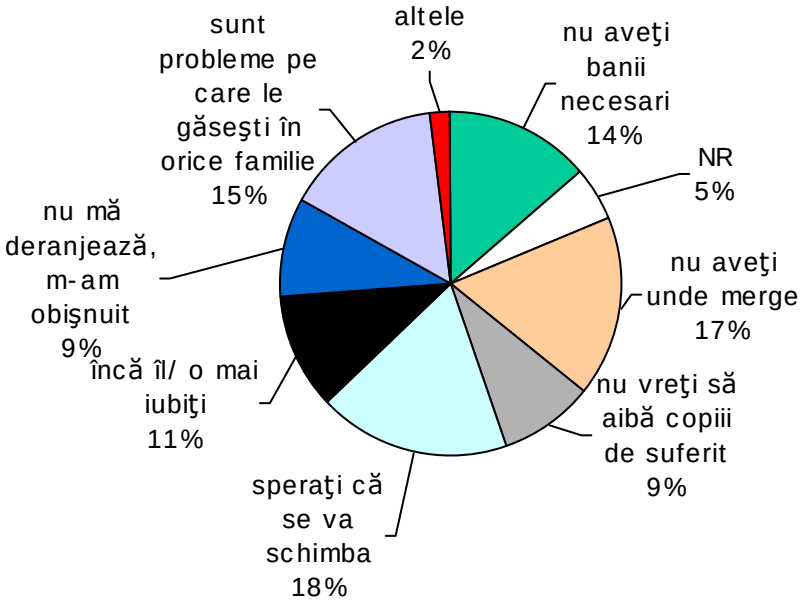

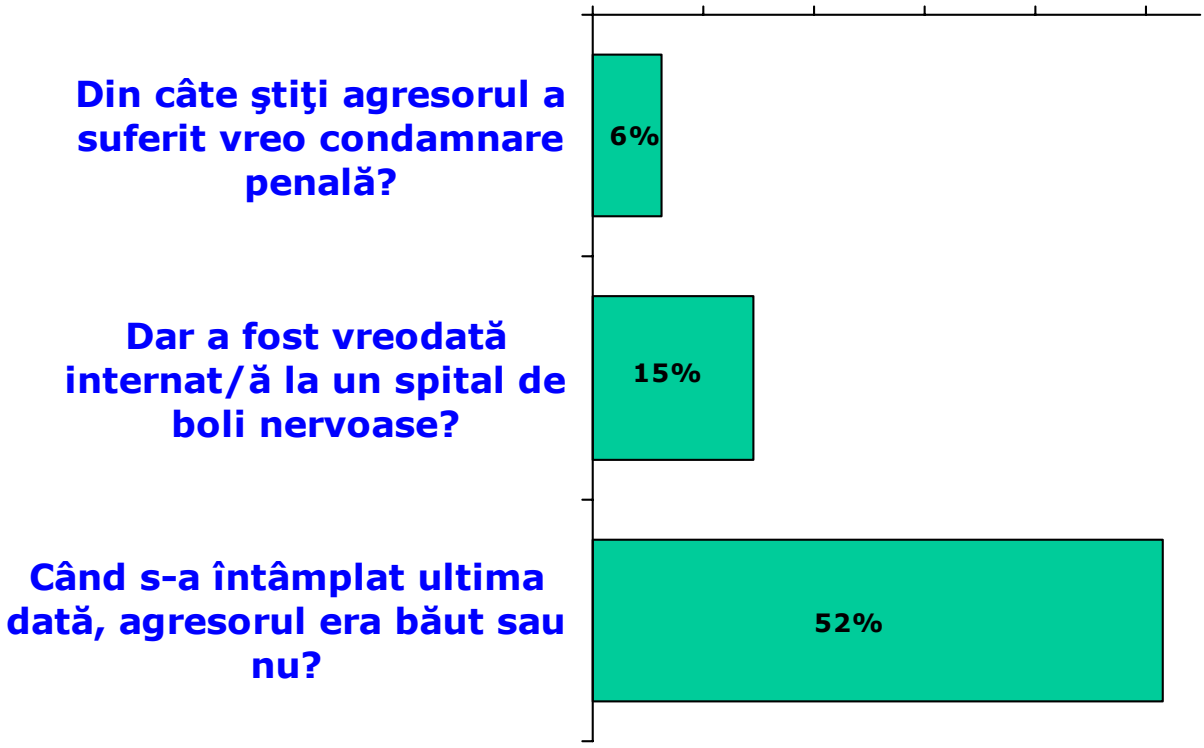

Atunci când aţi fost ... (forma de violenţă), aţi vorbit cu cineva?

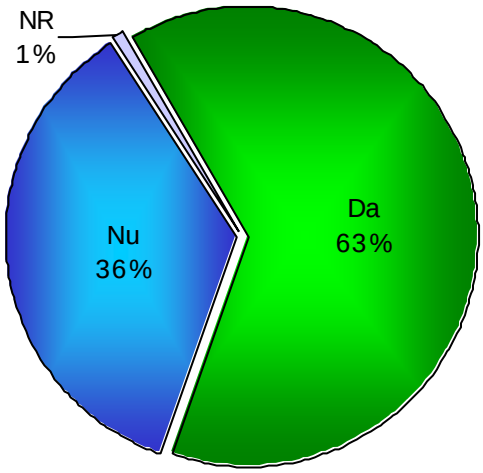

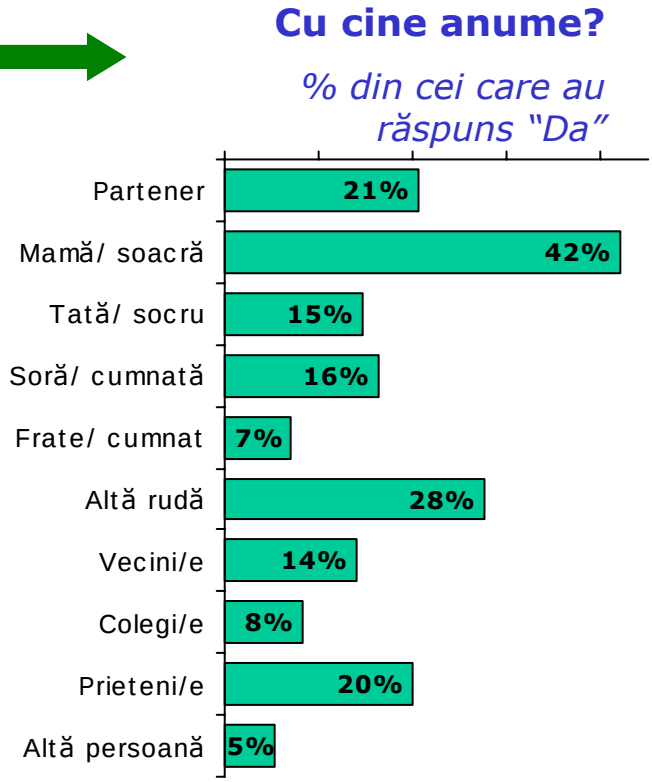

Aţi mers sau aţi sunat vreodată la poliţie pentru a depune plângere împotriva agresorului?

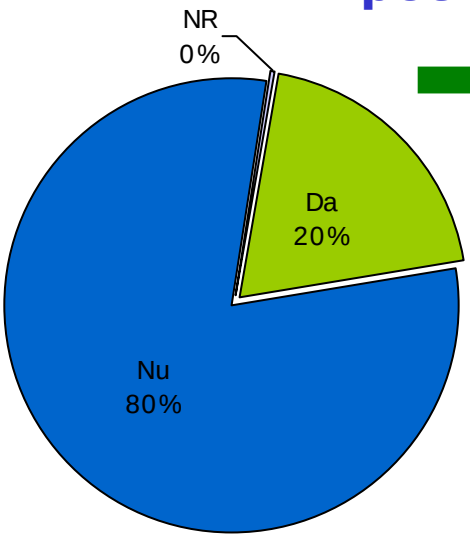

Cât de mulţumit aţi fost de felul în care poliţia a tratat cazul Dvs.?

% din cei care au raspuns "Da"

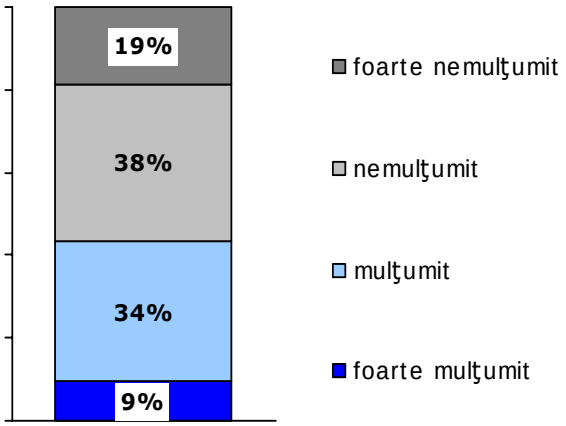

S-a întâmplat să ajungeţi la medic în urma agresiunii?

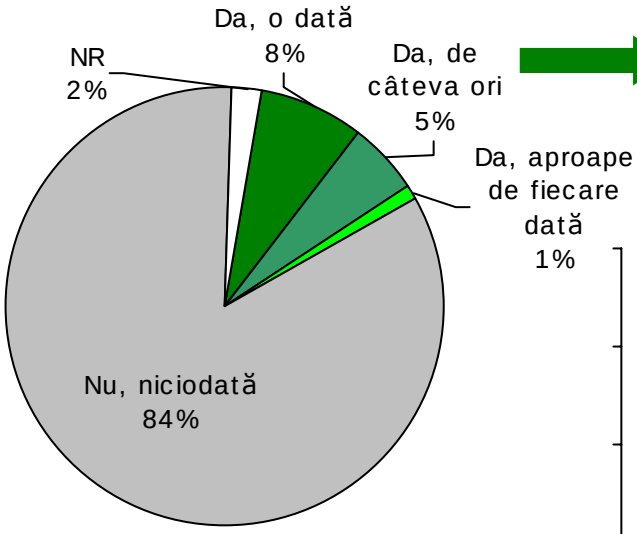

Cât de mulţumit aţi fost de felul în care v-a tratat medicul?

% din cei care au raspuns "Da"

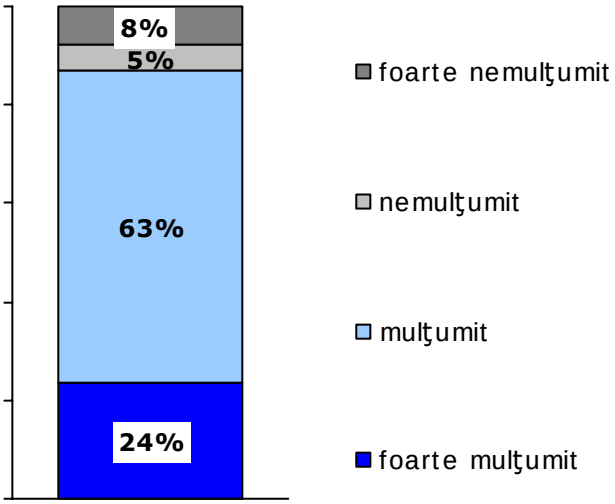

De obicei, atunci când aţi fost... (forma de violenţă), v-a sărit cineva în ajutor?

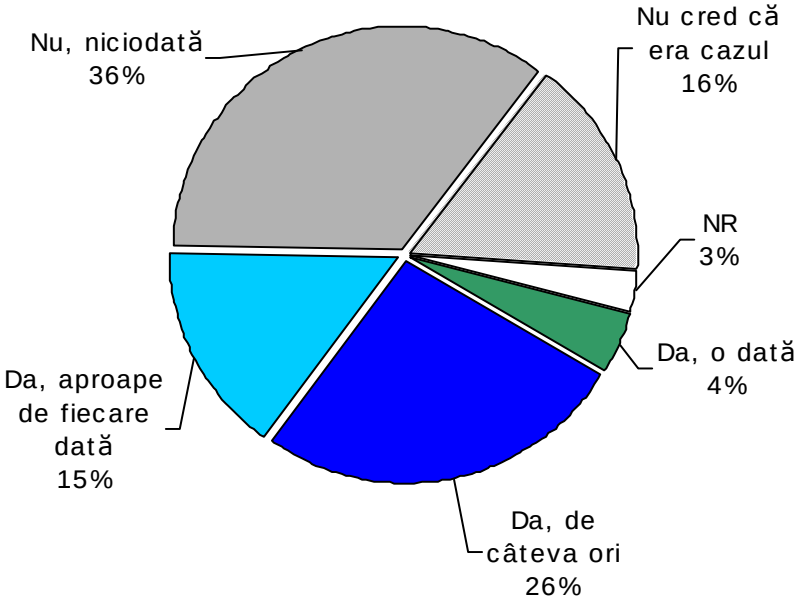

Cine anume?

% din cei care au răspuns "Da"

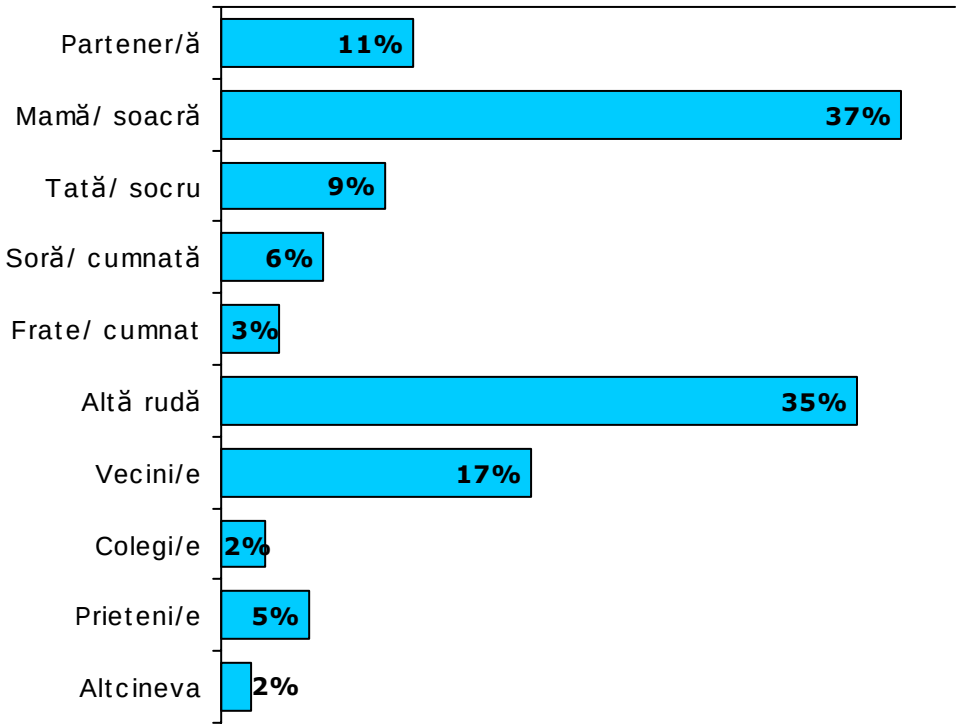

Vă aşteptaţi ca în următoarea perioadă să mai suferiţi aşa ceva?

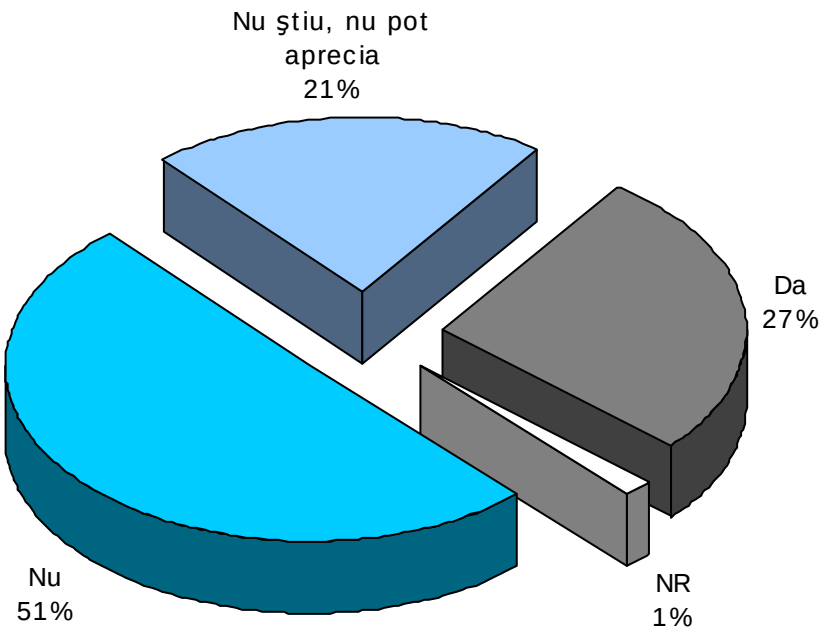

ANALIZĂ ASUPRA VIOLENŢEI ÎN FAMILIE

Manuela Sofia Stănculescu

ANALIZĂ ASUPRA VIOLENŢEI ÎN FAMILIE 67
Introducere 67
1. Violenţa psihologică în familie 79
2. Violenţa fizică în familie 89
3. Violenţa socială în familie 99
4. Violenţa economică în familie 105
5. Violenţa sexuală în familie 109
6. Violenţa în familie, valori şi norme 113
Violenţa în familie, concluzii 116

Introducere

Definiţia violenţei în familie de la care a pornit această anchetă este cea formulată de către Comitetul de Miniştrii ai Consiliului Europei, conform căreia violenţa în familie este „orice act sau omisiune comisă în interiorul familiei de către unul din membrii acesteia şi care aduce atingere vieţii, integrităţii corporale sau psihologice sau libertăţii altui membru al acelei familii, şi vatămă în mod serios dezvoltarea personalităţii lui/ei." (*Recomandarea*[1] *Nr.*R(85)4 *cu privire la violenţa în familie*).

Prezenta cercetare a avut în vedere următoarele cinci **tipuri de violenţă în familie**:

1. violenţa psihologică, care constă în agresiuni verbale, intimidare, batjocură, umilire
2. violenţa fizică, prin care se provoacă victimei o serie de vătămări prin pălmuire, lovire cu sau fără obiecte sau bătaie
3. violenţa socială, reprezentând o formă de violenţă psihologică pasivă, care constă în controlarea victimei, izolarea acesteia de familie sau prieteni(e), monitorizarea activităţilor lui/ei, rezultând în întreruperea sau insuficienţa relaţiilor sociale, precum şi în restrângerea accesului la informaţie
4. violenţa economică, o altă formă de violenţă psihologică pasivă, care presupune oprirea accesului victimei la bani sau la alte mijloace economic
5. violenţa sexuală, adică forţarea victimei la activitate sexuală nedorită.

Temele abordate referitor la fiecare dintre aceste tipuri de violenţă sunt următoarele:

a) incidenţa fenomenului şi grupurile cu risc maxim de victimizare,
b) caracteristicile definitorii ale victimei şi ale agresorului,
c) pe ce perioadă de timp s-a întâmplat, în ce ciclu de viaţă predomină şi în ce anume a constat,
d) cum a procedat victima şi ce suport a primit din partea rudelor, prietenilor, vecinilor sau a instituţiilor,
e) cauzele şi factorii favorizanţi, precum şi efectele asupra sănătăţii, stării de spirit şi stimei de sine a victimei.

Analizele corespunzătoare fiecăruia dintre cele cinci tipuri de violenţă în familie sunt prezentate în capitolele care urmează şi se referă la populaţia de 18 ani şi peste din

1 Adoptată la 26 martie 1985 - www.social.coe.int/en/cohesion/fampol/recomm/family/R(85)4.htm#FN1

România şi experienţele acestora de violenţă în familie, de-a lungul vieţii sau în ultimele 12 luni de zile. Aceste analize au fost realizate la nivelul tuturor persoanelor intervievate, 1245 de femei şi 561 de bărbaţi.

Rata globală a violenţei în familie

Cercetarea naţională privind violenţa în familie şi la locul de muncă este prima cercetare dedicată acestui subiect la nivelul întregii populaţii de 18 ani şi peste din România. Cercetarea include mai multe componente: 1. anchetă statistică reprezentativă la nivelul întregii populaţii; 2. anchetă la nivelul persoanelor care raportează violenţă în familie şi/sau la locul de muncă; 3. anchetă la nivel instituţiilor judeţene cu atribuţii în domeniul violenţei în familie; 4. ancheta Delphi la nivelul experţilor locali „de primă linie", abilitaţi să desfăşoare acţiuni de intervenţie în cazurile de violenţă în familie. Analizele prezentate în continuare se bazează pe datele la nivelul populaţiei şi la nivelul victimelor autodeclarate.

Ancheta reprezentativă la nivelul populaţiei estimează violenţa în familie şi **nu doar violenţa asupra femeii**, pornind de la **18 forme de violenţă** (aparţinând tuturor celor cinci tipuri de violenţă considerate) care au avut loc **în familie** (1. agresorii din afara familiei sunt ignoraţi şi 2. agresorii pot fi şi alţii decât partenerul sau partenera).

Incidenţa violenţei este stabilită pe baza a 18 itemi care se referă la acte clar definite şi simplu de înţeles, precum „să vă insulte", „să vă spună că nu sunteţi bun(ă) de nimic", „să vă ameninţe cu bătaia", „să vă dea o palmă sau să vă lovească cu piciorul" (vezi chestionarul din Anexa tehnică). Prezenţa unui anumit tip de violenţă este stabilită prin cumularea răspunsurilor la formele de violenţă corespunzătoare (vezi analizele fiecărui tip de violenţă în parte). Rata globală de violenţă în familie reprezintă ponderea persoanelor care au raportat oricare dintre formele de violenţă considerate.

Conform datelor acestui sondaj, 14,3% din întreaga populaţie adultă a ţării, respectiv 17,8% dintre femei, declară că au fost de-a lungul vieţii victime ale unui tip sau altul de violenţă în familie.

Tabel 1 Rate globale ale violenţei în familie de-a lungul vieţii, România, 2003

			Interval de confidenţă al ratei globale		Proporţie			
	Rată globală	Eroare standard	Inferior	Superior	Non-Victime	Victime	Total	Valid N
Naţional	14.26%	1.01%	12.29%	16.24%	100%	100%	100%	1206
Femei	17.83%	1.51%	14.87%	20.79%	51.26%	66.86%	53.48%	645
Bărbaţi	10.16%	1.28%	7.66%	12.66%	48.74%	33.14%	46.52%	561
Urban	14.24%	1.35%	11.59%	16.90%	100%	100%	100%	667
Femei	17.34%	1.97%	13.48%	21.21%	53.32%	67.37%	55.32%	369
Bărbaţi	10.40%	1.77%	6.93%	13.87%	46.68%	32.63%	44.68%	298
Rural	14.29%	1.51%	11.33%	17.24%	100%	100%	100%	539
Femei	18.48%	2.34%	13.89%	23.07%	48.70%	66.23%	51.21%	276
Bărbaţi	9.89%	1.84%	6.27%	13.50%	51.30%	33.77%	48.79%	263

Notă: Pentru calculul ratelor globale de violenţă în familie este luat în calcul doar eşantionul reprezentativ naţional (vezi Valid N).

Exemple de citire a datelor din Tabel 1:

Rata globală de 17,8% femei care declară că de-a lungul vieţii au fost supuse la violenţă în familie sub oricare din formele sale reprezintă, de fapt, o valoare medie, rata reală fiind cuprinsă între 14,9% şi 20,8% din populaţia totală de femei de 18 ani şi peste a ţării. Astfel se explică diferenţa între rata globală a violenţei de 17,8% calculată pentru femeile din eşantion (Tabel 1) şi cea prezentată în graficele din acest caiet (17,2%), care este calculată la nivelul tuturor femeilor intervievate (din eşantionul naţional plus cele din subeşantionul de femei).

Rata globală de 14,3% la nivel naţional reprezintă de asemenea o valoare medie, care arată că între 12,4% şi 16,2% din populaţia adultă a României a avut experienţe de violenţă în familie de-a lungul vieţii, sub una sau mai multe forme.

Se observă că rata globală de violenţă în familie de-a lungul vieţii este semnificativ mai mare pentru femei decât pentru bărbaţii atât în mediul urban, cât şi în mediul rural.

Proporţia persoanelor (atât femei, cât şi bărbaţi) care raportează violenţă în familie de-a lungul vieţii nu diferă semnificativ nici în funcţie de mediul de rezidenţă, nici de regiunea istorică din care provin acestea, nici de mărimea localităţii de rezidenţă, nici de nivelul lor de educaţie, religia sau statutul socio-ocupaţional.

În schimb, dintre toate categoriile de vârstă, femeile precum şi bărbaţii de 60 de ani şi peste raportează în semnificativ mai mică măsură violenţă în familie de-a lungul vieţii: 12,8% dintre femeile de 60 de ani şi peste şi 5,2% (doar două cazuri în mediul rural) dintre bărbaţii de 60 de ani şi peste. **Spre deosebire, 19,1% dintre femeile de 18-59 de ani şi 12,4% dintre bărbaţii cu vârste între 18 şi 59 de ani declară că au fost abuzaţi în familie (sub una sau mai multe forme) de-a lungul vieţii.**

De asemenea, rata globală de violenţă în familie de-a lungul vieţii diferă statistic semnificativ în funcţie de statutul marital al persoanei intervievate, precum şi de tipul de familie (cu sau fără copii) din care provin aceste persoane.

Tabel 2 Rate globale de violenţă în familie de-a lungul vieţii în funcţie de statutul marital şi pe sexe, România, 2003

	Căsătorit(ă) cu acte	Uniune consensuală	Divorţat(ă)/ Separat(ă)	Văduv(ă)	Necăsătorit(ă)	Total
Rate globale de violenţă:						
- femei de 18 ani +	15,0%	31,1%	47,0%	13,2%	17,3%	17,2%
- bărbaţi de 18 ani +	7,2%	20,0%	0,0%	18,8%	15,7%	10,2%
Număr de cazuri:						
- femei de 18 ani +	767	45	66	228	139	1245
- bărbaţi de 18 ani +	374	35	12	32	108	561

Astfel, aproape una din trei femei de 18 ani şi peste aflate în uniune consensuală (concubinaj), precum şi una din două femei divorţate sau separate raportează violenţă în familie (sub una sau mai multe forme) de-a lungul vieţii, ponderi care sunt semnificativ mai mari decât la nivelul celorlalte femei. Spre deosebire, femeile căsătorite şi cele văduve în considerabil mai mică măsură declară că au fost supuse la abuzuri în familie. Dintre bărbaţii de 18 ani şi peste, cei care trăiesc în uniune consensuală şi cei necăsătoriţi raportează în semnificativ mai mare măsură violenţă în familie de-a lungul vieţii. În contrast, bărbaţii căsătoriţi oficial în semnificativ mai mică măsură decât ceilalţi bărbaţi declară astfel de fapte în familie. (Tabel 2)

Violenţă în familie de-a lungul vieţii este raportată în semnificativ mai mare măsură de către femeile de 18 ani şi peste care provin din familii cu copii (21,6% dintre acestea) prin comparaţie cu femeile din familii fără copii (15,1%).

Să trecem de la ratele globale de violenţă în familie la ratele pe cele cinci tipuri de violenţă considerate, care sunt prezentate în Figura 1.

Figura 1. Incidenţa violenţei în familie de-a lungul vieţii şi în ultimele 12 luni, pe tipuri şi pe sexe

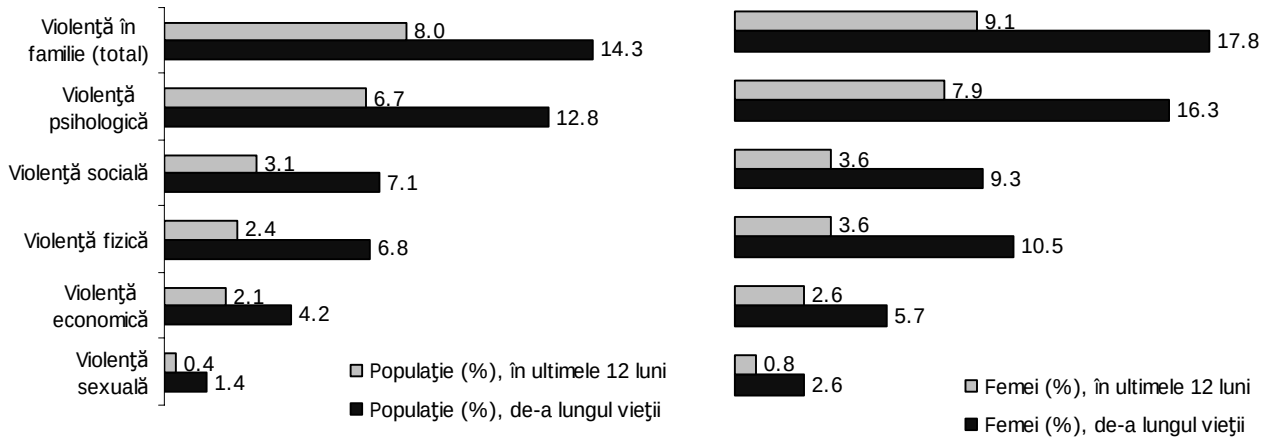

Notă: Este luat în considerare doar eşantionul naţional, adică 645 de femei şi 561 de bărbaţi.

Cele 18 forme de violenţă care detaliază fiecare tip de violenţă în familie acoperă o scală de la forme mai degrabă triviale, cum ar fi înjuratul, până la forme grave, care pun viaţa victimei în pericol, cum ar fi „să vă rănească cu un cuţit, o armă sau un alt obiect". Tocmai de aceea, referitor la opt forme de violenţă psihologică şi socială întrebarea utilizată a fost: „Vi s-a întâmplat ca cineva din familie **în mod frecvent** ...". Tehnica este una internaţională, căci este unanim acceptat faptul că acte, evenimente şi cuvinte umilitoare se constituie în violenţă psihologică doar dacă se cumulează şi sunt repetate. Pentru celelalte zece forme de violenţă, întrebarea nu a conţinut „în mod frecvent".

Întrebările pe baza cărora este stabilită incidenţa fenomenului nu au inclus nici o definiţie pentru „în mod frecvent", ci persoana intervievată a fost liberă să decidă dacă într-o anumită perioadă de viaţă a suportat sau nu „în mod frecvent" formele de violenţă specificate. Tocmai de aceea, o parte dintre persoanele care împărtăşesc credinţe sau valori care să justifice acest comportamentul violent în familie consideră că astfel de fapte „se întâmplă în orice familie", „sunt normale" şi nu le-au raportat. Prin urmare, statisticile oferite de acest sondaj nu sunt la fel de dramatice ca cele oferite de anchetele care măsoară strict prezenţa abuzului în familie, chiar şi pentru o singură dată de-a lungul vieţii.

Acest sondaj pune în evidenţă existenţa unui segment consistent de populaţie supus la forme severe de violenţă în familie, exercitate repetat, cu efecte multiple asupra sănătăţii, personalităţii şi şanselor de viaţă ale persoanelor victimă. Violenţa în familie studiată în cadrul acestei anchete este cea care ajunge să modeleze comportamentul copiilor din familiile afectate, deci cea cronică, care se autoreproduce.

Figura 2. Tipurile de violenţă în familie de-a lungul vieţii, pe sexe

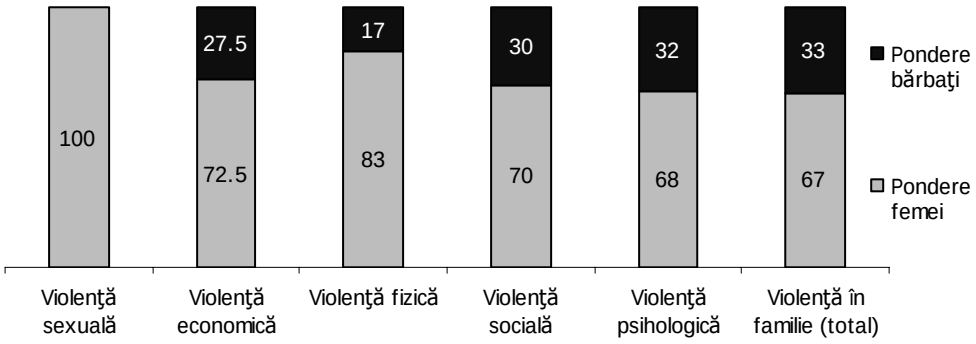

Notă: Sunt luate în considerare toate persoanele intervievate, 1245 de femei şi 561 de bărbaţi.

Violenţa în familie nu este doar violenţă împotriva femeii. Violenţa în familie, în România, ca şi în celelalte ţări, este predominant violenţă împotriva femeii, dar şi violenţă împotriva copiilor, persoanelor vârstnice şi persoanelor bolnave. Două treimi din victimele violenţei în familie sunt femei, în timp ce bărbaţii reprezintă o treime. În această privinţă, există totuşi diferenţe semnificative între tipurile de violenţă. Cazul extrem este cel al violenţei sexuale care este raportată exclusiv de către femei. (Figura 2)

Cea mai mare parte a victimelor violenţei în familie au experimentat mai multe tipuri de violenţă (Figura 3). Astfel, din totalul victimelor (femei şi bărbaţi), doar o treime raportează un singur tip de violenţă în familie, pondere care în cazul victimelor femei scade la 29%. Cu precădere femeile raportează forme multiple de violenţă în familie. Opt din o sută de femei din România (spre deosebire de doi din o sută de bărbaţi) au suferit de-a lungul vieţii mai mult de trei tipuri de violenţă, violenţa psihologică fiind combinată cu cea fizică şi cu violenţă sexuală, socială sau economică.

Figura 3. Câte tipuri de violenţă în familie au experimentat de-a lungul vieţii victimele (femei şi bărbaţi)

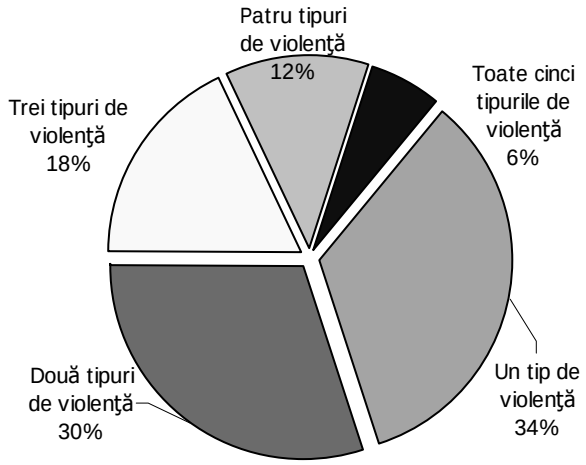

Notă: Sunt luate în considerare toate persoanele intervievate, 1245 de femei şi 561 de bărbaţi.

Cel mai răspândit tip de violenţă în familie este violenţa psihologică, care în aproape toate cazurile acompaniază celelalte tipuri de violenţă practicate în familie. Violenţa fizică şi cea socială reprezintă doar o jumătate dintre cazurile totale de violenţă în familie. Violenţa economică este mai rară, reprezentând doar o treime din totalul cazurilor, iar violenţa sexuală este cea mai rară, fiind localizată la nivelul populaţiei de femei.

În relaţie cu cele de mai sus, persoanele care au raportat abuzuri în familie au oferit amănunte despre experienţa lor alegând dintre toate tipurile de violenţă la care au fost expuse acel tip de violenţă care le-a marcat sau le marchează cel mai mult viaţa. O jumătate dintre victimele autodeclarate au optat să vorbească despre violenţa psihologică, 35% au dat amănunte despre formele de violenţă fizică la care au fost supuse, iar 12% au vorbit pe larg despre experienţele lor de izolare socială şi monitorizare exagerată a activităţilor (violenţă socială). Violenţa sexuală şi cea economică au fost declarate, dar nu au constituit subiect de interviu în profunzime decât într-un caz, şi respectiv şase cazuri dintre cele 1806 studiate. Ca regulă, majoritatea persoanelor care aleg violenţa psihologică sau cea socială drept cea mai „marcantă" au fost expuse la unul sau două tipuri de violenţă, în timp ce descrierea violenţei fizice este asociată cu suportarea de-a lungul vieţii a violenţei sub multitudinea formelor sale.

În concluzie, violenţa domestică nu se serveşte „la bucată", ci „la pachet". Tipurile de violenţă definite de victimele autodeclarate ca fiind „cele mai grave" sunt:

- Violenţa psihologică: 71% dintre victimele bărbaţi şi 46% dintre victimele femei declară violenţa psihologică drept experienţa „care m-a rănit cel mai mult".
- Violenţa fizică: 43% dintre victimele femei, spre deosebire de doar 11% dintre victimele bărbaţi, susţin că, dintre toate formele de violenţă pe care le-au suportat, aceasta a fost „cea mai gravă".
- Violenţa socială este considerată drept cea mai gravă de către 13 din o sută de persoane victime ale violenţei în familie, femei şi bărbaţi fără diferenţe statistic semnificative. Aceştia sunt cu precădere tineri, studenţi şi elevi, mai ales din oraşele mari şi capitală.

Incidenţa violenţei în familie şi fenomenul subestimării:

Violenţa în familie este, prin definiţie, un fenomen „ascuns", deci dificil de estimat (fiind deseori subestimat), din cauza caracterului său puternic „privat".

> "It is often felt that domestic violence against women is too sensitive a topic to be explored in a population-based survey, and that shame, self-blame or fear of further violence will prevent women from discussing their experiences. However, more than 50 community-based studies on this issue have been successfully conducted in Asia, Africa, the Middle East, Latin America, Europe and North America (Heise, 1994; WHO, 1997; Heise et al.,1999), and a number of instruments have been developed to quantify the extent, nature, severity and frequency of different forms of interpersonal violence.
>
> Studies show that research on domestic violence against women can be conducted with full respect of ethical and safety considerations. They also illustrate how, when interviewed in a non-judgmental manner in an appropriate setting, many women will discuss their experiences of violence. Indeed, rather than being a barrier, evidence suggests that many women find participating in violence research beneficial (Center for Health and Gender Equity, 1996)." [2]
>
> (*Putting Women First: Ethical and Safety Recommendations for Research on Domestic Violence Against Women*[3], 2001, pag. 9)

Nu există o metodologie universal acceptată de estimare a violenţei în familie. Fiecare dintre anchetele pe tema violenţei în familie a dezvoltat propria metodologie, propriile instrumente adecvate populaţiei studiate. Oricum, indiferent de aspectele metodologice pentru care s-a optat, aspectul avut în vedere în toate aceste anchete, inclusiv în ancheta de faţă, este cel etic, precum şi aspectele privind siguranţa atât a persoanelor intervievate, cât şi a operatorilor de teren.

Referitor la incidenţa fenomenului la nivelul unei anumite populaţii, conform experţilor Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii (apud, pag. 14-17), rata de raportare a violenţei în familie depinde de o serie întreagă de factori, anume:

- Modul în care întrebările sunt formulate (să includă cuvinte simple, pe înţelesul persoanelor intervievate şi să nu fie încărcate cu termeni precum „abuz", „viol" sau „violenţă" care pot provoca disconfort psihic atât persoanelor intervievate, cât şi operatorilor de teren). Întrebările să nu fie prea generale şi să nu se refere la o întreagă categorie de abuzuri/violenţă (de exemplu „violenţă psihologică"), ci să fie specifice, pentru fiecare tip de violenţă în familie referindu-se în clar la anumite acte precum „înjurături", „pălmuire", „bătaie" etc. De asemenea, pe lângă întrebările referitoare la anumite comportamente este de preferat a se adăuga întrebări referitoare la locul şi momentul în care comportamentul violent a avut loc, precum şi la persoana sau persoanele agresor.
- Natura şi lungimea chestionarului, dacă acesta include tema violenţei în familie alături de alte teme de cercetare sau este centrat pe această temă. Şansele de a obţine rate de raportare conforme cu realitatea cresc dacă potenţialele victime au de-a lungul chestionarului mai multe oportunităţi de a raporta abuzurile la care au

---

[2] „Deseori se consideră că violenţa domestică împotriva femeii reprezintă un subiect prea sensibil pentru a fi studiat pe baza unei anchete reprezentative la nivelul populaţiei şi că sentimentul de ruşine, de auto-victimizare şi de teamă în faţa posibilei continuări a actelor de violenţă împiedică femeile să discute despre experienţele lor. Cu toate acestea, peste 50 de studii pe această temă au fost realizate cu succes în comunităţi din Asia, Africa, Orientul Apropiat, America Latină, Europa şi America de Nord (Heise, 1994; OMS 1997; Heis et al. 1999), şi o serie de instrumente au fost elaborate pentru a cuantifica dimensiunile, natura, gravitatea şi frecvenţa diferitelor forme de violenţă interpersonală.

Studiile arată faptul că se pot efectua cercetări ale fenomenului de violenţă în familie împotriva femeii cu respectarea deplină a consideraţiilor de ordin etic şi de siguranţă a victimei. De asemenea, aceste studii arată că, dacă sunt intervievate într-o manieră adecvată şi într-un cadru propice, multe femei sunt de acord să discute despre experienţele lor în situaţii de violenţă. Într-adevăr, astfel de dovezi indică faptul că pentru multe femei participarea lor în cadrul unor studii privind violenţa în familie este mai degrabă benefică." (Centrul pentru Sănătate şi Egalitate de Gen, 1996) (Traducere Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2003)

[3] www.who.int/docstore/frh-whd/PDFfiles/Ethical%20Guidelines2.pdf

fost expuse. Instrumentele cercetării trebuie pretestate, iar activitatea de teren trebuie monitorizată şi verificată cu atenţie.

- Modul în care chestionarul este aplicat şi de către cine. Adică, rata de raportare scade dacă la aplicarea chestionarului pe lângă respondent mai participă şi alte persoane (părinţi, parteneri sau copii). De asemenea, rata de raportare scade dacă potenţialele victime femei sunt intervievate de către operatori bărbaţi sau operatori femei tinere, necăsătorite (care, teoretic, nu au trecut prin astfel de experienţe şi nu au capacitatea de a le înţelege).

Studiul de faţă a avut în vedere toate aceste aspecte care pot afecta rata de raportare a violenţei în familie. Opţiunile metodologice pe care le-am făcut sunt pe larg prezentate în cadrul Anexei tehnice, care include atât metoda de eşantionare, cât şi toate instrumentele cercetării, precum şi date referitoare la activitatea de teren.

Validitatea datelor a fost stabilită atât extern, cât şi intern. Astfel, activitatea de culegere a datelor a fost controlată de către un alt institut decât cel care a realizat cercetarea de teren, iar validitatea internă a datelor a fost statistic verificată de către experţii CPE (rezultatele sunt prezentate în Anexa tehnică).

Validitatea rezultatelor a fost de asemenea verificată. În cadrul prezentei anchete, controlul gradului de subestimare a fost realizat prin două metode. Pe de o parte, operatorii de teren specializaţi au realizat o evaluare a sincerităţii respondenţilor, tehnică frecvent folosită în cadrul sondajelor de opinie. Conform acestora, 88% dintre respondenţi au răspuns sincer la majoritatea întrebărilor. Ceea ce este important însă nu este ponderea de 88% (căci operatorii nu au oferit „opinii experte"), ci este faptul că nu există diferenţe statistic semnificative între victime şi non-victime, fapt ce indică un nivel redus de subestimare în această anchetă.

Pe de altă parte, am adoptat tehnica de validare a rezultatelor recomandată de către Organizaţia Mondială a Sănătăţii. Conform acesteia:

> „In situations where very low levels of violence are documented or there are results that are otherwise not expected, the findings should be discussed with key informants and different community groups before being widely disseminated. Where these groups question the validity of the findings, their concerns should also be presented during dissemination activities."[4] (apud, pag. 17).

Astfel, am recurs la consultări cu experţii locali participanţi la ancheta Delphi (vezi şi Ciumăgeanu acest caiet). 162[5] de specialişti, abilitaţi în domeniul violenţei în familie, au fost intervievaţi, fiind întrebaţi dacă consideră sau nu concordante cu realitatea din comunitatea lor ratele globale de violenţă în familie pentru ultimele 12 luni (obţinute în cadrul prezentului studiu, *CNVFLM*), corespunzătoare mediului de rezidenţă unde îşi desfăşoară activitatea. Au fost contactaţi profesionişti „de primă linie" (abilitaţi să desfăşoare acţiuni de intervenţie sau de prevenţie a fenomenului violenţei în familie) din 81 de localităţi situate în toate regiunile ţării: 37 de comune (în egală măsură comune

4 „În situaţiile în care se obţin rate foarte scăzute de violenţă sau în care rezultatele sunt neaşteptate (nu par să concorde cu realitatea), rezultatele trebuie discutate cu actori cheie şi cu diverse grupuri aparţinând comunităţii studiate, înainte de a fi publicate la scară mai largă. În cazurile în care aceste grupuri pun la îndoială validitatea rezultatelor, îndoielile/rezervele acestora trebuie, la rândul lor, prezentate în mod public." (Traducere Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2003)

5 Distribuţia specialiştilor locali intervievaţi în funcţie de domeniul de expertiză şi de mediul de rezidenţă

	Medici	Medici legişti, IML	Asistenţi/ referenţi sociali	Cadre didactice	Poliţişti	Autorităţi locale	ONG-uri	Total
Rural								
- contactaţi	9	0	5*	7	5	13	0	39
- au răspuns	3	0	0	1	2	9*	0	15
Urban								
- contactaţi	24	15	18	19	11	15	21	123
- au răspuns	11	7	8	11	3	8	10	58

* În mediul rural, majoritatea referenţilor/asistenţilor sociali sunt angajaţi la primării.

sărace, cu nivel mediu sau cu nivel ridicat de dezvoltare prin comparaţie cu restul comunelor din România; jumătate sate centru administrativ de comună şi cealaltă jumătate sate periferice) şi 44 de oraşe de toate mărimile.

Răspunsurile specialiştilor au sosit din 15 comune şi 33 de oraşe. Rata generală de răspuns a fost de 45%, mai mare în mediul urban (47%) decât în mediul rural (39%). Au răspuns în mai mare măsură autorităţile locale (inclusiv referenţii şi asistenţii sociali angajaţi la primării) şi în mai mică măsură reprezentanţii poliţiilor locale, precum şi profesorii şi medicii din mediul rural.

Tabel 3 Specialiştii activi în domeniul violenţei în familie despre ratele globale de violenţă în familie *CNVFLM* pe ultimele 12 luni, dacă sunt sau nu concordante cu realitatea din comunitatea în care activează

Incidenţa violenţei în familie în ultimele 12 luni în comunitate ...	Violenţa în familie asupra femeii		Violenţa în familie asupra bărbatului	
- a fost asemănătoare ratei *CNVFLM* de la nivelul întregului mediu de rezidenţă	41	56,2%	39	53,4%
- a fost mai mică, anume:				
0% - 5%	10	13,7%	28	38,4%
6% - 10%	6	8,2%	1	1,4%
- a fost mai mare, anume:				
11% - 15%	3	4,1%	1	1,4%
16% - 20%	6	8,2%	2	2,7%
21% - 25%	0	0,0%		
26% - 30%	1	1,4%		
31% - 35%	1	1,4%		
36% - 40%	3	4,1%		
41% - 45%	1	1,4%		
71% - 75%	1	1,4%		
Total specialişti evaluatori	73	100%	71	97,3%

Notă: Două cazuri (2,7%) nu răspund privind incidenţa violenţei în familie asupra bărbatului.

Mai mult de jumătate (56%, respectiv 53%) dintre profesioniştii intervievaţi consideră ratele globale de violenţă în familie pentru ultimele 12 luni, obţinute în cadrul anchetei de faţă, atât pentru femei cât şi pentru bărbaţi, concordante cu realitatea din comunităţile unde îşi desfăşoară activitatea (Tabel 3).

Privind violenţa în familie împotriva femeii, încă 12% dintre profesioniştii locali declară că în ultimele 12 luni incidenţa acesteia în comunitatea pe care o reprezintă este situată într-un interval foarte apropiat de ratele rezultate în prezenta anchetă (*CNVFLM*). Astfel, dacă rata *CNVFLM* de violenţă în familie împotriva femeii pe ultimele 12 luni se plasează în intervalul 6,6%-13,7%, opt dintr-o sută de profesionişti evaluează incidenţa din comunitatea lor ca fiind cuprinsă între 6% şi 10% şi încă patru din o sută de profesionişti ca fiind între 11% şi 15%. Din totalul specialiştilor intervievaţi 14% consideră că ratele cercetării de faţă sunt supraestimate (susţinând că în comunitatea lor rata de violenţă în familie asupra femeii este sub 5%), în timp ce 18% consideră că în comunităţile în care activează procentul femeilor abuzate în ultimul an este peste 16%, până la 71%-75%.

De remarcat, dacă în sate şi oraşele mici există consens între diverşii profesionişti din aceeaşi localitate, în oraşele mijlocii sau mari aprecierile sunt mult mai diverse. Spre exemplu, din oraşul Hunedoara au răspuns la întrebarea noastră cinci profesionişti ale căror evaluări privind incidenţa în oraş a violenţei în familie împotriva femeii au fost: 5%-10% (un caz), egală cu rata *CNVFLM* (un caz), 10%-15% (un caz), 15%-20% (un caz) şi 40%-45% (un caz). Pe de altă parte, dintre profesioniştii „de primă linie" intervievaţi, reprezentanţii ONG-urilor fac notă aparte, în sensul că tind să evalueze incidenţa violenţei în familie împotriva femeii drept mult mai ridicată, la valori de peste 25%.

În concluzie, profesioniştii locali „de primă linie" în domeniul violenţei în familie validează rezultatele anchetei de faţă.

Perspectivă comparată

Există multe statistici care sunt vehiculate referitor la incidenţa violenţei în familie atât în România, cât şi în alte ţări. Există statistici ale victimelor care au apelat la poliţie, la serviciile medicale sau la organizaţiile neguvernamentale care activează în domeniu. Există de asemenea date rezultate din variate cercetări, dintre care însă cele mai multe nu abordează violenţa în familie ca temă principală şi nici nu se referă la întreaga populaţie.

Pentru a compara toate aceste statistici, două elemente sunt esenţiale: 1. populaţia de referinţă şi 2. metodologia studiului. Cazul ideal al unei comparaţii care satisface ambele criterii nu este posibilă la acest moment, din lipsă de date. Aşa că, prezentăm în continuare trei comparaţii cu caracter orientativ, utile strict pentru a plasa estimările prezentei anchete în contextul mai larg al cercetărilor privind fenomenul violenţei în familie. Prima comparaţie se referă la o anchetă realizată conform unei metodologii asemănătoare, dar la nivelul unei populaţii (a Franţei) mult diferită de cea a ţării noastre în ceea ce priveşte comportamentul demografic, prezenţa formelor alternative la familie, relaţiile de gen, modul de definire a anumitor acte ca violenţă în familie, precum şi standardul economic al populaţiei. A doua şi a treia comparaţie se referă la anchete realizate anterior în România, care însă au urmat metodologii diferite şi nu au abordat violenţa în familie sau la locul de muncă ca teme principale.

Începem comparaţiile cu sondajul naţional pe tema violenţei împotriva femeii (*ENVEFF*[6]), realizat în Franţa, în anul 2000. Cum menţionam anterior, metodologia studiului de faţă este asemănătoare *ENVEFF*, fapt ce permite compararea ratelor de violenţă din ultimele 12 luni, dacă restrângem analiza la femeile de 20–59 de ani, care au avut un partener în perioada de referinţă.

Tabel 4 Rate ale violenţei în familie ale femeilor de 20-59 de ani, cu partener, pe tipuri de violenţă. Comparaţie Franţa (2000) şi România (2003). (%)

	ENVEFF Franţa, 2000	*CNVFLM* România, 2003
Insulte şi ameninţări verbale frecvente	4,3	10,6(1
Şantaj emoţional susţinut	1,8	4,3(2
Violenţă psihologică (inclusiv socială şi economică)	37,0	11,4
din care *hărţuire psihologică*(3	7,7	5,6
Agresiune fizică	2,5	3,8
Violenţă sexuală	0,9	1,3
Rata globală de violenţă în familie	10,0(4	11,5(5
Număr de cazuri studiate	5908	624

Note: (1 Este calculat pe baza itemilor referitori la: s-a întâmplat în familie în mod frecvent „să vă insulte, înjure", „să vă spună în mod frecvent că nu sunteţi bun(ă) de nimic", „să vă ameninţe cu bătaia".
(2 Este determinat pe baza a doi itemi: s-a întâmplat în familie „să vă şantajeze/ameninţe în mod repetat că se desparte de dvs." şi „să vă acuze de infidelitate fără motiv".
(3 Ambele anchete au definit *hărţuirea psihologică* în acelaşi fel, anume „a experimentat mai mult de trei forme de violenţă psihologică (inclusiv socială şi economică), din care cel puţin una în mod frecvent".
(4 Conform autorilor francezi, se referă la femeile care au fost „psihologic hărţuite sau insultate repetat sau şantajate emoţional în mod susţinut sau abuzate fizic sau sexual".
(5 Persoanele care raportează cel puţin una dintre cele 18 forme de violenţă în familie considerate, vezi chestionarul VD din Anexa tehnică.

Merită atenţie faptul că în cazul *ENVEFF*, deşi 37% dintre femeile de 20-59 de ani, cu partener, au suportat în anul de referinţă presiuni psihologice în familie, doar 10% sunt înregistrate drept victime ale violenţei în familie, pentru că doar cazurile de *hărţuire psihologică*, insultele şi ameninţările *repetate*, precum şi şantajul emoţional *susţinut* sunt contabilizate astfel. În această privinţă, se poate observa prin lectura chestionarului, că

6 *ENVEFF*: National Survey on violence against women. E. Brown, S. Condon, J.-M. Firdion, D. Fougeyrollas-Schwebel, A. Houel, B. Lhomond, M.-J. Saurel-Cubizolles, M.-A. Schiltz. În Population & Society, Nr. 364/January 2001.

în cazul anchetei de faţă, violenţa psihologică (ca şi violenţa socială) este stabilită pe baza unor întrebări ce presupun abuzuri exercitate asupra victimei „în mod frecvent".

Diferenţele între Franţa şi România privind ratele de violenţă socială şi economică (incluse în violenţa psihologică) trebuie interpretate cu prudenţă, dat fiind înţelesul diferit pe care îl atribuie populaţia itemilor pe baza cărora sunt măsurate aceste două tipuri de violenţă în familie (vezi analizele corespunzătoare).

Să trecem la comparaţii cu anchete realizate anterior în România. Ratele de violenţă în familie obţinute de prezentul sondaj pentru anul 2003 par mici prin comparaţie cu cele rezultate din *Studiul privind sănătatea reproducerii*, realizat în 1999.

Tabel 5 Comparaţie între rezultatele *Studiului privind Sănătatea Reproducerii* (*SSR*), 1999, şi rezultatele *Cercetării Naţionale privind Violenţa în Familie şi la Locul de Muncă* (*CNVFLM*), 2003

	Femei de 15-44 ani, care sunt sau au fost căsătorite		Bărbaţi de 15-49 ani, care sunt sau au fost căsătoriţi	
	De-a lungul vieţii	Ultimele 12 luni	De-a lungul vieţii	Ultimele 12 luni
***SSR*, 1999:**	*Victime autodeclarate*		*Agresori autoceclaraţi*	
Abuz verbal	45%	23%	58%	31%
Abuz fizic	29%	10%	29%	10%
Abuz sexual	7%	2%	0,3%	0%
***CNVFLM*, 2003:**	*Victime autodeclarate*		*Victime autodeclarate*	
Violenţă psihologică	18,3%	11,3%	9,8%	7,4%
Violenţă fizică	11,0%	4,5%	3,4%	2,0%
Violenţă sexuală	2,8%	1,0%	0,0%	0,0%

Sursa: Florina Şerbănescu şi Leo Morris, 2001, "Physical and sexual abuse", în Florina Şerbănescu, Leo Morris şi Mona Marin (ed.), *Reproductive Health Survey Romania 1999. Final Report*, CDC, ARSPMS.

Note:

SSR: Întrebarea[7] pe baza căreia a fost estimată violenţa asupra femeii este următoarea: „Vă rugăm să ne spuneţi dacă actualul partener sau vreunul dintre partenerii dvs. vreodată: a. V-a insultat sau înjurat; b. V-a ameninţat că vă răneşte pe dvs. sau pe cineva drag dvs.; c. V-a împins, scuturat, îmbrâncit sau aruncat cu ceva în dvs.; d. V-a pălmuit sau v-a răsucit braţul; e. V-a lovit cu pumnul sau cu orice altceva; f. V-a ameninţat cu cuţitul sau cu orice altă armă; g. V-a lovit cu piciorul, v-a sugrumat sau v-a bătut; h. V-a forţat fizic să aveţi relaţii sexuale chiar şi atunci când nu doreaţi." (Traducere Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2003)

CNVFLM: Numărul de cazuri incluse este de 399 femei şi 204 bărbaţi. Ratele de violenţă arată proporţia femeilor/bărbaţilor care au suferit „în mod frecvent" în familie cel puţin una dintre formele de violenţă psihologică în familie sau raportează cel puţin una dintre formele de violenţă fizică sau violenţă sexuală (pentru formele de violenţă considerate vezi capitolele privind respectivele tipuri de violenţă şi chestionarul VD din Anexa tehnică).

Diferenţele dintre statisticile anului 1999 şi cele ale prezentului studiu nu indică o diminuare accentuată a fenomenului violenţei în familie, ci reflectă diferenţele de definire şi măsurare dintre cele două anchete. Sondajul nostru se referă la întreaga populaţie şi nu doar la populaţia feminină de vârstă fertilă (15-44 de ani), iar metodele de eşantionare utilizate sunt foarte diferite (*CNVFLM* are un eşantion stratificat, probabilist, la nivel de individ, în timp ce *SSR* a adoptat o metodă de eşantionare a gospodăriilor în cadrul cărora au fost selectate femeile de 15-44 de ani, respectiv bărbaţii de 15-49 de

[7] Conform Florina Şerbănescu, Leo Morris şi Mona Marin (ed.), 2001, întrebarea utilizată în SSR a fost:
Please tell me if any of your partners or ex-partners ever:

a. Insulted you, or sweared at you
b. Threatened to hurt you or someone you care about
c. Pushed you, shaked you, shove you, or threw something at you
d. Slapped you or twisted your arm
e. Hit you with his fist or with something else
f. Threatened you with a knife or other weapon
g. Kicked you, choke you or beat you up
h. Physically forced you to have sexual relations even though you did not want to.

ani). În cercetarea de faţă (*CNVFLM*) femeile şi bărbaţii pot fi în acelaşi timp victime şi agresori, în timp ce în *Studiul asupra sănătăţii reproducerii* femeile sunt întrebate doar dacă au fost agresate, în timp ce bărbaţii sunt întrebaţi doar dacă au agresat actuala sau vreo fostă parteneră. Ancheta de faţă se referă la violenţa exercitată în familie, de orice membru a acesteia şi nu doar de către partener sau partener(ă) şi se referă la violenţa psihologică exercitată cu regularitate şi nu „cel puţin o dată". În plus, pentru toate cele trei tipuri de violenţă, formele de violenţă considerate (întrebările din chestionar) diferă sensibil între cele două anchete.

Diferenţele dintre cele două anchete se extind şi asupra profilului victimei. Astfel, conform datelor *SSR* (1999) victimele sunt mai ales femeile tinere care sunt sau au fost căsătorite, din mediul rural, de etnie roma, ne-educate şi sărace. Dintre toate aceste caracteristici ale femeii victimă a violenţei în familie, una singură este confirmată de datele sondajului *CNVFLM*, anume sărăcia. Aşa cum menţionam anterior, dacă se consideră întreaga populaţie de femei de 18 ani şi peste din România, riscul de violenţă în familie nu este localizat la nivelul unui mediu de rezidenţă sau unei anumite categorii de vârstă până în 59 de ani, nu diferă semnificativ în funcţie de nivelul acesteia de educaţie şi nici în funcţie de grupul etnic căruia îi aparţine. În schimb, dintre persoanele de 18 ani şi peste raportează violenţă în familie (sub una sau mai multe forme) ponderi semnificativ mai mari atât de femei, cât şi de bărbaţi din gospodăriile în care veniturile „nu ajung nici pentru strictul necesar" (20% dintre bărbaţi şi 21% dintre femei) sau din gospodăriile supuse în ultimele 12 luni la şocuri care au dus la deteriorarea serioasă a standardului de viaţă:

- s-a micşorat venitul (20% dintre bărbaţi şi 33% dintre femei),
- veniturile au sosit cu întârziere (24% dintre bărbaţi şi 31% dintre femei),
- au pierdut dreptul la vreun fel de prestaţie socială precum pensie, alocaţie, ajutor de şomaj (27% dintre bărbaţi şi 33% dintre femei),
- suferă cu regularitate de foame (27% dintre bărbaţi şi 37% dintre femei)
- „se întâmplă, dar foarte rar" să „nu aibă ce pune pe masă şi cineva din gospodărie a suferit de foame" (22% dintre bărbaţi şi 23% dintre femei).

Pe de altă parte, atât datele *SSR* (1999), cât şi datele prezentului sondaj *CNVFLM* (2003) arată că femeile divorţate/separate sau în uniune consensuală, precum şi femeile din familii cu copii în întreţinere, raportează violenţă în familie în proporţii semnificativ mai mari decât femeile căsătorite sau cele din familii fără copii în întreţinere.

Estimări mult mai apropiate de cele ale anchetei noastre se regăsesc în *Barometrul de Gen* al Fundaţiei pentru o Societate Deschisă, realizat în anul 2000, de către The Gallup Organization. *Barometrul de Gen* a folosit două metode de estimare a violenţei în familie. Prima este o metodă indirectă de estimare, în sensul că persoanele nu au dat informaţii despre propria viaţă, ci despre prieteni, rude sau colegi. Astfel, 17% din populaţie cunoaşte cupluri în care femeia îşi bate partenerul şi 53% ştiu măcar un cuplu în care bărbatul îşi bate partenera.

Metoda directă de estimare a fenomenului s-a bazat pe următorul set de întrebări: „în gospodăria dvs. în ultimii doi ani cât de des au avut loc: înjurături, ameninţări, certuri, bătăi între soţi". Răspunsurile posibile au fost: „niciodată", „rareori", „din când în când", „des" sau „foarte des". Întrebările utilizate în *Barometrul de Gen* sunt doar parţial comparabile cu cele ale anchetei de faţă. În ciuda acestor diferenţe, *Barometrul de Gen* a oferit date apropiate de cele ale prezentului sondaj:

	Barometrul de Gen, FSD, 2000		*Cercetarea Naţională privind Violenţa în Familie şi la Locul de Muncă*, CPE, 2003
Măsurare:	„Des" sau „foarte des", în ultimii doi ani	„Rareori" sau „din când în când", în ultimii doi ani	„Frecvente", în ultimul an
• înjurături	• 5,7% din populaţie	• 44,2% din populaţie	• 6% din populaţie
• ameninţări	• 2,6% din populaţie	• 18,7% din populaţie	• 2,5% din populaţie (cel puţin una dintre cele trei forme de ameninţări considerate)

Barometrul de Gen a inclus şi întrebarea: „Dvs. aţi fost bătut(ă) vreo dată de partener(ă)?". La această întrebare au răspuns „da", unul din o sută de bărbaţi şi 18 din o sută de femei de 18 ani şi peste care de-a lungul vieţii au avut cel puţin o parteneră/un partener. Prin comparaţie, în ancheta de faţă, raportează una dintre cele trei forme de violenţă fizică 3% dintre bărbaţii şi 11% dintre femeile care de-a lungul vieţii au avut cel puţin o parteneră/un partener. Deci, referitor la abuzurile fizice în familie, întrebarea globală referitoare la „bătăi", aplicată în cadrul *Barometrului de Gen,* duce la o rată de raportare mai ridicată decât întrebările care specifică forme ale violenţei fizice în familie, precum cele din sondajul de faţă.

I.1.VIOLENŢĂ PSIHOLOGICĂ

1. Violenţa psihologică în familie

Violenţa psihologică este estimată pornind de la şapte itemi referitori la: insulte sau înjurături frecvente, „în mod frecvent (un membru al familiei) vă spunea că nu sunteţi bun(ă) de nimic", ameninţări repetate cu despărţirea, cu bătaia, ameninţare cu moartea, „să vă forţeze să faceţi lucruri umilitoare" şi „să vă distrugă sau să vă ia lucrurile care au valoare pentru dumneavoastră". Cele mai răspândite forme de violenţă psihologică sunt insultele, înjurăturile şi „să ţi se spună în mod repetat că nu eşti bun(ă) de nimic".

Dintre persoanele care au suportat acest tip de violenţă, doar 29% au trebuit să facă faţă la o singură formă dintre cele de mai sus, 28% la două forme, în timp ce restul (43%) au fost abuzaţi psihologic sub multiple forme. De reţinut că, violenţa psihologică acompaniază şi alte tipuri de violenţă: în jur de trei sferturi dintre victimele violenţei psihologice au suferit şi abuzuri fizice, sociale sau economice.

1.1. Incidenţa violenţei psihologice

- 12,8% din populaţia adultă a ţării raportează violenţă psihologică în familie.
- Violenţa psihologică este la fel de răspândită în oraşe mari, oraşe mici şi în sate. Între regiunile ţării, aceasta este mai rar întâlnită în familiile din Oltenia (6%) şi raportată mai frecvent (27%) în familiile din Dobrogea.
- Violenţa psihologică este de aproape două ori mai frecventă la femei (16%) decât la bărbaţi (9%), indiferent de vârstă sau de etnie.
- Nici o persoană de religie neoprotestantă nu raportează experienţe de violenţă psihologică în familie. Spre deosebire, persoanele de religie ortodoxă o raportează în aceeaşi măsură cu toată populaţia, în timp ce persoanele de altă religie (romano-catolică, greco-catolică, catolică, protestantă etc.) au expunere mai mare la acest fenomen: 18 din o sută persoane de altă religie au avut parte de violenţă psihologică în familie.
- Violenţa psihologică este mai rară la persoanele cu educaţie superioară. Totuşi şapte din o sută de persoane cu studii superioare au fost/sunt nevoite să îi facă faţă.
- Violenţa psihologică este mai răspândită printre persoanele casnice (19%) şi mai rară la nivelul pensionarilor (10%). Dintre persoanele ocupate, muncitorii necalificaţi raportează în semnificativ mai mare măsură (31%) astfel de experienţe în familie.
- În jur de un sfert din persoanele actualmente divorţate (28%) şi cele aflate în uniuni consensuale (23,5%) raportează experienţe de violenţă psihologică. Spre deosebire, doar una din zece persoane căsătorite oficial o raportează. Atenţie, relaţia dintre violenţă psihologică şi uniunile consensuale nu trebuie interpretată în sensul în care uniunile consensuale ar favoriza violenţa între membrii familiei. Din contră, în cele mai multe cazuri, uniunile consensuale reprezintă un efect şi nu o cauză a violenţei. Traumele provocate de violenţă rezultă în teama de implicare în relaţii de lungă durată, care presupun responsabilităţi multiple. Prin urmare, victimele preferă uniunile consensuale căsătoriilor oficiale.
- Violenţa psihologică este raportată în nouă din o sută de familii cu copii (0-14 ani). În total, unul din zece copii din România asistă în familie, în mod frecvent, la înjurături, insulte şi ameninţări între părinţi sau între alţi adulţi din gospodărie.

1.2. Profilul victimei violenţei psihologice în familie

Persoanele care declară că au suferit în mod frecvent în familie violenţă psihologică sub o formă sau alta se distribuie pe principalele caracteristici de status similar întregii populaţii. Adică sunt majoritar de etnie română, de religie ortodoxă, căsătoriţi cu acte, ocupaţi sau pensionari şamd.

Diferenţele specifice care dau notă aparte profilului lor, categoriile statistic supra-reprezentate, sunt listate mai jos.

Victime femei

- Reprezintă 68% din totalul victimelor.
- De toate vârstele, nivelurile de educaţie, etniile şi religiile.
- Mai ales divorţate sau în uniune consensuală la momentul cercetării sau care au avut astfel de experienţe de-a lungul vieţii.
- Din toate categoriile socio-profesionale.
- Din ambele medii rezidenţiale şi din localităţi de toate mărimile.
- Mai ales din Dobrogea şi mai puţin din Oltenia.

Victime bărbaţi

- Reprezintă 32% din totalul victimelor.
- Mai ales bărbaţi tineri de 18-29 de ani şi mai puţin bărbaţi de 50 de ani sau peste, de toate nivelurile de educaţie, etniile şi religiile.
- Mai ales necăsătoriţi sau în uniune consensuală, care nu au fost niciodată căsătoriţi sau care de-a lungul vieţii au avut mai multe căsătorii (oficiale sau neoficiale).
- Mai ales muncitori necalificaţi, cu vechime în muncă între 1-5 ani.
- Din ambele medii rezidenţiale şi din localităţi de toate mărimile.
- Din toate regiunile ţării.

1.3. Cine consideră violenţa psihologică drept „cea mai gravă”

Când se intră în detalii referitoare la tipul de violenţă suportată, victimele au avut libertatea de a alege pe cea mai marcantă pentru propria viaţă. Dintre victimele bărbaţi 80% povestesc în amănunt violenţa psihologică la care au fost supuşi de către alţi membrii ai familiei. Spre deosebire, doar o jumătate dintre victimele femei aleg să discute despre violenţa psihologică. Cealaltă jumătate sunt supravieţuitoarele unor experienţe de violenţă psihologică combinată cu bătăi, pe care le consideră mai grave decât înjurăturile, umilinţele sau ameninţările şi, prin urmare, aleg să dea amănunte despre violenţa fizică.

Victimele femei care consideră violenţa psihologică drept cea mai gravă sunt, în cea mai mare parte, în uniuni consensuale. În contrast, supravieţuitoarele violenţei psihologice combinată cu violenţa fizică, care consideră pe a doua drept cea mai marcantă, sunt majoritar divorţate.

1.4. Când s-a întâmplat, câţi ani a durat, în ce a constat

Victime femei

- Reprezintă 57% din totalul celor care dau amănunte despre violenţa psihologică drept cel mai grav tip de violenţă pe care l-au suportat.

Victime bărbaţi

- Reprezintă 43% din totalul celor care dau amănunte despre violenţa psihologică drept cel mai grav tip de violenţă pe care l-au suportat.

Experienţele de violenţă psihologică diferă semnificativ între femei şi bărbaţi.

Femeile care raportează violenţa psihologică ca fiind „cea mai marcantă”, într-o pondere semnificativ mai mare, suportă „de multe ori” (fie ocazional, fie cu regularitate) înjurături şi ameninţări în familie, pe perioade lungi de timp (maxim de 35 de ani, în medie 4,8 ani). Spre deosebire, majoritatea bărbaţilor victime ale violenţei psihologice au suferit agresiunea „o singură dată” sau „de câteva ori”, pe perioade mai scurte de timp (maxim 20 de ani, doi ani în medie).

Figura 4. Frecvenţa şi durata violenţei psihologice în familie de-a lungul vieţii

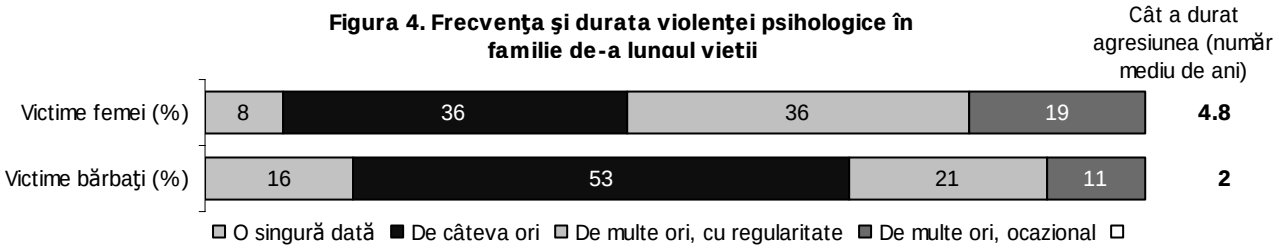

Bărbaţii care raportează violenţă psihologică sunt agresaţi psihologic în familie, cu precădere în copilărie sau în tinereţe, înainte de a se căsători şi de a părăsi familia de origine.

Figura 5. Perioada de viaţă în care victimele au suportat violenţă psihologică în familie

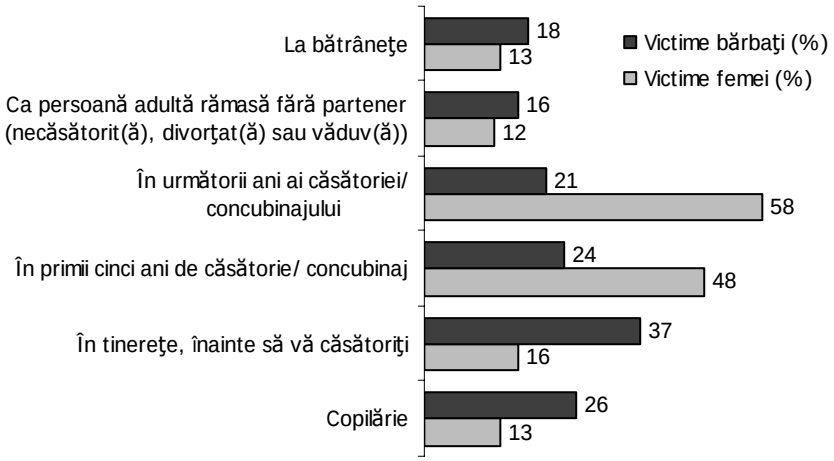

Femeile sunt în considerabil mai mică măsură agresate psihologic în familia de origine. Violenţa psihologică asupra femeii este, în schimb, un fenomen asociat perioadei de căsătorie. Pentru cele mai multe femei, este nevoie de un soţ sau concubin pentru a avea parte în mod frecvent de insulte, înjurături, ameninţări şi aprecieri de genul „nu eşti bună de nimic".

Celor mai multe victime ale violenţei psihologice, indiferent de gen, li s-a întâmplat ca agresiunea să aibă loc de faţă cu rude, prieteni sau cunoştinţe. Cazurile în care persoane necunoscute au fost de faţă sunt relativ rare, reprezentând cam o cincime din total, atât în cazul femeilor, cât şi al bărbaţilor.

1.5. Ce a făcut victima violenţei psihologice şi ce sprijin a primit

Majoritatea victimelor vorbesc despre experienţe întâmplate în urmă cu câteva luni sau mai demult. Acest fapt este concordant cu ponderea mult mai redusă a cazurilor raportate în ultimele 12 luni, de doar 8% din populaţie, care reprezintă aproximativ jumătate dintre victimele autodeclarate. Astfel, doar 21% dintre victimele bărbaţi şi doar 38% dintre victimele femei dau amănunte despre evenimente petrecute recent, respectiv în săptămâna precedentă anchetei sau cu câteva săptămâni în urmă.

„Ultima dată când s-a întâmplat":

Femeile victime ale violenţei psihologice

- Au asistat copiii (42% din cazuri) şi/sau rude, prieteni sau cunoştinţe (39%).
- Ca răspuns, în jur de un sfert nu reacţionează, aproape o cincime ripostează, se ceartă şi insultă la rândul lor, o altă cincime tac şi plâng şi o minoritate (6%) „fug de acasă".
- Două treimi dintre ele vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume:
  - cu rude de gen feminin: mama, soacra, sora, cumnata, fina, naşa
  - una din zece „povesteşte" cu vecinele, colegele de serviciu sau prietenele
  - doar 15 din o sută încearcă să discute cu partenerul
  - doar cazuri izolate discută cu rudele de gen masculin.
- Nu vorbesc cu nimeni pentru că nu au cu cine sau pentru că „sunt chestiuni private".

Bărbaţii victime ale violenţei psihologice

- Au asistat rude, prieteni sau cunoştinţe (63%) şi/sau copiii în doar 18% din cazuri.
- Ca răspuns, bărbaţii reacţionează ca şi femeile, doar că nu plâng şi nici nu pleacă de acasă.
- Doar 42% vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume:
  - cu mama sau soacra şi nu cu alte rude de gen feminin
  - unul din zece vorbeşte cu prietenii şi nici unul cu vecinii sau colegii
  - doar 11 din o sută încearcă să discute cu partenera
  - aproape nici unul nu discută cu rudele de gen masculin.
- Nu vorbesc cu nimeni pentru că „nu am considerat necesar" sau „nu am vrut".

„Ultima dată când s-a întâmplat” (continuare)**:**

Femeile victime ale violenţei psihologice

- Pentru o jumătate dintre ele „a sărit cineva în ajutor”, persoană care a discutat cu agresorul, „l-a certat”, „mi-a luat partea” şi „mi-a dat sfaturi”. O cincime susţin că nu au nevoie de ajutor, în timp ce 28% nu au avut niciodată pe cineva care să le sară în ajutor.
- Aproape o cincime au sunat la poliţie pentru a depune o plângere şi două treimi dintre acestea au fost nemulţumite sau foarte nemulţumite de modul în care poliţia a tratat cazul.
- Doar patru cazuri au apelat pentru sprijin la o altă instituţie decât poliţia, în principal pentru că „nu cunosc o astfel de instituţie” sau „nu ştiam că există aşa ceva”.
- Nici una nu a apelat la vreo organizaţie neguvernamentală.

Bărbaţii victime ale violenţei psihologice

- Mai puţin de o treime au avut pe cineva care să îi sprijine, 26% susţin că nu au nevoie de ajutor, în timp ce 40% nu au avut niciodată pe cineva care să le sară în ajutor.
- Nici unul nu a sunat la poliţie pentru a depune o plângere.
- Nici unul nu a apelat pentru sprijin la vreo instituţie, în principal pentru că nu a considerat necesar sau pentru că nu a dorit.
- Nici unul nu a apelat pentru sprijin la vreo organizaţie neguvernamentală.

Bărbaţii mai mult decât femeile au dificultăţi în a gestiona situaţia de victimă a violenţei psihologice. În copilărie şi adolescenţă, perioadele de risc maxim de violenţă psihologică împotriva bărbaţilor, ei sunt lipsiţi de putere în faţa părinţilor sau fraţilor mai mari. În perioada de adult, aceştia sunt nevoiţi să păstreze, măcar în aparenţă, imaginea de bărbat, care nu plânge şi care nu se plânge, care domină în relaţiile de gen şi care se descurcă în orice situaţie fără ajutorul nimănui. Prin urmare, bărbaţii care raportează violenţă psihologică în familie nu discută despre experienţele de violenţă îndurate, nu cer şi nici nu primesc ajutor, ci învaţă comportamentul de agresor şi, măcar o parte, îl trec mai departe fiilor lor.

Femeile suportă violenţa psihologică mai ales în perioada de căsătorie, când ele sunt deja adulte, au reţele sociale pe care se pot baza, persoane în care au încredere suficientă cât să li se destăinuie şi care, la nevoie, le sar în ajutor.

În cazul violenţei psihologice, apelul pentru sprijin la instituţii şi organizaţii este foarte rar, fiind un comportament feminin, poliţia fiind instituţia apelată. Fără diferenţe de gen, doar o mică parte din victimele violenţei psihologice apelează la poliţie pentru că: „nu am considerat necesar”, „nu am vrut să-i fac rău (agresorului)”, de ruşine, de frică sau pentru că împărtăşesc credinţa că „poliţia nu face nimic, nu se implică”. Cât despre celelalte instituţii, acestea sunt puţin cunoscute şi, la nivelul mentalului colectiv, nici una nu reprezintă o posibilă soluţie la situaţia de criză provocată de violenţa psihologică.

1.6. Profilul persoanei agresor

Pentru bărbaţii victime, copilăria şi perioada de tinereţe înainte de căsătorie reprezintă perioadele de viaţă cu risc maxim de violenţă psihologică în familie. În acord cu acest fapt, tatăl, un alt bărbat din familie (decât fraţii sau fiii) sau mama sunt cel mai frecvent agresorii în ceea ce îi priveşte pe bărbaţi. În 70% dintre cazurile raportate de către bărbaţi agresorul a fost unic, în timp ce în 30% agresiunile psihologice au fost exercitate de mai mulţi agresori.

Figura 6. Agresorii în violenţa psihologică în familie

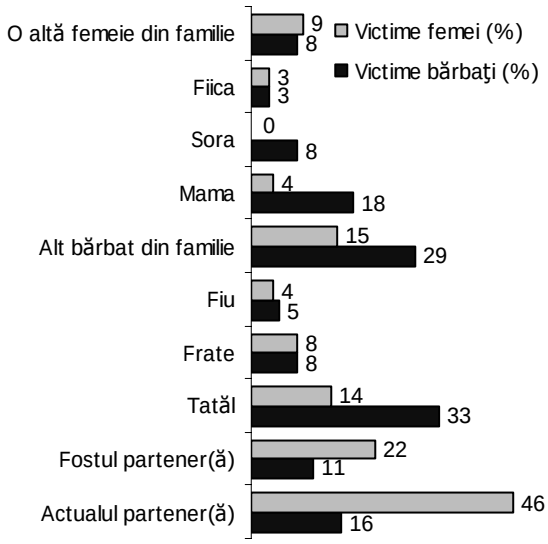

În cazul femeilor victime, asociat căsătoriei, perioada de viaţă cu risc maxim de violenţă psihologică în familie, soţul sau concubinul, fost sau actual, sunt cel mai frecvent agresorul. În 80% dintre cazurile raportate de femei agresorul a fost unic, în timp ce în 20% din cazuri, femeile care raportează astfel de violenţă au suportat abuzuri psihologice în familie din partea mai multor persoane agresor.

„Ultima dată când s-a întâmplat, agresorul principal”:

Violenţa psihologică împotriva femeii

- Agresorul principal a fost soţul/concubinul, fost (în 20% din cazuri) sau actual (în 46% din cazuri).
- În 88% din cazuri agresorul a fost bărbat.
- Persoanele agresor au fost de toate vârstele, asemănător populaţiei, marea majoritate având peste 30 de ani.
- 42% dintre persoanele agresor sunt absolvenţi de şcoală profesională şi de ucenici (proporţie semnificativ mai mare decât la nivelul populaţiei), dar şi de liceu (12,5%) sau de facultate (în 9% din cazuri).
- O jumătate dintre agresori sunt ocupaţi (au un loc de muncă); 9% dintre agresori sunt şomeri. Ponderea pensionarilor printre agresori este semnificativ mai mică decât la nivelul populaţiei.
- În 55% din cazuri agresorul era băut în momentul agresiunii.
- 16% dintre persoanele agresor au fost internate cel puţin o dată la un spital de boli nervoase.
- 10% dintre persoanele agresor au suferit cel puţin o condamnare penală.

Violenţa psihologică împotriva bărbaţilor

- Agresorul principal a fost tatăl, fratele sau alt bărbat din familie (în 50% dintre cazuri), dar şi actuala sau fosta parteneră (în 26% dintre cazuri) sau mama (11%).
- În 54% din cazuri agresorul a fost bărbat, iar în 46% a fost femeie.
- Persoanele agresor au fost de toate vârstele, asemănător populaţiei, marea majoritate având peste 30 de ani.
- Două treimi dintre persoanele agresor au absolvit cel mult gimnaziul (proporţie de aproape două ori mai mare decât la nivelul populaţiei), iar restul au studii vocaţionale.
- Din toate categoriile socio-profesionale.
- În 30% din cazuri agresorul era băut în momentul agresiunii.
- 11% dintre persoanele agresor au fost internate cel puţin o dată la un spital de boli nervoase.
- 5% dintre persoanele agresor au suferit cel puţin o condamnare penală.

1.7. Relaţia dintre victimă şi agresor în prezent

Victime femei

- 62% locuiesc împreună cu agresorul:
  - 25% pentru că nu pot să plece
  - 35% pentru că vor
  - 2% nu răspund

Victime bărbaţi

- 50% locuiesc împreună cu agresorul
  - 30% pentru că nu pot să plece
  - 20% pentru că vor

Diferenţele dintre victimele femei şi victimele bărbaţi nu sunt statistic semnificative, ceea ce înseamnă că, în fapt, aceştia au comportamente similare. Mai mult, folosesc şi explicaţii similare pentru a-şi justifica comportamentul. Atât femeile cât şi bărbaţii când afirmă că „nu pot pleca” se referă la lipsa banilor şi la absenţa unei destinaţii (unui alt adăpost). Un număr mai mic se tem de ce ar zice lumea şi nu vor să aibă copiii de suferit. Alte motive oferite în chestionar – pierderea slujbei, schimbarea şcolii pentru copii, despărţirea de prieteni, teama de a fi atacat sau de a fi răpiţi copiii, teama că agresorul s-ar sinucide sau ameninţări în acest sens - au fost doar rezidual menţionate (sub 5% din fiecare grup).

Motivele pentru care victimele vor să locuiască cu agresorii lor sunt diferenţiate între bărbaţi şi femei. Pentru victimele bărbaţi violenţa psihologică în familie a devenit „normalitate”, căci s-au obişnuit şi, în opinia lor, „aşa ceva găseşti în orice familie”. Aceeaşi credinţă împărtăşesc şi femeile agresate psihologic de către partener, dar, în plus, una din cinci încă speră că agresorul se va schimba şi încă îl iubeşte.

Factori determinanţi	Violenţa psihologică împotriva femeii	Violenţa psihologică împotriva bărbatului
Sărăcia: La nivelul populaţiei, o cincime dintre femei şi 17% dintre bărbaţi trăiesc în gospodării în care cel puţin un membru suferă de foame.	• 33% dintre victime provin din familii care „nu au ce pune pe masă" şi suferă de foame. • Una din trei femei din familiile care în mod sistematic suferă de foame sunt victime ale acestui tip de violenţă. • 34% dintre victime provin din familii în care în ultimul an s-a micşorat venitul. • 47% dintre victime provin din familii al căror venit nu asigură nici strictul necesar.	• 43% dintre victime provin din familii care „nu au ce pune pe masă" şi suferă de foame. • Unul din patru bărbaţi din familiile care în mod sistematic suferă de foame sunt victime ale acestui tip de violenţă. • 39% dintre victime provin din familii în care în ultimul an s-a micşorat venitul. • 56% dintre victime provin din familii al căror venit nu asigură nici strictul necesar.
Alcoolism	• În 55% din cazuri agresorul era băut în momentul agresiunii. • Un sfert dintre victime provin din familii în care cineva a dat în patima băuturii. • Peste două treimi din femeile provenind din familii cu un membru alcoolic sunt victime.	• În 30% din cazuri agresorul era băut în momentul agresiunii. • 6% dintre victime provin din familii în care cineva a dat în patima băuturii. • Aproape o treime din bărbaţii provenind din familii cu un membru alcoolic sunt victime.
Supraaglomerarea locuinţei	• O jumătate dintre victime provin din gospodării care locuiesc în condiţii de supraaglomerare (mai puţin de 10 m2/persoană). • Una din cinci femei care locuiesc în condiţii de supraaglomerare este victimă a violenţei psihologice în familie.	• O jumătate dintre victime provin din gospodării care locuiesc în condiţii de supraaglomerare (mai puţin de 10 m2/persoană).
Nivel redus de educaţie	• Agresorii sunt suprareprezentanţi printre absolvenţii de şcoală profesională sau de ucenici. Peste trei sferturi din agresori au nivel de educaţie sub medie (liceu).	• Aproape toţi agresorii au nivel de educaţie sub medie (liceu), majoritatea au absolvit cel mult opt clase.
Şomaj	• Femeile din gospodării în care cineva a intrat de curând în şomaj au risc considerabil mai mare (27%) de a fi victime. Totuşi, doar 23% din victime provin din astfel de gospodării. • Doar nouă din o sută de agresori sunt şomeri.	• Bărbaţii din gospodării în care cineva a intrat de curând în şomaj au risc considerabil mai mare (17%) de a fi victime. Totuşi, doar 25% din victime provin din astfel de gospodării. • Doar şapte din o sută de agresori sunt şomeri.
Expunere la violenţă psihologică încă din copilărie	• 28% dintre victime provin din familii în care părinţii se certau des sau foarte des. • 30% dintre femeile socializate în familii marcate de certuri frecvente între părinţi ajung la rândul lor victime ale violenţei psihologice, la vârsta adultă.	• 44% dintre victime provin din familii în care părinţii se certau/ se ceartă des sau foarte des.
Relaţiile de putere în familie	• 42% dintre victime provin din familii cu copii în întreţinere. • Femeile din familii cu copii (0-14 ani) în întreţinere au risc mai mare (20%) de a fi victime. • Femeile din familiile organizate pe model patriarhal, în care bărbatul este capul gospodăriei şi ia decizii pentru gospodărie în întregul ei, au risc mai mare de a fi victime ale violenţei psihologice în familie. Spre deosebire, femeile din gospodării democratice au un risc considerabil mai mic (11%).	• Nu există nici o asociere nici cu tipul de organizare al gospodăriei şi nici cu componenţa familiei.

1.8. Complexul cauzal al violenţei psihologice în familie

Teoriile explicative ale violenţei în familie pun în discuţie o serie întreagă de cauze şi de factori favorizanţi ai acesteia. Ancheta de faţă face posibilă testarea acelor cauze vehiculate cel mai frecvent de literatura de specialitate, punând în acelaşi timp sub semnul întrebării clişeele şi stereotipurile larg răspândite referitoare la diferitele tipuri de violenţă în familie

În realitate, violenţa psihologică nu este determinată de o singură cauză, ci reprezintă un efect de interacţiune între o serie întreagă de factori (vezi cele două scheme care urmează). Sărăcia, şomajul, alcoolismul, supraaglomerarea locuinţei, socializarea într-un mediu familial viciat de violenţă, relaţii de putere asimetrice în gospodărie formează toate un mediu care întreţine şi favorizează violenţa psihologică.

Totuşi, dintre toţi aceşti factori, doar unii sunt dovediţi de analiza statistică drept semnificativi în determinarea violenţei psihologice în familie, din România. Când vârsta, nivelul de educaţie şi mediul de rezidenţă al victimei sunt ţinute sub control, probabilitatea ca o persoană să fie supusă la abuzuri psihologice în familie creşte cu cât victima este femeie, creşte dacă victima a crescut într-o familie în care părinţii se certau des sau foarte des, şi creşte cu cât în gospodărie măcar un membru a dat în „patima băuturii", cu cât venitul gospodăriei nu acoperă nici strictul necesar şi, cu oarecare regularitate, „nu au ce pune masă".

Violenţa psihologică împotriva femeii

Factori semnificativi:
- alcoolismul (de aproape cinci ori mai influent decât ceilalţi factori),
- sărăcia,
- socializarea într-un mediu familiar marcat de violenţă,
- distribuţia asimetrică a puterii în gospodărie.

Factori nesemnificativi:
- vârsta,
- educaţia,
- şomajul,
- supraaglomerarea locuinţei,
- mediul de rezidenţă.

Violenţa psihologică împotriva bărbaţilor

Factori semnificativi:
- sărăcia,
- socializarea într-un mediu familiar marcat de violenţă.

Factori nesemnificativi:
- vârsta,
- educaţia,
- şomajul,
- supraaglomerarea locuinţei,
- alcoolismul,
- mediul de rezidenţă,
- distribuţia asimetrică a puterii în gospodărie.

Notă: Modelul a fost cu testat cu o regresie logistică, pe întreaga populaţie (N=1242), R2 Nagelkerke=0.19. De asemenea, modelul a fost testat şi separat pe populaţia de femei (N=1242) şi pe cea de bărbaţi (N=559). În toate aceste modele, expunerea la violenţă psihologică în familie a reprezentat variabila dependentă.

Cu alte cuvinte, şi în oraşe, şi în sate, femeile de toate vârstele, cu puţină sau multă şcoală, dacă au fost socializate într-un mediu marcat de violenţă şi trăiesc în gospodării în care alcoolismul şi sărăcia se combină cu o organizare de tip patriarhal sunt cele mai expuse la injurii, ameninţări şi umilinţe în familie.

Totuşi, merită reţinut faptul că, deşi cu o probabilitate mai mică, violenţa psihologică - mai ales cea împotriva femeii - se înregistrează şi în gospodăriile cu standard economic bun (11% dintre cele care deţin autoturism şi 9% dintre cele cu un venit suficient pentru un trai bun), şi în cele în care nici un membru nu este alcoolic.

1.9. Efecte ale violenţei psihologice în familie

Dintre efectele violenţei în familie, prezenta anchetă a luat în considerare pe cele asupra: sănătăţii, stării de spirit, stimei de sine ale victimei, asupra nivelului său de informare, precum şi asupra stabilităţii familiei şi relaţiilor de familie. Este un lucru ştiut că distincţia între cauze şi efecte este una greu de realizat, căci unele aspecte pot fi şi efect, şi cauză. Spre exemplu, atunci când violenţa este prezentă este de aşteptat ca relaţiile de familie

să fie afectate. Pe de altă parte, relaţiile proaste în familie duc la neînţelegeri care, la rândul lor, reprezintă surse ale violenţei, cu atât mai mult cu cât se combină cu un nivel redus de educaţie, alcoolism şi/sau sărăcie.

Efecte	Victime (autodeclarate) femei	Victime (autodeclarate) bărbaţi
Starea de sănătate	• Îşi apreciază sănătatea în termeni mai negativi decât femeile non-victime. • Peste 80% reclamă oboseală, mai mult de două treimi raportează stres, peste jumătate au suferit des, în ultimul an, de dureri de cap şi insomnie. Ponderile corespunzătoare pentru restul populaţiei de femei sunt semnificativ mai mici. • De-a lungul vieţii, mai multe dintre victime au făcut mai multe avorturi decât celelalte femei. • O pondere semnificativ mai mare (33%) au consumat în luna precedentă anchetei rudotel, extraveral, diazepam sau alte medicamente de nervi. • 9% au fost internate cel puţin o dată într-un spital de boli nervoase. Procentul la nivelul femeilor neagresate psihologic în familie este de 5%. • Una din zece are un partener care a fost internat într-un spital de boli nervoase, spre deosebire de doar 2,5% din celelalte femei. • Una din două victime s-a gândit la sinucidere (des sau rar), spre deosebire de celelalte femei în cazul cărora ponderea scade la 27%.	• În mai mare măsură decât ceilalţi bărbaţi raportează stres (46%), dureri de cap (39%) şi insomnii (29%). • 35% dintre victime s-au gândit la sinucidere (des sau rar), spre deosebire de ceilalţi bărbaţi în cazul cărora ponderea scade la 14%.
Starea de spirit	• Sunt semnificativ mai nemulţumite de felul în care trăiesc. • Mai mult de jumătate sunt tot timpul sau aproape tot timpul triste, nervoase şi neliniştite. • Ponderi mai mari de jumătate declară că nu găsesc mijloace prin care să-şi rezolve problemele şi nu deţin control asupra lucrurilor care li se întâmplă. În plus, nici nu reuşesc să facă ceea ce îşi propun decât, în cel mai bun caz, în puţine situaţii. Prin urmare, se simt disperate în faţa problemelor vieţii.	• Semnificativ mai nemulţumiţi de felul în care trăiesc. • Au o stare de spirit mai proastă decât a celorlalţi bărbaţi, dar mai bună decât a victimelor femei. Două treimi dintre ei nu găsesc mijloace prin care să-şi rezolve problemele.
Stima de sine a victimei	• De zece ori mai multe (26%) decât celelalte femei consideră că nu sunt tratate cu respect, ca fiinţă umană egală. De şapte ori mai multe (28%) susţin că nu sunt ascultate şi luate în serios şi de nouă ori mai multe (18%) cred că nu sunt acceptate aşa cum sunt.	• De şase ori mai mulţi (23%) decât ceilalţi bărbaţi consideră că nu sunt trataţi cu respect, ca fiinţă umană egală, şi susţin că nu sunt luaţi în serios. De şapte ori mai mulţi (15%) cred că nu sunt acceptaţi aşa cum sunt.
Nivel de informare	• Riscul de a fi victimă a violenţei psihologice în familie este acelaşi pentru femeile bine informate, cele slab informate şi cele neinformate.	• Nu există asociere cu nivelul general de informare al victimei.
Relaţii de familie	• Au un nivel de insatisfacţie mult mai ridicat faţă de viaţa lor de familie. • Nemulţumirea accentuată faţă de viaţa lor de familie este corelată cu aprecieri mai negative (decât ale celorlalte femei) ale modului în care se înţeleg cu partenerul. • Relaţiile lor de familie sunt dominate de teamă în considerabil mai mare măsură decât pentru celelalte femei: 28% se tem de partener şi încă o cincime se tem când acesta este băut. În plus, între o cincime şi un sfert se tem de mamă, de tată, de soacră şi/sau de socru.	• Au un nivel de insatisfacţie mult mai ridicat faţă de viaţa lor de familie. • O pondere mai mare decât a celorlalţi bărbaţi (26% prin comparaţie cu 4%) apreciază relaţia cu actuala partenră drept satisfăcătoare şi nu bună sau foarte bună. • 16% dintre ei se tem de partenră (faţă de 2,5% dintre ceilalţi bărbaţi). • 28% se tem de soacră sau socru, 13% se tem de soră şi 10% se tem de tată, când este băut. Aceste ponderi depăşesc de nouă sau zece ori pe cele de la nivelul celorlalţi bărbaţi.

1.10. Toleranţa populaţiei faţă de violenţa psihologică

Toleranţa populaţiei faţă de violenţa psihologică în familie (precum şi faţă de celelalte tipuri de violenţă în familie) este estimată pe baza evaluărilor asupra gravităţii fenomenului, evaluări realizate de către participanţii la anchetă pe o scală de la 1 („deloc grav") la 4 („foarte grav"). Termenul de comparaţie pe care îl folosim sunt datele *Eurobarometrului 51.0*[8], desfăşurat în 1999 în toate cele 15 ţări membre ale Uniunii Europene, de la momentul respectiv. Spre deosebire de ancheta desfăşurată la nivel european, ancheta de faţă produce şi date referitoare la violenţa psihologică împotriva bărbatului şi nu doar împotriva femeii.

Toleranţa populaţiei faţă de violenţa psihologică în familie este măsurată cu ajutorul unui indice agregat care porneşte de la aprecierile populaţiei asupra gravităţii următoarelor cinci fapte - insulte, ameninţări, ţipete frecvente, bătaie de joc şi distrugere a bunurilor personale – realizate de către partener/parteneră. Se păstrează distincţia dintre violenţa împotriva femeii şi cea împotriva bărbatului.

Prin comparaţie cu ţările europene, în România, toleranţa faţă de violenţa psihologică exercitată în familie asupra femeii este semnificativ mai mare. La nivelul Uniunii Europene scorul mediu este de 3,62 („foarte gravă"), fără diferenţe semnificative între ţările membre, în timp ce, în România, scorul mediu de doar 3,13 indică faptul că opinia dominantă în ţara noastră este aceea că violenţa psihologică împotriva femeii este doar „destul de gravă".

Figura 7. Cât de gravă este violenţa psihologică în familie împotriva femeii? (%)

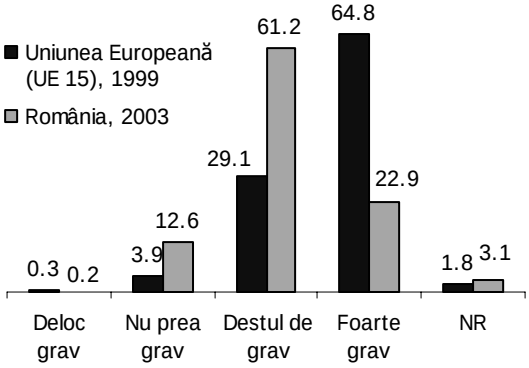

Toleranţa faţă de violenţa psihologică asupra bărbatului este şi mai mare, scorul mediu fiind de doar 2,99. Nu avem date pe baza cărora să stabilim în ce măsură populaţia României este, în această privinţă, mai mult, la fel sau mai puţin tolerantă decât alte populaţii.

- Toleranţă semnificativ mai redusă faţă de violenţa psihologică împotriva femeii au:
  - femeile,
  - „gulerele albe", adică specialiştii, tehnicienii şi maiştri, funcţionarii, lucrătorii în servicii,
  - persoanele cu studii superioare,
  - persoanele care se informează sistematic din mass-media,
  - persoanele din mediul urban, mai ales în oraşele mari,
  - persoanele din Oltenia şi Bucureşti.
- Toleranţă semnificativ mai ridicată faţă de violenţa psihologică împotriva femeii au:
  - bărbaţii,
  - persoanele de 50 de ani sau peste,
  - şomerii şi agricultorii,
  - persoanele cu cel mult opt clase,
  - persoanele neinformate,
  - persoanele din mediul rural,
  - persoanele din Moldova.

Persoanele care au apreciat violenţa psihologică drept „destul de gravă" sau „foarte gravă" şi-au exprimat opiniile şi referitor la necesitatea pedepsirii prin lege a acestor fapte. În această privinţă, doar 55% din populaţie răspunde la întrebarea referitoare la pedepsirea violenţei psihologice împotriva femeii şi doar 19% din populaţie consideră necesară pedepsirea acesteia prin lege. În plus, 16% din populaţie consideră necesară pedepsirea doar anumitor fapte, cel mai frecvent batjocura sau distrugerea bunurilor. Referitor la violenţa psihologică împotriva bărbatului, ponderile corespunzătoare sunt şi mai mici, anume 39% din populaţie îşi exprimă opinia, 13% consideră necesară

[8] Eurobarometer 51.0, *Europeans and their views on domestic violence against women*, comandat de Comisia Europeană, Directoratul General X, 1999. Ancheta a fost realizată pe un eşantion reprezentativ la nivelul populaţiei de 15 ani şi peste din fiecare dintre cele 15 (în 1999) ţări membre ale Uniunii Europene. http://europa.eu.int/comm/dg10/women/index_en.html

pedeapsa prin lege, respectiv 10% sunt selectivi în această privinţă. Cu alte cuvinte, violenţa psihologică este un domeniu în care legislaţia a luat-o cu mult înaintea mentalităţilor, armonizarea acesteia cu reglementările europene fiind, în actualul context românesc, lipsite de legitimitatea oferită de suportul popular.

I.2. VIOLENŢĂ FIZICĂ

2. Violenţa fizică în familie

Violenţa fizică este estimată pornind de la trei itemi referitori la: „cineva din familie v-a dat o palmă sau v-a lovit cu piciorul", „v-a aruncat sau v-a trântit de perete sau de podea" şi „v-a rănit cu un cuţit, o armă sau un alt obiect".

Dintre victimele violenţei fizice, aproape toate (93%) au fost pălmuite şi/sau lovite cu piciorul şi o jumătate au fost trântite de perete sau podea. În 16% din totalul cazurilor de violenţă fizică în familie victima a fost rănită cu un cuţit sau un alt obiect. Doar o jumătate dintre persoanele care au suportat acest tip de violenţă în familie au trebuit să facă faţă la o singură formă dintre cele de mai sus, 39% la două forme, în timp ce restul (10%) au fost abuzate fizic sub toate cele trei forme considerate.

Doar cinci din o sută de victime autodeclarate ale violenţei fizice în familie nu au suferit alte tipuri de abuzuri, în timp ce pentru 95% agresiunile fizice au fost însoţite şi de agresiuni psihologice, sociale în 63% din cazuri, economice 40% din cazuri sau sexuale 20% din cazuri.

2.1. Incidenţa violenţei fizice

- 6,8% din populaţia adultă a ţării raportează violenţă fizică în familie.
- Violenţa fizică este răspândită fără deosebire în mediul urban şi în cel rural, precum şi în toate regiunile ţării.
- Violenţa fizică este de aproape patru ori mai frecventă la femei (10,5%) decât la bărbaţi (2,5%), indiferent de vârstă sau de etnie.
- Nici o persoană de religie neo-protestantă nu raportează experienţe de violenţă fizică în familie. Spre deosebire, persoanele de religie ortodoxă o raportează în aceeaşi măsură cu toată populaţia, în timp ce o proporţie semnificativ mai mare (16%) dintre persoanele de religie romano-catolică raportează violenţă fizică în familie.
- Violenţa fizică este de trei ori mai frecventă la persoanele cu cel mult opt clase (9%) decât la cele cu educaţie superioară (3%).
- Violenţa fizică este mai răspândită printre persoane casnice (13%) şi, dintre persoanele ocupate, printre muncitorii necalificaţi (19%).
- Mai mult de un sfert din persoanele divorţate (28%) raportează experienţe de violenţă fizică. Spre deosebire, doar 6% din persoanele căsătorite oficial şi 10% din cele căsătorite neoficial (în uniune consensuală) o raportează.
- Violenţa fizică este raportată de nouă din o sută de persoane adulte din familii cu copii (0-14 ani), pondere semnificativ mai mare decât cea a persoanelor din familiile fără copii (6%). În total, nouă din o sută de copii din România asistă, în familie, la scene de violenţă fizică.

2.2. Profilul victimei violenţei fizice în familie

Femeile reprezintă 83% dintre cazurile de violenţă fizică în familie. Dat fiind numărul mic al bărbaţilor-victime, restrângem analiza la violenţa fizică împotriva femeilor. Profilul victimei, conturat pe baza diferenţelor specifice (statistic semnificativ faţă de restul populaţiei feminine), îl prezentăm în continuare.

Femeile care raportează violenţă fizică în familie

- De toate vârstele şi de toate etniile.
- Femeile de religie romano-catolică au risc mai mare decât celelalte, acestea reprezentând 7% dintre victime.
- Femeile cu studii superioare au un risc oarecum mai scăzut; ele reprezintă 8% dintre victime.
- Mai ales femeile divorţate (la momentul cercetării) sau care au avut astfel de experienţe de-a lungul vieţii; 22% dintre victime sunt femei divorţate. Majoritatea victimelor (55%) sunt femei căsătorite oficial.
- Semnificativ mai multe femei care de-a lungul vieţii au avut mai mult de o căsătorie şi/sau concubinaje.

- Semnificativ mai puţine văduve decât la nivelul populaţiei de femei.
- Din toate categoriile socio-profesionale.
- Din ambele medii rezidenţiale şi din localităţi de toate mărimile, dar cu suprareprezentarea femeilor din satele periferice (care nu sunt centru administrativ de comună).

2.3. Cine consideră violenţa fizică drept „cea mai gravă”

Dintre victimele care au suferit abuzuri multiple, doar o parte au declarat violenţa fizică drept „cea mai marcantă” pentru propria viaţă. Dintre victimele bărbaţi mai puţin de jumătate (46%) vorbesc despre violenţa fizică, 31% aleg să discute în amănunt despre violenţa psihologică, iar 23% vorbesc despre violenţa socială la care au fost supuşi de către alţi membrii ai familiei. Spre deosebire, 72% dintre victimele femei care raportează forme multiple de violenţă în familie, printre care şi abuzuri fizice, consideră violenţa fizică drept „cea mai gravă” şi doar 24% aleg să discute despre violenţa psihologică, respectiv doar 4% dau amănunte despre violenţa socială la care au fost supuse.

2.4. Când s-a întâmplat, câţi ani a durat, în ce a constat

Victime femei

- Reprezintă 89% din totalul celor care dau amănunte despre violenţa fizică drept cel mai grav tip de violenţă pe care l-au suportat.

Victime bărbaţi

- Reprezintă doar 11% din totalul celor care dau amănunte despre violenţa fizică drept cel mai grav tip de violenţă pe care l-au suportat.

Aşa cum am mai menţionat, restrângem analiza la violenţa fizică împotriva femeii.

Majoritatea femeilor care au suportat violenţă fizică în familie au fost abuzate în mod repetat, „de multe ori”, fie cu regularitate, fie ocazional.

Cu precădere femeile cu nivel redus de educaţie sunt expuse cu regularitate la bătăi. Spre deosebire, absolventele de liceu tind să declare în mai mare măsură decât celelalte victime că au fost bătute „de câteva ori”.

Figura 8. Frecvenţa abuzurilor fizice împotriva femeii

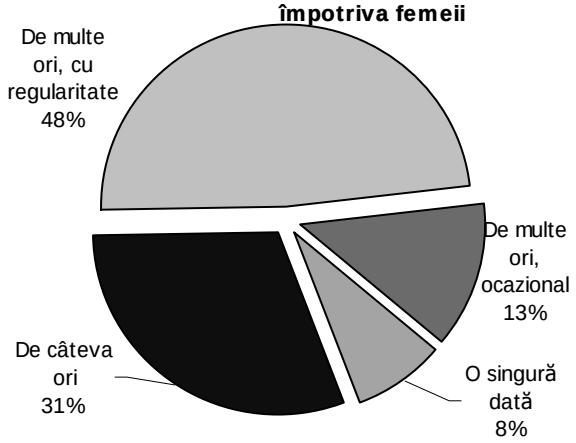

Femeile victime ale violenţei fizice au suportat abuzuri timp de 10,7 ani în medie, fără diferenţieri semnificative în funcţie de statutul marital. Femeile cu cel mult opt clase suportă bătăile din familie pe perioade mai lungi de timp, 15 ani în medie, decât victimele absolvente de liceu, care raportează în medie 3,5 ani. Tinerele (0,8 ani în medie) au suportat abuzurile fizice pe perioade semnificativ mai mici de timp decât femeile de 50 de ani (15,5 ani în medie). Victimele din mediul rural au suportat bătăi pe perioade de aproape două ori mai lungi decât cele din mediul urban, 14 ani faţă de 8 ani în medie.

Violenţa fizică exercitată asupra femeii se întinde pe toate perioadele de viaţă. Totuşi, incidenţa fenomenului creşte de patru ori de la copilărie (10%) şi tinereţe timpurie (10%) la primii cinci ani de căsătorie (47%), atinge maximul în următorii ani de căsătorie (63%), pentru ca să scadă, din nou, la bătrâneţe (22%). (Figura 9)

Deci, pentru şapte din o sută de femei, căsătoria a adus după sine nu doar o gospodărie proprie, copii şi un soţ, ci şi bătăi şi frecvente insulte, înjurături, ameninţări şi aprecieri de genul „nu eşti bună de nimic”.

Figura 9. Perioada de viaţă în care femeile victime ale violenţei fizice în familie au suportat abuzurile în funcţie de statutul lor marital

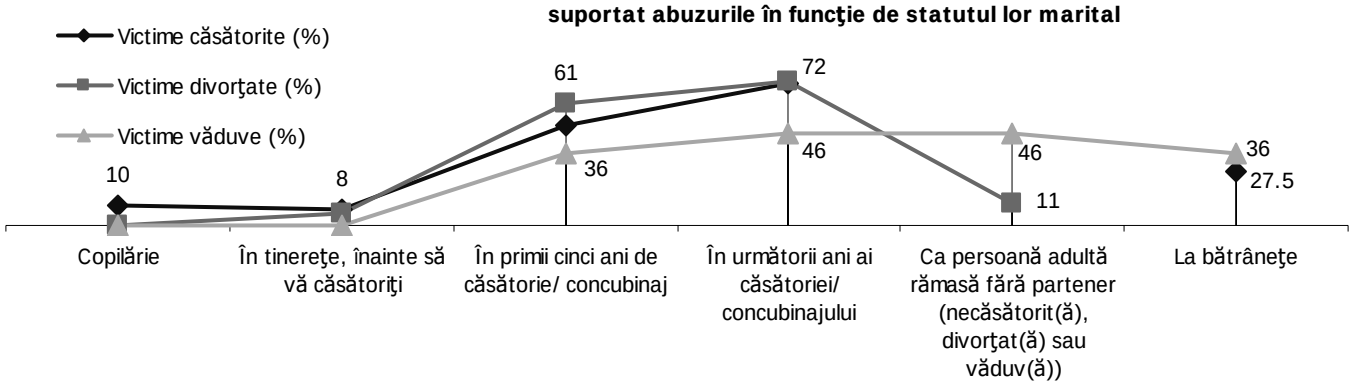

Celor mai multe victime ale violenţei fizice în familie (78%), indiferent de vârstă, educaţie, statut marital sau mediu de rezidenţă, li s-a întâmplat ca agresiunea să aibă loc de faţă cu rude, prieteni sau cunoştinţe. În aproape o treime din cazuri au fost de faţă şi persoane necunoscute.

2.5. Ce a făcut femeia victimă a violenţei fizice şi ce sprijin a primit

Majoritatea victimelor vorbesc despre experienţe întâmplate în urmă cu câteva luni sau mai demult. Doar o cincime dintre ele dau amănunte despre evenimente petrecute recent, în săptămâna precedentă anchetei sau cu câteva săptămâni în urmă. Menţionăm că acest rezultat este concordant cu rata de violenţă fizică în familie raportată de către femei pentru ultimele 12 luni, care este de 3,6%, deci de aproape trei ori mai redusă decât cea a cazurilor raportate de-a lungul vieţii.

Femeile victime ale violenţei fizice în familie despre „ultima dată când s-a întâmplat”:

- Au asistat copiii (45% din cazuri) şi/sau rude, prieteni sau cunoştinţe (44%).
- Ca răspuns, 28% nu reacţionează, aproape o cincime tac şi plâng, 17% „fug de acasă” sau se refugiază la părinţi, 9% ripostează şi „fac ca el”.
- Mai mult de două treimi (71%) dintre ele vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume:
  - aproape toate vorbesc cu rudele de gen feminin: mama, soacra, sora, cumnata, fina, naşa
  - 14% cu vecinele şi 11% cu prietenele
  - doar una din zece încearcă să discute cu partenerul
  - doar cazuri izolate discută cu rudele de gen masculin.
- Nu vorbesc cu nimeni pentru că nu au cu cine sau pentru că le este teamă sau ruşine.
- Pentru 56% dintre ele „a sărit cineva în ajutor”, persoană care a discutat cu agresorul, „l-a certat” şi „mi-a luat partea”; 36% nu au avut niciodată pe cineva care să le sară în ajutor.
- Cam o treime au sunat la poliţie pentru a depune o plângere şi o jumătate dintre acestea au fost nemulţumite sau foarte nemulţumite de modul în care poliţia a tratat cazul.
- 28% au ajuns la medic în urma agresiunii, o dată sau de câteva ori. Dintre acestea aproape toate au fost mulţumite de felul în care au fost tratate.
- 35% au suferit lovituri grave la cap şi 24% au suferit vătămări grave ale anumitor organe.
- Doar 2% din cazuri au apelat pentru sprijin la o altă instituţie decât poliţia, în principal pentru că „nu cunosc o astfel de instituţie” sau „nu ştiam că există aşa ceva”, dar şi de ruşine sau de frică.
- Nici una nu a apelat la vreo organizaţie neguvernamentală.

Comportamentele victimelor, descrise mai sus, nu diferă în funcţie de vârstă şi nici în funcţie de educaţie, de statut marital sau de mediul de rezidenţă.

Apelul pentru sprijin la instituţii şi organizaţii este un comportament rar în cazurile de violenţă fizică în familie. Doar una din trei victime ale violenţei fizice apelează la poliţie, pentru că: „nu am considerat necesar” (20%), de frică (13%), de ruşine (8%), „nu am vrut să-i fac rău” (agresorului sau unor rude) (5%), sau pentru că împărtăşesc credinţa că „poliţia nu face nimic, nu se implică” (7%). Cât despre celelalte instituţii, acestea sunt puţin cunoscute şi nici una nu reprezintă, din punctul de vedere al victimelor, un posibil sprijin în situaţia de criză provocată de violenţa fizică.

2.6. Profilul agresorului

Cum căsătoria reprezintă perioada de viaţă cu risc maxim de violenţă fizică în familie, soţul sau concubinul, fost sau actual, reprezintă, cel mai frecvent, agresorul. Acest fapt este adevărat mai ales pentru femeile de 30-49 de ani, căsătorite sau divorţate.

Spre deosebire, cum era de aşteptat, tatăl şi fratele sunt agresorii declaraţi de fetele tinere de 18-29 de ani, iar fiul şi ginerele („alt bărbat din familie") reprezintă agresorii în cazul femeilor de 50 de ani şi peste.

Figura 10. Agresorii în violenţa fizică în familie împotriva femeii

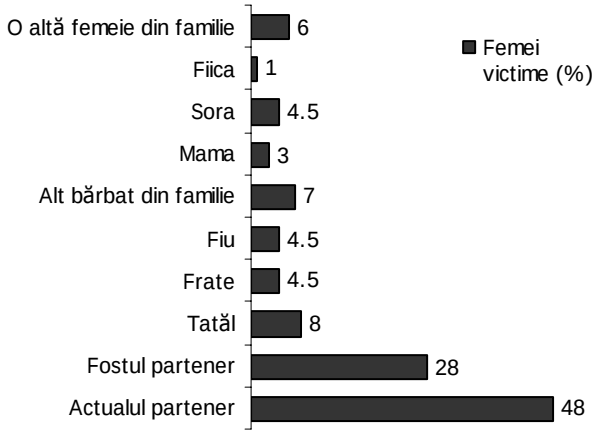

În 91% din cazurile de violenţă fizică în familie raportate de către femei agresorul este unic, adică abuzurile fizice nu au fost exercitate de-a lungul vieţii de către mai mulţi agresori.

Agresorii în violenţa fizică împotriva femeii, „ultima dată când s-a întâmplat":

- Agresorul principal a fost soţul/ concubinul, fost (în 28% din cazuri) sau actual (în 46% cazuri)
- În 91% din cazuri agresorul principal a fost un bărbat
- Agresorii au fost de toate vârstele, dar cei de 30-49 de ani sunt mai bine reprezentaţi decât la nivelul populaţiei, reprezentând 47% dintre aceştia.
- 41% dintre agresori au cel mult opt clase, 36% sunt absolvenţi de şcoală profesională şi de ucenici (proporţie semnificativ mai mare decât la nivelul populaţiei), dar şi de liceu (12%) sau de facultate (în 10% din cazuri).
- Mai mult de jumătate dintre agresori au un loc de muncă, marea lor majoritate fiind muncitori. Ponderea şomerilor este deosebit de mică (2,5%) prin comparaţie cu populaţia.
- În 69% din cazuri agresorul era băut în momentul agresiunii.
- 15% dintre agresori au fost internaţi cel puţin o dată la un spital de boli nervoase.
- 11% dintre agresori au suferit cel puţin o condamnare penală.

Profilul agresorului variază semnificativ în funcţie de vârsta şi mediul de rezidenţă al victimei. Femeile de 30-49 de ani, aşa cum spuneam, sunt agresate fizic cu precădere de partenerii lor, care sunt majoritar bărbaţi de asemenea de 30-49 de ani, absolvenţi de şcoală profesională, majoritatea muncitori, care au un loc de muncă.

Femeile de 50 de ani şi peste sunt agresate fie de partenerii lor de aceeaşi vârstă, fie de rude mult mai tinere, fiul sau ginerele. Oricum, indiferent de vârstă, agresorii acestor femei au în comun un nivel foarte redus de educaţie. Aceeaşi caracteristică au şi agresorii tinerelor femei de 18-29 de ani.

În cazurile de violenţă fizică împotriva femeilor din mediul rural, două treimi dintre agresori au cel mult gimnaziu. În contrast, toţi agresorii care au absolvit liceul, precum şi cei cu studii superioare, locuiesc în mediul urban. Deci, dacă în mediul rural, violenţa fizică împotriva femeii este asociată cu un nivel redus de educaţie, în mediul urban, fenomenul este răspândit la nivelul tuturor categoriilor de populaţie.

2.7. Relaţia dintre victimă şi agresor în prezent

Fără diferenţe în funcţie de vârstă, nivel de educaţie sau mediu de rezidenţă, 60% dintre femeile victime locuiesc împreună cu agresorul, 25% pentru că vor (pondere care creşte la 33% pentru femeile căsătorite) şi 35% pentru că nu au unde să plece.

Sunt trei motive principale pentru care femeile agresate fizic în familie nu pot pleca din locuinţa pe care o împart cu agresorul: lipsa banilor, lipsa unui adăpost alternativ şi copiii. Motivele „nu am banii necesari" şi „nu am unde merge" nu sunt specifice nici unei anumite categorii de vârstă, nici unui anumit nivel de educaţie sau mediu de rezidenţă.

În schimb, „nu vreau să aibă copiii de suferit", „mi-e teamă de ce ar zice lumea" şi „mi-e teamă să nu fiu atacată" sunt argumente folosite cu precădere de femeile căsătorite. Celelalte motive – pierderea slujbei, schimbarea şcolii pentru copii, despărţirea de prieteni, teama de a fi răpiţi copiii, teama că agresorul s-ar sinucide sau ameninţări în acest sens – sunt menţionate într-un număr nesemnificativ de cazuri.

Nu puteţi pleca, pentru că ...	%
• nu aveţi banii necesari	25
• nu aveţi unde merge	25
• nu vreţi să aibă copiii de suferit	22
• v-aţi pierde serviciul	*
• copiii ar trebui să schimbe şcoala	*
• v-aţi pierde prietenii	*
• vă e teamă să nu fiţi atacat(ă)	8
• vă e teamă că ar fi răpiţi copiii	*
• vă ameninţă că se sinucide	*
• vă este teamă de ce ar zice lumea	11

* Celule cu mai puţin de cinci cazuri; N = 88 cazuri

Vreţi să staţi, pentru că ...	%
• speraţi că se va schimba	17
• încă îl mai iubiţi	18
• nu mă deranjează, m-am obişnuit	8
• pentru că acestea sunt probleme pe care le găseşti în orice familie	17

Dintre motivele pentru care victimele vor să locuiască în continuare cu agresorii lor doar motivul „încă îl mai iubesc" este specific unei anumite categorii, anume femeilor de 30-49 de ani, restul fiind egal distribuite între victime.

2.8. Complexul cauzal al violenţei fizice împotriva femeii

Factorii determinanţi avuţi în vedere sunt aceiaşi ca şi în cazul violenţei psihologice. În tabelul de mai jos prezentăm toate aspectele asociate semnificativ statistic cu violenţa fizică în familie.

Sărăcia	• 38% dintre femeile care raportează abuzuri fizice în familie provin din gospodării care „nu au ce pune pe masă" şi suferă de foame. • Una din cinci femei din familiile care în mod sistematic suferă de foame sunt victime ale acestui tip de violenţă. • 33% dintre victime provin din familii în care în ultimul an s-a micşorat venitul. Femeile din aceste familii au un risc de două ori mai mare de a fi abuzate fizic decât celelalte femei. • 48% dintre victime provin din familii al căror venit nu asigură nici strictul necesar.
Alcoolism	• În 69% din cazuri agresorul era băut în momentul agresiunii. • Un sfert dintre victime provin din familii în care cineva a dat în patima băuturii. • Una din două femei provenind din familiile cu un membru alcoolic sunt abuzate fizic.
Supraaglomerarea locuinţei	• O jumătate dintre victime provin din gospodării care locuiesc în condiţii de supraaglomerare (mai puţin de 10 m2/persoană). • 14% dintre femeile care locuiesc în condiţii de supraaglomerare raportează violenţă fizică în familie.
Nivel redus de educaţie	• Suprareprezentare masivă a persoanelor cu un nivel de educaţie sub medie (liceu) printre agresori.
Şomaj	• Femeile din gospodării în care cineva a intrat de curând în şomaj au risc considerabil mai mare (17%) de a fi abuzate fizic. Totuşi, doar 22% din victime provin din astfel de gospodării. • Doar 2,5% din agresori sunt şomeri.
Expunere la violenţă psihologică încă din copilărie	• 26% dintre victimele autodeclarate provin din familii în care părinţii se certau des sau foarte des. • 18% dintre femeile socializate în familii marcate de certuri frecvente între părinţi raportează violenţă fizică la vârsta adultă.
Relaţiile de putere în familie	• 44% dintre victime provin din familii cu copii în întreţinere. • Femeile din familii cu copii (0-14 ani) în întreţinere au risc mai mare (14%) de a fi abuzate fizic de către partener. • Femeile din gospodăriile organizate democratic au un risc semnificativ mai mic (6,5%).

Ca şi în cazul violenţei psihologice, şi violenţa fizică reprezintă un efect de interacţiune între factorii listaţi anterior. Totuşi, factorii cei mai semnificativi sunt: genul victimei, alcoolismul, şomajul, socializarea într-un mediu familial marcat de certuri şi violenţă psihologică şi, în mai mică măsură, organizarea nedemocratică a gospodăriei.

Persoanele (femei sau bărbaţi) tinere sau vârstnice, absolvente de şcoală generală, liceu sau facultate, din sate sau oraşe, din familii bogate sau sărace, au o probabilitate de a fi abuzate fizic în familie cu atât mai mare cu cât sunt femei, au fost socializate într-un mediu marcat de certuri între părinţi şi trăiesc în gospodării care au suferit şocul alcoolismului şi/sau pe cel al pierderii locului de muncă (pentru cel puţin un membru).

Dacă restrângem analiza la violenţa fizică împotriva femeii, ierarhia factorilor determinanţi se schimbă aşa cum prezentăm mai jos.

Factorii determinanţi ai violenţei fizice împotriva femeii

Factori semnificativi:

- alcoolismul (de patru - cinci ori mai influent decât ceilalţi factori)
- sărăcia care presupune lipsa hranei suficiente
- socializarea într-un mediu familial marcat de violenţă
- distribuţia asimetrică a puterii în gospodărie
- supraaglomerarea locuinţei (joacă rol redus în ceea ce priveşte distincţia dintre a fi sau a nu fi abuzat, în schimb, în gospodăriile care locuiesc în condiţii de supraaglomerare, femeile au probabilitatea de a fi abuzate fizic mai des şi sub mai multe forme).

Factori nesemnificativi:

- vârsta, educaţia, şomajul, mediul de rezidenţă.

Notă: Modelul a fost cu testat cu o regresie logistică, pe întreaga populaţie (N=1242) şi separat pe populaţia de femei[9]. În cele două modele, expunerea la violenţă fizică în familie a reprezentat variabila dependentă.

Deci, în România în contrast cu ţările Uniunii Europene, sărăcia este un factor semnificativ în ceea ce priveşte violenţa fizică în familie. Indirect, programele şi măsurile politice adresate reducerii sărăciei ar „trata", parţial desigur, şi abuzul fizic exercitat în familie împotriva femeii.

2.9. Efecte ale violenţei fizice în familie împotriva femeii

Aşa cum am menţionat, prezenta anchetă a luat în considerare efectele violenţei în familie împotriva femeii asupra: sănătăţii, stării de spirit, stimei de sine ale victimei, asupra nivelul său de informare, precum şi asupra stabilităţii familiei şi relaţiilor de familie.

9

Model explicativ al violenţei fizice împotriva femeii (Regresie logistică la nivelul populaţiei feminine de 18 ani şi peste)	Sig.	Exp(B)	95.0% Interval de confidenţă pentru EXP(B)	
			Lower	Upper
Cu oarecare regularitate sau rar gospodăria "nu are ce pune pe masă " şi cel puţin un membru suferă de foame	.005	**.526**	.336	.823
Venitul gospodăriei nu acoperă nici strictul necesar	.286	.787	.507	1.222
În ultimul an cineva din gospodărie a dat în patima băuturii	.000	**.136**	.077	.239
Locuinţa este supraaglomerată (cel mult 10 m2/pers)	.058	**.665**	.436	1.014
În ultimul an cineva din gospodărie a pierdut locul de muncă	.552	.850	.496	1.454
Părinţii victimei se certau/ se ceartă des sau foarte des	.028	**.575**	.350	.943
Gospodărie democratică (nu există cap de gospodărie sau acesta este coautorat)	.009	**1.812**	1.162	2.824
Vârsta victimei	.973	1.000	.987	1.013
Mediul de rezidenţă (1 = urban)	.865	1.038	.672	1.605
Educaţia victimei	.933	1.003	.938	1.072
Constant	.332	1.842		

Notă: Cu excepţia vârstei (în ani) şi a nivelului de educaţie (număr de clase absolvite) toate celelalte variabile sunt categoriale. N= 1242, Nagelkerke R2 este de 0,16.

Efecte	**Femei victime ale violenţei fizice în familie**
Starea de sănătate	• Femeile care raportează violenţă fizică în familie, pe ansamblu, îşi apreciază sănătatea în termeni mai negativi decât femeile care nu au fost abuzate fizic în familie şi chiar decât femeile care au fost victime ale altor tipuri de violenţă. • În ponderi semnificativ mai mici, chiar şi prin comparaţie cu victimele altor tipuri de violenţă în familie, femeile abuzate fizic nu au suferit deloc, în ultimul an, de dureri de cap (9%) sau dureri de spate (10%). Au suferit des de oboseală 79%, de stres 68%, iar 41% de insomnie. • De-a lungul vieţii, mai multe dintre femeile victime ale violenţei fizice în familie au făcut mai multe avorturi decât celelalte femei. În fapt, doar 39% dintre ele nu au făcut nici un avort, în timp ce peste un sfert au făcut 4-10 avorturi (prin comparaţie cu 15% din femeile care nu au fost abuzate fizic), iar 7% au peste zece avorturi (versus 3% din femeile care nu au fost abuzate fizic). • O pondere semnificativ mai mare (35%) au consumat în luna precedentă anchetei rudotel, extraveral, diazepam sau alte medicamente de nervi. Acest procent este similar cu cel al victimelor violenţei psihologice şi este semnificativ mai mare decât al victimelor altor tipuri de violenţă în familie. • 11% dintre femeile victime au fost internate cel puţin o dată într-un spital de boli nervoase, procent de două ori mai mare decât la nivelul întregii populaţii de femei. Invers, una din cinci femei care au fost internate într-un spital de boli nervoase raportează abuzuri fizice în familie. • 28% dintre femeile victime au ajuns la medic în urma agresiunii, o dată sau de câteva ori. • 35% dintre femeile victime au suferit lovituri grave la cap şi 24% au suferit vătămări grave ale anumitor organe. • Una din zece victime are un partener care a fost internat într-un spital de boli nervoase, spre deosebire de doar 3% dintre celelalte femei. Un sfert dintre femeile al căror partener a fost internat într-un spital de boli nervoase au fost/ sunt abuzate fizic în familie. • Un sfert dintre victime provin din gospodării în care cineva (ele însele sau alt membru) a suferit o boală gravă sau un accident serios. • Una din două victime s-a gândit la sinucidere (des sau rar), spre deosebire de celelalte femei în cazul cărora ponderea scade la 27%.
Starea de spirit	• Femeile care raportează violenţă fizică în familie sunt semnificativ mai nemulţumite faţă de felul în care trăiesc. • Mai mult de jumătate dintre femeile victime sunt tot timpul sau aproape tot timpul „atât de triste încât nimic nu le poate binedispune" (57% faţă de 31% din total femei), „nervoase" (53% faţă de 32% din total femei) şi „neliniştite, agitate" (56% faţă de 34% din total femei). • În mai mare măsură chiar şi decât femeile victime ale celorlalte tipuri de violenţă în familie, femeile abuzate fizic declară că „nu găsesc mijloace prin care să-şi rezolve problemele", „nu deţin control asupra lucrurilor care li se întâmplă", „nu reuşesc să facă ceea ce îşi propun" decât în puţine situaţii şi se „simt disperate în faţa problemelor vieţii".
Stima de sine a victimei	• Similar tuturor victimelor violenţei în familie, de orice tip ar fi aceasta, între 18% şi 28% din femeile abuzate fizic consideră că „nu sunt tratate cu respect, ca fiinţă umană egală", susţin că „nu sunt ascultate şi luate în serios" şi că „nu sunt acceptate aşa cum sunt".
Nivel de informare	• Riscul de a fi victimă a violenţei fizice în familie este acelaşi pentru femeile bine informate, cele slab informate şi cele neinformate.

Relaţii de familie

Satisfacţia cu viaţa de familie	Deloc mulţumite	Nu prea mulţumite	Destul de mulţumite	Foarte mulţumite
Femeile abuzate fizic în familie	18%	39%	36%	7%
Celelalte femei	5%	17%	52%	26%

- Femeile care raportează violenţă fizică în familie au un nivel de insatisfacţie mult mai ridicat faţă de viaţa lor de familie şi, corelat, aprecieri mai negative ale modului în care se înţeleg cu partenerul.
- Relaţiile lor de familie sunt dominate de teamă în considerabil mai mare măsură decât pentru celelalte femei. O treime dintre femeile victime se tem de partener şi încă o cincime dintre acestea se tem când partenerul este băut; ponderile corespunzătoare la nivelul întregii populaţii de femei cu partener sunt semnificativ mai mici, anume 13% şi 4%. În plus, ponderi de 13-15% (mai mari decât pentru celelalte femei) se tem de tată, de soacră, de socru şi/sau de frate.
- Violenţa fizică în familie este asociată cu dezagregarea familiei şi cu instabilitatea relaţiilor de familie:
  - 41% din femeile actualmente divorţate şi 29% dintre femeile care au avut de-a lungul vieţii vreun divorţ raportează abuzuri fizice în familie, prin comparaţie cu 10,5% din total femei.
  - 19% din femeile care au avut de-a lungul vieţii mai multe căsătorii au fost abuzate fizic în familie, prin comparaţie cu 10% dintre cele care au fost căsătorite o singură dată sau cu 7% dintre cele niciodată căsătorite.
- Violenţa fizică în familie este asociată şi cu alte forme de dezagregare socială: 35% dintre femeile al căror partener a suferit vreo condamnare penală declară că au fost/ sunt agresate fizic. Una din zece femei victime autodeclarate ale violenţei fizice în familie au un partener care a fost condamnat penal cel puţin o dată de-a lungul vieţii.

2.10. Toleranţa populaţiei faţă de violenţa fizică

Toleranţa populaţiei faţă de violenţa fizică în familie este măsurată cu ajutorul unui indice agregat care porneşte de la aprecierile populaţiei asupra gravităţii următoarelor: „o femeie căreia bărbatul îi dă o palmă” şi „o femeie bătută de partenerul ei”, atunci când analizăm violenţa fizică împotriva femeii, respectiv „un bărbat căruia femeia îi dă o palmă” şi „un bărbat bătut de partenera lui”, când analiza se referă la violenţa fizică împotriva bărbatului. Evaluările participanţilor la anchetă au fost realizate pe o scală de la 1 („deloc grav”) la 4 („foarte grav”). Ca şi în cazul analizei asupra violenţei psihologice împotriva femeii, datele *Eurobarometrului 51.0*[10] reprezintă termenul de comparaţie.

Figura 11. Cât de gravă este violenţa fizică în familie împotriva femeii? (%)

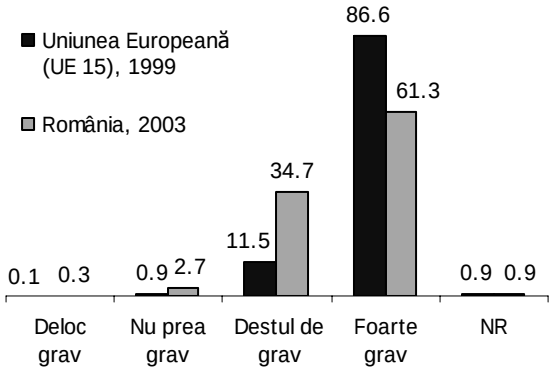

Prin comparaţie cu ţările europene, în România, populaţia are o atitudine semnificativ mai îngăduitoare faţă de violenţa fizică exercitată în familie asupra femeii. La nivelul Uniunii Europene scorul mediu este de 3,86, ceea ce, fără echivoc, indică o atitudine de respingere puternică a fenomenului. Scorul mediu din România, de 3,41 este considerabil mai mic chiar şi decât scorul european minim de 3,77 (obţinut în Finlanda, Germania de Est).

[10] Eurobarometer 51.0, *Europeans and their views on domestic violence against women*, comandat de Comisia Europeană, Directoratul General X, 1999.

Cum este de aşteptat, toleranţa faţă de violenţa fizică asupra bărbatului este şi mai mare, scorul mediu fiind de 3,26.

De reţinut este faptul că opinia dominantă a victimelor violenţei fizice în familie, femei şi bărbaţi la un loc, nu este semnificativ diferită de cea a populaţiei, adică împărtăşesc aceeaşi atitudinea îngăduitoare asupra fenomenului.

- Toleranţă semnificativ mai mică faţă de violenţa fizică împotriva femeii au:
  - femeile,
  - „gulerele albe", adică specialiştii, tehnicienii şi maiştri, funcţionarii, lucrătorii în servicii,
  - elevii, studenţii,
  - persoanele cu studii medii (liceu) sau cu studii superioare,
  - persoanele necăsătorite,
  - persoanele care se informează sistematic din mass-media,
  - persoanele din mediul urban, mai ales din oraşele mari,
  - persoanele din Banat, Oltenia.
- Toleranţă semnificativ mai mare faţă de violenţa fizică împotriva femeii au:
  - bărbaţii,
  - persoanele cu cel mult opt clase, precum şi cele cu şcoală profesională sau de ucenici,
  - persoanele în uniune consensuală,
  - agricultorii,
  - persoanele neinformate sau slab informate,
  - persoanele din mediul rural,
  - persoanele din Muntenia.

În ceea ce priveşte pedepsirea violenţei fizice împotriva femeii prin lege, părerile sunt împărţite: 22% din populaţie nu răspunde, 16% cred că deşi este „destul de gravă" sau „foarte gravă" nu trebuie pedepsită prin lege, 28% consideră că doar bătaia (nu şi pălmuirea) trebuie pedepsită, iar 34% susţin pedepsirea violenţei fizice în oricare din formele ei de manifestare. Indiferent de vârstă, femeile, „gulerele albe", orăşenii şi bănăţenii sunt persoanele care susţin categoric pedepsirea, în timp ce, cu precădere, bărbaţii, muncitorii necalificaţi şi persoanele din Crişana-Maramureş cred că nu trebuie pedepsită deloc. Persoanele din mediul rural, mai ales din Dobrogea, cele puţin educate şi slab informate nu răspund la întrebare.

Referitor la violenţa fizică împotriva bărbatului, 28% nu îşi exprimă opinia (mai ales victimele fenomenului), 48% nu consideră necesară pedepsirea prin lege (mai ales bărbaţii) şi doar 26% susţin că trebuie pedepsită prin lege.

De reţinut că şi în ceea ce priveşte violenţa fizică în familie există o discrepanţă marcantă între legislaţia României, modernă şi armonizată cu cea europeană, şi mentalitatea dominantă la nivelul populaţiei.

I.3. VIOLENŢĂ SOCIALĂ

3. Violenţa socială în familie

Violenţa socială în familie este estimată pe baza a patru itemi: „vi s-a întâmplat ca cineva din familie în mod frecvent să nu vă dea voie să vă vedeţi sau să vorbiţi cu prietenii", „să nu vă dea voie să ieşiţi din casă", „să vă verifice exagerat de mult ca să ştie unde sunteţi şi ce faceţi" şi „să vă acuze de infidelitate fără motiv". Aşa cum spuneam şi în introducere, violenţa socială este considerată, în literatura de specialitate, violenţă psihologică pasivă. Distincţia ştiinţifică între violenţă psihologică şi violenţă socială nu este, desigur, cunoscută de către oamenii obişnuiţi care au răspuns la chestionarul nostru. Cu toate acestea, o analiză factorială, arată că populaţia face această distincţie, fapt ce reconfirmă empiric teoria. Ultimul item de mai sus, acuzele nefondate de infidelitate, se subscrie, teoretic, ambelor tipuri de violenţă. Pe de o parte, acuzele nefondate şi frecvente duc la disconfort psihologic, care, peste un anumit prag, devine abuz psihologic. Pe de altă parte, acuzele de infidelitate duc la un comportament de (auto)izolare, „de teama bărbatului mă feresc", la restrângerea relaţiilor sociale, mai ales a celor cu persoane de gen opus. Oricum, datele arată că atunci când oamenii răspund la această întrebare, o includ mai degrabă alături de itemii de violenţă socială şi nu de cei referitori la injurii, umilire sau ameninţări. Analiza noastră urmează alegerea populaţiei.

Dintre persoanele care au suportat violenţă socială în familie, 45% au trebuit să facă faţă la o singură formă dintre cele de mai sus, în timp ce restul (55%) au fost abuzate social sub multiple forme. În plus, doar o victimă din zece raportează exclusiv violenţă socială, ceilalţi fiind supuşi şi la abuzuri psihologice (86%), fizice (61%), economice (36%) sau sexuale (20%).

3.1. Incidenţa violenţei sociale

- 7,1% din populaţia adultă a ţării raportează violenţă socială în familie.
- Violenţa socială este răspândită fără diferenţe semnificative între mediile de rezidenţă. În Bucureşti este mai frecvent (11%) raportată decât în celelalte regiuni ale ţării.
- Violenţa socială este de aproape două ori mai frecventă la femei (9,3%) decât la bărbaţi (4,6%), indiferent de vârstă, nivel de educaţie, etnie sau religie.
- Violenţa socială în familie este prezentă la nivelul tuturor categoriilor socio-profesionale.
- Un sfert din persoanele actualmente divorţate raportează experienţe de violenţă socială. Spre deosebire, doar 6% din persoanele căsătorite oficial o raportează.

3.2. Profilul victimei violenţei sociale în familie

Persoanele care au suferit violenţă socială în familie sub o formă sau alta sunt majoritar de etnie română, de religie ortodoxă, căsătoriţi cu acte, ocupaţi sau pensionari şi aşa mai departe. Profilul prezentat în continuare subliniază trăsăturile specifice, care diferenţiază aceste persoane de restul populaţiei.

Victime femei

- Reprezintă 70% din totalul victimelor.
- Risc mai mic au femeile în vârstă.
- De toate etniile şi religiile.
- Risc mai mare au femeile care au absolvit şcoală profesională sau de ucenici.
- Risc mai mare au femeile divorţate sau cele care, de-a lungul vieţii, au trecut prin experienţa divorţului, precum şi cele care au trăit în concubinaj.
- Şomerele şi muncitoarele au risc semnificativ mai mare decât restul. Pensionarele au risc mai mic.

Victime bărbaţi

- Reprezintă 30% din totalul victimelor.
- De toate vârstele.
- De toate etniile şi religiile.
- Cu toate nivelurile de educaţie.
- Mai ales bărbaţii care de-a lungul vieţii au fost căsătoriţi de două sau mai multe ori, precum şi cei care au trăit în concubinaj.
- Mai ales cei care şi-au început viaţa sexuală înainte de 18 ani.
- Din toate categoriile socio-profesionale
- Mai ales cei care au avut primul loc de muncă înainte de 18 ani.

Victime femei

- Din ambele medii rezidenţiale şi din localităţi de toate mărimile.
- Din toate regiunile ţării.

Victime bărbaţi

- Din ambele medii rezidenţiale şi din localităţi de toate mărimile.
- Mai ales din Bucureşti.

3.3. Cine consideră violenţa socială drept „cea mai gravă"

Victimele violenţei sociale care au fost expuse şi la alte tipuri de violenţă în familie au ales experienţa cea mai marcantă pentru propria viaţă, despre care au dat amănunte. Astfel, 44% dintre bărbaţii care raportează violenţă socială au ales să vorbească despre violenţa psihologică şi 16% dintre aceştia despre abuzul fizic. Dintre victimele femei, aproape o treime (31%) vorbesc despre abuzurile psihologice şi 47% despre cele fizice. Prin urmare, rămâne doar un grup mic de victime care au povestit în detaliu despre violenţa socială, ceea ce face ca analiza statistică prezentată în continuare să nu poată fi realizată distinct în funcţie de gen, aşa cum am procedat anterior.

3.4. Când s-a întâmplat, câţi ani a durat, în ce a constat

Femeile care raportează violenţă socială

- Reprezintă 54,5% din totalul celor care dau amănunte despre violenţa socială drept cel mai grav tip de violenţă pe care l-au suportat.

Bărbaţii care raportează violenţă socială

- Reprezintă 45,5% din totalul celor care dau amănunte despre violenţa socială drept cel mai grav tip de violenţă pe care l-au suportat.

Spre deosebire de celelalte tipuri de violenţă în familie, acest tip de abuzuri, în cele mai multe cazuri, au loc „o singură dată" sau „de câteva ori", pe perioade mai scurte de timp, în medie de 3,5 ani. Aceste caracteristici sunt valabile pentru ambele medii de rezidenţă, pentru toate vârstele, pentru femei şi bărbaţi, indiferent de nivelul de instrucţie.

Violenţa socială în familie nu depinde de gen, ci de ciclul de viaţă. Distribuţia funcţie de perioada de viaţă în care a avut loc nu diferă decât prin suprareprezentarea (50%) cazurilor petrecute în primii cinci ani de căsătorie.

Grupul persoanelor care raportează violenţă socială în familie se împarte în trei subgrupuri. Primul subgrup este format din tinerele şi tinerii care pe perioada copilăriei şi adolescenţei s-au simţit / se simt controlaţi în mod exagerat de către părinţi. Al doilea subgrup, mai numeros decât primul, include persoanele, majoritatea de peste 30 de ani şi căsătorite, care în primii cinci ani de căsnicie au simţit comportamentul partenerului/partenerei atât de încărcat cu „gelozie" încât le-a restrâns libertatea. Cu toate acestea, perioada respectivă pare să se fi încheiat cu dezvoltarea unui aranjament convenabil, din moment ce sunt căsătoriţi încă şi relatează fapte care au avut loc cu ani în urmă (64%), în mare parte cu mai mult de cinci ani în urmă. De altfel, după cum am arătat mai sus, cei/cele care nu au reuşit să rezolve satisfăcător tensiunile „perioadei de acomodare" pe care o reprezintă primii ani ai căsătoriei şi, în schimb, au ajuns la violenţe psihologice sau fizice, au ales să vorbească despre acestea şi nu despre experienţele de izolare socială. Al treilea grup este unul foarte mic şi include persoane de toate vârstele, care resimt comportamentul partenerului sau rudelor cu care împart locuinţa drept abuziv, rezultând în insuficienţa relaţiilor sociale.

Caracterul predominant temporar şi localizat la nivelul anumitor cicluri de viaţă al violenţei sociale în familie din România este susţinut şi de faptul că o pondere mai mare a victimelor, decât în cazul violenţei psihologice sau celei fizice, consideră că aceasta a luat sfârşit şi nu se mai aşteaptă la abuzuri în acest sens.

Figura 12. Vă aşteptaţi ca în următoarea perioadă să mai suferiţi în familie ...? (victime femei şi bărbaţi, %)

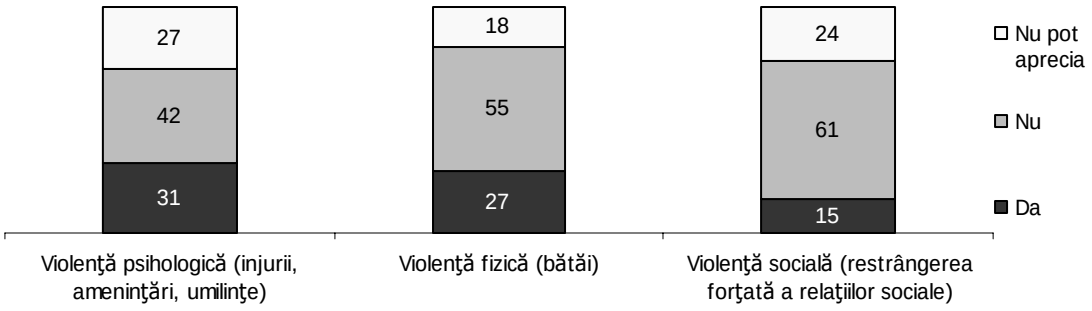

Notă: Tipul de violenţă este stabilit în funcţie de cea considerată de către victime drept „cea mai gravă".

3.5. Ce a făcut victima violenţei sociale şi ce sprijin a primit

Doar un sfert dintre persoanele supuse de-a lungul vieţii la experienţe de restrângere forţată a relaţiilor sociale dau amănunte despre evenimente petrecute recent, în săptămâna precedentă anchetei sau cu câteva săptămâni în urmă.

Femei şi bărbaţi victime ale violenţei sociale despre „ultima dată când s-a întâmplat":

- Copiii au asistat în doar 27% din cazuri. Rude, prieteni sau cunoştinţe au fost de faţă în 39% din cazuri.
- Ca răspuns, (43%) nu au reacţionat sau au discutat (20%) cu partenerul sau partenera.
- 80% dintre femei şi doar 20% dintre bărbaţi au vorbit cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume cu prietenii, mama sau tatăl.
- Victimele care nu au vorbit cu nimeni spun că motivul principal a fost „nu am vrut".
- În o treime din cazuri „a sărit cineva în ajutor", persoană care a discutat cu agresorul în favoarea victimei. Un sfert susţin că nu au avut nevoie de ajutor, iar restul victimelor nu au avut niciodată pe cineva care să le sară în ajutor. În semnificativ mai mică măsură au găsit sprijin printre rude şi cunoştinţe victimele de vârsta a treia.
- Doar 10% au sunat la poliţie pentru a depune o plângere, restul spunând că „nu era cazul".
- Nu se apelează pentru sprijin la o altă instituţie decât poliţia, pentru că „nu e cazul".
- Nici una nu a apelat la vreo organizaţie neguvernamentală.

Experienţele de violenţă socială în familie nu sunt descrise în termeni atât de negativi precum cele de violenţă psihologică sau fizică. Majoritatea, deşi exasperaţi de comportamentul părinţilor sau cel al partenerului/partenerei, nu consideră necesar apelul la instituţii, reţelele sociale oferind un sprijin satisfăcător.

3.6. Profilul agresorului

În acord cu faptul că persoanele căsătorite, care vorbesc despre primii ani de căsătorie, reprezintă cel mai consistent subgrup al victimelor agresiunilor de natură socială, cel mai frecvent (52%) agresor este actualul soţ sau actuala soţie.

În 80% din cazuri agresorul a fost unic, în timp ce restul au suferit abuzuri din partea mai multor persoane, atât părinţii, cât şi partenera sau partenerul.

„Ultima dată când s-a întâmplat, agresorul principal" a fost în majoritatea cazurilor un bărbat (70%) fie partenerul de 30-40 de ani care îşi suspectează partenera, fie tatăl de peste 40 de ani care îşi controlează exagerat fiica sau fiul. Agresorii se distribuie în funcţie de nivelul de instrucţie asemănător populaţiei, cu diferenţa că ponderea celor cu şcoală profesională sau de ucenici este mai mare (35%), în timp ce a celor cu cel mult gimnaziu este mult mai mică (de doar 25%).

În 36% dintre cazuri agresorul era băut, această situaţie fiind specifică acuzelor de infidelitate. Doar în cazuri izolate agresorul este o persoană care a fost internată într-un spital de boli nervoase sau a suferit vreo condamnare penală.

3.7. Relaţia dintre victimă şi agresor în prezent

Femei şi bărbaţi care declară că au fost supuşi la violenţă socială în familie

- 70% locuiesc împreună cu agresorul:
  - 30% din victime pentru că nu pot să plece
  - 40% din victime pentru că vor

Date fiind caracteristicile principale ale violenţei sociale în familie puse în evidenţă mai sus este de înţeles de ce majoritatea victimelor (în mult mai mare măsură decât în cazul victimelor altor tipuri de violenţă în familie) locuiesc împreună cu persoana/persoanele agresor şi procedează astfel pentru că vor („îl/o iubesc", „sper să se schimbe" şi „nu mă deranjează") şi nu pentru că n-ar putea să plece.

Persoanele care spun că doar de nevoie stau încă împreună cu agresorul explică în principal că „nu am bani" şi „nu am unde să plec", fapt asociat cu predominanţa (55%) printre aceste persoane a tinerelor şi tinerilor de 18-29 ani.

3.8. Complexul cauzal al violenţei sociale în familie (femei şi bărbaţi)

Pentru că violenţa socială se suprapune în mare măsură cu violenţa psihologică şi/sau cu cea fizică, pentru o analiză corectă trebuie să restrângem analiza doar la persoanele care au menţionat abuzurile de natură sociale drept cele care le-au marcat cel mai mult viaţa.

Dintre toţi factorii cauzali consideraţi în cadrul cercetării doar o mică parte sunt asociaţi cu prezenţa violenţei sociale în familie, pe care îi prezentăm în continuare. Alcoolismul, supraaglomerarea locuinţei, şomajul şi relaţiile de putere din gospodărie sunt factori nesemnificativi.

Sărăcia	• 36% dintre victimele autodeclarate ale violenţei sociale în familie provin din familii în care în ultimul an s-a micşorat venitul.
Nivel de educaţie	• Persoanele care au absolvit şcoala profesională sau de ucenici sunt suprareprezentate atât printre victime, cât şi printre agresori.
Expunere la violenţă psihologică încă din copilărie	• Doar în cazul victimelor femei există asociere statistic semnificativă: 44% dintre victimele femei provin din familii în care părinţii se certau des sau foarte des.

Violenţa socială nu este determinată în mod clar de un anume complex de factori, deoarece are un caracter dual. Pe de o parte, violenţa socială este doar o parte (şi nu una considerată semnificativă de către victime) a violenţei la „pachet" care include şi injurii, ameninţări sau bătăi. Pe de altă parte, violenţa socială în familie reprezintă o expresie a modelului de dragoste romantică şi a celui de educaţie conservatoare a copiilor. În acest ultim caz, nu este vorba neapărat despre un comportament răspuns la sărăcie, alcoolism sau şocuri care aduc gospodăria într-o situaţie criză (cum este şomajul sau scăderea veniturilor), ci despre un anume stil de viaţă, grup de referinţă şi orizont de aşteptări.

3.9. Efecte ale violenţei sociale în familie

Şi în ceea ce priveşte efectele restrângem discuţia la violenţa socială definită drept „cea mai gravă" experienţă trăită de către victime. Şi în relaţie cu violenţa socială, efectele luate în considerare sunt cele asupra sănătăţii, stării de spirit, stimei de sine ale victimei, asupra nivelului său de informare, precum şi asupra stabilităţii familiei şi a relaţiilor de familie. Dintre aceştia doar cei prezentaţi mai jos se demonstrează semnificativ asociaţi cu violenţa socială în familie.

Efecte	**Femei şi bărbaţi victime**
Starea de sănătate	• O pondere semnificativ mai mare au suferit des de stres (67%). • Una din cinci victime are un partener sau o parteneră care a fost internat(ă) într-un spital de boli nervoase, spre deosebire de doar 3% dintre celelalte persoane. 34% dintre femeile al căror partener a fost internat într-un spital de boli nervoase au suferit de restrângere forţată a relaţiilor sociale, combinată cu alte tipuri de abuz în cele mai multe cazuri. • 38% dintre victime s-au gândit la sinucidere „rar".

Starea de spirit	• Acuză frecventă stare de nervozitate şi de nelinişte în măsură mai mare decât la nivelul populaţiei, dar mai mică decât la nivelul victimelor abuzate fizic sau psihologic.
Relaţii de familie:	• Persoanele care raportează violenţă socială în familie sunt mai nemulţumite de viaţa de familie decât cele care nu au suferit nici un fel de abuz în familie. • Privind relaţiile de familie, acestea nu sunt caracterizate de teamă, cu excepţia relaţiilor cu partenerul, dar numai în cazul femeilor victime. O pondere semnificativ mai mare a victimelor (femei şi bărbaţi), chiar şi decât în cazul celorlalte tipuri de violenţă, se tem de soacra şi/sau socrul.

Se observă că violenţa socială nu are nici pe departe efectele devastatoare ale violenţei fizice sau psihologice.

3.10. Toleranţa populaţiei faţă de violenţa socială

Atitudinea populaţiei faţă de violenţa socială în familie o estimăm pornind de la evaluările asupra gravităţii fenomenului, realizate de către participanţii la anchetă pe o scală de la 1 („deloc grav") la 4 („foarte grav"). Ca şi în cazul analizei asupra violenţei psihologice sau fizice împotriva femeii, datele *Eurobarometrului 51.0* reprezintă termenul de comparaţie, care a utilizat o întrebare referitoare la cât de gravă este „restrângerea libertăţii femeii".

Toleranţa populaţiei faţă de violenţa socială în familie este măsurată cu ajutorul unui indice agregat care porneşte de la aprecierile populaţiei asupra gravităţii următoarelor: „o femeie care nu permite partenerului ei să iasă din casă" şi „o femeie care nu permite partenerului ei să aibă prieteni(e)", atunci când analizăm violenţa socială împotriva bărbatului, respectiv „un bărbat care nu permite partenerei lui să iasă din casă" şi „un bărbat care nu permite partenerei lui să aibă prieteni(e)", când analiza se referă la violenţa socială împotriva femeii.

Populaţia adultă a României acordă o importanţă relativ mică violenţei sociale împotriva femeii. Tema este de mai mic interes decât în oricare dintre ţările membre ale Uniunii Europene. În România, abuzurile în familie asupra femeii, care duc la restrângerea forţată a relaţiilor ei sociale, este considerată doar „destul de gravă" (scor mediu de 3,13). Prin comparaţie, scorul mediu al Uniunii Europene este de 3,58, cu o valoare minimă de 3,30 în Germania şi un maxim de 3,82 în Suedia.

Figura 13. Cât de gravă este violenţa socială în familie (restrângerea libertăţii) împotriva femeii? (%)

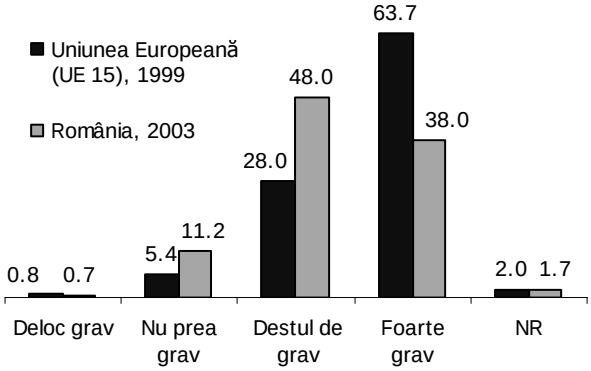

Toleranţa faţă de violenţa socială împotriva bărbatului este foarte asemănătoare celei asupra femeii, obţinând un scor mediu de 3,12. Deci, nici la nivelul atitudinilor nu se face distincţia între genuri.

- Atitudine de respingere a violenţei sociale împotriva femeii au:
  - femeile,
  - persoanele de 30-49 de ani,
  - „gulerele albe", adică specialiştii, tehnicienii şi maiştri, funcţionarii, lucrătorii în servicii,
  - elevii, studenţii,
  - persoanele cu studii medii (liceu) sau cu studii superioare,
  - persoanele care se informează sistematic din mass-media,
  - persoanele din mediul urban, mai ales din oraşele mari,
  - persoanele din Oltenia, Bucureşti.
- Atitudine de acceptare a violenţei sociale împotriva femeii au:
  - bărbaţii,
  - persoanele în vârstă,
  - agricultorii, casnicele şi pensionarii,
  - persoanele cu cel mult opt clase,
  - persoanele văduve,
  - persoanele neinformate sau slab informate,
  - persoanele din mediul rural,
  - persoanele din Banat.

De remarcat, persoanele care resping violenţa socială împotriva femeii resping de asemenea şi pe cea împotriva bărbatului. Singura diferenţă constă în faptul că dispare suprareprezentarea femeilor.

Opinia dominantă a victimelor violenţei sociale în familie, femei şi bărbaţi la un loc, nu este semnificativ diferită de cea a populaţiei, adică împărtăşesc aceeaşi atitudine îngăduitoare privind fenomenul.

Persoanele care au apreciat violenţa socială drept „destul de gravă" sau „foarte gravă" şi-au exprimat opiniile şi referitor la necesitatea pedepsirii prin lege a acestor fapte. Pentru că în ceea ce priveşte violenţa socială populaţia nu face distincţie în funcţie de genul victimei, opiniile referitoare la necesitatea pedepsirii violenţei prin lege urmează aceeaşi distribuţie indiferent dacă aceasta este exercitată împotriva femeii sau bărbatului. Astfel, o treime din populaţie nu îşi exprimă opinia, în jur de 40% nu cred că trebuie pedepsită deloc şi doar aproximativ 30% susţin pedeapsa prin lege. Susţinătorii pedepsei prin lege sunt tocmai persoanele care au o atitudine de respingere a fenomenului.

I.4. VIOLENŢĂ ECONOMICĂ

4. Violenţa economică în familie

Violenţa economică în familie este estimată pornind de la trei itemi: „vi s-a întâmplat ca cineva din familie să vă împiedice să mergeţi la lucru sau să vă găsiţi un loc de muncă", „să vă ia fără acordul dumneavoastră o parte sau toţi banii pe care îi aveaţi" şi „să nu vă lase să aveţi bani pentru dumneavoastră personal". Toate aceste forme de violenţă în familie sunt foarte rare.

Majoritatea persoanelor (61%) care au suportat violenţă economică în familie au trebuit să facă faţă la o singură formă dintre cele de mai sus, 29% au fost abuzaţi sub două forme şi 10% sub toate cele trei. Cel mai frecvent, alţi membrii ai gospodăriei iau din banii victimei fără acordul acesteia sau nu îi permit să aibă banii săi personali.

Violenţa economică este puternic corelată cu violenţa socială. Lipsa banilor personali duce la restrângerea relaţiilor personale, nu pentru că ţi s-ar interzice să-ţi vezi prietenii, ci pentru că nu dispui de banii necesari unui suc, unei beri, unei cafele. De asemenea, atât teoretic, cât şi empiric, violenţa economică este puternic corelată cu violenţa psihologică, mai ales cu abuzurile referitoare la distrugerea bunurilor personale. Tocmai de aceea, violenţa economică este raportată doar împreună cu alte tipuri de violenţă în familie şi niciodată singură: 92% declară şi abuzuri psihologice, 65% şi pălmuire şi/sau bătăi, 61% şi violenţă socială şi 22% şi violenţă sexuală.

4.1. Incidenţa violenţei economice în familie

- 4,2% din populaţia adultă a ţării raportează violenţă economică în familie.
- Violenţa economică este răspândită fără diferenţe în ambele medii de rezidenţă, în localităţile de toate mărimile şi în toate regiunile ţării.
- Violenţa economică în familie este de mai mult de două ori mai frecventă la femei (5,7%) decât la bărbaţi (2,5%), indiferent de vârstă, etnie, religie, nivel de educaţie sau categorie socio-profesională.
- O cincime din persoanele actualmente divorţate raportează experienţe de violenţă economică în familie. Spre deosebire, doar 3,5% din persoanele căsătorite oficial o raportează.

4.2. Profilul victimei violenţei economice în familie împotriva femeii

Femeile reprezintă 72,5% dintre cazurile de violenţă economică în familie. Dat fiind şi numărul mic al bărbaţilor-victime, restrângem analiza la violenţa economică împotriva femeilor. Profilul victimei, conturat pe baza diferenţelor specifice (statistic semnificativ faţă de restul populaţiei), îl prezentăm în continuare.

Femeile victime ale violenţei economice în familie

- Mai ales femei de 30-49 de ani.
- De toate etniile, religiile şi nivelurile de educaţie.
- Mai ales femei divorţate (la momentul cercetării) sau care au avut astfel de experienţe de-a lungul vieţii; 22% dintre victime sunt femei divorţate. Majoritatea victimelor (48%) sunt femei căsătorite oficial.
- Risc mai mare au femeile care de-a lungul vieţii au trăit în concubinaj.
- Risc semnificativ au femeile şomere şi muncitoarele, în timp ce risc considerabil mai mic au pensionarele.
- Din ambele medii rezidenţiale, din localităţi de toate mărimile şi din toate regiunile ţării.

4.3. Cine consideră violenţa economică drept „cea mai gravă"

Şase persoane din totalul celor 1806 persoane intervievate. Din totalul victimelor (femei şi bărbaţi) acestui tip de violenţă în familie, când au ales pe cea mai marcantă pentru propria viaţă, 44% au povestit în amănunt despre abuzurile psihologice la care au fost supuse, 40% au vorbit despre restrângerea libertăţii şi 16% despre violenţa fizică. Prin urmare, despre violenţa economică nu putem afla nici când s-a întâmplat, nici câţi ani a durat, nici în ce a constat, nici cum a procedat victima sau ce sprijin a primit. Nu putem

afla profilul agresorului, pentru simplu motiv că, în conformitate cu spusele intervievaţilor noştri, nu există agresor care să exercite doar abuzuri de natură economică.

4.4. Factori determinanţi ai violenţei în familie împotriva femeii, care include şi abuzuri economice

Nu putem vorbi despre un complex cauzal al violenţei economice, dar putem analiza factorii influenţi în ceea ce priveşte violenţa împotriva femeii, care include şi abuzuri economice. Supraaglomerarea locuinţei şi nivelul redus de educaţie se dovedesc factori nesemnificativi în această privinţă.

Sărăcia	• 45% dintre femeile victime ale unor abuzuri multiple, printre care şi economice, provin din gospodării care „nu au ce pune pe masă" şi suferă de foame. • 36% dintre victime provin din familii în care în ultimul an s-a micşorat venitul. Femeile din aceste familii au un risc de aproape trei ori mai mare decât celelalte femei.
Alcoolism	• O treime dintre victime provin din familii în care cineva a dat în patima băuturii. • Una din trei femei din familiile cu un membru alcoolic sunt abuzate sub multiple forme, inclusiv economic.
Şomaj	• Femeile din gospodării în care cineva a intrat de curând în şomaj au risc considerabil mai mare (12%) de a fi victime. Totuşi, doar 22% din victime provin din astfel de gospodării.
Expunere la violenţă psihologică încă din copilărie	• 35% dintre victime provin din familii în care părinţii se certau des sau foarte des. • 13% dintre femeile socializate în familii marcate de certuri frecvente între părinţi ajung victime ale unor abuzuri multiple, inclusiv economice, la vârsta adultă.
Relaţiile de putere în familie	• O jumătate dintre victime sunt femei din gospodării organizate patriarhal. Riscul femeilor din gospodării patriarhale (7%) este de două ori mai mare decât al celor din gospodării organizate democratic (3,4%).

Femeile tinere sau vârstnice, absolvente de şcoală generală, liceu sau facultate, din sate sau oraşe, au o probabilitate de a suferi în familie abuzuri multiple, inclusiv economice, cu atât mai mare cu cât au fost socializate într-un mediu marcat de certuri între părinţi şi trăiesc în gospodării sărace, patriarhale, în care cineva este alcoolic.

Violenţa împotriva femeii, exercitată sub multiple forme, inclusiv economice

Factori semnificativi:
- alcoolismul (de două ori mai influent decât ceilalţi)
- sărăcia
- socializarea într-un mediu familial marcat de violenţă
- gospodăria patriarhală

Factori nesemnificativi:
- vârsta
- educaţia
- şomajul
- mediul de rezidenţă

Notă: Modelul a fost cu testat cu o regresie logistică, N=1242, R2 Nagelkerke=0.19.

4.5. Efecte ale violenţei în familie împotriva femeii, care include şi abuzuri economice

Aşa cum am mai spus, efectele avute în vedere se referă la sănătate, stare de spirit, stimă de sine, nivel de informare, precum şi la stabilitatea familiei şi relaţiile de familie.

Efecte	**Femei care raportează abuzuri multiple în familie, inclusiv economice**
Starea de sănătate	• Ponderi semnificativ mai mici nu au suferit deloc, în ultimul an, de dureri de cap (10%), dureri de spate (10%) sau insomnie (28%). Au suferit des de oboseală 82%, de stres 68%. • Una din cinci femei victime are un partener care a fost internat într-un spital de boli nervoase, spre deosebire de doar 3% dintre celelalte femei. O cincime dintre femeile al căror partener a fost internat într-un spital de boli nervoase au fost/ sunt abuzate sub multiple forme, inclusiv economic. • Una din două victime s-a gândit la sinucidere (des sau rar), spre deosebire de celelalte femei în cazul cărora ponderea scade la 27%.

Efecte — **Femei care raportează abuzuri multiple în familie, inclusiv economice**

Starea de spirit

- Sunt semnificativ mai nemulţumite faţă de felul în care trăiesc.
- Mai mult de jumătate sunt tot timpul sau aproape tot timpul „atât de triste încât nimic nu le poate binedispune" (57% faţă de 31% din total femei) şi „nervoase" (63% faţă de 32% din total femei).
- O mare parte, în toate sau în multe situaţii, se simt „disperate în faţa problemelor vieţii" (48% faţă de 28% din total femei).

Stima de sine a victimei

- Similar tuturor victimelor violenţei în familie, de orice tip ar fi aceasta, o treime din femeile abuzate inclusiv economic consideră că „nu sunt tratate cu respect, ca fiinţă umană egală", susţin că „nu sunt ascultate şi luate în serios" şi că „nu sunt acceptate aşa cum sunt". Aceste ponderi sunt de cinci-şase ori mai mari decât la nivelul întregii populaţii de femei.

Relaţii de familie

Satisfacţia cu viaţa de familie	Deloc mulţumite	Nu prea mulţumite	Destul de mulţumite	Foarte mulţumite
Femeile abuzate inclusiv economic	21%	41%	26%	12%
Celelalte femei	5%	17%	52%	26%

- Au un nivel de insatisfacţie mult mai ridicat faţă de viaţa lor de familie.
- Nemulţumirea lor accentuată faţă de viaţa de familie este corelată cu aprecieri mai negative (decât ale celorlalte femei) ale modului în care se înţeleg cu partenerul.
- Relaţiile lor de familie sunt dominate de teamă în considerabil mai mare măsură decât pentru celelalte femei: 40% se tem de partener şi încă 16% se tem de acesta când este băut.
- Violenţa economică în familie este asociată cu dezagregarea familie şi cu instabilitatea relaţiilor de familie:
  - 15% dintre femeile care au trăit în concubinaj au fost abuzate sub multiple forme, inclusiv economic, spre deosebire de 6% dintre cele căsătorite, precum şi din cele niciodată căsătorite.
  - 23% din femeile actualmente divorţate şi 15% dintre femeile care au avut de-a lungul vieţii vreun divorţ au fost abuzate inclusiv economic în familie, prin comparaţie cu 6% din total femei.
- Violenţa în familie care presupune mai multe tipuri de abuzuri, printre care şi economice, este asociată şi cu alte forme de dezagregare socială: 35% dintre femeile al căror partener a suferit vreo condamnare penală raportează experienţe de violenţă economică în familie. Una din cinci femei victime ale unei astfel de violenţă au un partener care a fost condamnat penal cel puţin o dată de-a lungul vieţii.

4.6. Toleranţa populaţiei faţă de violenţa economică în familie

După cum am mai spus, atitudinea populaţiei faţă de violenţa în familie o estimăm pornind de la evaluările asupra gravităţii fenomenului, realizate de către participanţii la anchetă pe o scală de la 1 („deloc grav") la 4 („foarte grav"). Referitor la violenţa economică, datele *Eurobarometrului 51.0*, folosit ca termen de comparaţie, nu oferă nici o estimare. Totuşi, întrebarea din *Eurobarometru* referitoare la „restrângerea libertăţii" se referă în acelaşi timp la abuzurile sociale şi la cele economice. Prin urmare, vom compara atitudinea populaţiei faţă de violenţa economică împotriva femeii (violenţa asupra bărbatului nu este studiată în cadrul *Eurobarometrului*) tot cu atitudinea europenilor faţă de restrângerea libertăţii femeii, cum am procedat şi în cazul violenţei sociale.

Toleranţa populaţiei faţă de violenţa economică în familie este măsurată cu ajutorul unui indice agregat care porneşte de la aprecierile populaţiei asupra gravităţii următoarelor: „o femeie căreia partenerul nu-i permite să-şi caute de lucru" şi „o femeie care nu poate folosi banii familiei, pentru că partenerul nu-i dă voie", atunci când analizăm violenţa economică împotriva femeii, respectiv „un bărbat căruia partenera nu-i permite să-şi caute de lucru" şi „un bărbat care nu poate folosi banii familiei, pentru că partenera nu-i dă voie", când analiza se referă la violenţa economică împotriva bărbatului.

În România, tematica violenţei economice în familie exercitată împotriva femeii este considerată puţin importantă, de către populaţie. Scorul mediu de 3,02 este chiar mai mic decât scorul mediu pentru violenţa socială de 3,13. Prin comparaţie cu ţările europene, populaţia României este mult mai îngăduitoare la violenţa economică asupra femeii, scorul mediu european fiind de 3,58, cu o valoare minimă de 3,30 în Germania şi un maxim de 3,82 în Suedia.

Figura 14. Cât de gravă este violenţa economică în familie (restrângerea libertăţii) împotriva femeii? (%)

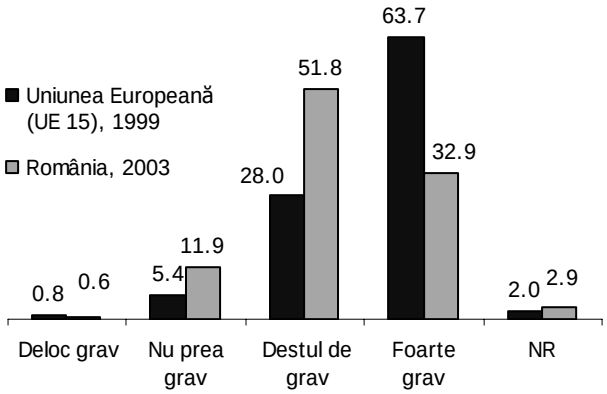

Faptul este explicabil însă, dacă ţinem cont de faptul că majoritatea populaţiei percepe societatea românească ca o societate-săracă-în-muncă, ceea ce face ca restricţionarea accesului la un loc de muncă atât pentru femei, cât şi pentru bărbaţi, să fie atribuită mai degrabă unor cauze structurale şi nu unui abuz în familie. Spre deosebire, în ţările europene, cu o ofertă generoasă de locuri de muncă, se face o distincţie netă între bărbaţi şi femei, căci intrarea pe piaţa muncii a femeii este pusă în mult mai mare măsură în relaţie cu aranjamentele familiale şi cu relaţiile de putere din cuplu.

Toleranţa faţă de violenţa economică împotriva bărbatului este foarte asemănătoare celei asupra femeii, obţinând un scor mediu de 3,09.

De reţinut este faptul că opinia dominantă a victimelor care pe lângă alte tipuri de violenţă au suferit în familie şi abuzuri economice, femei şi bărbaţi la un loc, nu este semnificativ diferită de cea a populaţiei, adică împărtăşesc aceeaşi atitudinea tolerantă faţă de violenţa economică în familie.

Grupul celor care au atitudine de respingere a violenţei economice are acelaşi profil cu grupul persoanelor care resping violenţa socială în familie, cu excepţia regiunii ţării în care sunt localizaţi. Astfel, persoanele din Muntenia resping în semnificativ mai mare măsură violenţa economică în familie împotriva femeii, în timp ce localnicii din Moldova o consideră „deloc” sau „nu prea gravă”. În ceea ce priveşte violenţa economică împotriva bărbatului, persoanele din Muntenia şi Oltenia o consideră „foarte gravă”, în timp ce bănăţenii şi moldovenii susţin, în semnificativ mai mare măsură decât ceilalţi, că nu este „deloc” sau, în tot cazul, „nu este prea gravă”.

În ceea ce priveşte necesitatea pedepsirii prin lege a violenţei economice în familie, populaţia nu face diferenţe în funcţie de genul victimei. Din totalul populaţiei, 40% nu îşi exprimă opinia, în jur de 40% susţin că nu trebuie pedepsită deloc şi doar o cincime consideră necesară pedeapsa prin lege. Ca şi în cazul violenţei sociale, susţinătorii pedepsei prin lege fac parte dintre persoanele care au o atitudine de respingere puternică a fenomenului.

I.5. VIOLENŢĂ SEXUALĂ

5. Violenţa sexuală în familie

Violenţa sexuală în familie este estimată pornind de la întrebarea: „vi s-a întâmplat ca cineva din familie să vă forţeze să aveţi relaţii sexuale împotriva voinţei dvs.”.

Violenţa sexuală este raportată doar împreună cu alte trei sau patru tipuri de violenţă în familie. Cu alte cuvinte, spre deosebire de violenţa psihologică sau socială care se manifestă şi separat, fără implicarea altor tipuri, violenţa sexuală apare doar împreună cu acestea plus violenţă fizică, cu sau fără abuzuri economice.

5.1. Incidenţa violenţei sexuale în familie

- 1,4% din populaţia adultă a ţării raportează violenţă sexuală în familie.
- Violenţa sexuală în familie este raportată doar de către femei (2,6%), deci este o formă de violenţă exclusiv împotriva femeii.
- 12% dintre femeile divorţate raportează viol marital, spre deosebire de 2,3% dintre femeile căsătorite oficial sau 1,8% dintre văduve. Nici o femeie în uniune consensuală nu raportează violenţă sexuală în familie.
- 5,7% dintre femeile din Banat raportează violenţă sexuală în familie.

5.2. Femeile victime ale violenţei sexuale în familie

- De toate vârstele, etniile, religiile şi nivelurile de educaţie.
- Mai ales femei divorţate (la momentul cercetării) sau care au avut astfel de experienţe de-a lungul vieţii; 26% dintre victime sunt femei divorţate. Majoritatea victimelor (58%) sunt femei căsătorite oficial.
- Risc mai mare au femeile care de-a lungul vieţii au trăit în concubinaj.
- Din toate categoriile socio-profesionale.
- Din ambele medii rezidenţiale şi din localităţi de toate mărimile, mai ales din Banat.

5.3. Cine consideră violenţa sexuală drept „cea mai gravă”

O singură femeie dintre cele intervievate, care pe lângă alte abuzuri au suportat şi abuz sexual, a vorbit în amănunt despre această experienţă. Din totalul femeilor victime ale violenţei sexuale în familie, 63% au povestit despre violenţa fizică, ca fiind cea care le-a marcat cel mai mult viaţa, 30% au considerat violenţa psihologică drept cea mai gravă şi 7% au vorbit despre violenţa socială la care au fost supuse. Prin urmare, despre violenţa sexuală nu ştim nici în ce perioadă de viaţă s-a întâmplat, nici câţi ani a durat, nici cum a procedat victima sau ce sprijin a primit. Ceea ce ştim este că agresorul este bărbat, fără să putem spune mai multe despre vârsta sau nivelul acestuia de educaţie.

5.4. Factori determinanţi ai violenţei care include şi abuzuri sexuale

Ca şi în cazul abuzurilor economice, nici în ceea ce priveşte violenţa sexuală în familie nu putem vorbi despre un complex cauzal specific, dar putem analiza factorii influenţi în ceea ce priveşte violenţa împotriva femeii care include şi abuzuri sexuale. Deşi violenţa sexuală este puternic asociată cu violenţa fizică, cazurile care includ şi abuzuri sexuale pe lângă cele fizice fac notă aparte. Factori precum mediul de socializarea, sărăcia sau tipul gospodăriei devin factori nesemnificativi în ceea ce priveşte violenţa sexuală. În schimb, alcoolismul rămâne un factor puternic semnificativ. Femeile din gospodăriile în care un membru este alcoolic au un risc considerabil mai mare decât al celorlalte femei de a suferi abuzuri sexuale (4,1%). În plus, în 77% dintre cazurile de abuzuri multiple, printre care şi sexuale, agresorul era beat la momentul agresiunii.

5.5. Efecte ale violenţei care include şi abuzuri sexuale

Aşa cum am mai spus, efectele avute în vedere se referă la sănătate, stare de spirit, stimă de sine, nivel de informare, precum şi la stabilitatea familiei şi relaţiile de familie. În această privinţă, efectele violenţei în familie care include abuzuri sexuale nu diferă semnificativ de cele ale violenţei fizice sau psihologice. Prin urmare, prezentăm doar ceea ce diferenţiază semnificativ acest tip de violenţă în familie.

a. Nemulţumirea femeilor abuzate inclusiv sexual faţă de relaţiile cu partenerul este mult mai mare decât la nivelul celorlalte femei.

Figura 15. Femei cu partener (%) care au suferit ... Despre modul în care se înţeleg cu actualul partener

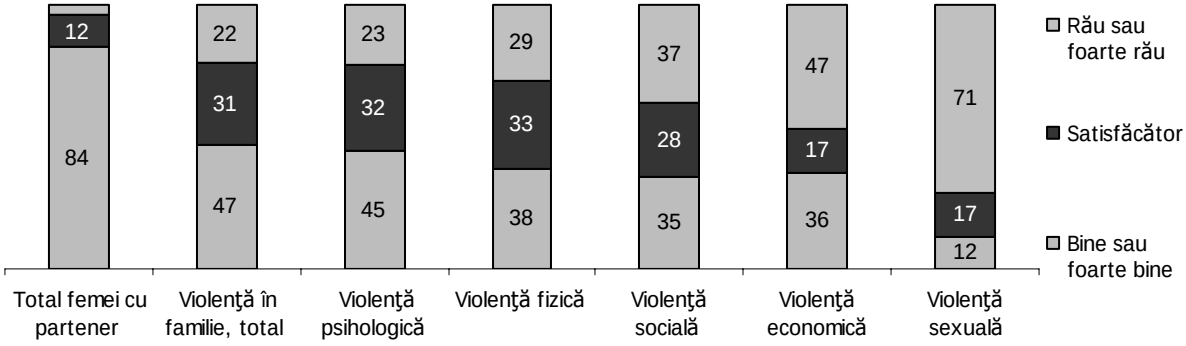

b. Femeile abuzate inclusiv sexual se tem de partener în semnificativ mai mare măsură decât celelalte femei cu partener.

Figura 16. Femei cu partener (%) care au suferit ... Despre cât de mult se tem de actualul partener

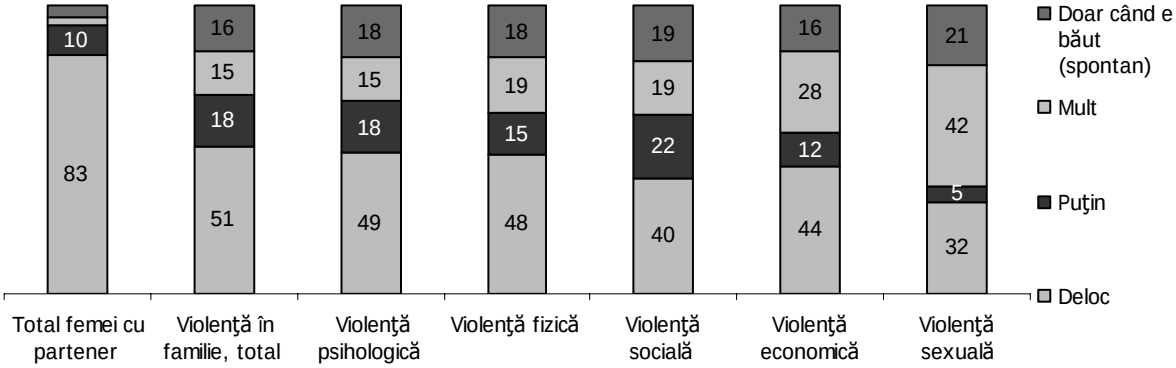

c. Sunt neliniştite „tot timpul” (42%) sau „aproape tot timpul” (29%). Spre deosebire, ponderile corespunzătoare tuturor femeilor victime ale violenţei în familie sunt 18%, respectiv 34%, iar la nivelul întregii populaţii de femei sunt 8%, respectiv 26%.

Reamintim că violenţa sexuală, ca şi cea economică, atunci când sunt prezente indică în fapt violenţa exercitată sub multiple forme, deci datele prezentate în graficele de mai reprezintă de fapt efecte de cumulare.

5.6. Toleranţa populaţiei faţă de violenţa sexuală în familie

Atitudinea populaţiei faţă de violenţa sexuală în familie o estimăm pornind de la aprecierile populaţiei asupra gravităţii următoarelor: „o femeie forţată de partenerul ei să aibă relaţii sexuale”, atunci când analizăm violenţa sexuală împotriva femeii, respectiv „un bărbat forţat de partenera lui să aibă relaţii sexuale”, când analiza se referă la violenţa sexuală împotriva bărbatului. Evaluările asupra gravităţii fenomenului sunt realizate de către participanţii la anchetă pe o scală de la 1 („deloc grav”) la 4 („foarte grav”).

În România, violenţa sexuală, alături de violenţa fizică (ambele împotriva femeii), reprezintă formele de violenţă în familie faţă de care populaţia are cea puternică atitudine de respingere. Totuşi scorul mediu obţinut este de doar 3,48, scor care în context european este mai degrabă scăzut. În ţările membre ale Uniunii Europene scorul mediu este de 3,86, iar scorul minim este de 3,74 (Portugalia).

Figura 17. Cât de gravă este violenţa sexuală în familie împotriva femeii? (%)

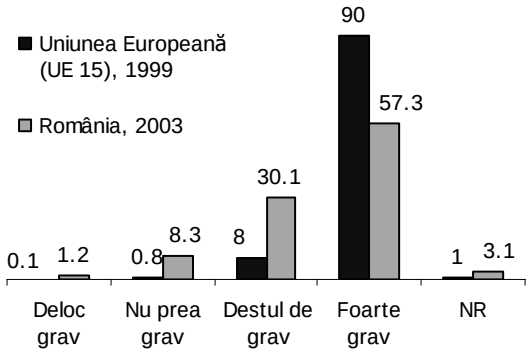

Toleranţa faţă de violenţa sexuală împotriva bărbatului este considerabil mai mare, obţinând un scor mediu de 3,14.

De reţinut, opinia dominantă a femeilor abuzate sexual în familie nu diferă semnificativ de cea a populaţiei.

Atitudine de respingere mai puternică a violenţei sexuale în familie au femeile, adică potenţialele victime, persoanele cu liceu sau studii superioare, rezidenţii din urban, mai ales din oraşele mari, din Oltenia şi Bucureşti, care se informează în mod sistematic din mass-media. În contrast, bărbaţii, persoanele cu şcoală puţină, populaţia de la sate, mai ales agricultorii, din Banat şi Crişana-Maramureş, consideră, în semnificativ mai mare măsură, violenţa sexuală în familie drept „nu prea gravă”.

Cu privire la necesitatea pedepsirii prin lege a violenţei sexuale în familie, dacă victima este femeia, majoritatea populaţiei (61%) răspunde „da”, 23% spun „nu” şi restul (16%) nu îşi exprimă opinia. Atunci când victima este bărbat, părerile sunt mai împărţite: 38% spun „da, trebuie pedepsită prin lege”, 29% spun „nu” şi 33% nu răspund.

I.6. VIOLENŢĂ ÎN FAMILIE CONCLUZII

6. Violenţa în familie, valori şi norme

Arătam anterior că victimele violenţei în familie, fie psihologică, fizică sau de alt tip, împărtăşesc aceeaşi atitudine îngăduitoare faţă de acest fenomen, ca şi populaţia. De asemenea, subliniam importanţa mediului de socializare, căci cei/cele care îşi petrec copilăria într-un mediu familial viciat de certuri frecvente (expresia cea mai blândă a violenţei psihologice) ajung, la rândul lor, victime sau agresori la vârsta adultă, deci preiau modelul familiei de origine. Aceste fapte subliniază că primul pas spre reducerea violenţei în familie este definirea socială a comportamentului violent, sub orice formă s-ar manifesta acesta, drept *problemă care necesită corecţie*.

Pe de o parte, atitudinea tolerantă faţă de formele de violenţă în familie creează un mediu propice (lipsit de control social, de oprobiu public) pentru manifestarea acestora. Pe de altă parte, acest mediu are efecte şi la nivel de măsurare ştiinţifică a fenomenului: fenomenul este subestimat nu pentru că oamenilor le-ar fi frică sau ruşine să vorbească despre ce se întâmplă în familiile lor, sau nu numai din aceste motive, ci şi pentru că oamenii nu definesc „două-trei palme, acolo" drept bătaie, nu definesc faptele considerate în anchetă drept abuzuri.

Tocmai pentru a surprinde mentalitatea dominantă referitor la problematica de gen şi la violenţa în familie, ancheta a inclus un capitol de valori şi credinţe.

Figura 18. Populaţia de 18 ani şi peste a României (2003) în funcţie de atitudinea faţă de rolurile de gen

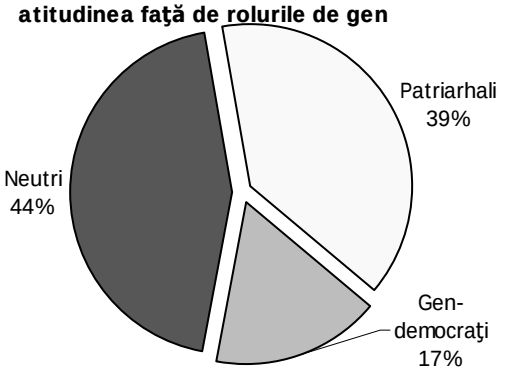

O primă serie de întrebări s-a referit la rolurile de gen în familie şi în societate. Cu ajutorul acestor întrebări se poate construi o tipologie, de la asumare rigidă a rolurilor tradiţional definite, la atitudine democratică în termeni de gen (Figura 18). Prima categorie este a *patriarhalilor*, adică a celor care consideră că „locul femeii este la cratiţă", în timp ce bărbatul trebuie „să aducă bani în casă" şi „să conducă", atât în familie, cât şi în viaţa publică. A doua categorie este a *gen-democraţilor*, care nu sunt de acord cu aranjamentul familial de tip tradiţional şi consideră că în ceea ce priveşte rolul de lider (în familie, precum şi în viaţa publică) „nu contează sexul". A treia categorie este *neutră*, fie nu răspunde la întrebări, fie nu au o opinie clar conturată, balansând între tradiţionalism şi modernism. În acord cu opinia neconturată, nici profilul acestui grup nu are trăsături specifice, ci se aseamănă cu populaţia pe toate dimensiunile.

- Gen-democraţi sunt mai ales tinerii, persoanele necăsătorite, persoanele cu liceu sau studii superioare, elevii, studenţii sau „gulerele albe" şi rezidenţii mediului urban.
- Patriarhali sunt mai ales persoanele în vârstă (45%), persoanele văduve (46%), pensionarii şi agricultorii, romii, persoanele de religie neoprotestantă, locuitorii de la sate (51%), din Oltenia şi Muntenia.

Femeile şi bărbaţii se distribuie între cele două grupuri în mod egal.

Deşi opiniile celor două grupuri, gen-democraţi şi patriarhali, se contrazic în mai multe privinţe, iar poziţiile lor sociale sunt de asemenea foarte diferite, pe toate tipurile de violenţă în familie considerate ponderile cazurilor raportate nu diferă semnificativ. De altfel, victimele violenţei în familie, fie aceasta exercitată sub o singură formă sau sub mai multe, fie împotriva femeii sau bărbatului, fie fizică, psihologică sau de alt tip, se distribuie în cele trei grupuri ca şi întreaga populaţie. Cu alte cuvinte, deşi la nivel de discurs valorile gen-democratice au început să fie vehiculate mai durează până ce acestea trec de la discurs la comportament.

O a doua serie de întrebări măsoară dacă clişeele referitoare la violenţa în familie sunt acceptate sau respinse de către populaţie. Clişeele avute în vedere sunt şase la număr, anume: „bătaia e ruptă din rai", „un bărbat care nu îşi bate femeia nu o iubeşte cu adevărat", „femeia trebuie bătută din când în când, că dacă tu nu ştii, ştie ea de ce", „femeia este proprietatea bărbatului", „violenţa domestică este întâlnită doar în familiile sărace" şi „o femeie bătută poate în orice moment să se despartă de agresor". Fiecare dintre aceste clişee este respins de mai mult de trei sferturi din populaţie, cu excepţia ultimului („o femeie bătută poate în orice moment să se despartă de agresor"), care este vehiculat de două treimi din populaţie, femei şi bărbaţi în egală măsură.

Pe baza răspunsurilor sunt determinate două grupuri de populaţie, unul care respinge clişeele enumerate mai sus, iar al doilea care crede şi vehiculează măcar o parte dintre ele. Procedând astfel constatăm că:

Persoanele care cred clişeele referitoare la violenţa în familie

- Reprezintă 78% din populaţia cu drept de vot.
- Ponderea scade la 42% dacă se îndepărtează clişeul: „o femeie bătută poate în orice moment să se despartă de agresor".
- Femei şi bărbaţi din ambele medii de rezidenţă, de toate vârstele, etniile, religiile, cu toate nivelurile de educaţie, ocupaţiile şi indiferent de statutul marital.
- În semnificativ mai mare măsură victimele violenţei în familie, dar mai ales:
  - persoanele abuzate psihologic
  - bărbaţii abuzaţi social sau economic (100%).

Persoanele care resping clişeele referitoare la violenţa în familie

- Reprezintă 22% din populaţia cu drept de vot.
- Ponderea creşte la 58% dacă se îndepărtează clişeul: „o femeie bătută poate în orice moment să se despartă de agresor".
- Femei şi bărbaţi din ambele medii de rezidenţă, de toate vârstele, etniile, religiile, cu toate nivelurile de educaţie, ocupaţiile şi indiferent de statutul marital.
- În semnificativ mai mare măsură persoane care nu au fost abuzate în familie.

Tinerii bărbaţi abuzaţi social şi/sau economic în familia de origine cred, în semnificativ mai mare măsură decât restul populaţiei, că „femeia este proprietatea bărbatului" şi că „femeia trebuie bătută din când în când", astfel încât, cu mare probabilitate, în propria familie vor abuza de parteneră, căci „aşa este să fie", „aşa este normal".

Pe de altă parte, una din zece femei abuzate în familie fizic şi/sau social, în consens cu unul din şase bărbaţi abuzaţi psihologic şi unul din trei bărbaţi abuzaţi economic, cred că „femeia trebuie bătută din când în când, că dacă tu nu ştii, ştie ea de ce".

În plus faţă de cele de mai sus, atât bărbaţii, cât şi femeile victime ale violenţei în familie, declară în mai mare măsură decât ceilalţi că „o palmă" sau chiar o bătaie bună trebuie aplicată copiilor atunci când răspund obraznic unui adult, beau sau fumează.

Este deci evident că violenţa în familie nu este provocată, dar este favorizată de un complex valoric distorsionat, care defineşte comportamentul violent drept „normal". Pe de altă parte, violenţa în familie experimentată din copilărie sau tinereţe duce la învăţarea comportamentului violent şi justificarea acestuia prin preluarea clişeelor ce îl „deghizează" în „normalitate".

A treia serie de întrebări de care ne ocupăm se referă la norme, la comportamentul dezirabil de răspuns la anumite situaţii, precum o femeie care în mod frecvent: „nu găteşte", „nu face curat", „nu are grijă de copii", „nu-i tace gura", „se îmbracă în rochii prea scurte sau prea decoltate" sau un bărbat care în mod frecvent: „vine beat acasă", „nu aduce toţi banii acasă", „nu face nimic în casă". Toate aceste situaţii indică comportamente deviante de la normă, pentru care respondenţii au fost întrebaţi care ar fi cel mai adecvat comportament de răspuns, de la „nu trebuie făcut nimic" (caz în care comportamentul nu este considerat deviant, adică nu este problematic), la „trebuie rezolvat prin discuţie", „e un motiv de ceartă", „o palmă ar fi de ajuns", „e nevoie de o bătaie bună" sau „mai bine ar divorţa".

La pagina 218 sunt prezentate răspunsurile populaţiei la aceste întrebări. Prima constatare este că toate sunt definite atât de întreaga populaţie, cât şi de populaţia de femei drept comportamente-problemă, care necesită rezolvare. Doar „comportamentul provocator" („o femeie care în mod frecvent se îmbracă cu rochii prea scurte sau prea decoltate") este considerat de o cincime dintre femei şi un sfert dintre bărbaţi drept neproblematic. A doua constatare este că normele dominante sunt:

- În situaţia în care femeia sau bărbatul nu îşi îndeplinesc rolurile în gospodărie (femeia nu găteşte, nu face curat, nu are grijă de copii, iar bărbatul nu face nimic prin casă) cel mai potrivit răspuns este „o discuţie". Şi femeile, şi bărbaţii, mai ales din mediul rural, persoanele de 50 de ani şi peste, precum şi cele cu cel mult opt clase consideră mai potrivită „o ceartă", „o palmă" sau „o bătaie". Pentru aceste persoane, asumarea rolurilor de gen în gospodărie este mult mai rigidă şi, prin urmare, pedeapsa pentru încălcarea normei trebuie să fie mai severă.
- În situaţia în care bărbatul vine frecvent beat acasă, nu aduce toţi banii în casă, iar femeii „nu-i tace gura", norma este tot „o discuţie". Totuşi, cu privire la aceste comportamente creşte la aproximativ un sfert din populaţie ponderea celor care susţin că „cearta" sau chiar „o palmă" reprezintă comportamentul „corect" de răspuns. Femeile, de toate vârstele, din oraşe şi sate, cu toate nivelurile de educaţie, mai ales cele necăsătorite sau care trăiesc în uniune consensuală sau văduvele, consideră aceste comportamente ale bărbatului „un motiv de ceartă". „O palmă" ar fi calea de a rezolva problema mai ales pentru persoanele puţin educate şi pentru populaţia de la sate.
- Infidelitatea face notă aparte. În această situaţie divorţul este soluţia aleasă de majoritatea populaţiei (bărbaţi şi femei). Pentru doar o treime din populaţie o discuţie ar rezolva problema.

Bărbaţii victime, indiferent de tipul de violenţă în familie la care au fost supuşi, împărtăşesc aceleaşi păreri cu populaţia.

Femeile victime ale violenţei în familie, spre deosebire de întreaga populaţie, cât şi de celelalte femei, sunt mai aspre cu pedepsele ce trebuie aplicate în cazul unui comportament care încalcă norma. Astfel, cum norma este ca femeile să gătească, să facă curat şi să aibă grijă de copii, cele care nu se achită de obligaţii trebuie certate şi chiar pălmuite sau bătute, susţin o pondere semnificativ mai mare a femeilor victime (Figura 19).

Figura 19. Cum ar trebui procedat când femeia nu îşi asumă rolul în gospodărie?

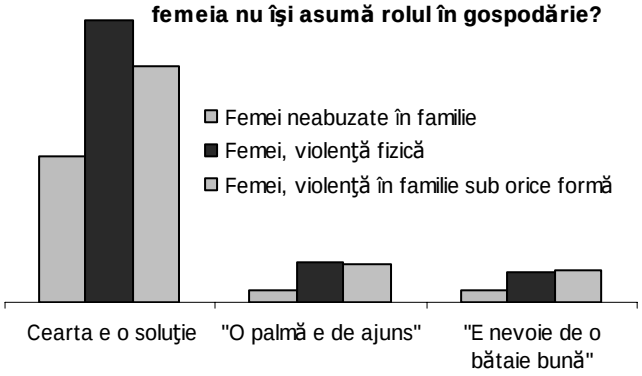

În ceea ce priveşte comportamentele deviante ale bărbaţilor, de a veni beţi acasă sau de a nu aduce banii acasă, în contrast cu celelalte femei, femeile victime ale violenţei în familie declară, în semnificativ mai mică măsură, că rezolvă situaţia printr-o discuţie (1. aşa cum arătam în multe din cazurile de violenţă agresorul era băut, deci victimele cunosc această situaţie mult mai bine decât restul populaţiei; 2. din aceste experienţe au învăţat că discuţia nu este o soluţie eficientă), ci declară cearta ca o soluţie optimă. Cel mai probabil, filmul evenimentelor este: el vine beat, ea „sare la ceartă", el înjură, dă palme sau bate sănătos, la care ea suportă, plânge, fuge sau răspunde în aceeaşi manieră.

În concluzie, violenţa în familie este asociată şi cu un set de credinţe şi valori care formează un mediu tolerant în care aceasta se poate desfăşura în voie. Rolurile în gospodărie sunt puternic interiorizate de către victime, ca norme a căror încălcare „merită" pedepse de tip violent, deci justifică violenţa în familie.

Violenţa în familie, concluzii

1. Problema este reală. Doar în ultimele 12 luni (2002-2003):
   - În jur de 800 de mii de femei din România au suferit în mod frecvent violenţă în familie sub diferite forme: 695 de mii de femei au fost insultate, ameninţate sau umilite, mai mult de 316 de mii de femei au fost abuzate fizic şi un număr similar au suferit abuzuri care au dus la restrângerea forţată a relaţiilor sociale, peste 227 de mii femei nu au avut banii lor personali sau au fost deposedate de bani fără voia lor, de către alţi membrii din familie, şi peste 70 de mii de femei au fost abuzate sub forme multiple, inclusiv sexual.
   - Peste 370 de mii de copii (0-14 ani) din România au asistat la insulte şi înjurături frecvente între părinţi sau între alţi adulţi din gospodărie.
   - Peste 340 de mii de copii din România au asistat la scene de violenţă fizică între părinţi.
2. Fenomenul violenţei în familie în România deşi nu pare să aibă o incidenţă mult mai mare decât în ţările membre ale Uniunii Europene, are altă natură. Violenţa în familie din România are drept factori determinanţi semnificativi alcoolismul, sărăcia, socializarea într-un mediu marcat de violenţă şi modelul patriarhal de organizare al familiei. Prin urmare, dacă dorim să tratăm un efect - violenţa în familie - trebuie să tratăm în primul rând cauzele acesteia.

Figura 20. Rate ale violenţei în familie împotriva femeii, pe tipuri de violenţă şi pe grupuri de risc (%)

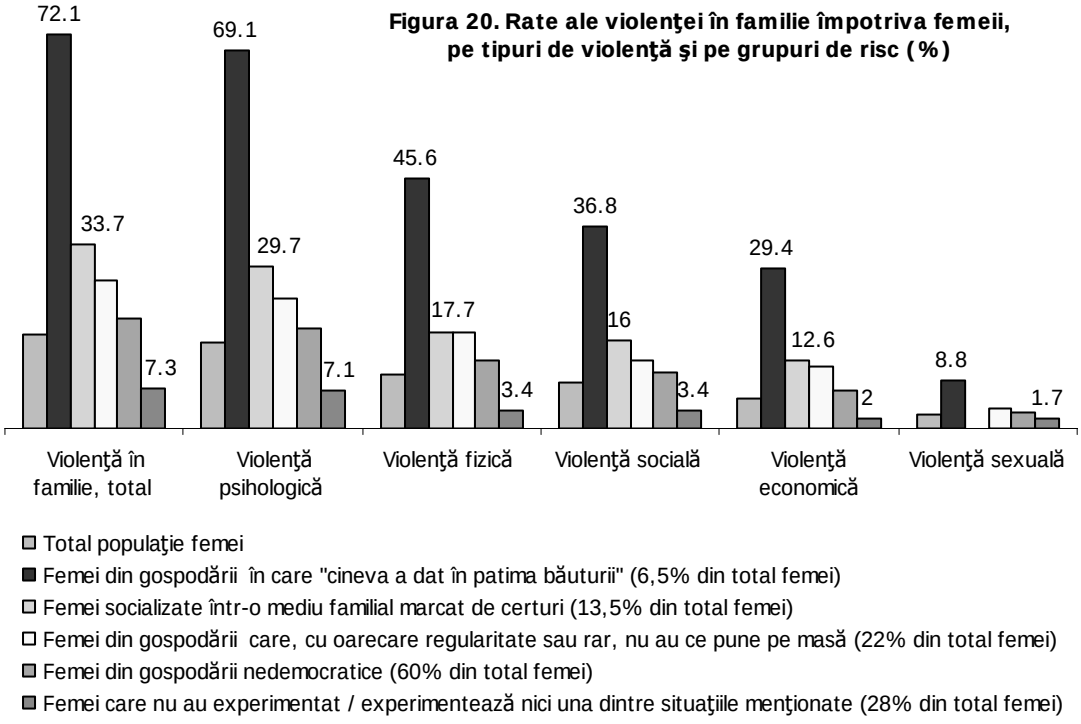

3. Nu ajunge însă să tratăm alcoolismul sau sărăcia, atât timp cât societatea românească este caracterizată încă de o mentalitate care tratează cu înţelegere comportamentul violent în familie. La nivelul mentalităţilor suntem încă departe de obiectivul „toleranţă zero faţă de violenţa domestică”, promovat de Uniunea Europeană şi susţinut de Guvernul României. Înainte de toate este evidentă necesitatea unor campanii

susţinute de conştientizare a problemei şi de reducere a toleranţei populaţiei în această privinţă.

4. Atitudinea populaţiei faţă de violenţa în familie indică şi că această temă nu este considerată de către oameni o problemă prioritară, care necesită soluţionare imediată. Clişeele împărtăşite de o jumătate din populaţie care justifică comportamentul violent în familie şi, mai ales, cel conform căruia „o femeie bătută poate în orice moment să se despartă de agresor" indică neînţelegerea fenomenului şi definirea lui ca „rufă murdară" ce se poate, şi chiar trebuie, rezolvat în familie.

5. Atitudinea tolerantă faţă de violenţa în familie şi complexul de credinţe care defineşte comportamentul violent drept „normal" sunt însoţite de necunoaşterea drepturilor individuale stipulate prin lege. De altfel, persoanele abuzate în familie, femei sau bărbaţi, în egală măsură cu restul populaţiei, ştiu despre existenţa unei legi care protejează victimele violenţei în familie şi pedepseşte victima doar în procent de 55%. Violenţa în familie este un domeniu în care legislaţia a luat-o cu mult înaintea mentalităţilor, aşa că, este condamnată să rămână, până în momentul schimbării mentalităţilor, doar *de jure* şi nu *de facto*.

6. Suportul pe care victimele violenţei în familie îl primesc este, în principal, cel de la rude şi prieteni. Persoanele lipsite de reţele sociale trebuie să găsească singure soluţii de ieşire din această situaţie. Pentru moment, nu doar drepturile şi legislaţia nu sunt cunoscute, dar nici căile instituţionale de rezolvare. Doar una din cinci victime a apelat la poliţie, majoritar femei, care au fost mai degrabă nemulţumite de felul în care poliţia a tratat cazurile lor. În afară de poliţie, doar la spital se mai duc victimele şi numai acele victime care au nevoie de asistenţă ca urmare a abuzului. Restul instituţiilor cu responsabilităţi în domeniu sunt „invizibile" pentru victime. De altfel, nu doar pentru victime, atât timp cât la întrebarea „cine credeţi că ar trebui să intervină când cineva îşi bate partenera sau partenerul", cu excepţia unor cazuri izolate, întreaga populaţie răspunde „rudele" (44%), „poliţia" (33%), „vecinii" (10%) sau chiar „nimeni" (21%).

7. O jumătate din întreaga populaţie (precum şi din victimele violenţei în familie) a auzit de existenţa în România a vreunei organizaţii neguvernamentale care ajută victimele violenţei în familie, despre care a aflat din mass-media, în principal de la televiziune. O treime atât dintre victime cât şi din populaţie ştiu de vreuna activă în localitatea lor de rezidenţă. Deşi, conform acestor date, vizibilitatea ONG-urilor care activează în domeniu nu pare să fie foarte bună, rezultatul capătă un nou înţeles dacă se ţine cont de numărul redus al acestor ONG-uri. Astfel, dacă o jumătate din populaţia ţării a auzit despre activitatea desfăşurată de aproximativ 30 de organizaţii neguvernamentale, aproape toate localizate în oraşele mari ale ţării, înseamnă, în fapt, atât că aceste ONG-urile sunt foarte active în domeniu, cât şi că mass-media este sensibilă la acest tip de activităţi, diseminându-le. Pe de altă parte, însă, dintr-un eşantion reprezentativ la nivelul populaţiei de 18 ani şi peste, sub 1% din victime (doar cinci persoane) au apelat vreodată la vreo organizaţie neguvernamentală. Toate acestea arată că în raport cu nevoile existente şi de conştientizare a problemei, şi de educare a populaţiei, şi de intervenţie în sprijinirea victimelor reţeaua existentă de ONG-uri active în domeniul violenţei în familie trebuie încă să se dezvolte şi să-şi mărească acoperirea teritorială, pentru moment activitatea lor, oricât de merituoasă, reprezentând doar bune practici ce necesită să fie multiplicate.

II. VIOLENŢĂ LA LOCUL DE MUNCĂ

Chestionar suplimentar

Victime ale hărţuirii sexuale

(aplicat respondentelor şi respondenţilor care au declarat că au suferit cel puţin o formă de hărţuire sexuală)

232 persoane

În ultimii doi ani s-a întâmplat cuiva apropiat să i se ceară să aibă relaţii sexuale pentru obţinerea unor avantaje profesionale şi/sau materiale sau pentru a nu-şi pierde locul de muncă?

Eşantion naţional

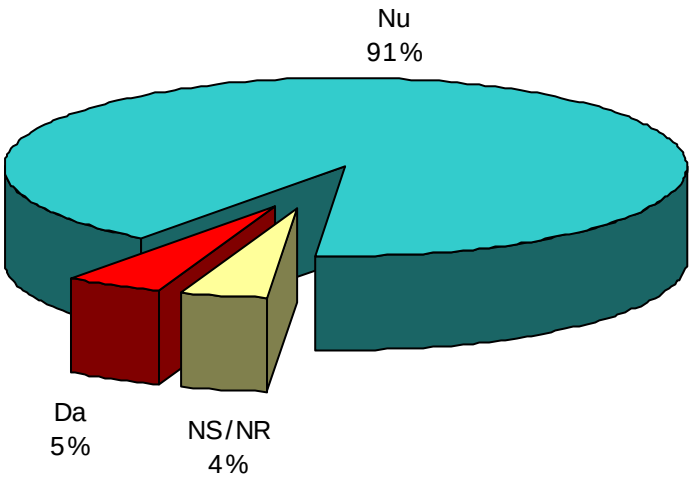

Eşantion de femei

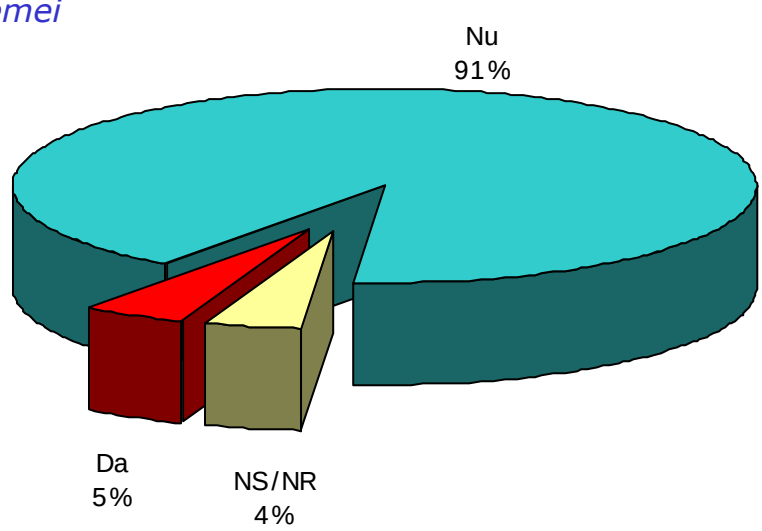

La locul de muncă sau la şcoală, vi s-a întâmplat ca o femeie sau un bărbat...?

Eşantion naţional

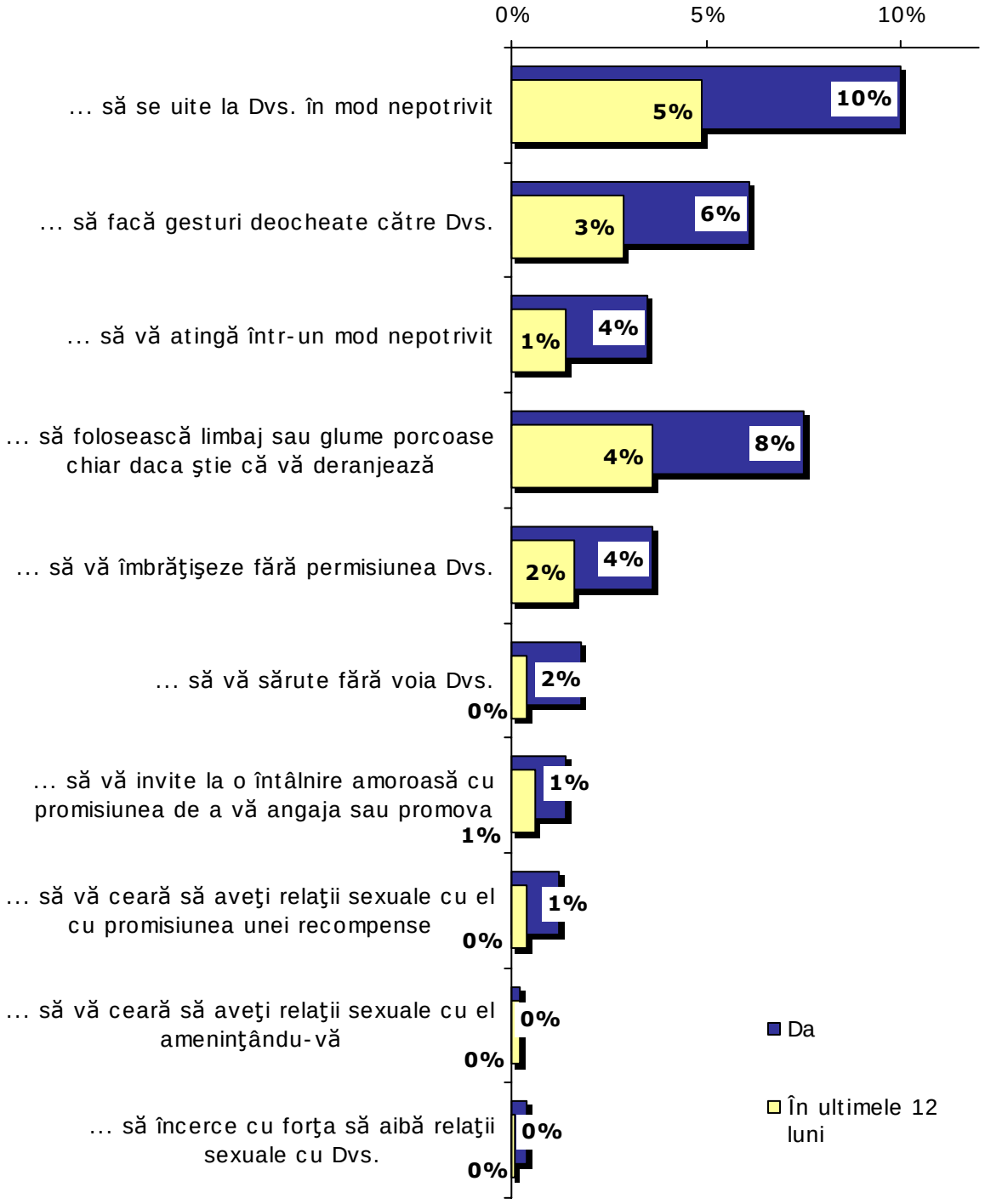

La locul de muncă sau la şcoală, vi s-a întâmplat ca o femeie sau un bărbat...

Eşantion de femei

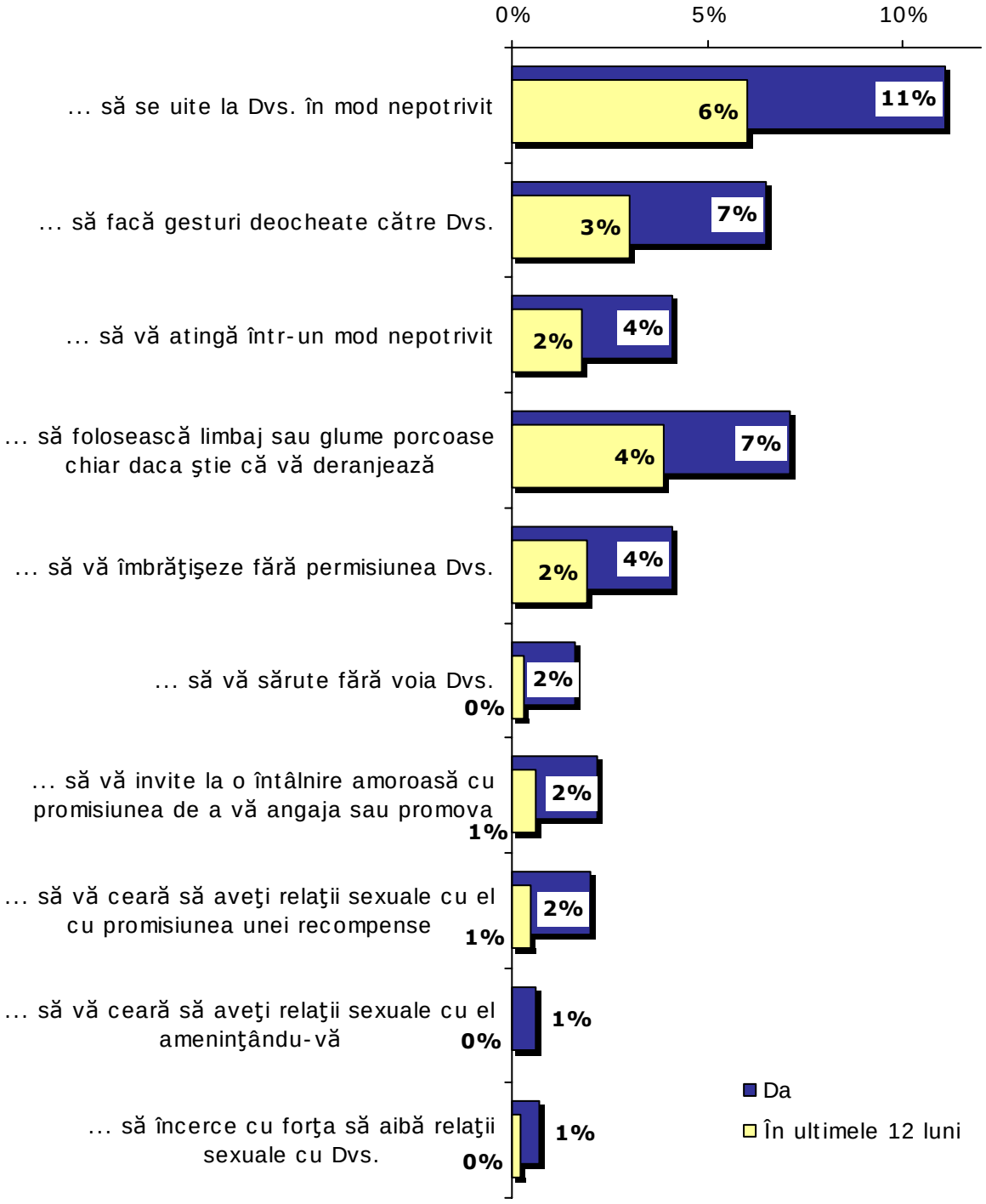

Din câte ştiţi dvs. există vreo lege care pedepseşte toate faptele enumerate mai înainte?

Eşantion naţional

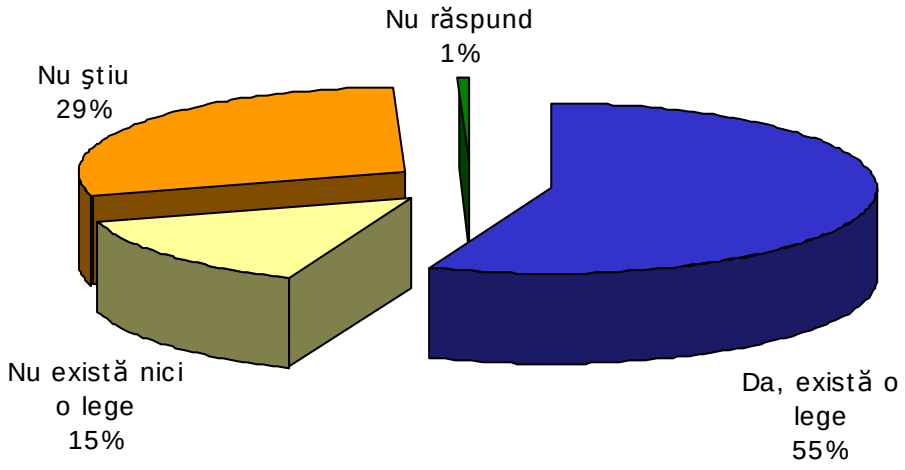

Eşantion de femei

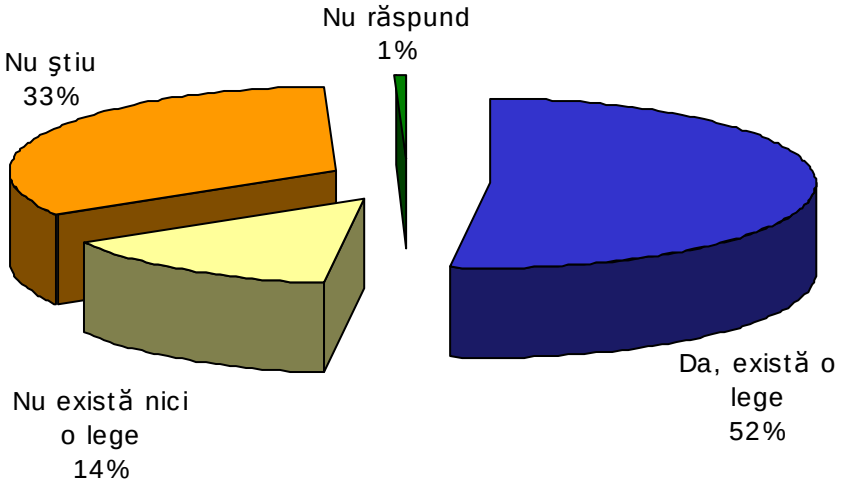

S-a întâmplat... (forma de hărţuire)?

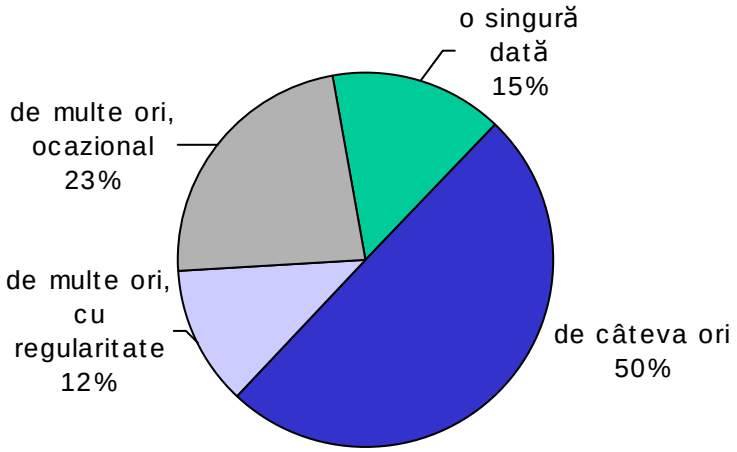

Cine a exercitat împotriva dvs. această formă de hărţuire?

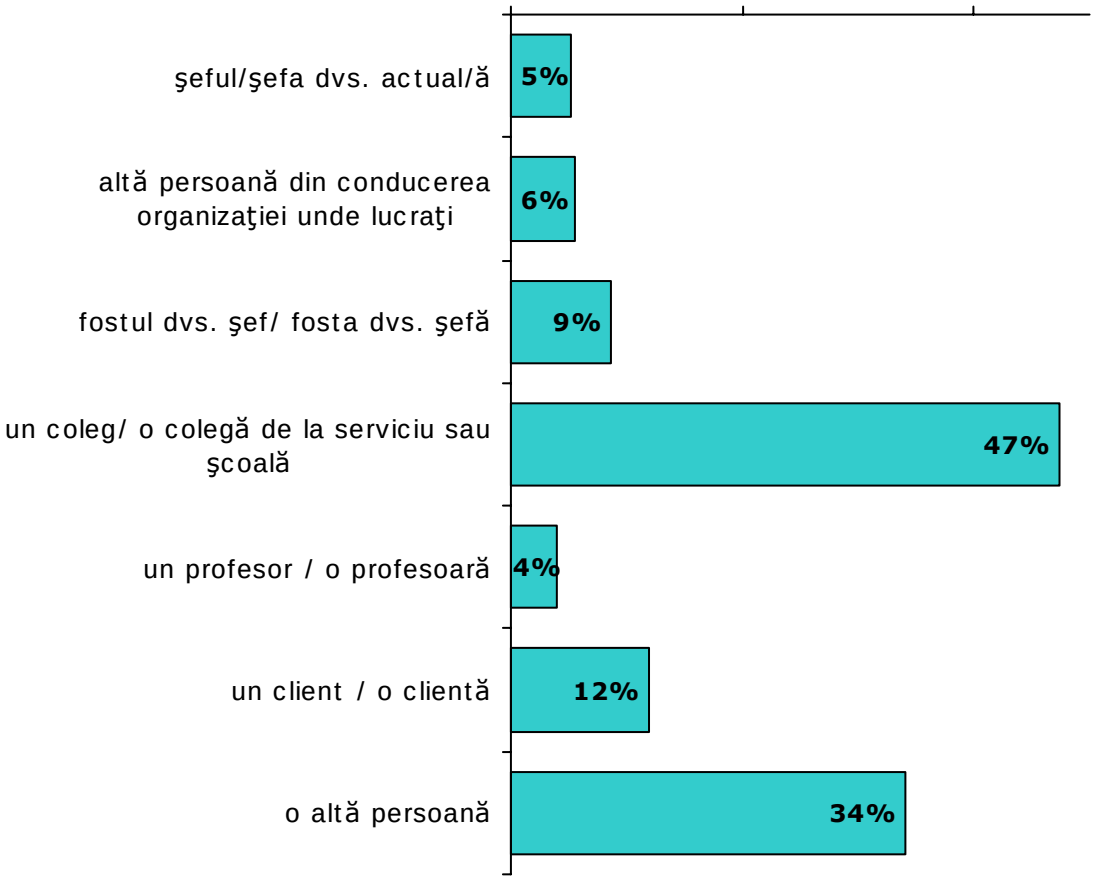

Ultima dată când s-a întâmplat a fost...?

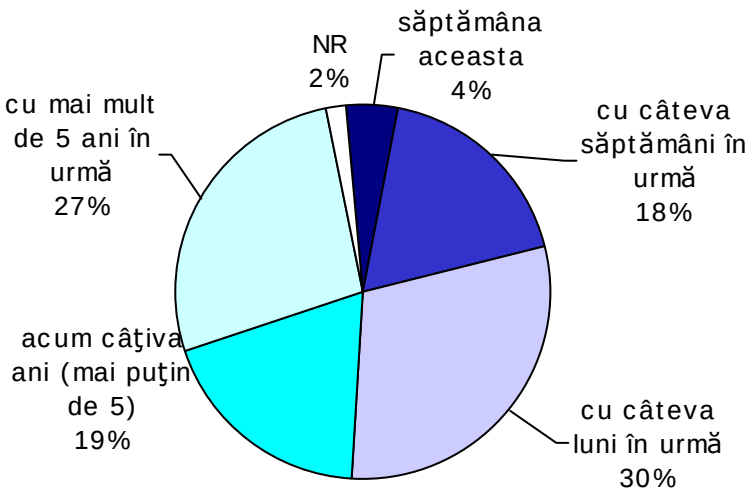

Şi dvs. cum aţi reacţionat/ce aţi făcut?

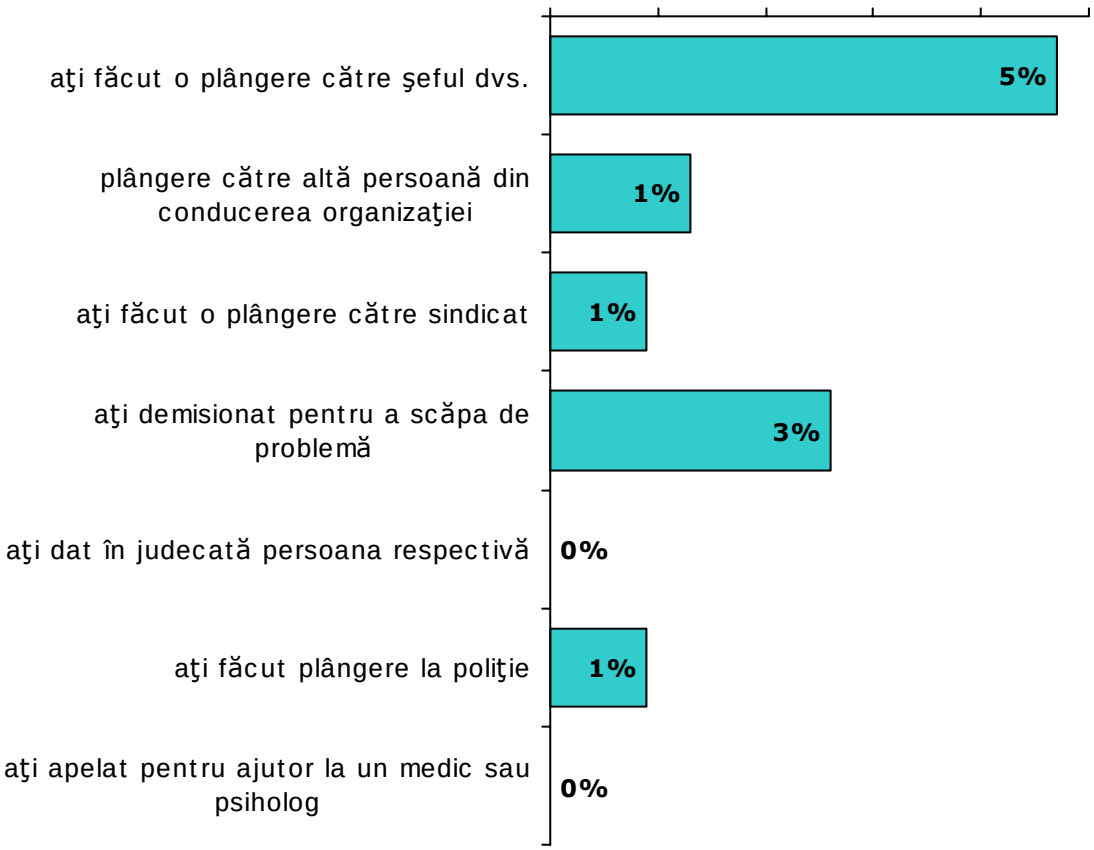

Chestionar suplimentar: **victime ale hărţuirii sexuale**

Atunci când aţi fost... (forma de hărţuire), aţi vorbit cu cineva?

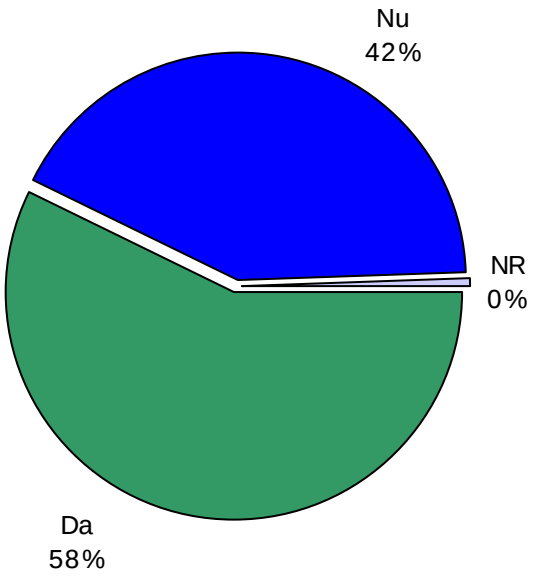

Cu cine anume?

% din cei care au raspuns "Da"

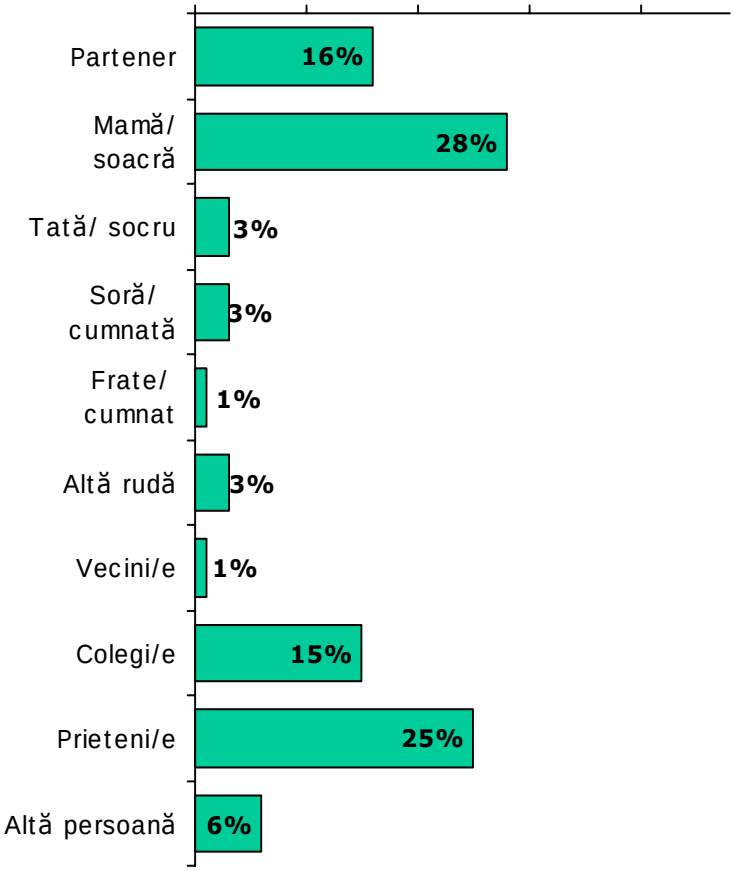

A existat vreun fel de sancţiune împotriva persoanei care v-a... (forma de hărţuire)?

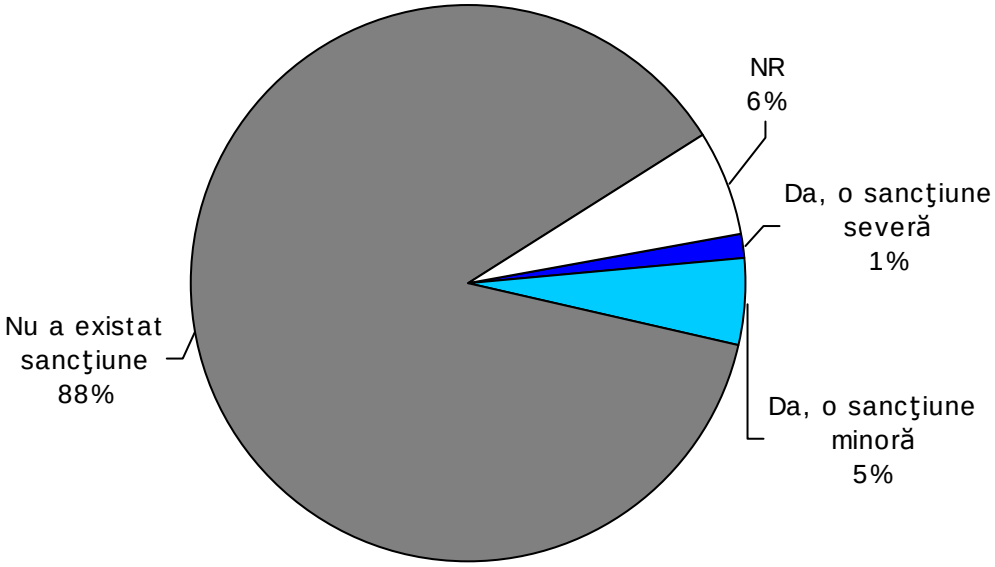

Vă aşteptaţi ca în următoarea perioadă să mai suferiţi aşa ceva?

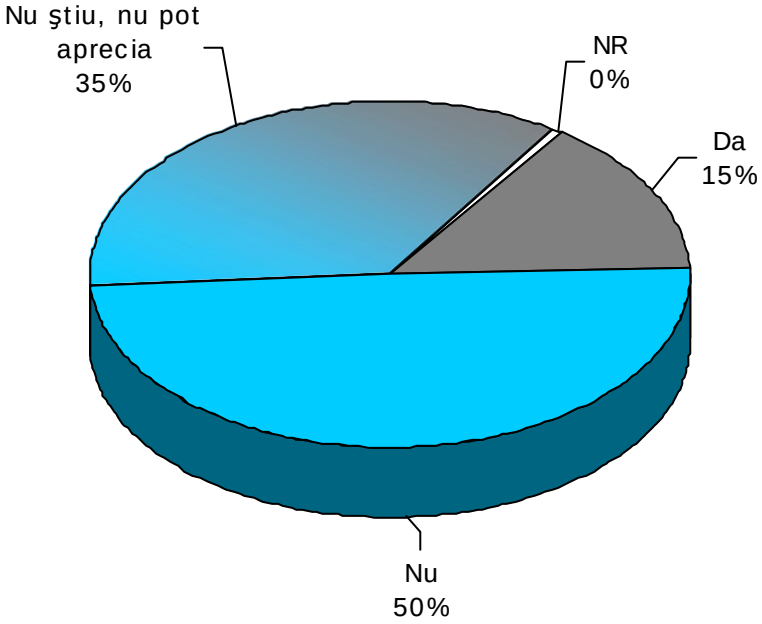

ANALIZĂ ASUPRA VIOLENŢEI LA LOCUL DE MUNCĂ

Manuela Sofia Stănculescu

Hărţuirea sexuală este definită ca fiind un comportament nedorit, de natură sexuală sau orice alt tip de comportament bazat pe sex, care afectează demnitatea femeilor sau bărbaţilor la locul de muncă. Aceasta poate include comportamente nedorite de natură fizică, verbală sau non-verbală (Recomandarea Comisiei Europene nr. 92/131, din data de 27 noiembrie 1991, cu referire la protecţia demnităţii femeilor şi bărbaţilor la locul de muncă).

Hărţuirea sexuală este estimată prin două metode, directă şi indirectă.

Metoda indirectă de estimare se bazează pe întrebarea: „în ultimii doi ani s-a întâmplat ca unei rude sau unei cunoştinţe apropiate să i se ceară să aibă relaţii sexuale pentru obţinerea unor avantaje profesionale şi/sau materiale sau pentru a nu-şi pierde locul de muncă?".

- 4,7% din populaţie are pe cineva apropiat care, în ultimii doi ani, a fost victimă a hărţuirii sexuale. Persoanele care oferă aceste informaţii sunt femei şi bărbaţi în egală măsură, mai ales din oraşele mari ale ţării (55%) sau din mediul urban (83%), persoane tinere (56% au 18-29 de ani), absolvenţi de liceu sau de studii superioare, cu precădere tehnicieni, maiştri şi lucrători în servicii.
- În 90% dintre cazuri victimele au fost femei.
- În 81% dintre cazuri victimele au avut 16-30 de ani.
- În 55% dintre cazuri agresorul a fost un „şef" sau un „director" şi în 24% un „patron".

În concluzie, conform metodei indirecte, în România, fenomenul hărţuirii sexuale este localizat la nivelul populaţiei de femei tinere (sub 30 de ani) şi la nivelul mediului urban, fiind mai degrabă prezent în firme, mai ales în cele care operează în servicii.

Această anchetă estimează hărţuirea sexuală şi pe baza unei metode directe pornind de la zece forme de hărţuire sexuală care trebuie să fi avut loc „la locul de muncă sau la şcoală", cel puţin o dată, atât de-a lungul vieţii, cât şi în ultimul an. La întrebare au răspuns atât femeile, cât şi bărbaţii, studiul luând în considerare şi hărţuirea sexuală a bărbaţilor şi nu doar pe cea a femeii. Răspunsurile la această întrebare sunt prezentate la pagina 122.

Se observă că cele mai răspândite forme de hărţuire sexuală sunt: „să se uite la dumneavoastră în mod nepotrivit" (10% din populaţie), „să folosească limbaj sau glume porcoase chiar dacă ştie că vă deranjează" (8%), „să facă gesturi deocheate către dumneavoastră" (6%) şi „să vă atingă într-un mod nepotrivit", „să vă îmbrăţişeze fără permisiunea dumneavoastră", fiecare cu câte 4%. Celelalte forme de hărţuire sexuală sunt raportate într-o mult mai mică măsură, sub 2% din populaţie.

Analiza răspunsurilor arată că populaţia face distincţie între trei tipuri de fapte de hărţuire sexuală.

- Primul tip include formele „uşoare" de genul priviri, gesturi, atingeri sau limbaj cu conotaţii sexuale.
- Al doilea tip de fapte se referă la solicitarea de relaţii sexuale prin promisiuni: „să vă invite la o întâlnire amoroasă cu promisiunea de a vă angaja sau promova" şi „să vă ceară să aveţi relaţii sexuale cu promisiunea unei recompense".
- Al treilea tip include acele forme de hărţuire sexuală care presupun şi ameninţări sau forţare a victimei: „să vă sărute fără voia dumneavoastră", „să vă ceară să aveţi relaţii sexuale, ameninţându-vă" şi „să încerce cu forţa să aibă relaţii sexuale cu dumneavoastră".

Analiza prezentată în continuare ţine cont de distincţia realizată de către populaţie şi operează cu cele trei tipuri de hărţuire sexuală.

Figura 1. Incidenţa hărţuirii sexuale pe tipuri şi pe sexe (%)

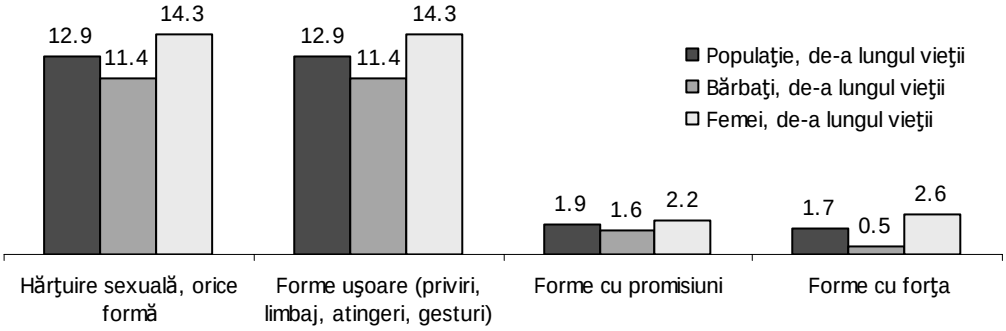

Se observă cu uşurinţă că majoritatea persoanelor care raportează hărţuire sexuală au suferit un singur tip dintre cele trei menţionate mai sus, şi anume priviri, gesturi, atingeri sau limbaj cu conotaţii sexuale.

De asemenea, se observă că hărţuirea sexuală nu este un fenomen localizat la nivelul populaţiei de femei, decât dacă ne referim la hărţuirea sexuală care presupune solicitarea de relaţii sexuale prin ameninţări sau prin forţă. În celelalte două tipuri de hărţuire nu există diferenţe semnificative între femei şi bărbaţi.

Figura 2. Câte tipuri de hărţuire sexuală au experimentat victimele (femei şi bărbaţi)

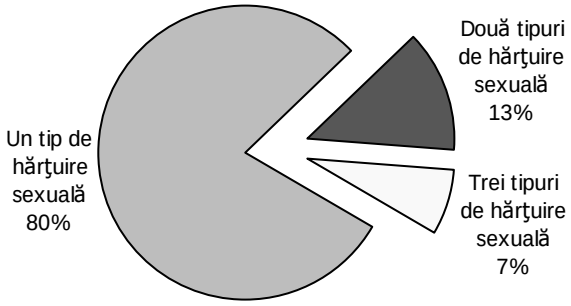

1. Hărţuirea sexuală sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale

1.1. Incidenţa

- 12,9% din populaţia adultă a ţării raportează hărţuire sexuală la locul de muncă sau la şcoală.
- Hărţuirea sexuală sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale este mult mai răspândită în oraşele mari (22% din populaţia din oraşele cu peste 200 de mii de locuitori, inclusiv Bucureşti), în general în mediul urban (16%), prin comparaţie cu mediul rural (8,7%). De asemenea, este mult mai frecventă în Bucureşti şi Dobrogea (una din cinci persoane) şi mult mai rară în Oltenia (doar patru persoane din o sută).
- Acest tip de hărţuire sexuală este la fel de frecventă la femei şi la bărbaţi, indiferent etnie sau de religie.
- Acest tip de hărţuire sexuală este de trei ori mai frecventă la persoanele tinere (22% din persoanele de 18-29 de ani) decât la cele de 50 de ani şi peste. Spre comparaţie, 14,6% dintre persoanele de 30-49 de ani o raportează.
- Hărţuirea sexuală sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale este raportată mult mai frecvent de persoanele cu liceu (19%) sau studii superioare (18%), fapt corelat cu ponderea mai ridicată a acestora pe piaţa muncii sau la şcoală, spre deosebire de 14% dintre persoanele cu şcoală profesională sau de ucenici şi doar 6% dintre cele care au cel mult opt clase.

- Aproape un sfert dintre elevi şi studenţi, o treime dintre lucrători în servicii, precum şi 38% dintre tehnicieni şi maiştri o raportează. Cum era de aşteptat, agricultorii şi pensionarii o raportează în semnificativ mai mică măsură.
- Acest tip de hărţuire sexuală este raportat mai ales de către persoanele necăsătorite (28%) şi semnificativ mai rar la nivelul persoanelor căsătorite (10%) şi a celor văduve (8%).

1.2. Profilul victimei

Profilul statistic al persoanelor hărţuite sexual, sub aceste forme, diferă statistic semnificativ de restul populaţiei prin următoarele caracteristici:

Victime femei

- Reprezintă 59% din totalul victimelor.
- Mai ales femei tinere de 18-29 de ani, de toate etniile şi religiile.
- Mai ales absolvente de liceu sau de facultate.
- Mai ales necăsătorite sau în uniune consensuală la momentul cercetării.
- Mai ales din categoriile ocupaţionale de specialişti, tehnicieni, maiştri şi lucrători în servicii.
- În semnificativ mai mare măsură din mediul urban, cu precădere din oraşele mari de peste 200 de mii de locuitori.
- Mai ales din Bucureşti.

Victime bărbaţi

- Reprezintă 41% din totalul victimelor.
- Mai ales bărbaţi tineri de 18-29 de ani, de toate etniile şi religiile.
- Mai ales absolvenţi de liceu.
- Mai ales necăsătoriţi.
- Mai ales din categoria ocupaţională de lucrători în servicii.
- În semnificativ mai mare măsură din mediul urban, cu precădere din oraşele mari de peste 200 de mii de locuitori.
- Din toate regiunile ţării.

Femeile şi bărbaţii victime ale acestui tip de hărţuire declară că această experienţă a avut loc „de câteva ori" (în jur de jumătate) sau „de multe ori" (aproximativ o treime) şi a durat în medie zece luni de zile.

1.3. Cum a procedat victima

Majoritatea victimelor vorbesc despre experienţe întâmplate în urmă cu câteva luni sau mai demult. Doar aproximativ un sfert atât dintre victimele bărbaţi, cât şi dintre victimele femei, dau amănunte despre evenimente petrecute recent, în săptămâna precedentă anchetei sau cu câteva săptămâni în urmă.

Victimele hărţuirii sexuale sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale despre „ultima dată când s-a întâmplat":

Femeile hărţuite

- Doar 6% au depus o plângere către şef.
- Doar 2% au făcut o plângere către altă persoană din conducerea firmei.
- Doar 1% au făcut o plângere către sindicat.
- Doar 3% au demisionat pentru a scăpa de problemă.
- Nici una nu a dat agresorul în judecată.
- Doar 1% au făcut plângere la poliţie.
- Nici una nu a apelat pentru ajutor la medic sau psiholog.
- Cele mai multe nu fac nimic, una din zece îl tratează cu indiferenţă sau evită agresorul, una din zece discută şi 6% „îl pun la punct". Pe lângă acestea sunt enumerate o serie întreagă de reacţii emoţionale, dar de către doar una sau două femei.

Bărbaţii hărţuiţi

- Doar 2% au depus o plângere către şef.
- Nici unul nu a făcut o plângere către altă persoană din conducerea firmei.
- Nici unul nu a făcut o plângere către sindicat.
- Doar 2% au demisionat pentru a scăpa de problemă.
- Nici unul nu a dat agresoarea în judecată.
- Nici unul nu a făcut plângere la poliţie.
- Nici unul nu a apelat pentru ajutor la medic sau psiholog.
- Marea majoritate nu fac nimic, unul din zece o tratează cu indiferenţă, iar 8% discută cu femeia agresor.

Victimele hărţuirii sexuale sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale despre „ultima dată când s-a întâmplat”:

Femeile hărţuite

- Două treimi dintre ele vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume:
  - una din zece vorbeşte cu soacra sau cu sora,
  - una din cinci discută cu colegele de serviciu şi 28% cu prietenele,
  - doar 16% discută cu partenerul.

Toate aceste persoane le-au încurajat şi le-au dat sfaturi.

- Nu vorbesc cu nimeni pentru că „nu e problemă”.

Bărbaţii hărţuiţi

- Doar 44% vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume:
  - unul din zece vorbeşte cu colegii şi unul din cinci cu prietenii,
  - doar 16% discută cu partenera.

Toate aceste persoane le-au încurajat şi le-au dat sfaturi.

- Nu vorbesc cu nimeni pentru că „nu am considerat necesar”.

Nici bărbaţii şi nici femeile nu descriu experienţele de hărţuire sexuală sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale drept traumatizante. Singura diferenţă semnificativă constă în faptul că femeile în considerabil mai mare măsură decât bărbaţii vorbesc cu prietenele sau colegele despre ce li se întâmplă. În rest, nu caută căi instituţionale, majoritar „pentru că nu am vrut”, „nu mă deranjează”, „nu e important”.

1.4. Profilul agresorului

Hărţuirea este exercitată de către şef/şefă, fost/a sau actual/a, sau de către altă persoană din conducerea organizaţiei într-un număr mic de cazuri. În aceste situaţii, aproape întotdeauna o femeie este victima.

Figura 3. Agresorul în hărţuirea sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor şi limbajului cu conotaţii sexuale

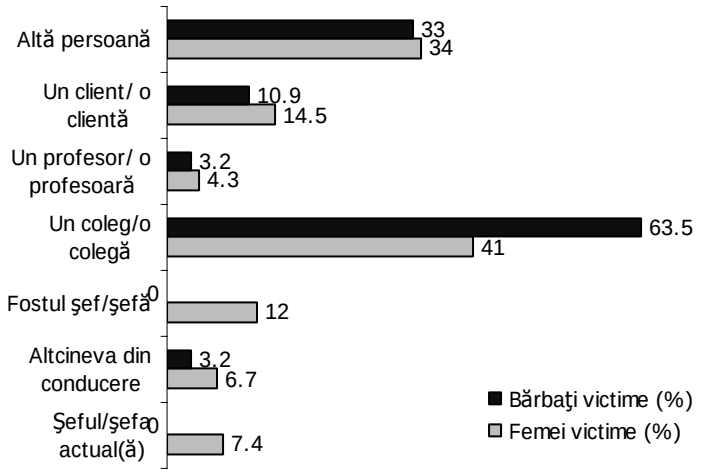

Bărbaţii hărţuiţi sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale raportează drept agresori fie un coleg/o colegă, fie o altă persoană decât cele enumerate în Figura 3. Spre deosebire, femeile raportează în semnificativ mai mică măsură hărţuire din partea unui coleg sau unei colege şi în semnificativ mai mare măsură hărţuire din partea unui şef. În relaţie cu acest fapt, doar femeile victime ale acestui tip de violenţă la locul de muncă (nu şi bărbaţii):

- se tem de şef în procent de două ori mai mare decât restul femeilor (o treime prin comparaţie cu 15% dintre celelalte femei).
- au dificultăţi în gestionarea tensiunii dintre muncă şi familie: una din cinci susţine că munca i-a creat dificultăţi „des” sau „totdeauna” în îndeplinirea unor sarcini gospodăreşti (faţă de 9% dintre celelalte femei) sau, „uneori” în îndeplinirea unor responsabilităţi faţă de familie sau faţă de persoane importante pentru ele (faţă de 12% dintre celelalte femei). În plus, aproape un sfert (23%), măcar uneori au fost nevoite să-şi ia de lucru acasă ca să termine ceea ce aveau de făcut la serviciu (faţă de 10% dintre celelalte femei).

Femeile, ca şi bărbaţii victime, declară că în 87% din cazuri nu a existat nici o sancţiune împotriva agresorului, 6% nu răspund la această întrebare şi doar în 5% din cazuri a existat o „sancţiune minoră” împotriva acestuia/ acesteia.

2. Hărţuirea care presupune solicitarea de relaţii sexuale prin promisiuni

2.1. Incidenţa

- 1,9% din populaţia adultă a ţării raportează hărţuire sexuală la locul de muncă sau la şcoală.
- Hărţuirea sexuală care presupune solicitarea de relaţii sexuale prin promisiuni este răspândită la fel în oraşele mari şi oraşele mici, în mediul urban şi mediul rural, precum şi în toate regiunile ţării.
- Acest tip de hărţuire sexuală este la fel de frecventă la femei şi la bărbaţi, indiferent de etnie sau de religie.
- Acest tip de hărţuire sexuală este de două ori mai frecventă la persoanele tinere (4% din persoanele de 18-29 de ani) decât la cele de 30-49 de ani (2%) şi de patru ori mai răspândită decât la persoanele de 50 de ani şi peste.
- Hărţuirea sexuală care presupune solicitarea de relaţii sexuale prin promisiuni este raportată mult mai frecvent de persoanele cu studii superioare (5,3%), care de altfel reprezintă 44% din totalul victimelor.
- Corelat cu nivelul ridicat de educaţie al victimei, acest tip de violenţă la locul de muncă este localizat la nivelul „gulerelor albe", mai ales din categoria specialiştilor, asistenţilor de manager şi cea a tehnicienilor.
- Acest tip de hărţuire sexuală este specific persoanelor necăsătorite (4%).

2.2. Profilul victimei

Profilul statistic al persoanelor hărţuite sexual sub această formă diferă statistic semnificativ de restul populaţiei prin următoarele caracteristici:

Victime femei	**Victime bărbaţi**
• Reprezintă 61% din totalul victimelor.	• Reprezintă 39% din totalul victimelor.
• Mai ales femei tinere de 18-29 de ani, de toate etniile şi religiile.	• De toate vârstele, etniile şi religiile.
• Mai ales absolvente de facultate.	• Mai ales absolvenţi de facultate.
• Din toate categoriile socio-profesionale.	• Mai ales din bărbaţii cu poziţii manageriale sau cei care lucrează ca muncitori necalificaţi.
• Din ambele medii rezidenţiale, din localităţi de toate mărimile şi din toate regiunile ţării.	• Din ambele medii rezidenţiale, din localităţi de toate mărimile şi din toate regiunile ţării.

Mai mult de jumătate (59%) atât dintre femeile cât şi dintre bărbaţii victime ale acestui tip de hărţuire declară că această experienţă a avut loc „o singură dată" sau „de câteva ori" şi a durat în medie cinci luni de zile.

2.3. Cum a procedat victima

Nu există nici o diferenţă semnificativă între comportamentul victimelor femei şi cel al victimelor bărbaţi. De aceea, în această privinţă, analizăm grupul victimelor ca un întreg, nediferenţiat funcţie de gen.

Majoritatea victimelor vorbesc despre experienţe întâmplate în urmă cu câteva luni sau mai demult. Doar în jur de o cincime dintre victime dau amănunte despre evenimente petrecute recent, în săptămâna precedentă anchetei sau cu câteva săptămâni în urmă.

Persoanele (femei şi bărbaţi) cărora li s-a solicitat prin promisiuni întreţinerea de relaţii sexuale despre „ultima dată când s-a întâmplat”:

- O victimă din zece a depus o plângere către şef.
- Nici una nu a făcut o plângere către altă persoană din conducerea firmei.
- Nici una nu a făcut o plângere către sindicat.
- 7% au demisionat pentru a scăpa de problemă.
- Nici una nu a dat agresorul în judecată.
- Nici una nu a făcut plângere la poliţie.
- Nici una nu a apelat pentru ajutor la medic sau psiholog.
- Au reacţionat în moduri diferite de la „m-am mutat din birou”, „m-am plâns colegilor”, „m-am apărat”, „l-am respins”, „am făcut totul să afle soţia lui”, la „i-am răspuns la fel” sau „am privit-o cu plăcere”.
- Două treimi dintre ele vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă. Partenerii preferaţi de discuţie în aceste cazuri sunt prietenii (pentru o victimă din trei), colegii sau colegele de muncă (pentru o victimă din cinci) şi, în mult mai mică măsură, partenerul sau rudele (aproximativ o victimă din zece).

Nici bărbaţii şi nici femeile nu caută căi instituţionale de rezolvare a problemei, majoritar pentru că „mă descurc singur(ă)”, cu ajutorul prietenilor, prietenelor, colegilor şi colegelor „găsim soluţii împreună” sau „îl/o evit”.

2.4. Profilul agresorului

Nici referitor la profilul agresorului în cazul hărţuirii sexuale care presupune solicitarea de relaţii sexuale prin promisiuni nu există diferenţe de gen. Atât femeile hărţuite sub această formă, cât şi bărbaţii victime raportează drept agresor fie un coleg/o colegă, fie o altă persoană decât un şef/o şefă, un profesor/o profesoară, un client/o clientă. Deci, acest tip de hărţuire caracterizează mai degrabă relaţiile de muncă pe orizontală şi nu pe cele ierarhice.

Totuşi cazurile în care este implicat un şef/o şefă (actual/ă, fost/ă sau cineva din conducere) reprezintă o treime din total cazuri. Diferenţa dintre acest tip de hărţuire şi hărţuirea sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor şi limbajului cu conotaţii sexuale constă în faptul că de această dată predomină „fostul şef” sau „fosta şefă”, deci întâmplările ţin în mai mare măsură de trecut.

Spre deosebire de tipul anterior de hărţuire, în cazul acesteia ponderea cazurilor în care nu a existat nici o sancţiune împotriva agresorului scade, dar încă reprezintă peste trei sferturi. În cinci cazuri din o sută a existat o sancţiune severă şi în 10% o sancţiune minoră împotriva agresorului.

3. Hărţuirea sexuală care presupune utilizare forţei

3.1. Incidenţa

- 1,7% din populaţia adultă a ţării raportează hărţuire sexuală la locul de muncă sau la şcoală.
- Hărţuirea sexuală care presupune utilizarea forţei este răspândită la fel în oraşele mari şi oraşele mici, în mediul urban şi mediul rural, precum şi în toate regiunile ţării.
- Acest tip de hărţuire sexuală este de cinci ori mai frecventă la femei (2,6%) decât la bărbaţi (0,5%), indiferent de etnie sau de religie. Aşa cum era de aşteptat, acest tip de hărţuire reprezintă o formă de violenţă la locul de muncă împotriva femeii.
- Acest tip de hărţuire sexuală este de două ori mai frecventă la persoanele tinere (3,6% din persoanele de 18-29 de ani) decât la cele de 30-49 de ani (1,5%) şi de patru ori mai răspândită decât la persoanele de 50 de ani şi peste.
- Hărţuirea sexuală care presupune utilizarea forţei este raportată mult mai frecvent de persoanele cu studii superioare (4,2%), care de altfel reprezintă 40% din totalul victimelor.

- Acest tip de hărţuire sexuală este raportat cu precădere de persoane necăsătorite (3,5%) şi persoane care trăiesc în uniune consensuală (7,8%).

3.2. Profilul victimei

Victimele hărţuite sexual sub această formă sunt în proporţie de 85% femei. Caracteristicile care diferenţiază aceste femei de restul populaţiei sunt următoarele:

Victime femei

- Mai ales femei tinere de 18-29 de ani, de toate etniile şi religiile.
- Mai ales absolvente de facultate, din toate categoriile socio-profesionale.
- Din sate şi oraşe mari sau mici şi din toate regiunile ţării.

Aproape două treimi dintre femeile victime ale acestui tip de hărţuire declară că această experienţă a avut loc „o singură dată" sau „de câteva ori" şi, în medie, o victimă a suportat-o şase luni de zile.

3.3. Cum a procedat femeia hărţuită sexual prin utilizarea forţei

Doar 10% dintre femeile victime dau amănunte despre evenimente petrecute recent, în săptămâna precedentă anchetei sau cu câteva săptămâni în urmă, în timp de restul vorbesc despre experienţe întâmplate în urmă cu câteva luni sau mai demult.

„Ultima dată când s-a întâmplat":

- 9% dintre femeile victime au depus o plângere către şef.
- Nici una nu a făcut o plângere către altă persoană din conducerea firmei.
- Doar 3% dintre femeile victime au făcut o plângere către sindicat.
- 11% dintre femeile victime au demisionat pentru a scăpa de problemă.
- Nici una nu a dat agresorul în judecată.
- Nici una nu a făcut plângere la poliţie.
- Nici una nu a apelat pentru ajutor la medic sau psiholog.
- Cele mai multe discută cu agresorul, „îl pun la punct" şi „îl resping", „evit persoana" şi „o tratez cu indiferenţă".
- Trei sferturi dintre ele vorbesc cu cineva despre ce li se întâmplă, şi anume:
    - una din cinci vorbeşte cu mama, soacra sau cu sora,
    - una din cinci discută cu colegele de serviciu şi 37% cu prietenele,
    - 20% discută cu partenerul.

Ca şi în cazul hărţuirii care presupune solicitarea relaţiilor sexuale prin promisiuni, nici în cazul acestui tip de hărţuire care presupune utilizarea forţei de către agresor, căile de rezolvare nu sunt cele instituţionale, ci sunt localizate tot la nivelul reţelelor sociale ale victimei. De această dată însă, femeile victime par să apeleze în mai mare măsură la partener pentru protecţie.

3.4. Profilul agresorului

În cazurile de hărţuire sexuală care implică utilizarea forţei agresorul este un bărbat, care în cele mai multe cazuri (40%) este şef (fost sau actual) sau (40%) un alt bărbat (decât coleg, profesor sau client al firmei unde victima lucrează). Un coleg reprezintă agresorul doar într-un sfert din cazuri.

Violenţa la locul de muncă exercitată prin forţă împotriva femeii de către un bărbat aflat pe poziţie ierarhic superioară nu are însă efectele puse în evidenţă pentru hărţuirea sub forma gesturilor, privirilor, atingerilor şi limbajului cu conotaţii sexuale. Explicaţia constă în faptul că în majoritatea cazurilor raportate agresorul este un „fost şef", ceea ce indică faptul că, într-un fel sau altul, problema a fost rezolvată înainte de cercetarea noastră de teren. Pe de altă parte, este foarte posibil ca persoanele care au vorbit despre astfel de cazuri să fie tocmai acelea care în prezent nu mai sunt supuse la locul de muncă acestui tip de violenţă.

Ca şi în cazul hărţuirii sexuale acompaniate de promisiuni, trei sferturi dintre femeile victime ale hărţuirii sexuale bazate pe forţă declară că nu a existat nici o sancţiune împotriva agresorului. Acest fapt este corelat cu lipsa lor de interes faţă de căile instituţionale de soluţionare.

4. Concluzii

„Care dintre următoarele situaţii de hărţuire sexuală vă deranjează cel mai mult?" este o întrebare la care au răspuns toţi participanţii la anchetă. A rezultat astfel o ierarhie a formelor de hărţuire sexuală de la forma cu scorul de respingere cel mai mic la forma faţă de care populaţia are cea mai puternică atitudine de respingere.

Figura 4. Atitudinea populaţiei faţă de formele de hărţuire sexuală: pe câte femei/ pe câţi bărbaţi îi deranjează mai tare ... (două răspunsuri posibile)

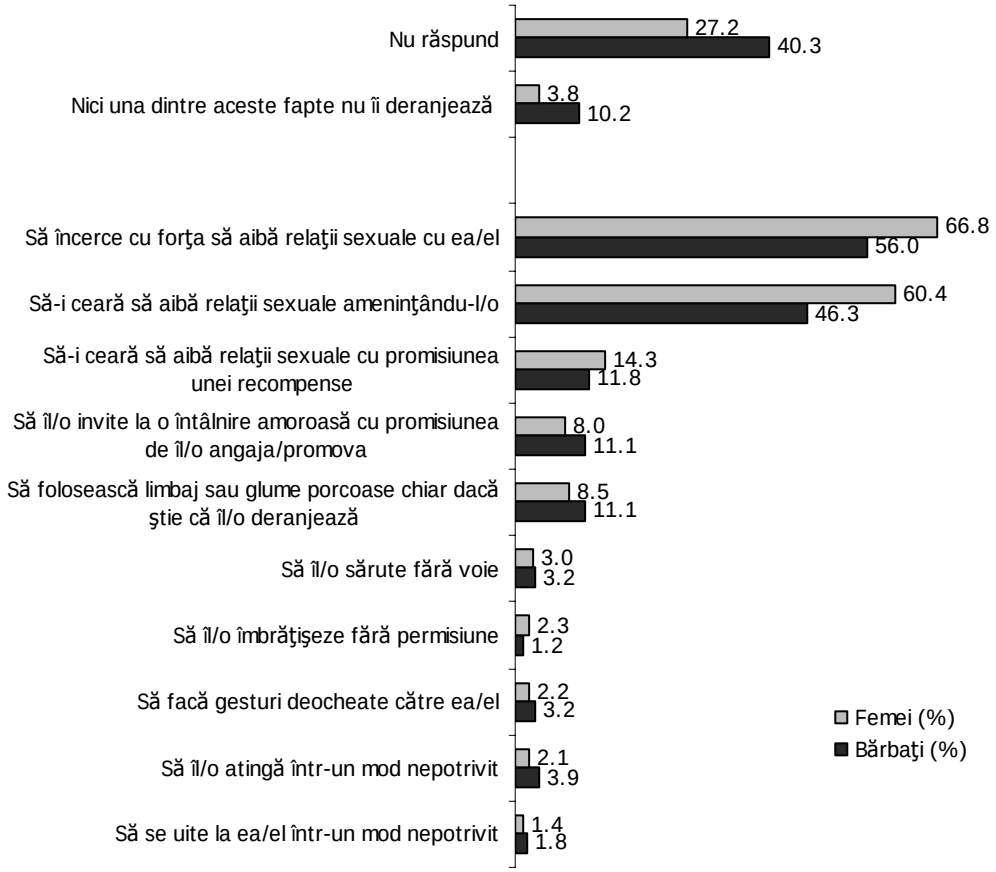

Se observă că tematica hărţuirii sexuale la locul de muncă sau la şcoală este una de mic interes pentru populaţie, dacă aceasta nu presupune solicitarea de relaţii sexuale. Mai mult de un sfert dintre femeile din România şi 40% dintre bărbaţi nici nu intră în discuţii pe marginea subiectului.

Diferenţe semnificative între femei şi bărbaţi se înregistrează doar referitor la ultimele două tipuri prezentate de hărţuire, aşa cum spuneam, cu precădere referitor la cea care presupune utilizarea forţei. Femeile, potenţiale victime, resping în proporţie semnificativ mai mare decât bărbaţii aceste forme de violenţă la locul de muncă.

Femeile care au experimentat la locul de muncă sau la şcoală situaţiile de hărţuire sexuală sub forma privirilor, gesturilor, atingerilor sau limbajului cu conotaţii sexuale fac notă aparte, prin comparaţie cu celelalte femei declarând în semnificativ mai mare măsură că toate aceste comportamente le deranjează „cel mai tare". Bărbaţii care au trecut prin situaţii de hărţuire sexuală fac evaluări similare întregii populaţii de bărbaţi.

Modul în care populaţia evaluează diferitele forme de hărţuire sexuală depinde şi de setul de valori şi credinţe pe baza cărora judecă relaţiile de gen. Astfel, bărbaţii, indiferent dacă sunt gen-democraţi sau patriarhali (vezi capitolul privind violenţa în familie, norme şi valori), indiferent dacă cred sau nu în clişeele care justifică violenţa împărtăşesc cu

toţii, referitor la hărţuire sexuală, aceleaşi păreri. Spre deosebire, evaluările femeilor cu valori gen-democratice, care resping clişeele de gen sunt mai categorice în a eticheta drept „deranjante" chiar şi formele de hărţuire sexuală considerate de către restul populaţiei drept „uşoare", „neimportante". De altfel, acest fapt este în relaţie cu educaţia mai ridicată a femeilor victimă, care nu neapărat experimentează în mai mare măsură decât restul femeilor violenţa la locul de muncă, ci o percep ca pe un „abuz", ca pe un comportament „nepotrivit" şi, prin urmare, o raportează.

Toate acestea se reflectă şi în gradul de cunoaştere al legislaţiei privitoare la hărţuirea sexuală. Aproximativ o jumătate din populaţie, femei şi bărbaţi nediferenţiat, ştie că există o lege care pedepseşte faptele de hărţuire sexuală. Spre deosebire, persoanele care raportează cazuri de hărţuire sexuală cunosc în semnificativ mai mare măsură (peste două treimi) legislaţia, adică ştiu că aceste fapte sunt condamnate prin lege.

Cazurile de hărţuire sexuală sunt raportate în semnificativ mai mare măsură în oraşele mari şi foarte mari prin comparaţie cu restul oraşelor şi cu satele (Figura 5). Pe de o parte, oraşele mai mari au o ofertă mai largă de locuri de muncă, deci mai mulţi angajaţi şi, implicit, mai multe oportunităţi de hărţuire sexuală. Pe de altă parte, populaţia marilor oraşe este mai modernă, mai sensibilă la problematica de gen şi mai informată cu privire la legislaţia în domeniu.

Figura 5. Rate globale de hărţuire sexuală sub orice formă în funcţie de mărimea localităţii de rezidenţă şi pe sexe

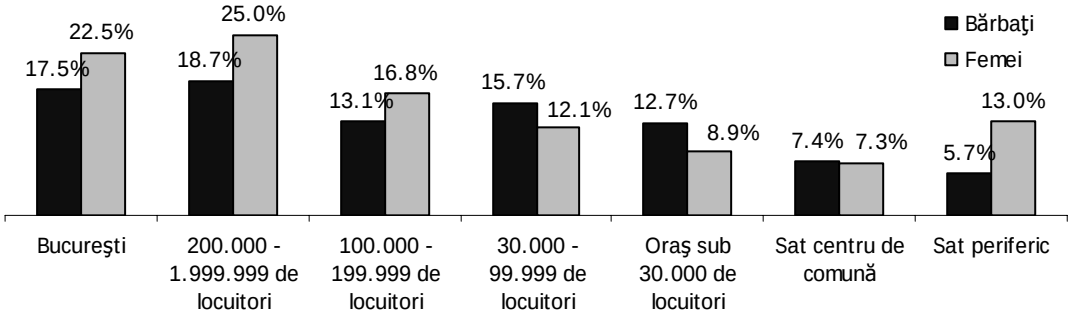

Deci, pentru moment, a vorbi despre eficienţa măsurilor de combatere a hărţuirii sexuale la locul de muncă este mai degrabă lipsit de sens, atât timp cât pentru majoritatea populaţiei situaţiile de hărţuire sexuală sunt mai degrabă „invizibile". Doar la nivelul unui segment restrâns de populaţie, mai ales persoane educate, mai ales cu poziţii bune pe piaţa muncii, mai ales femei emancipate, chestiunile de hărţuire sexuală au început să fie sesizate şi definite ca atare. Pentru restul populaţiei, dacă nu este vorba despre o situaţie asemănătoare unui viol sau o situaţie clară de condiţionare a angajării sau promovării de întreţinerea de relaţii sexuale, restul formelor de hărţuire reprezintă situaţii „care nu deranjează", care se pot soluţiona cu ajutorul reţelelor sociale, fără să fie nevoie de „amestecul" vreunor instituţii şi pedepsirea agresorului.

III. INSTITUŢII

Chestionar pentru instituţii cu rol în prevenirea şi combaterea violenţei în familie

- Inspectorat Şcolar _____22
- Directia Sanitară Judeţeană_____23
- Episcopie – Servicii Sociale _____23
- ONG _____23
- Prefectura – Servicii Sociale _____23
- Direcţia Judeţeana pentru Protecţia Copilului _____24
- Parchet_____22
- Inspectorat Judeţean de Poliţie _____22

Total_____182

În ultimul an, instituţia Dvs. a desfăşurat acţiuni de prevenire a violenţei domestice adresate...?

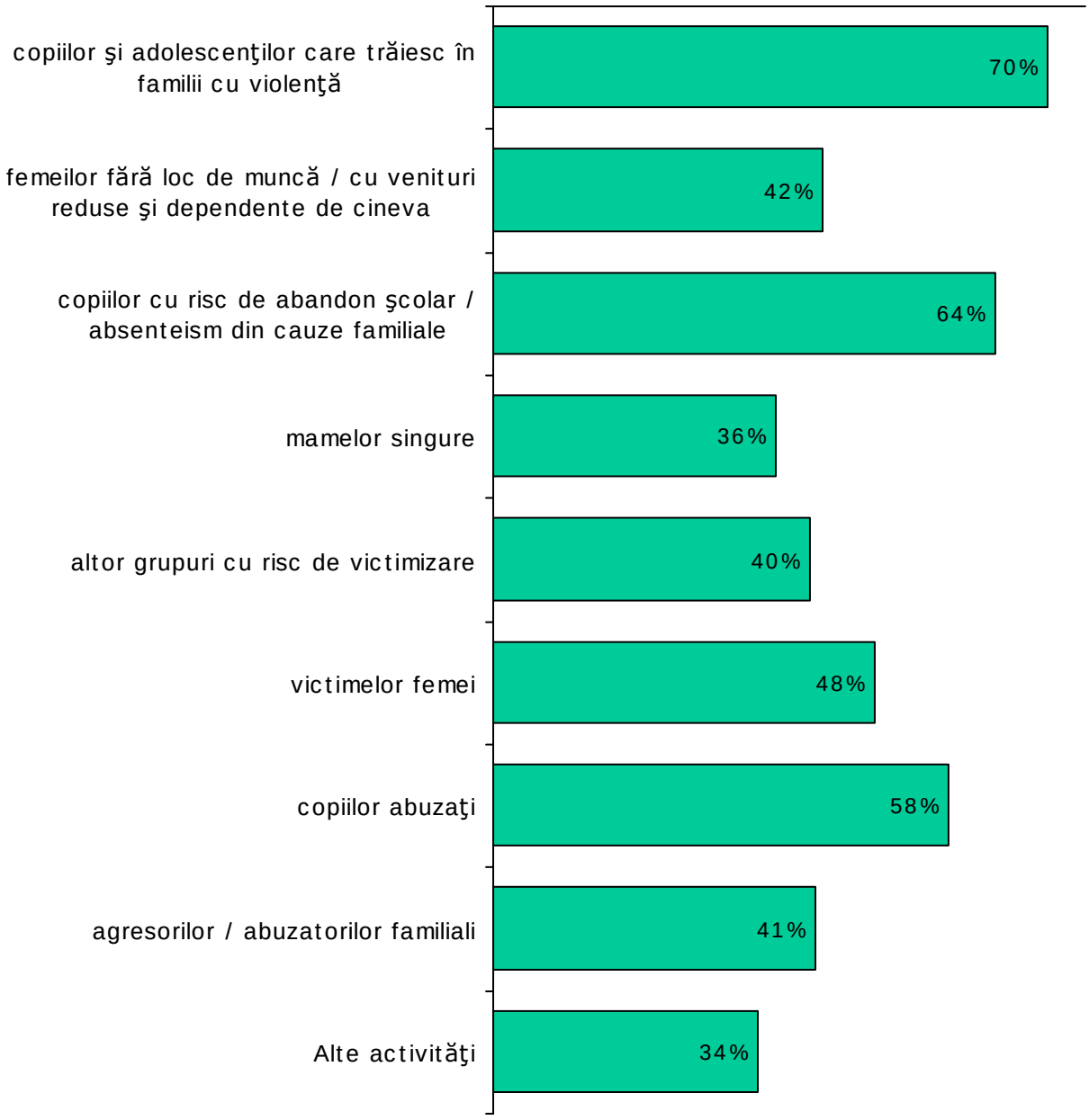

Aţi desfăşurat aceste acţiuni de prevenire în colaborare cu alte instituţii?

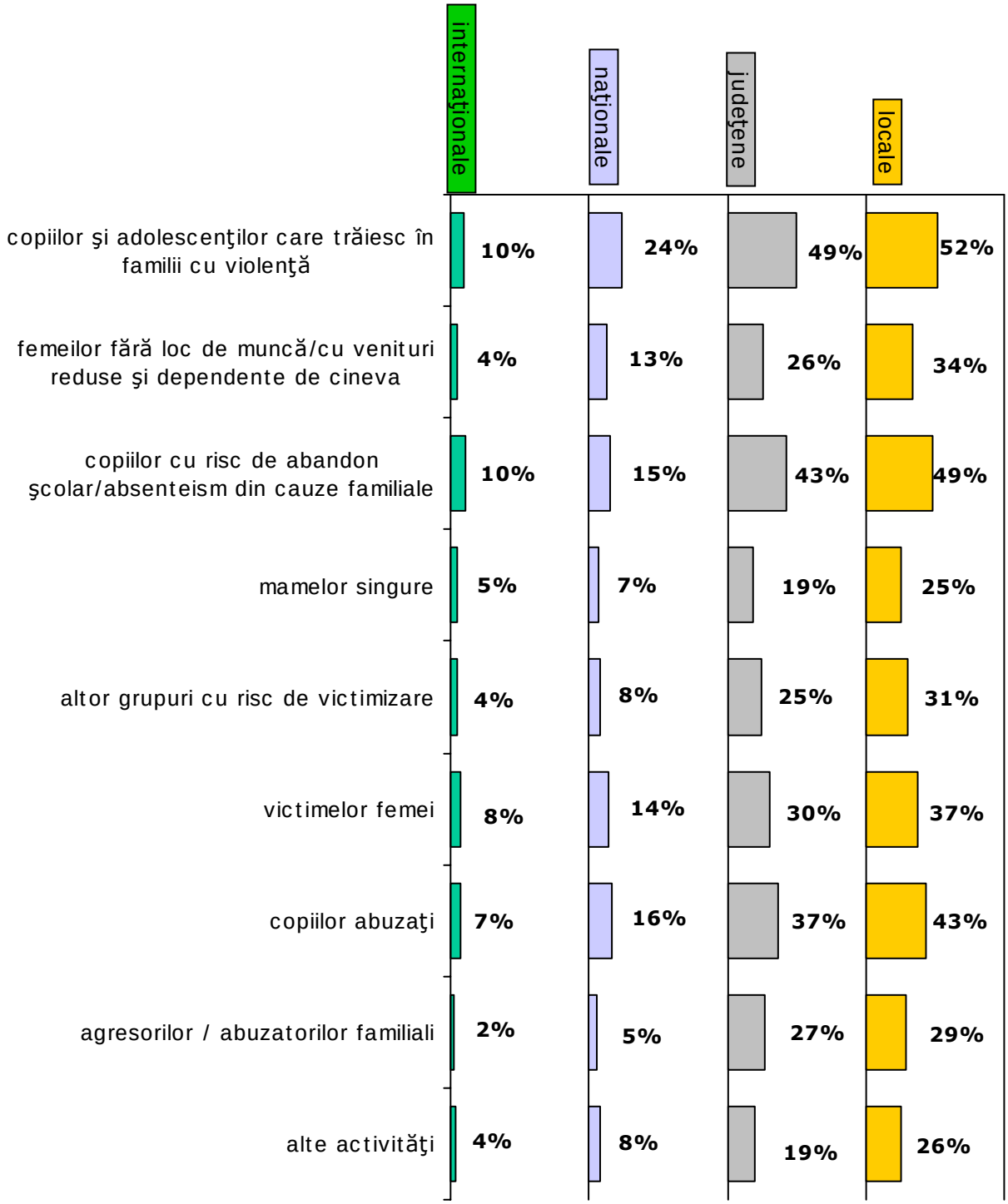

Aţi desfăşurat campanii de sensibilizare a populaţiei şi reducere a toleranţei la violenţă domestică?

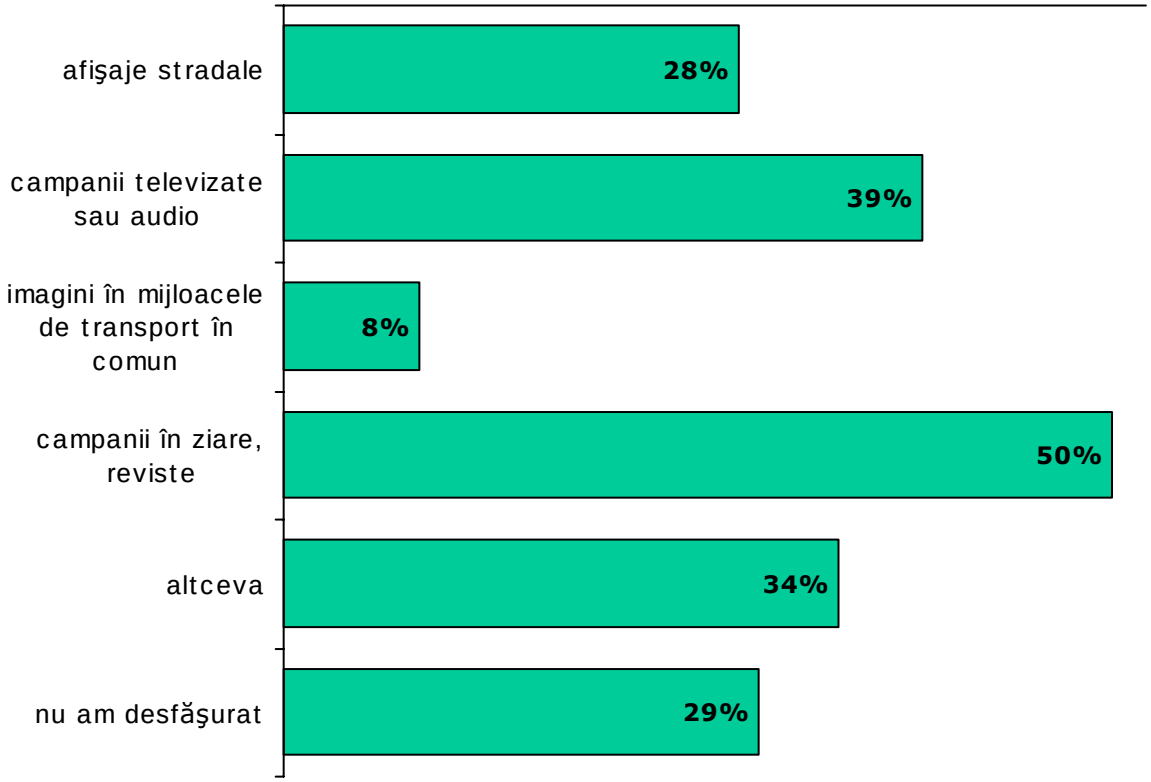

Care sunt pentru instituţia Dvs., în ordinea importanţei, cele două surse principale de informare despre programele de prevenire şi combatere a violenţei domestice?

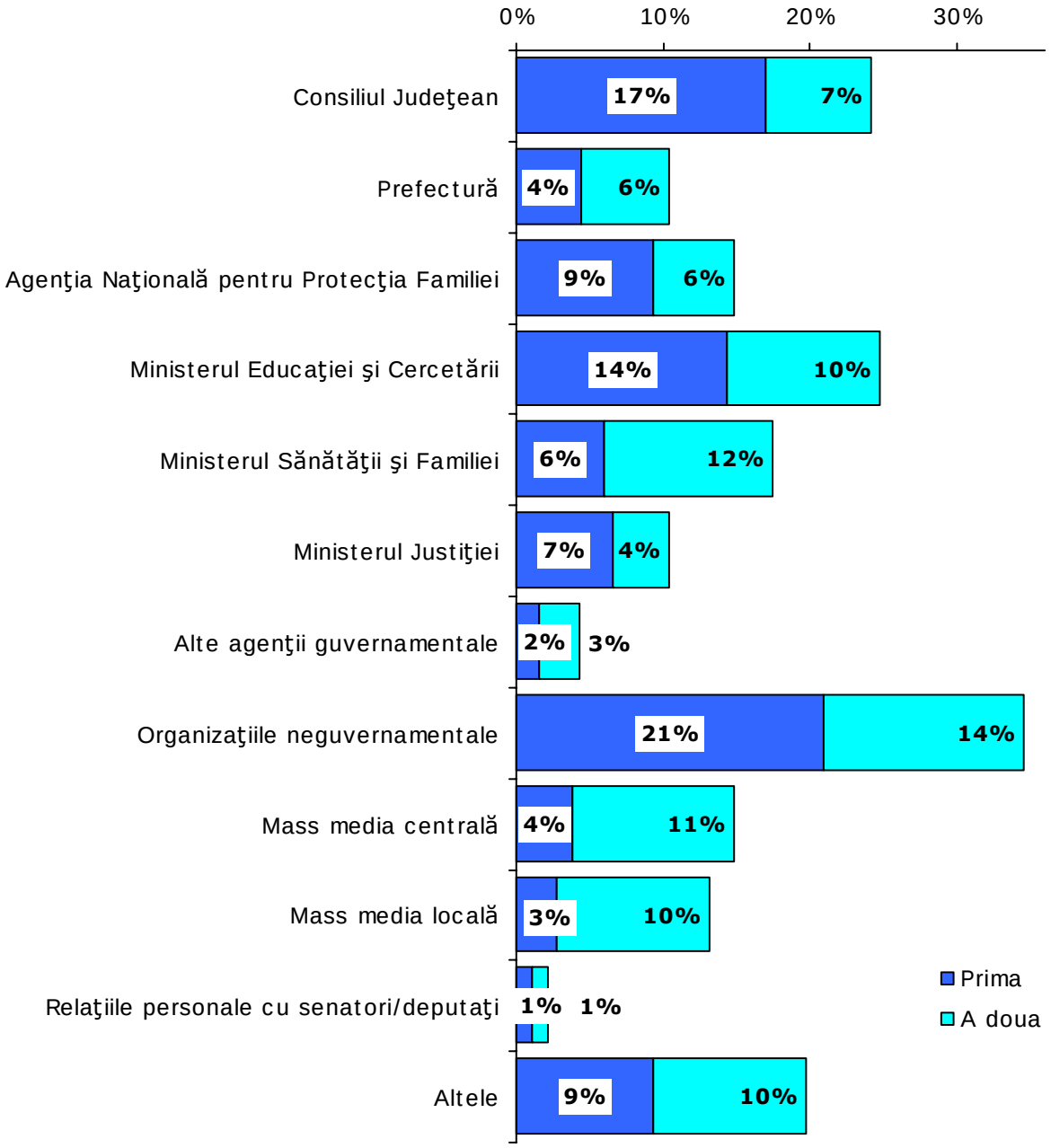

Numărul de specialişti pregătiţi în prevenirea şi intervenţia în cazurile de violenţă domestică, pe care îi aveţi în teritoriu, este...?

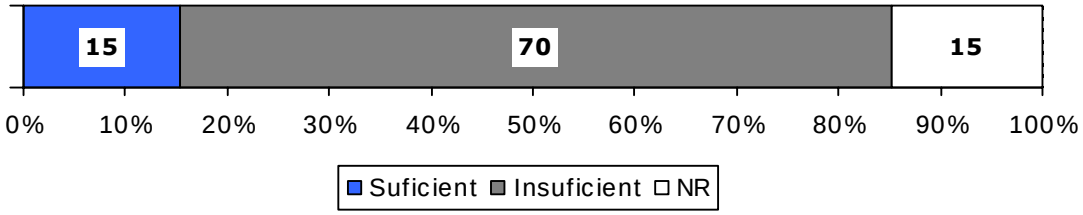

Cum evaluaţi nivelul de competenţă al specialiştilor din teritoriu care instrumentează cazuri de violenţă domestică?

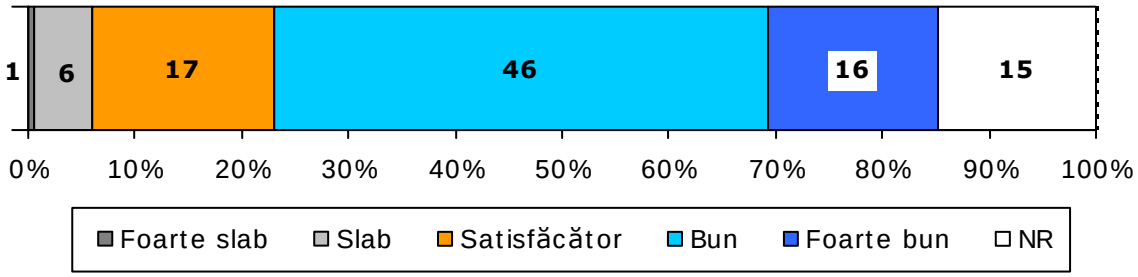

Dar gradul acestora de implicare în prevenirea şi intervenţia în cazurile de violenţă domestică?

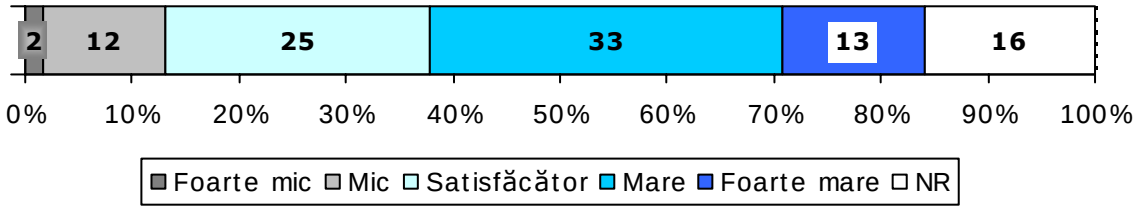

Cât de important pentru bunul mers şi dezvoltarea acţiunilor de prevenire şi combatere a violenţei domestice este sprijinul oferit instituţiei Dvs. de către ..?

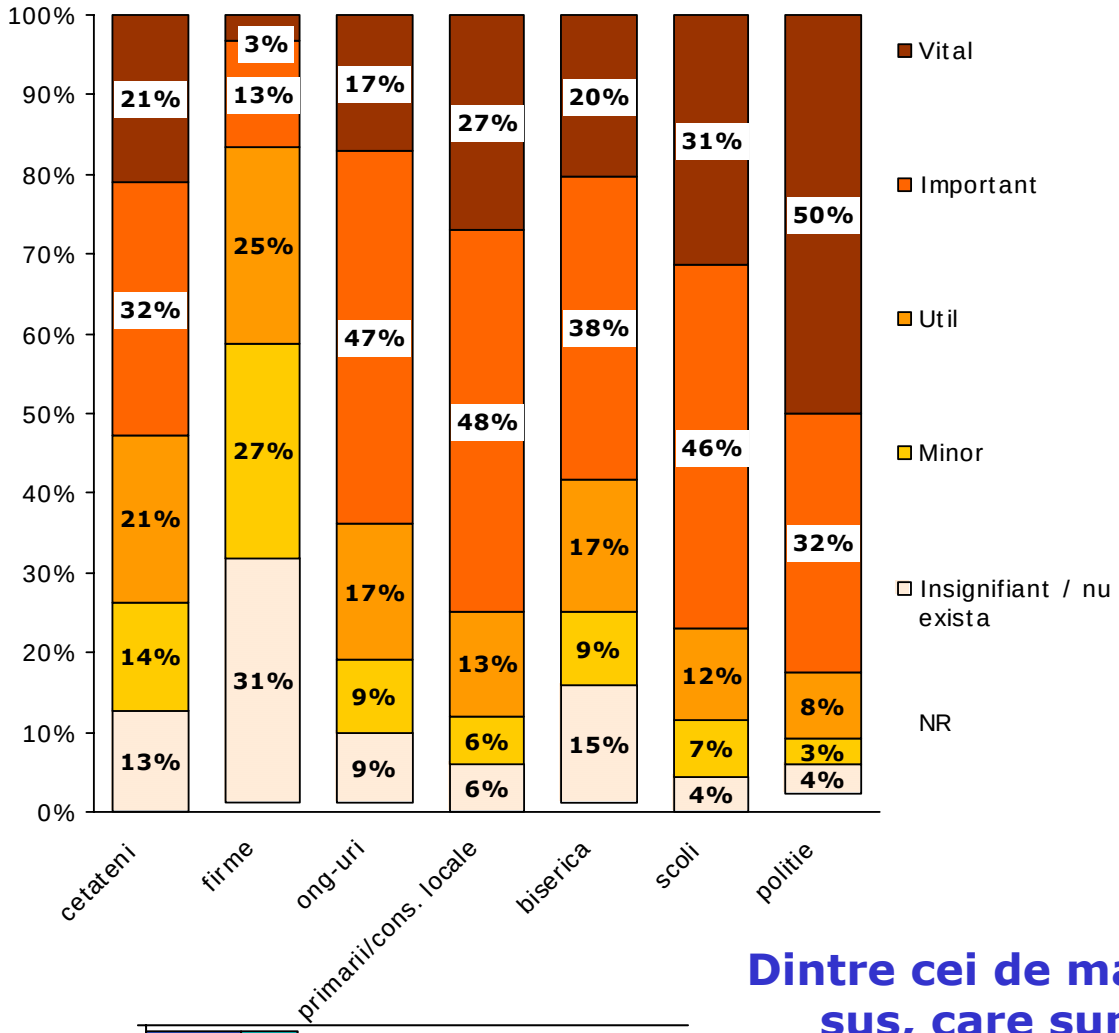

Dintre cei de mai sus, care sunt principalii parteneri sociali în acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei domestice desfăşurate de instituţia dvs.?

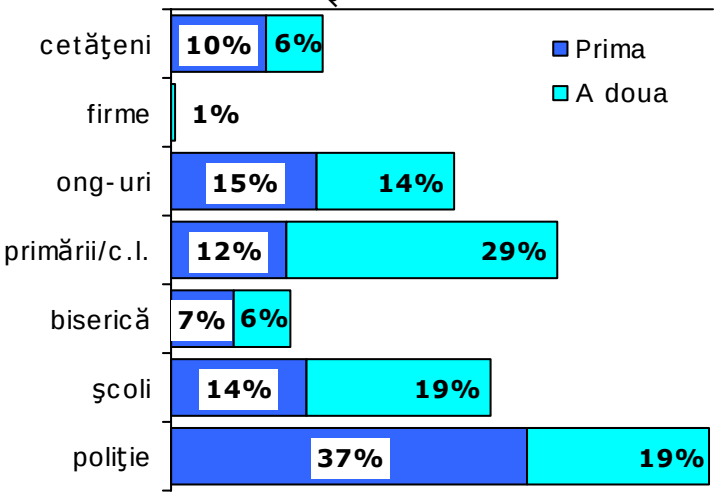

În instituţia dvs., în ce măsură sunt obstacole pentru acţiunile de combatere şi prevenire a violenţei domestice următoarele?

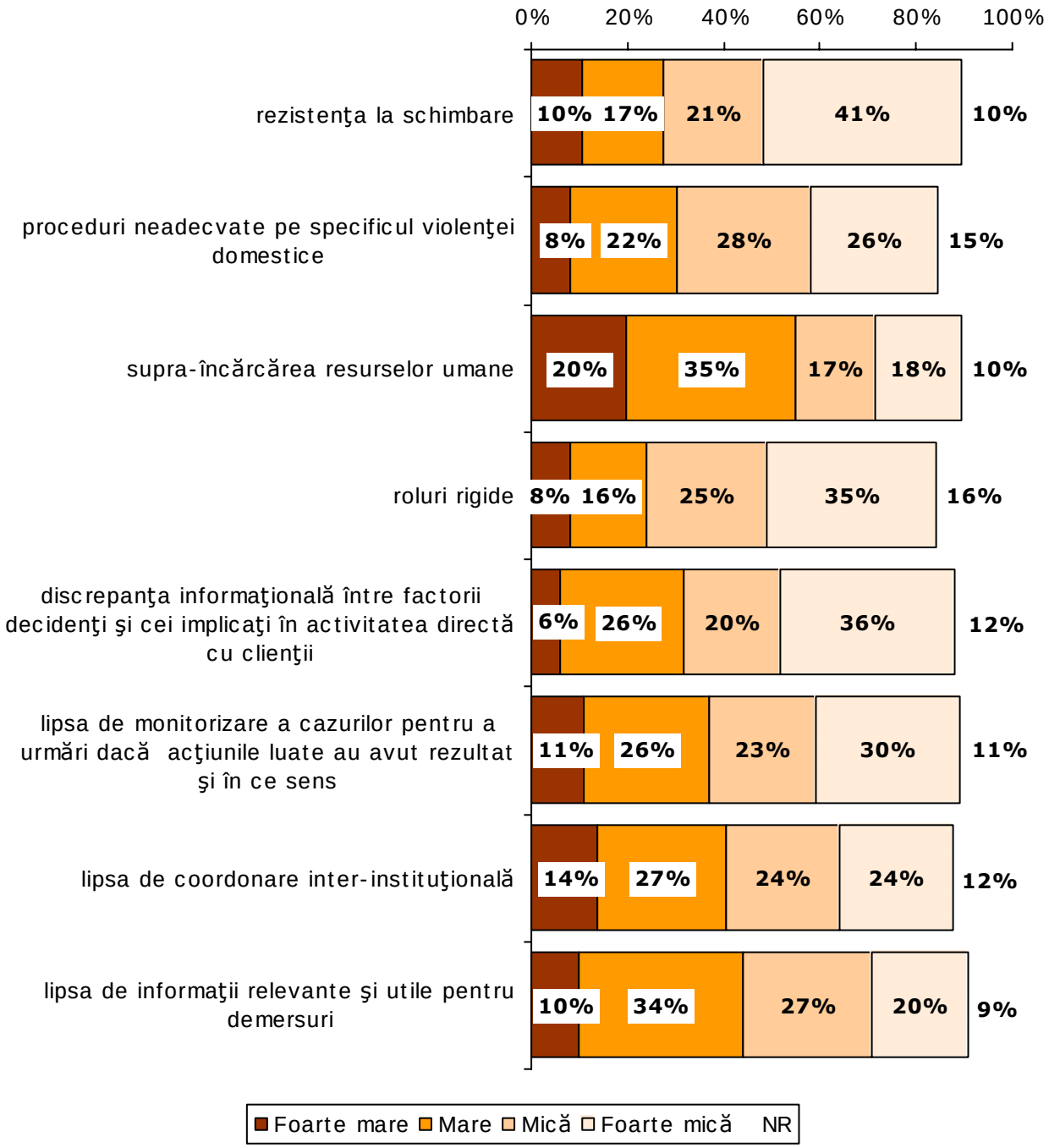

Cât de mulţumit sunteţi de ...

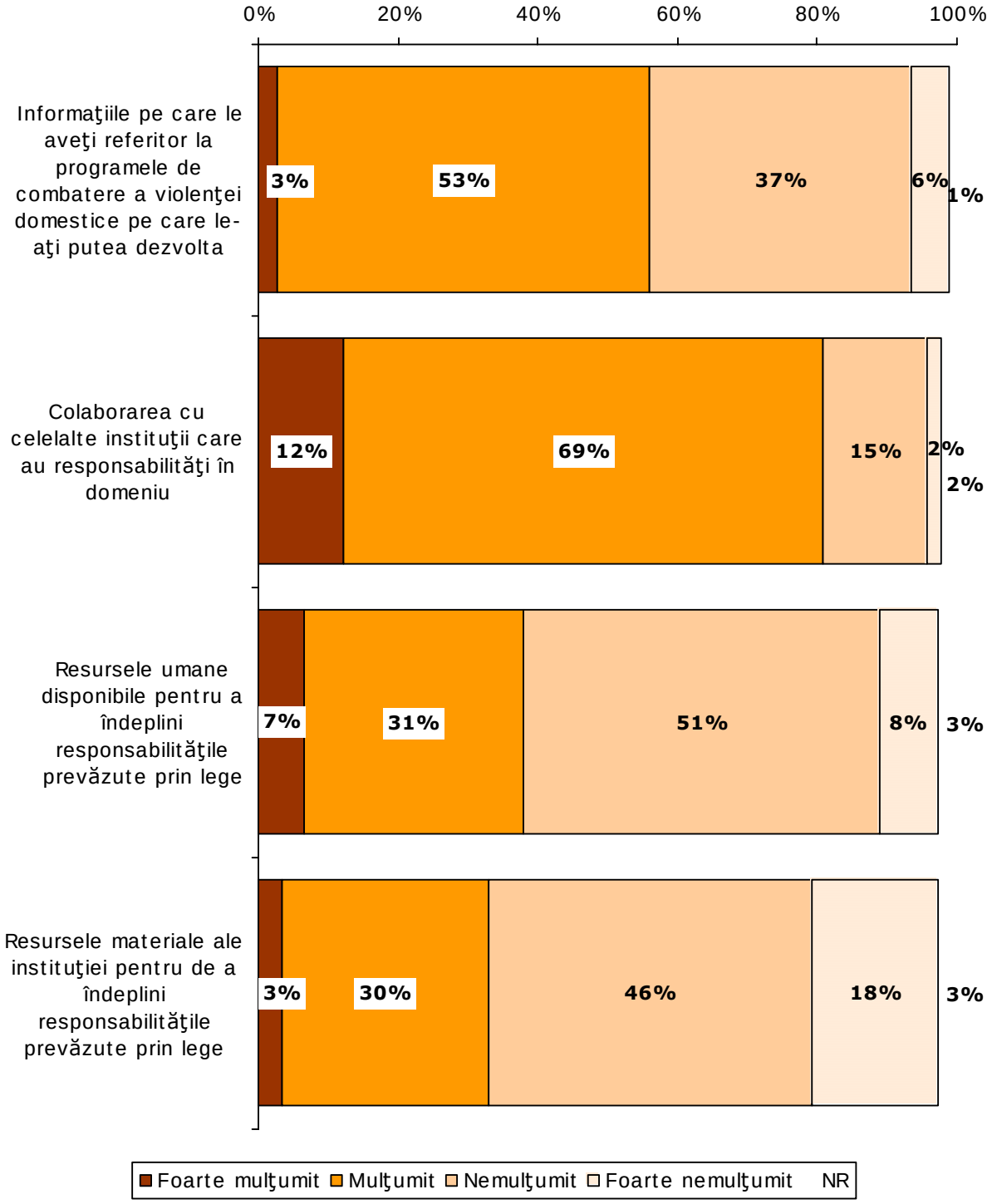

ANALIZA ASUPRA INSTITUŢIILOR CU ROL ÎN PREVENIREA ŞI COMBATEREA VIOLENŢEI ÎN FAMILIE

Ionica Berevoescu

Modul în care problema violenţei în familie este abordată de către instituţii constituie unul dintre determinanţii evoluţiei acestui fenomen. De aceea, un segment al cercetării a fost orientat către nivelul decizional situat la jumătatea drumului dintre instituţiile naţionale şi cele locale şi indivizi, acolo unde este de presupus că se întâlnesc informaţiile despre ceea ce există ca orientare strategică la nivel naţional, cu evaluările sintetice a ceea ce se întâmplă în teritoriu. În acest scop, reprezentanţii a 182 de instituţii la nivel judeţean au fost solicitaţi să ofere informaţii sistematice, prin intermediul unui chestionar, cu privire la acţiunile de combatere şi prevenire a violenţei în familie desfăşurate de instituţia pe care o reprezintă. Cele 182 de instituţii sunt echilibrat distribuite în opt categorii: Inspectoratul Şcolar Judeţean, Direcţia Sanitară Judeţeană, Episcopia, Prefectura, Direcţia Judeţeană pentru Protecţia Copiilor, Parchetul Judeţean, Inspectoratul Judeţean de Poliţie şi organizaţiile neguvernamentale. Acestea sunt localizate în 23 de oraşe municipii de judeţ, din toate regiunile ţării, plus oraşul Bucureşti, asigurându-se, astfel, o bună acoperire teritorială a reşedinţelor de judeţ. Menţionăm că organizaţiile neguvernamentale au fost selectate dintr-o listă prestabilită de organizaţii care se ocupă de problematica violenţei în familie, de aceea rezultatele obţinute pot fi aplicate doar acestui grup specific.

Trei teme majore au fost abordate în această cercetare focalizată pe instituţiile judeţene, şi anume:

1) rolul instituţiilor în prevenirea şi combaterea violenţei în familie;
2) actori sociali care sprijină activitatea instituţiilor şi colaborarea inter-instituţională;
3) obstacole şi resurse în activitatea de prevenire şi combatere a violenţei în familie.

Aceste trei teme sunt analizate în ceea ce urmează.

1. Rolul instituţiilor judeţene în prevenirea şi combaterea violenţei în familie

1.1. Auto-definirea de rol

Una dintre întrebările chestionarului aplicat la nivelul instituţiilor judeţene a vizat auto-definirea de rol în ceea ce priveşte violenţa în familie: „Care este rolul instituţiei Dvs. în ceea ce priveşte prevenirea şi combaterea violenţei domestice?”. La nivel de discurs, mai mult de un sfert dintre instituţii nu îşi asumă, printre obiectivele lor principale, problematica violenţei în familie:

- 18% dintre reprezentanţii instituţiilor judeţene cuprinse în studiul nostru nu au răspuns deloc la această întrebare.
- 5% au afirmat că nu există un astfel de rol definit sau că nu îl ştiu, pentru că „nu avem astfel de sarcini trasate prin Constituţie sau legi”, deci „nu avem programe de acest fel”, „nu ne ocupăm de aşa ceva”.
- 5% consideră că instituţia pe care o reprezintă are doar un rol secundar, cel mult de colaborare cu „instituţiile cu atribuţii în domeniu”.

Printre instituţiile cu cea mai mare pondere a răspunsurilor de acest fel se numără Prefectura (43%), Direcţia Judeţeană de Sănătate (39%) şi Parchetul (32%).

O altă parte importantă de instituţii (18%) îşi definesc rolul în prevenirea şi combaterea violenţei prin acţiuni de educaţie în general – educaţie şcolară, educaţie sanitară sau

educaţie moral-creştină, acestea având drept efecte benefice, dar mai degrabă colaterale, şi în sfera violenţei în familie. Nu este vorba despre existenţa unor proiecte ţintite spre prevenirea violenţei în familie, ci doar de reguli şi principii generale de comportament transmise în cursul orelor de dirigenţie sau în timpul slujbelor religioase. Altfel spus, o parte dintre instituţii pun semnul egal între educaţia comportamentală în general (fie ea desfăşurată de Şcoală, Biserică sau prin intermediul instituţiilor sanitare) şi acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei în familie.

Un rol activ asumat împotriva violenţei în familie este declarat doar de 54% dintre reprezentanţii instituţiilor incluse în acest studiu. Pentru cele mai multe dintre aceste instituţii, rolurile se definesc în sfera asistenţei victimei (consiliere, adăpost) şi a sancţionării actelor de violenţă. Nu au fost menţionate acţiuni de intervenţie preventivă în comunităţi sau segmente de comunităţi identificate ca având un potenţial ridicat de violenţă în familie. Activitatea de prevenire şi combatere a violenţei în familie constă, deci, sau în acţiuni foarte generale care nu au ca ţintă directă acest tip de comportament, sau în acţiuni restrânse la aplicarea legii în cazurile în care victimele apelează la instituţii.

1.2. Acţiuni de prevenire a violenţei în familie

Desigur că, urmând modelul de mai sus, o mare parte dintre instituţiile judeţene incluse în cercetarea noastră au declarat că, în ultimul an, au desfăşurat acţiuni de prevenire a violenţei în familie.

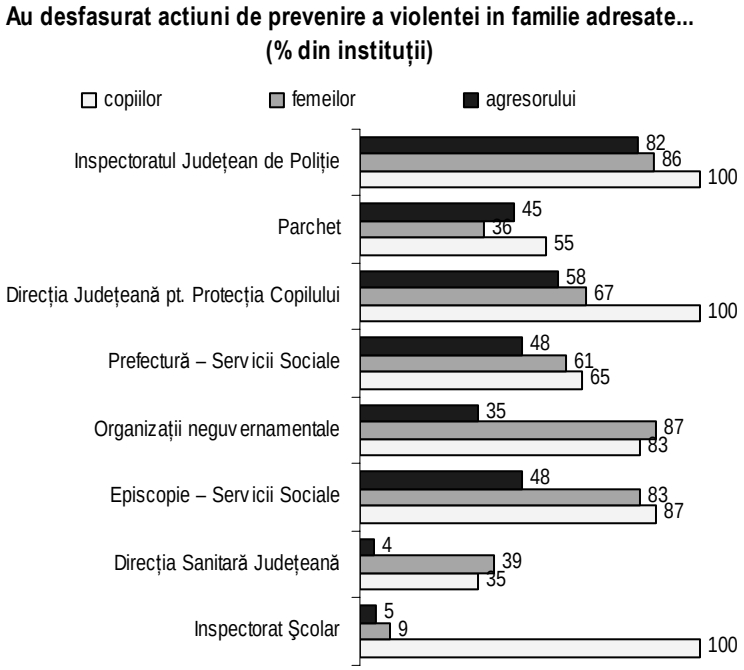

Pentru majoritatea instituţiilor, acţiunile cel mai frecvent raportate sunt cele orientate spre copii şi adolescenţi. Dintre instituţiile judeţene, 70% declară că au desfăşurat acţiuni având drept beneficiari copiii şi adolescenţii care trăiesc în familii cu violenţă, 64% au avut acţiuni orientate spre copiii cu risc de abandon şcolar, iar 58% acţiuni orientate spre copiii abuzaţi. Instituţiile cele mai prolifice în acţiuni îndreptate spre segmentul tânăr al populaţiei se declară a fi Direcţiile Judeţene pentru Protecţia Copiilor, Inspectoratele Şcolare Judeţene şi Inspectoratele Judeţene de Poliţie.

Consistent cu faptul menţionat anterior că o parte dintre instituţii pun semnul egal între educaţia comportamentală în general şi acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei în familie, observăm că pe măsură ce acţiunile desfăşurate devin mai specifice, mai ţintite spre violenţa în familie, numărul instituţiilor care au avut astfel de acţiuni este în scădere. În cazul în care acţiunile descrise de reprezentanţii instituţionali nu se plasează la un nivel foarte general, apare cealaltă extremă, a cazurilor individuale, post-violenţă, când se vorbeşte de consilierea victimei şi aplicarea legii.

Mai mult de jumătate (59%) dintre reprezentanţii instituţionali au desfăşurat cel puţin o activitate de prevenire a violenţei în familie orientată spre femei. Au declarat în mai mare măsură acţiuni orientate spre femei victime, organizaţiile neguvernamentale şi Poliţia

(87%, respectiv 86%, comparativ cu 48% la nivelul tuturor instituţiilor judeţene din studiul nostru). Acţiunile având drept beneficiari mamele fără locuri de muncă, fără venituri, cu mare risc de a fi victime ale violenţei în familie (în medie desfăşurate de 42% dintre instituţii), au fost desfăşurate de către Biserică (78%), organizaţii neguvernamentale (70%) şi Prefectură (61%). În ce constau aceste acţiuni? În cazul femeilor victime, cel mai frecvent se vorbeşte despre consilierea victimelor care au apelat la ajutorul instituţiilor sau despre programe de informare prin intermediul mass-media sau mijloace locale (fluturaşi, pliante). În cazul femeilor cu risc mare de a deveni victime, se vorbeşte despre consiliere, suport social (asistenţă în găsirea unui loc de muncă, servicii sociale, adăpost) şi informare.

În ceea ce priveşte prevenţia orientată spre agresor, 41% dintre reprezentanţii instituţionali declară una dintre următoarele tipuri de acţiuni, adresate, desigur, agresorului identificat: discuţii cu preoţi, consiliere de către specialişti ai organizaţiilor neguvernamentale sau Poliţie, program de schimbare comportamentală în penitenciare sau centre de reeducare. Instituţiile care au desfăşurat cel mai frecvent acţiuni orientate spre această categorie de beneficiari sunt Poliţia (82%) şi Direcţia Judeţeană pentru Protecţia Copiilor (58%).

Indiferent de tipul de acţiune de prevenire şi combatere a violenţei în familie organizată de instituţiile cuprinse în studiul nostru, proiectele se desfăşoară cel mai adesea prin colaborare cu instituţii de la nivel judeţean şi local. (Nivelul local se referă, cel mai probabil, la instituţiile avute în subordine de către instituţiile judeţene.) Organizaţiile neguvernamentale fac notă aparte prin colaborarea în mai mare măsură cu instituţii şi organizaţii de la nivel naţional şi internaţional.

Este de remarcat faptul că evaluarea rezultatelor acestor activităţi preventive este una pozitivă. Indiferent de tipul de acţiune desfăşurată, rezultatele sunt „bune" şi „foarte bune" în aproximativ trei sferturi de cazuri. Totuşi, alte fapte, identificate prin ancheta la nivelul întregii populaţii a României, pun sub semnul întrebării aceste evaluări: a) nivelul violenţei în familie nu este unul scăzut, b) populaţia este extrem de tolerantă la fenomenul violenţei în familie, c) în cazurile de violenţă în familie populaţia apelează la instituţii într-o foarte mică măsură. Chiar dacă instituţiile au desfăşurat în „mare măsură", după cum declară, activităţi de prevenire a violenţei în familie şi chiar dacă, din punctul lor de vedere, acestea s-au încheiat cu bine, eficacitatea lor rămâne sub semnul întrebării.

1.3 Campanii de sensibilizare a populaţiei şi de reducere a toleranţei la violenţă în familie

Dintre instituţiile cuprinse în studiul nostru, 71% au desfăşurat cel puţin o campanie de sensibilizare a populaţiei la fenomenul violenţei în familie. Cele mai active tipuri de instituţii din acest punct de vedere sunt Poliţia (100%) şi organizaţiile neguvernamentale (91%), definindu-se ca principalii agenţi de creştere a conştientizării fenomenului de violenţă în familie. Acestea sunt şi instituţiile care declară că apelează la o varietate mai mare de mijloace de informare (în medie 2,5 tipuri). În acelaşi timp, cel mai puţin implicate în activitatea de informare a populaţiei se declară a fi Direcţia Sanitară şi Parchetul.

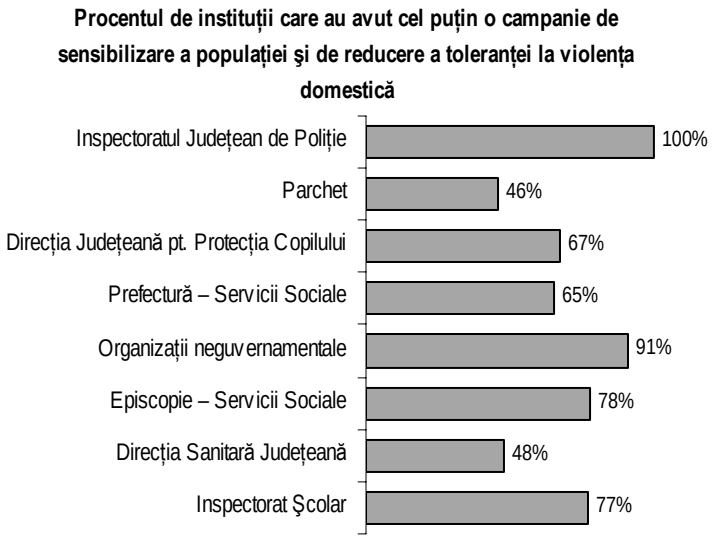

Mijloacele de informare a populaţiei cel mai des folosite sunt ziarele şi revistele (folosite de 50% dintre instituţii, respectiv de 86% dintre Inspectoratele de Poliţie şi 61% dintre organizaţiile neguvernamentale). Mijloacele audio-TV au fost folosite de 39% dintre instituţii, respectiv de 77% Inspectorate de Poliţie şi 52% dintre organizaţiile neguvernamentale. Pe locul trei se află afişajele stradale, folosite de 28% dintre instituţii, respectiv de 46% dintre Inspectoratele de Poliţie şi 61% dintre organizaţiile neguvernamentale.

Partenerii cel mai frecvent menţionaţi ai campaniilor de sensibilizare sunt Poliţia, Ministerul Educaţiei şi Şcolile, Direcţia pentru Protecţia Copiilor şi organizaţiile neguvernamentale. Reprezentanţii Inspectoratelor de Poliţie au definit ca principal partener Direcţia pentru Protecţia Copilului şi organizaţiile neguvernamentale, în timp ce pentru organizaţiile neguvernamentale principalii parteneri sunt alte ONG-uri sau Poliţia.

1.4. Colectarea, stocarea şi diseminarea de informaţii cu privire la violenţa în familie

Colectarea şi stocarea informaţiilor referitoare la cazurile de violenţă în familie este specifică doar câtorva tipuri de instituţii judeţene. Astfel, instituţiile care au o procedură standardizată de colectare şi stocare a informaţiilor se restrâng la Inspectoratul de Poliţie, organizaţiile neguvernamentale şi la Parchet.

Aceste diferenţe mari în ceea ce priveşte diferitele tipuri de instituţii cuprinse în studiul nostru ne arată nu numai care sunt instituţiile care au un instrument de monitorizare a fenomenului de violenţă în familie, dar şi instituţiile care, chiar dacă declară o mare activitate în domeniul violenţei în familie, aceasta este fie exagerat declarată, doar în virtutea unei dezirabilităţi, fie se referă doar la acţiuni punctuale, nesistematice, fie se desfăşoară fără o metodologie adecvată. În această categorie intră o mare parte dintre Direcţiile Sanitare, Inspectoratele Şcolare, Episcopii şi Prefecturi.

Diseminarea informaţiilor deţinute de o instituţie către alte instituţii sau către populaţie au aceeaşi repartiţie statistică pe tipuri de instituţii. Desigur, numai o parte dintre instituţiile care colectează informaţii le şi diseminează.

Instituția are o procedură standard de colectare a informațiilor referitoare la cazurile de violență domestică

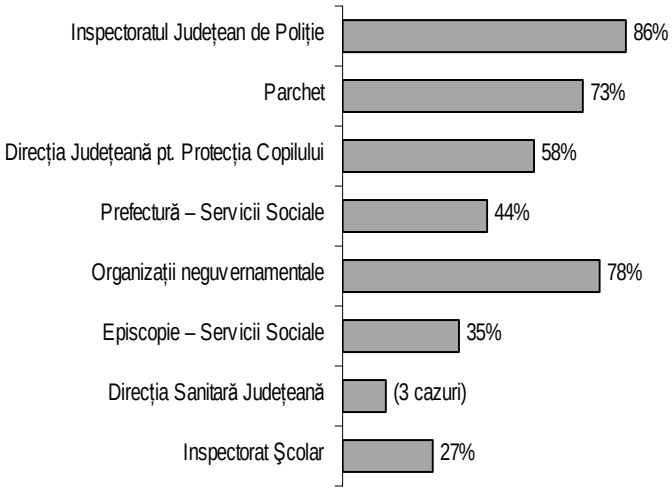

Activitate de diseminare a statisticilor bazate pe cazuistica acumulată

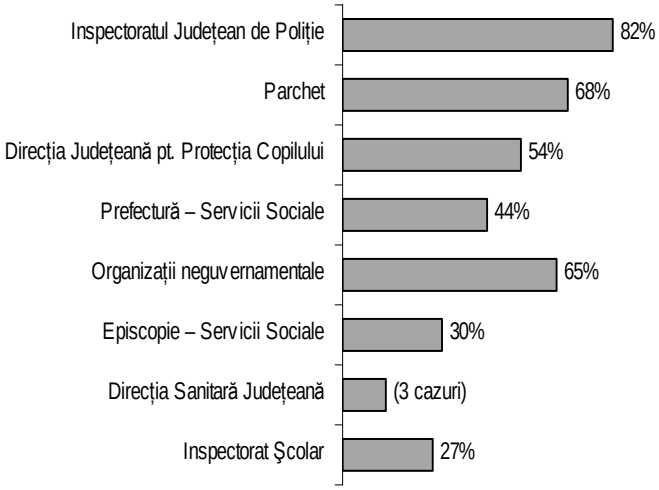

Organizaţiile neguvernamentale preferă ca modalitate de diseminare a informaţiilor rapoartele şi broşurile, Prefectura apelează la întâlniri şi seminarii, Direcţia pentru Protecţia Copilului şi Parchetele se orientează spre ziare locale dar folosesc şi rapoarte şi broşuri. Poliţia,

instituţia cu cea mai intensă activitate de diseminare declarată foloseşte în mare măsură aproape toate mijloacele, pe primul loc aflându-se ziarele locale. Mai trebuie adăugat faptul că dintre metodele incluse în chestionarul aplicat, site-urile de internet sunt folosite în cea mai mică măsură.

2. Actori sociali şi colaborare inter-instituţională în combaterea violenţei în familie

2.1. Sprijinul acordat instituţiilor de către actorii sociali

Fiecare reprezentant instituţional a evaluat cât de important pentru bunul mers şi dezvoltarea acţiunilor de prevenire şi combatere a violenţei în familie a fost sprijinul oferit instituţiei sale de către şapte actori sociali: cetăţeni, firme, ONG-uri, Primării/Consilii Locale, Biserică, Şcoli şi Poliţie.

Două sunt instituţiile care se plasează cel mai în afara sprijinului oferit de diferiţi actori sociali: Direcţiile Sanitare Judeţene, care declară sprijin minim din partea cetăţenilor, firmelor şi organizaţiile neguvernamentale şi Parchetele, cu sprijin minim din partea instituţiilor locale (Primării, Consilii Locale, Şcoli şi firme). La polul opus se află Inspectoratele de Poliţie care definesc în cea mai mare măsură sprijinul oferit de către aproape toţi actorii sociali consideraţi ca fiind util, important, chiar vital.

Dintre actorii sociali al căror sprijin a fost evaluat, cea mai mare contribuţie este considerată a veni din partea Poliţiei, a Şcolilor şi a Primăriilor/Consiliilor Locale. Aceste instituţii sunt considerate drept principalii parteneri în acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei în familie, împreună cu organizaţiile neguvernamentale. La polul opus se află firmele private, cetăţenii şi Biserica. Este interesant de remarcat faptul că cetăţenii nu sunt definiţi ca unul dintre actorii principali în interacţiunea cu instituţiile. Acest lucru se datorează însă în mare măsură faptului că ei nu sunt percepuţi drept principal beneficiar al acestor acţiuni de prevenire şi combatere a violenţei în familie şi nu sunt antrenaţi în mod real în acest proces.

Tipul de instituţie	Principalii doi parteneri
Inspectorat Şcolar	Poliţia (73%) Şcolile (46%) Primăria şi Consiliile Locale (36%)
Direcţie Sanitară	Primăria şi Consiliile Locale (52%) Poliţia (39%) Organizaţiile neguvernamentale (39%)
Episcopie	Biserica (43%) Primăria şi Consiliile Locale (39%) Poliţia (35%) Şcolile (35%) Cetăţenii (26%)
Organizaţie neguvernamentală	Poliţia (61%) Organizaţiile neguvernamentale (57%) Primăria şi Consiliile Locale (31%) Şcolile (26%)
Prefectură	Poliţia (70%) Şcolile (48%) Primăria şi Consiliile Locale (26%) Organizaţiile neguvernamentale (26%)
Direcţie pentru Protecţia Copilului	Poliţia (79%) Primăria şi Consiliile Locale (58%) Organizaţiile neguvernamentale (29%)

Parchet	Poliţia (91%) Primăria şi Consiliile Locale (36%) Şcolile (23%) Organizaţiile neguvernamentale (23%) Cetăţenii (23%)
Inspectorat de Poliţie	Şcolile (59%) Primăria şi Consiliile Locale (46%) Cetăţenii (41%) Organizaţiile neguvernamentale (36%)

În general, instituţiile judeţene se declară mulţumite de colaborarea cu celelalte instituţii care au responsabilităţi în domeniu. Peste trei sferturi din toate tipurile de instituţii sunt „mulţumite" şi „foarte mulţumite" de aceste colaborări. Mai mult, două treimi dintre instituţiile cuprinse în studiul nostru au non-răspunsuri la întrebarea „care este instituţia cu care aveţi o relaţie disfuncţională". Ceea ce dovedeşte, nu o colaborare la superlativ ci, sau o lipsă de judecare critică a relaţiilor inter-instituţionale sau standarde foarte scăzute în apreciere.

2.2. Protocoale de intervenţie unitară şi metodologie comună de lucru pentru cazurile de violenţă în familie

Din nou, organizaţiile neguvernamentale şi Inspectoratele de Poliţie sunt instituţiile care au încheiat protocoale de intervenţie unitară cu alte instituţii în cea mai mare măsură.

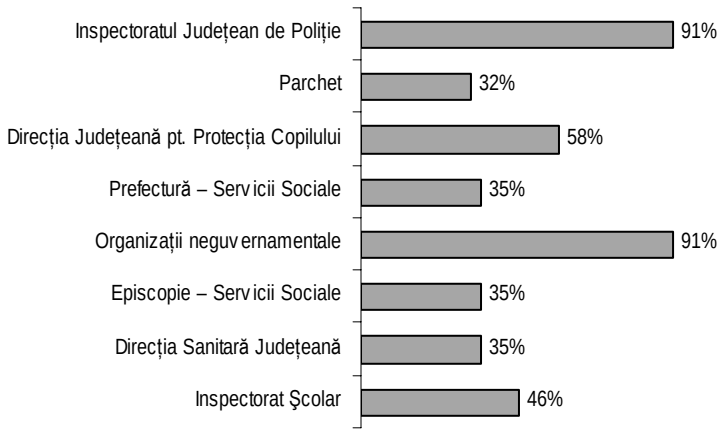

Principalii parteneri în astfel de colaborări sunt, la nivelul tuturor instituţiilor cuprinse în studiul nostru, Poliţia, Direcţia pentru Protecţia Copiilor, organizaţiile neguvernamentale şi Inspectoratele Şcolare. Poliţia este, practic, numitorul comun al tuturor acestor protocoale, fiind principalul partener al tuturor celorlalte tipuri de instituţii. Direcţia pentru Protecţia copiilor are o sferă de interacţiune mai restrânsă, din acest punct de vedere, fiind parte din protocol doar pentru Inspectoratele Şcolare, organizaţii neguvernamentale şi, binenţeles, Poliţie.

3. Obstacole, resurse şi satisfacţie în activitatea de prevenire şi combatere a violenţei în familie

3.1. Tipuri de obstacole în activitatea de prevenire şi combatere a violenţei în familie

Cel mai frecvent menţionate ca fiind „în foarte mare măsură" sau „în mare măsură" obstacole pentru acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei în familie sunt „supra-încărcarea resurselor umane" (55%), „lipsa de informaţii relevante şi utile pentru demersuri" (44%), „lipsa de coordonare inter-instituţională (standarde şi instrumente comune de intervenţie)" (40%) şi „lipsa de monitorizare a cazurilor pentru a urmări dacă acţiunile desfăşurate au avut rezultat şi în ce sens" (37%). Analiza pe tipuri de instituţii relevă ierarhii diferite în definirea obstacolelor. Astfel:

Tipul de instituţie	Tipul de obstacol dominant
Inspectorat Şcolar	Supra-încărcarea resurselor umane (68%) Lipsa de coordonare inter-instituţională (46%) Lipsa de informaţii utile şi relevante (46%) Rezistenţa la schimbare (46%)
Direcţie Sanitară	Lipsa de monitorizare a cazurilor (57%) Lipsa de coordonare inter-instituţională (52%) Lipsa de informaţii utile şi relevante (52%)
Episcopie	Supra-încărcarea resurselor umane (44%) Lipsa de informaţii utile şi relevante (44%) Rezistenţa la schimbare (40%)
Organizaţie neguvernamentală	Rezistenţa la schimbare (57%) Lipsa de informaţii utile şi relevante (44%) Lipsa de coordonare inter-instituţională (40%)
Prefectură	Supra-încărcarea resurselor umane (57%)
Direcţie pentru Protecţia Copilului	Supra-încărcarea resurselor umane (71%) Lipsa de coordonare inter-instituţională (58%) Lipsa de informaţii utile şi relevante (58%)
Parchet	Supra-încărcarea resurselor umane (64%) Lipsa de coordonare inter-instituţională (50%) Lipsa de informaţii utile şi relevante (46%) Proceduri neadecvate (46%)
Inspectorat de Poliţie	Supra-încărcarea resurselor umane (59%) Discrepanţa informaţională între factorii decidenţi şi cei implicaţi în activitatea directă cu clienţii (41%)

Câteva observaţii suplimentare sunt necesare.

1) Numai trei tipuri de instituţii se „plâng" în mai mare măsură de proceduri neadecvate: Parchetul (46%), organizaţiile neguvernamentale (39%) şi Direcţiile pentru Protecţia Copilului (38%). Pentru restul instituţiilor procedurile fie nu reprezintă o problemă (Poliţia, al cărei „rol principal este respectarea legii şi nu diminuarea violenţei în familie"), fie nici măcar nu există (Episcopie, Direcţie Sanitară, Prefectură, Inspectorate Şcolare).

2) Direcţiile Sanitare şi Prefecturile au ponderi mari de non-răspuns la acest set de întrebări, definind astfel, din nou, violenţa în familie ca doar secundară, tangentă activităţii lor.

3) Dintre posibilele obstacole, „rezistenţa la schimbare" este menţionată mai ales de Inspectoratele Şcolare, Episcopie şi organizaţii neguvernamentale. Dar această

„rezistenţă la schimbare" nu se referă la specialiştii care lucrează în instituţia respectivă, ci la populaţia care nu se schimbă peste noapte, chiar în lipsa unor programe susţinute de prevenire şi combatere a violenţei în familie.

3.2. Evaluarea specialiştilor din teritoriu

Ponderea instituțiilor pentru care numărul de specialişti în prevenirea şi intervenția în cazurile de violență domestică este evaluat ca insuficient

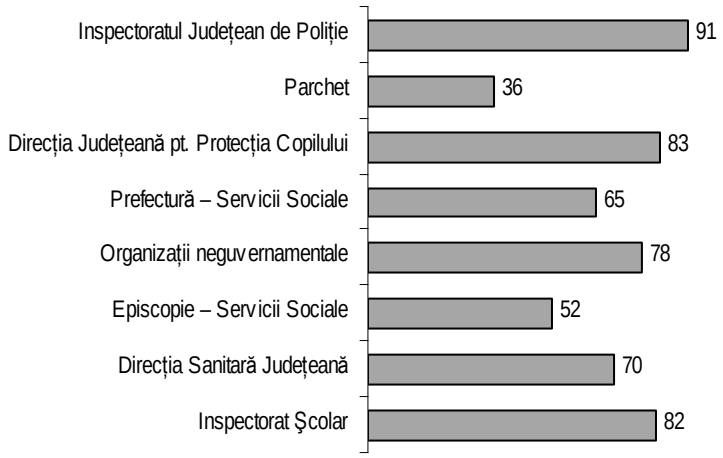

Specialiştii din teritoriu au... (% din instituții)

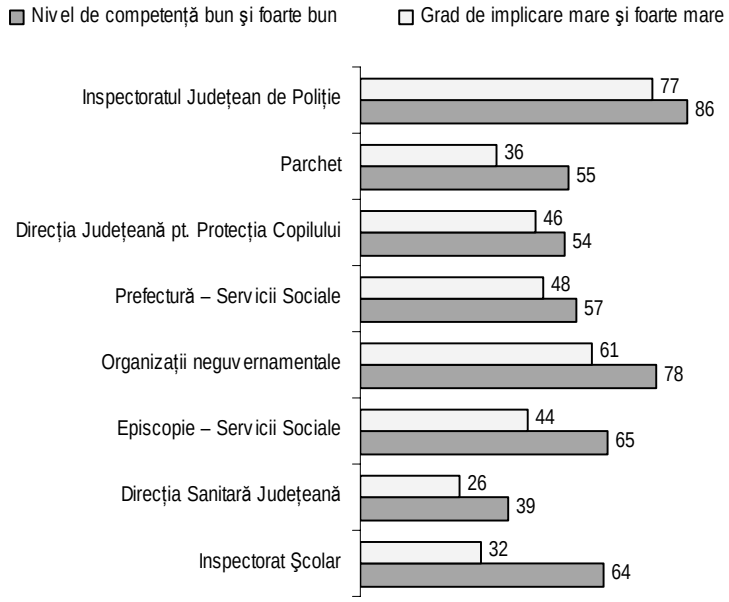

În acord cu faptul că supra-încărcarea resurse-or umane reprezintă cel mai important obstacol în combaterea violenţei în familie, cea mai mare parte a reprezentanţilor instituţiilor judeţene incluse în studiul nostru au apreciat că numărul de specialişti din teritoriu este prea mic. Ponderea instituţiilor care percep o astfel de problemă este cuprinsă între 36% (cazul Parchetului) şi 91% (cazul Inspectoratelor de Poliţie).

Nici în ceea ce priveşte competenţa şi implicarea specialiştilor care există în teritoriu nu există doar aprecieri pozitive. Dintre tipurile de instituţii analizate, Inspectoratele de Poliţie şi organizaţiile neguvernamentale apreciază în cea mai mare măsură competenţa specialiştilor subordonaţi ca fiind „bună" şi „foarte bună" şi că gradul acestora de implicare este mare şi foarte mare. Pentru restul instituţiilor, această problemă se adaugă la cea a numărului insuficient de specialişti.

Cu toate acestea, în ultimul an de zile au fost organizate cursuri de formare de specialişti în domeniul violenţei în familie doar de către un sfert dintre instituţiile incluse în studiul nostru. Cele mai active au fost organizaţiile neguvernamentale. Jumătate dintre ele au organizat astfel de cursuri unde au fost pregătiţi, în medie, 65 de specialişti/organizaţie. Urmează Inspectoratele de Poliţie, care, în proporţie de o treime au organizat cursuri cu o medie de 42 de specialişti pe instituţie. De asemenea, 42% dintre Direcţiile pentru Protecţia Copilului au pregătit, în medie, 34 de specialişti/instituţie.

Resursele umane pentru a îndeplini responsabilităţile prevăzute prin lege sunt, alături de resursele materiale, o sursă importantă de nemulţumire pentru instituţiile implicate în prevenirea şi combaterea violenţei în familie, indiferent de tipul de instituţie.

3.3. Principalele surse de informare despre programele de prevenire şi de combatere a violenţei în familie

Organizaţiile neguvernamentale reprezintă cea mai importantă sursă de informare despre programele de prevenire şi de combatere a violenţei în familie, menţionată de 35% dintre instituţiile incluse în studiul nostru. Le menţionează cel mai des ca sursă de informare Direcţiile pentru Protecţia Drepturilor Copiilor (42%), Inspectoratele de Poliţie (41%) şi Episcopiile (39%). De asemenea, 74% dintre organizaţiile neguvernamentale incluse în cercetarea noastră consideră alte ONG-uri ca principală sursă de informare pentru programele de prevenire şi combatere a violenţei în familie.

În circulaţia informaţiei despre programele de violenţă în familie, se disting două tipuri de instituţii: a) cele care îşi iau informaţiile predominant pe verticală, de la nivelul ierarhic superior (Inspectoratele Şcolare, Parchetele, Direcţiile Sanitare); b) cele care îşi iau informaţiile pe orizontală (organizaţiile neguvernamentale, Inspectoratele Judeţene de Poliţie, Direcţiile pentru Protecţia Copiilor). Este de remarcat faptul că instituţiile din ultima categorie sunt cele care au desfăşurat în cea mai mare măsură acţiuni de prevenire a violenţei în familie, campanii de sensibilizare a populaţiei şi reducere a toleranţei faţă de violenţa în familie.

Sunt „mulţumite" şi „foarte mulţumite" cu informaţiile pe care le au referitor la programele de combatere a violenţei în familie pe care le-ar putea dezvolta doar: Inspectoratele de Poliţie (77%), organizaţiile neguvernamentale (74%) şi Prefecturile (70%). Pentru celelalte instituţii, gradul de mulţumire este scăzut, extrema fiind reprezentată de Direcţiile Sanitare, ai căror reprezentanţi se declară „mulţumiţi" sau „foarte mulţumiţi" doar în proporţie de 27%.

Concluzii

Studiul de faţă ne atrage atenţia asupra unor aspecte privitoare la modul în care instituţiile abordează problema violenţei în familie, probleme ce necesită o dezbatere mai largă. Pentru momentul de faţă doar le supunem atenţiei în mod sintetic, cu precizarea că lista de mai jos nu este o listă „închisă", alte studii şi experienţe directe ale instituţiilor relevând alte probleme.

- *Definire prea „generoasă" a activităţii de prevenire* - O parte dintre instituţii pun semnul egal între educaţia comportamentală în general (fie ea desfăşurată de Şcoală, Biserică sau prin intermediul instituţiilor sanitare) cu acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei în familie.
- *Supra-declararea activităţii în domeniul violenţei în familie* – O parte dintre instituţii declară o mare activitate în domeniul violenţei în familie doar în virtutea unei dezirabilităţi sau se referă doar la acţiuni punctuale, nesistematice, desfăşurate fără o metodologie adecvată.
- *Activitate polarizată la două extreme* - Activitatea de prevenire şi combatere a violenţei în familie constă sau în acţiuni foarte generale, care nu au ca ţintă directă acest tip de comportament, sau în acţiuni restrânse la aplicarea legii în cazurile în care victimele apelează la instituţii.
- *Evaluare nerealistă a acţiunilor de prevenire a violenţei în familie* – Deşi instituţiile îşi evaluează rezultatele propriilor activităţi drept pozitive, de fapt nu au un sistem de măsurare adecvat, iar eficacitatea acestor acţiuni rămâne sub semnul întrebării.

- *Cetăţenii nu sunt definiţi ca principali beneficiari şi principali actori în interacţiunea cu instituţiile* - Cetăţenii nu sunt percepuţi drept principal beneficiar al acţiunilor de prevenire şi combatere a violenţei în familie şi nu sunt antrenaţi în mod real în acest proces.
- *Lipsa de atitudine critică şi constructivă, în spaţiul public, cu privire la interacţiunea inter-instituţională* - Instituţiile judeţene se declară mulţumite de colaborarea cu celelalte instituţii care au responsabilităţi în domeniu, şi nu au relaţii disfuncţionale cu nici o instituţie. Ceea ce dovedeşte, nu o colaborare la superlativ ci, sau o lipsă de judecare critică a relaţiilor inter-instituţionale sau standarde foarte scăzute în apreciere.

La lista aceasta de probleme de abordare a fenomenului violenţei în familie se adaugă altele, definite chiar de către reprezentanţii instituţiilor incluse în studiu. O importanţă deosebită trebuie acordată *problemei resurselor umane* - numărul de specialişti din teritoriu este prea mic pentru toate tipurile de instituţii, iar pentru multe instituţii competenţa specialiştilor subordonaţi şi gradul acestora de implicare reprezintă o problemă. Cu toate acestea, au fost organizate puţine cursuri de formare de specialişti în domeniul violenţei în familie. În acelaşi registru se află şi *problema resurselor materiale*. Au mai fost frecvent menţionate *lipsa de informare* cu privire la programele de prevenire a violenţei în familie care ar putea fi dezvoltate şi *lipsa de monitorizare a cazurilor* pentru a urmări dacă acţiunile desfăşurate au avut rezultat şi în ce sens.

Nu în cele din urmă trebuie să subliniem şi un alt aspect evidenţiat de studiul de faţă, anume că instituţiile cele mai active în prevenirea şi combaterea violenţei în familie sunt Inspectoratele de Poliţie, organizaţiile neguvernamentale, Direcţiile de Protecţie a Copilului şi Parchetele. Dar lista de probleme de mai sus li se adresează şi lor.

IV. PROFESII DE ASISTENŢĂ

ANALIZĂ ASUPRA PROFESIILOR DE ASISTENŢĂ ÎN DOMENIUL VIOLENŢEI ÎN FAMILIE

Mugur Daniel Ciumăgeanu

1. Introducere

Un fenomen atât de complex cum este cel al violenţei în familie necesită o intervenţie promptă şi, de preferinţă, cu un grad adecvat de expertiză. Cu toate acestea, profesioniştii români nu dispun actualmente de o instruire adecvată în domeniu, situaţiile de violenţă în familie fiind abordate în virtutea unor „reflexe de intervenţie" care nu reprezintă, uneori, soluţia optimă pentru cei în cauză. Prezenta analiză face referire la acele categorii profesionale care vin nemediat în contact cu familia şi care, în virtutea acestui fapt, pot să intervină sau să prevină actele de violenţă. În continuare, aceste categorii de profesionişti vor fi denumiţi „profesionişti de primă linie". Printre aceştia putem enumera lucrătorii în poliţie, profesioniştii de sănătate, lucrătorii sociali, membrii ONG-urilor care au ca domeniu de activitate combaterea sau prevenirea violenţei în familie, lucrătorii din diversele servicii ale administraţiei locale etc.

Apariţia programelor de instruire, promovate mai ales de sectorul ne-guvernamental, reformele instituţionale sau schimbările legislative actuale (în special adoptarea legii pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie), creează premisele unei reconfigurări a rolului profesioniştilor „de primă linie". Prezentul raport de cercetare îşi propune să surprindă **nivelul de informare** şi **gradul de expertiză** a profesioniştilor abilitaţi să desfăşoare acţiuni de intervenţie sau de prevenţie a fenomenului violenţei în familie.

Metodologia de studiu a permis identificarea opiniilor şi atitudinilor unui număr crescut de profesionişti, atât din mediul urban cât şi din cel rural. Mai jos vor fi prezentate o serie dintre rezultatele studiului, alături de consideraţii teoretice asupra rolului şi gradului de implicare a profesiilor considerate „de primă linie" în prevenţia şi intervenţia în cazurile de violenţă în familie.

2. Paradigme de asistenţă – ipotezele cercetării

Persoanele victime ale violenţei în familie (în majoritatea cazurilor femeile şi copiii), dar şi agresorii, pot să fie beneficiarii unor serii de intervenţii şi programe. Implementarea acestor intervenţii şi programe nu se poate desfăşura în afara unei **paradigme de asistenţă**, care este premisa teoretică a acţiunilor şi intervenţiilor profesioniştilor implicaţi. O paradigmă de asistenţă în domeniul de analiză al violenţei în familie reprezintă *cadrul ideologic şi etic* dominant care determină o anumită practică sau acţiune care are o finalitate de prevenire sau combatere (remediere) a fenomenului. O asemenea paradigmă conţine referiri la

- *cauzalitate* (întrebări de tipul: care sunt sursele violenţei în familie?; ce explică cel mai bine apariţia şi menţinerea fenomenului? etc.),
- *şanse de remediere şi de eficienţă a intervenţiilor* (este fenomenul violenţei în familie remediabil?; eficienţa intervenţiilor este paliativă sau accesează fondul problemei? care este cel mai probabil deznodământ al intervenţiei? etc.)
- *rolurile celor implicaţi* (cine trebuie să intervină?; care este natura relaţiilor între expert şi client? etc.), precum şi
- *factorii normativi şi de mediu care facilitează sau îngrădesc eficienţa intervenţiei* (cadrul legislativ, cadrul informal de valori şi norme sociale, credinţele şi atitudinile beneficiarilor şi profesioniştilor etc.).

În cazul fenomenului violenţei în familie, se pot descrie cel puţin trei paradigme concurente de asistenţă:

Paradigma clinică – este o paradigmă centrată pe *problemă*, care priveşte violenţa în familie ca o „boală", modalitatea de abordare fiind una de tip „terapeutic". O asemenea paradigmă leagă cauzal tulburările la nivel individual (alcoolismul sau tulburările psihice în cazul agresorilor) sau la nivel social (sărăcia) de fenomenul violenţei în familie. Postulatul acestei paradigme este acela că intervenţiile mai degrabă pe model medical (luarea în îngrijire a alcoolismului, tratarea efectelor violenţei, cum ar fi depresia sau alte tulburări clinice apărute în cazul victimelor), precum şi dezvoltarea unor programe de combatere a sărăciei sau a efectelor acesteia, pot să aibă un efect benefic asupra reducerii fenomenului violenţei în familie. O asemenea paradigmă favorizează o relaţie inegală între expert şi beneficiar, similară celei existente în modelul bio-medical de asistenţă (beneficiarul se conformează întocmai sfaturilor expertului, acest comportament asigurându-i şanse crescute de succes în remedierea problemei). Prin simplificare, ecuaţia propusă de paradigma clinică de asistenţă atribuie succesul gradului de expertiză şi abilităţilor expertului, iar eşecul lipsei de complianţă sau indeciziei beneficiarilor (victimele violenţei în familie sau agresorii incluşi în programele de reabilitare). Paradigma clinică recunoaşte eficienţa demersurilor preventive în măsura în care acestea motivează publicul în a se angaja în procesul de remediere pe model bio-medical. Odată rezolvată problema, rolul expertului încetează. Este interesant de menţionat că acest model de asistenţă reiese cu pregnanţă din proiectul de norme metodologice propus de Guvernul României privind standardele de calitate a serviciilor sociale din domeniul violenţei în familie, unde serviciile pe model medical sau de asistenţă socială pe model clinic sunt predominante.

Paradigma capacitării – reprezintă o paradigmă de asistenţă centrată pe *funcţionare*, violenţa în familie fiind privită mai degrabă ca un fenomen care poate fi datorat lipsei unor competenţe şi abilităţi specifice (absenţa unor abilităţi de comunicare între membrii familiei, incapacitatea agresorului de a-şi exprima emoţiile negative altfel decât prin acte de violenţă, neajutorarea învăţată a victimelor etc.). Paradigma capacitării leagă cauzal deficitele de funcţionare intrafamilială de fenomenul violenţei. Sursa acestor deficite nu este însă neapărat în familie, de multe ori absenţa unor abilităţi de rezolvare a problemelor datorându-se sistemului de şcolarizare, centrat mai degrabă pe transmiterea de informaţii decât pe transferul de abilităţi sau unor norme informale de socializare. Rolurile profesioniştilor care îmbrăţişează această paradigmă este acela de a transfera deprinderi şi abilităţi către beneficiari. Din această perspectivă, soluţia medierii propusă de actuala lege privind violenţa în familie reprezintă un model de capacitare a familiei prin transmiterea unor abilităţi de comunicare şi de rezolvare de probleme. În general, relaţia expert-beneficiar este una mai orizontală, iar beneficiarii pot participa la designul şi implementarea intervenţiilor şi programelor. Actualmente, programele de capacitare sunt promovate în special de organizaţiile ne-guvernamentale (programe de găsire a unui loc de muncă pentru victimele violenţei în familie, intervenţii punctuale de consiliere juridică, programe desfăşurate în adăposturi, grupuri de într-ajutorare etc.). Profesioniştii care îmbrăţişează paradigma capacitării privesc programele de prevenţie mai degrabă ca o oportunitate de a promova şi transmite o serie de abilităţi şi deprinderi necesare atenuării fenomenului violenţei în familie. De asemenea, programele de reabilitare pentru agresori reprezintă transferul unor noi abilităţi de comunicare şi încercarea de a reconfigura raportul de putere din familie.

Paradigma egalitaristă – acest model de asistenţă pune în prim plan diferenţele de gen ca sursă implicită ce provoacă şi întreţin fenomenul violenţei în familie. Spre deosebire de cele două paradigme menţionate mai sus, intervenţiile care se desfăşoară sub egida acestei paradigme sunt sensibile la problematica de gen (contează care este sexul expertului/profesionistului, în ce măsură sunt explicitate diferenţele şi stereotipurile de gen, care este perspectiva asupra discriminării de gen etc.). Paradigma egalitaristă pune accent pe educaţie şi pe schimbarea de mentalităţi, pe drepturile omului şi tratarea cu respect şi fără discriminare a femeii. Scopul intervenţiilor este acela de a creşte gradul de conştientizare a celor implicaţi în acte de violenţă în familie referitor la inegalităţile

flagrante de gen, aşa cum persistă ele în multe familii şi care reprezintă, cel puţin dintr-o perspectivă teoretică, principala cauză a violenţei.

Prezentarea paradigmelor de asistenţă corespunde unei apariţii cronologice a acestora – paradigma clinică este cea mai veche, dispunând de un sistem instituţional vast şi ramificat. Din perspectivă istorică, programele şi intervenţiile de tip „capacitare" sau „egalitate în drepturi" sunt de dată mai recentă şi necesită o modificare a atitudinilor şi deprinderilor profesioniştilor.

Astfel, principala ipoteză de la care porneşte cercetarea de faţă este că experţii „de primă linie" din România anului 2003 îmbrăţişează mai degrabă o perspectivă „clinică" de intervenţie şi prevenţie a fenomenului violenţei în familie. Măsuri tip „capacitare" pot fi mai degrabă utilizate de persoanele care activează în domeniul ne-guvernamental sau, în cazuri punctuale, de cele care activează în cadrul serviciilor sociale. Perspectivele care ţin de inegalităţile şi discriminarea de gen, încă nefamiliare publicului larg de experţi, sunt de aşteptat să fie mai puţin frecvente.

Înainte de a descrie metodologia cercetării, este necesară o precizare asupra persoanelor care pot avea rolul unor profesionişti „de primă linie". În condiţiile în care atribuţiunile fiecărei categorii profesionale nu sunt clar specificate de legea pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie (Legea nr. 217 din 22.05.2003 publicată în Monitorul Oficial nr. 367 din 29.05.2003, partea I), vom încerca o delimitare a tipurilor şi rolurilor fiecărei profesii.

3. Profesiile de asistenţă în cazul violenţei în familie – o perspectivă teoretică

Cine este abilitat să intervină în cazurile de violenţă în familie? Care ar fi atribuţiile specifice fiecărei profesii? În ce măsură mandatul profesional existent facilitează sau îngreunează intervenţia?

Cu toate că în prezent există, ca punct de pornire, un cadru legislativ, răspunsul la aceste întrebări nu este chiar atât de uşor de formulat. Cercetarea de faţă porneşte de la chestionarea profesioniştilor „de primă linie", cei care vin nemediat în contact cu victimele violenţei în familie. Pentru a delimita setul de atribuţii al acestor profesionişti trebuie să ţinem seama de o serie de criterii de clasificare a programelor/intervenţiilor:

- În primul rând, trebuie clarificat *tipul de intervenţie* pe care fiecare profesie o are ca mandat – intervenţia poliţistului sau asistentului social, pe teren şi de multe ori în situaţii de criză este diferită de aceea a profesorului sau a consilierului juridic.
- În al doilea rând este important să cunoaştem *contextul intervenţiei* – intervenţie la domiciliu sau în cadrul unei instituţii, intervenţie în mediul rural, unde comunităţile sunt mai strânse şi unde victima şi agresorul cunosc profesionistul, sau intervenţii în mediul urban, unde de cele mai multe ori expertul este necunoscut victimei sau agresorului.
- În al treilea rând, este important să cunoaştem care sunt *căile de recurs* ale victimelor la asistenţă. În mediul urban, cel mai frecvent contact cu victimele violenţei în familie îl au medicii de familie sau profesorii din şcoli, persoane care de cele mai multe ori nu au fost incluse în programe de instruire specifice cu privire la violenţa în familie.

O primă etapă de intervenţie a profesioniştilor este aceea a constatării şi raportării cazurilor. Din acest punct de vedere, avem:

1. **constatări accidentale –** majoritatea posibilelor raportări ale unor cazuri de violenţă în familie pot fi făcute de medicul de familie, cu ocazia consulturilor de rutină sau a examinărilor medicale. Din acest punct de vedere, transmiterea unor deprinderi de abordare a cazurilor de violenţă în familie (abilităţi de comunicare,

transmiterea de informaţii despre reţeaua de servicii şi programe etc.) este o urgenţă în cazul medicilor de familie, dar şi a unor specialităţi medicale cum ar fi obstetrica şi ginecologia, medicina internă sau specialităţile chirurgicale. Un rol important în constatările accidentale îl au asistentele medicale, care intră în contact cu numeroase femei cu ocazia programărilor sau manevrelor medicale. Rolul de constatare şi posibilă raportare a cazurilor poate fi deţinut şi de persoanele care lucrează în şcoli (educatori, învăţători, profesori), care vin în contact cu copii ce provin din familii în care există acte sau episoade de violenţă.

2. **sesizări din partea vecinilor sau familiei –** în general, acestea sunt preluate de poliţie sau de serviciile sociale.
3. **sesizări din partea victimelor –** acest tip de contact cu profesioniştii se face de obicei atunci când s-a depăşit un anumit prag de suportabilitate pentru victimă. Un rol important în decizia de a dezvălui existenţa abuzului şi violenţei îl are gradul de încredere pe care victima o deţine în instituţia sau profesionistul cu care vine în contact.

În funcţie de gradul de urgenţă şi de contextul intervenţiei, se pot delimita următoarele tipuri:

1. **intervenţii în criză** – situaţii în care este necesară o separare a victimei de către agresor, intervenţii la domiciliu, măsuri de prim ajutor sau de consiliere la faţa locului. În general, prima linie de intervenţie este asigurată de lucrătorii din poliţie, secondaţi sau nu de asistenţi sociali (şi, în mod ideal, de profesionişti formaţi în consilierea psihologică în situaţii de criză). Imediat după criză se justifică şi rolul medicului legist, care este mandatat să elibereze un certificat medico-legal.
2. **intervenţii specializate în faza de stare** – faza de stare este reprezentată de o perioadă de relativ echilibru în cuplu (familie), sau de perioada următoare momentului în care un agresor deosebit de violent a fost îndepărtat din preajma victimei. Majoritatea intervenţiilor în cazurile de violenţă în familie se desfăşoară în această fază. Recomandările legale actuale prevăd pentru această fază, spre exemplu, procesul de mediere. De asemenea, în această etapă se poate desfăşura procesul de capacitare a victimelor (căutarea unui loc de muncă, consiliere juridică sau psihologică în cadrul structurilor unei organizaţii ne-guvernamentale sau prin programe oferite de serviciile sociale locale). Se admite că această perioadă este optimă şi pentru procesul de reabilitare a agresorilor. Pentru intervenţiile în faza de stare, profesiile de asistenţă includ în principal lucrători sociali şi consilieri psihologici şi juridici, iar legea propune o nouă specializare, aceea de *asistent familial*.
3. **intervenţii educative şi preventive** – revin în special persoanelor care vin în contact cu membri ai comunităţilor locale (profesori, reprezentanţi ai poliţiei, ai serviciilor sociale, ai organizaţiilor ne-guvernamentale).

Pentru studiul de faţă au fost incluşi în categoria experţilor „de primă linie" următoarele categorii profesionale:

1. **medici de familie şi asistente medicale** – care pot avea un rol în sesizarea, monitorizarea şi asistenţa de urgenţă a cazurilor, dar şi în cadrul unor programe de intervenţie la domiciliu sau în desfăşurarea unor intervenţii educative şi preventive.
2. **medici care lucrează în cadrul serviciilor de medicină legală** – acei profesionişti care vin în general în contact cu cazuri grave de victime ale violenţei în familie şi care pot să aibă un rol specific de dispecer în adresarea cazurilor către serviciile poliţiei sau organizaţiilor ne-guvernamentale.

3. **persoane care lucrează în poliţie** – persoane abilitate pentru intervenţii susţinute în domeniul violenţei în familie (începând de la monitorizarea cazurilor până la îndepărtarea agresorului din preajma victimei).
4. **profesionişti care lucrează în primării (autorităţi locale)** – aceste persoane pot contribui la schiţarea politicilor locale de prevenire şi combatere a fenomenului, pot iniţia campanii locale sau regionale, pot susţine iniţiativele venite din partea societăţii civile, pot să se implice activ în monitorizarea şi consilierea cazurilor.
5. **profesionişti care lucrează în cadrul serviciilor sociale (asistenţi sociali, psihologi, sociologi, referenţi sociali, directori de programe etc**.) – persoane care au posibilitatea unor intervenţii la domiciliu, care sunt abilitate pentru a monitoriza şi raporta cazurile şi care pot face propuneri pentru dezvoltarea de programe şi servicii locale.
6. **persoane active în organizaţii ne-guvernamentale** – sectorul ne-guvernamental reprezintă, la această oră, o alternativă viabilă la oferta instituţională de asistenţă pentru victimele violenţei în familie. Din păcate, dezvoltarea programelor şi serviciilor oferite de organizaţiile ne-guvernamentale nu este unitară şi uniform repartizată la nivel naţional. Responsabilii pentru programele de intervenţie şi/sau de prevenţie sunt în general psihologi şi asistenţi sociali care activează în structura organizaţiilor.
7. **profesori şi persoane care lucrează în sistemul de învăţământ** – profesorii şi învăţătorii pot avea un rol în prevenţia fenomenului şi în raportarea cazurilor. În mediul rural, ei pot avea şi un rol activ în procesul de mediere sau de intervenţie la domiciliu.
8. **consilieri juridici** – pot să aibă rolul unor profesionişti „de primă linie" atunci când oferă asistenţă juridică victimelor, fie în cadrul unor structuri de tip ne-guvernamental, fie în cadrul unor instituţii publice.

În cadrul profesiilor enumerate mai sus nu au fost incluşi preoţii ca profesionişti „de primă linie", cu toate că aceştia vin frecvent în contact cu victimele violenţei în familie. Raţiunea pentru care am optat pentru aceasta ţine de posibilele interferenţe ale discursului religios cu problematica violenţei în familie – în special în ceea ce priveşte inegalităţile seculare de gen.

4. Rezultatele cercetării

Pentru analiza rezultatelor, vor fi prezentate comparativ opiniile profesioniştilor, aşa cum reies din cele două runde de cercetare. Gruparea răspunsurilor pe patru categorii (intervenţie, educaţie, strategii locale şi iniţiative legislative) permite decelarea, la nivelul grupului de profesionişti, a tendinţelor generale de orientare a practicii lor zilnice, precum şi identificarea paradigmei dominante de asistenţă.

4.1. Modalităţi de intervenţie în problematica violenţei în familie

Configurarea opiniilor grupului de experţi „de primă linie", după prima rundă de chestionar, este reprezentată în tabelul nr. 2. La această categorie au fost generate cel mai mare număr de răspunsuri libere, care au fost în final regrupate în 17 categorii. În opinia experţilor, de primă importanţă în intervenţia în cazurile de violenţă în familie este organizarea unui sistem de adăposturi şi consilierea „la cald" a victimelor, urmată de elaborarea unor planuri de securizare. De asemenea, tot de primă importanţă, în primele menţiuni ale grupului, este considerată sesizarea poliţiei şi informarea victimelor asupra reţelei de servicii şi programe la care pot apela.

În cazul primelor trei opţiuni, ordinea opiniilor nu se modifică în cazul rundei a doua de chestionare decât în ceea ce priveşte programele de prevenţie şi combatere a

alcoolismului şi consumului de droguri, pentru care se optează consensual pe poziţia secundă (vezi tabelul nr. 3). În runda a doua a de chestionare, în care respondenţii sunt solicitaţi să analizeze întreaga listă de modalităţi de intervenţie (şi nu să le genereze

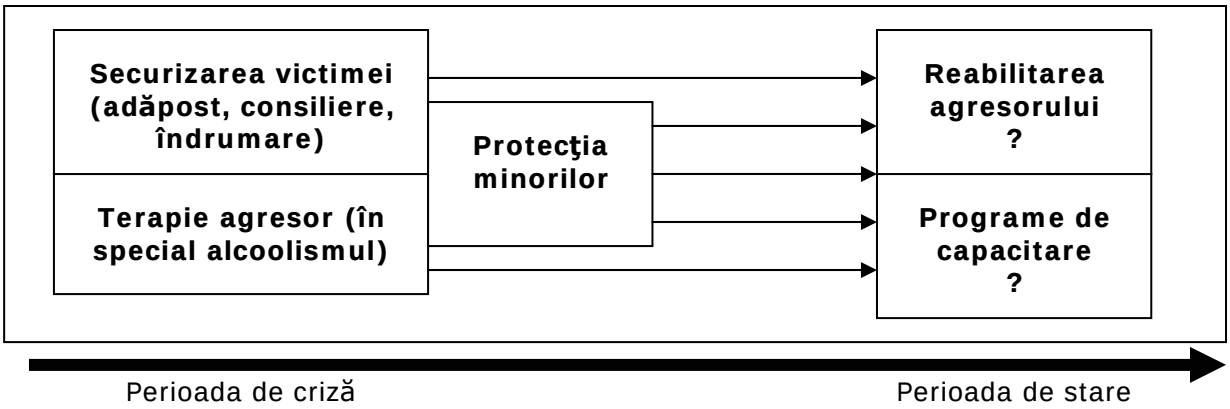

Figura nr. 1 – secvenţele intervenţiei în cazurile de violenţă în familie, aşa cum reies din opiniile consensuale ale experţilor de primă linie.

spontan), reiese profilul preferat de intervenţie (vezi figura nr. 1). Astfel, în cazul grupului de experţi, reiese cu pregnanţă necesitatea intervenţie în faza acută (în criză), moment în care este necesară securizarea victimei, îndepărtarea (şi, aparent, tratamentul psihiatric al agresorului), precum şi protecţia minorilor.

Tabelul nr. 1 – răspunsuri în ordinea descrescătoare a frecvenţei – runda întâi – MODALITĂŢI DE INTERVENŢIE (470 de răspunsuri valide – medie de 2,5 răspunsuri per respondent)

Răspuns	Frecvenţă
Organizarea unor adăposturi pentru victimele violenţei în familie	77
Consilierea directă a victimelor, psihoterapie, elaborarea unor planuri de securizare	75
Sesizarea poliţiei, îndrumarea şi informarea victimelor	67
Programe de vizite şi intervenţii la domiciliu	34
Programe de prevenţie şi combatere a alcoolismului şi consumului de droguri	33
Servicii directe pentru victime (centre de zi, puncte de informare, linii telefonice dedicate)	27
Medierea conflictului, consilierea familiilor	25
Evidenţa şi monitorizarea cazurilor	24
Asistenţă medicală directă, acordare de prim ajutor	18
Consilierea agresorilor, activităţi de reabilitare sau educative	15
Programe de reconversie profesională	13
Constatarea de leziuni traumatice, eliberare de certificate medico-legale	12
Programe de promovare a sănătăţii mentale şi de tratament psihiatric	10
Activităţi de protecţie a minorilor	9
Programe de asistenţă locativă şi financiară	9
Asistenţa juridică a victimelor	8
Activităţi de planning familial, educaţie contraceptivă şi sexuală	6
Sancţionarea agresorului, în conformitate cu legislaţia	4
Programe de consiliere premaritală	4

Această secvenţă de intervenţie iniţială (care întruneşte în mare măsură consensul grupului) este urmată, într-un mod mai puţin consensual, de secvenţe care cuprind măsuri de capacitare a persoanelor implicate (programele de reabilitare a agresorului, consilierea premaritală, programele de reconversie profesională). De asemenea, în tabelul nr. 3 se poate remarca faptul că medierea, propusă ca măsură de legea actuală, nu întruneşte un grad crescut de consens (comparativ cu celelalte metode de intervenţie), dovedind fie lipsa de familiarizare a experţilor cu procedurile propriu-zise de mediere, fie neîncrederea profesioniştilor „de primă linie" în eficienţa acestei intervenţii.

În figura nr. 1, se poate remarca o consensualitate crescută a respondenţilor în special în ceea ce priveşte intervenţiile în perioada de criză. Semnele de întrebare din dreapta figurii reprezintă expresia unei posibile neîncrederi a experţilor în posibilitatea actuală de implementare sau în eficienţa unor anumite tipuri de intervenţii pentru perioada de stare.

În concluzie, în ceea ce priveşte posibilităţile de intervenţie în domeniul violenţei în familie, se poate afirma că experţii români „de primă linie" se supun unei opţiuni paradigmatice mai degrabă „clinice", în care îşi doresc sistemul de adăposturi integrat într-un circuit de tip *facilităţi de îngrijire medico-socială*. Pentru faza de stare, opiniile nu mai sunt la fel de consensuale (vezi tabelul nr. 3), intervenţii de tip capacitare (inclusiv procesul de mediere, propus de lege), fiind mai degrabă privite ca utile, dar nu neapărat necesare.

Tabelul nr. 2 – reconfigurarea opiniilor de consens în cazul rundei a doua de chestionare - MODALITĂŢI DE INTERVENŢIE. Un scor crescut (din maximum de 750) reprezintă un consens slab. Cu cât scorul este mai mic, cu atât consensul experţilor este mai puternic.

Răspuns	Alegeri în primele 5	Scor
Organizarea unor adăposturi pentru victimele violenţei în familie	52	562
Programe de prevenţie şi combatere a alcoolismului şi consumului de droguri	56	580
Consilierea directă a victimelor, psihoterapie, elaborarea unor planuri de securizare	51	589
Sesizarea poliţiei, îndrumarea şi informarea victimelor	48	603
Activităţi de protecţie a minorilor	36	633
Consilierea agresorilor, activităţi de reabilitare sau educative	39	638
Servicii directe pentru victime (centre de zi, puncte de informare, linii telefonice dedicate)	36	638
Sancţionarea agresorului, în conformitate cu legislaţia	33	638
Programe de asistenţă locativă şi financiară	33	641
Activităţi de planning familial, educaţie contraceptivă şi sexuală	28	657
Medierea conflictului, consilierea familiilor	28	663
Programe de promovare a sănătăţii mentale şi de tratament psihiatric	25	663
Evidenţa şi monitorizarea cazurilor	23	672
Programe de consiliere premaritală	25	674
Asistenţă medicală directă, acordare de prim ajutor	17	696
Programe de reconversie profesională	21	699
Constatarea de leziuni traumatice, eliberare de certificate medico-legale	10	710

Programe de vizite şi intervenţii la domiciliu	20	718
Asistenţa juridică a victimelor	5	732

4.2 Activităţi educative şi de popularizare

Fundamentul programelor de prevenţie în domeniul violenţei în familie este constituit de programele educative şi de popularizare. Încă din prima rundă a cercetării (vezi tabelul nr. 4), experţii „de primă linie" semnalează necesitatea unor campanii publice şi aleg ca public predilect, într-o proporţie considerabilă, elevii. În momentul în care experţii au acces la întreaga gamă de răspunsuri (prin intermediul chestionarelor din runda a doua), opiniile acestora se nuanţează, un grad crescut de consensualitate fiind întrunit de necesitatea desfăşurării unor programe de informare despre prevederile legislative în domeniul violenţei domestice (vezi tabelul nr. 5). Exprimarea acestei nevoi poate semnala o insuficientă cunoaştere a prevederilor legale (în contradicţie, însă, cu rezultatele obţinute la chestionarul instituţional, care semnalează o bogată activitate de informare şi popularizare a demersurilor instituţiilor publice legate de fenomenul violenţei în familie).

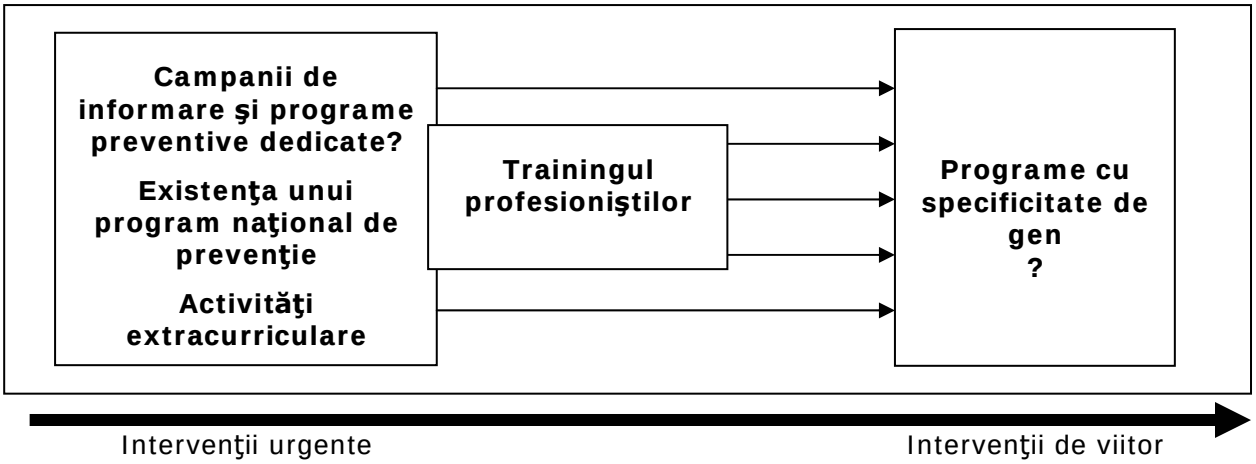

Figura nr. 2 – priorităţi în desfăşurarea unor programe de educaţie şi prevenţie în cazul violenţei în familie, aşa cum reies din opţiunile consensuale ale experţilor în runda a doua de chestionare.

Tabelul nr. 3 – răspunsuri în ordinea descrescătoare a frecvenţei – runda întâi – ACTIVITĂŢI EDUCATIVE ŞI DE POPULARIZARE (356 de răspunsuri valide – medie de 1,85 răspunsuri per respondent)

Răspuns	Frecvenţă
Campanii publice	139
Educaţie civică şi alte activităţi extracurriculare în şcoli	111
Campanii de informare despre prevederile legislative în domeniul violenţei în familie	32
Programe educative dedicate victimelor, agresorilor sau persoanelor cu risc	22
Programe de popularizare cu ajutorul unor specialişti sau instituţii	16
Desfăşurarea activităţilor conform prevederilor unui program naţional de educaţie şi prevenţie	11
Programe educative cu specific pe problematica de gen	11
Programe de instruire (training) pentru specialişti	8
Implicarea mass-media locală sau naţională în desfăşurarea programelor de popularizare	6

O observaţie surprinzătoare a primei runde de chestionări este slaba semnalare a nevoii de programe de instruire pentru specialişti (în condiţiile în care în curriculumul de formare a nici uneia dintre specialităţi nu sunt incluse referiri explicite la problematica violenţei în familie). O proporţie scăzută dintre respondenţi semnalează necesitatea unor programe educative cu privire la problematica de gen, ceea ce dovedeşte că paradigma de asistenţă egalitaristă, prezentată pe scurt în introducerea acestui material, este încă străină publicului profesionist.

Această viziune este confirmată şi de ierarhizările din runda a doua, când necesitatea programelor educative centrate pe problematica de gen este considerată mai degrabă accesorie şi secundară. În schimb, şi acest lucru reiese evident din runda a doua de chestionare, se favorizează o viziune centralistă pe model „program naţional", în care o strategie unică este pusă la dispoziţia profesioniştilor din teritoriu, indiferent de specificul comunităţilor şi de nivelul lor de expertiză (vezi tabelul nr. 5, unde există un nivel crescut de consensualitate pentru itemul „desfăşurarea activităţilor conform prevederilor unui program naţional de educaţie şi prevenţie", în timp ce itemul „programe educative cu specific pe problematica de gen" este clasat de respondenţi pe ultimul loc.

Rezumând opţiunile grupului de experţi, aşa cum reies ele din runda a doua de chestionare (tabelul nr. 5), profesioniştii „de primă linie" propun un algoritm care se centrează pe creşterea nivelului experţilor asupra prevederilor legislative, acţiuni de prevenţie în special în şcoli şi organizarea unor campanii publice de interes general, de preferinţă desfăşurate sub o tutelă instituţională unică (program naţional) şi cu sprijinul unor experţi (vezi figura nr. 2). Programele de prevenţie tip capacitare (programe educative cu victimele sau agresorii) sau programele care problematizează rădăcinile care ţin de inegalităţile de gen ale violenţei în familie, sunt considerate mai puţin prioritare. Din această perspectivă, se poate afirma că, acest model de prevenţie şi educaţie corespunde unei paradigme de tip expert (clinice), dublând soluţiile propuse de grupul de experţi în cazul modalităţilor de intervenţie (vezi mai sus).

Figura nr. 2 atrage atenţia asupra a două aspecte importante, pe care le menţionăm aici – necesitatea unor programe de instruire a profesioniştilor şi difuzarea unei noi perspective asupra fenomenului violenţei în familie, ce are în vedere şi efectul inegalităţilor şi discriminărilor de gen.

Tabelul nr. 4 – reconfigurarea opiniilor de consens în cazul rundei a doua de chestionare - ACTIVITĂŢI EDUCATIVE ŞI DE POPULARIZARE. Un scor crescut (din maximum de 750) reprezintă un consens slab. Cu cât scorul este mai mic, cu atât consensul experţilor este mai puternic.

Răspuns	Alegeri în primele 5	Scor
Campanii de informare despre prevederile legislative în domeniul violenţei în familie	85	465
Educaţie civică şi alte activităţi extracurriculare în şcoli	82	458
Campanii publice	74	521
Desfăşurarea activităţilor conform prevederilor unui program naţional de educaţie şi prevenţie	63	532
Programe de popularizare cu ajutorul unor specialişti sau instituţii	65	548
Programe de instruire (training) pentru specialişti	57	573
Programe educative dedicate victimelor, agresorilor sau persoanelor cu risc	63	578
Implicarea mass-media locală sau naţională în desfăşurarea programelor de popularizare	57	583
Programe educative cu specific pe problematica de gen	33	663

4.3. Strategii locale de prevenţie şi combatere a violenţei în familie

Implicarea profesioniştilor „de primă linie" în programele de prevenţie şi combatere a violenţei în familie ar putea începe prin conştientizarea nevoilor locale, pe un model de *politici ascendente* (de tip *bottom-up*). Conştientizarea mecanismelor instituţionale locale, a posibilelor priorităţi şi a partenerilor de încredere, constituie premisa creării unor nuclee de abordare multi-disciplinară a fenomenului violenţei în familie.

Implicarea profesioniştilor „de primă linie" ca iniţiatori de politici locale este încă un lucru neobişnuit pentru expertul român. Din acest punct de vedere, numărul scăzut de opinii spontane semnalează că mulţi dintre experţii locali se simt incapacitaţi atunci când este vorba să intervină altfel decât prevede reglementarea „de la centru" (vezi tabelul nr. 6). Un număr crescut de respondenţi a menţionat în scris, atunci când au fost solicitaţi să menţioneze posibilul lor rol în elaborarea unor politici locale, că „nu este de competenţa lor" să se implice în acest proces. Răspunsurile la runda a doua de chestionare accentuează şi mai mult această perspectivă (vezi tabelul nr. 7).

Tabelul nr. 5 – răspunsuri în ordinea descrescătoare a frecvenţei – runda întâi – STRATEGII LOCALE DE PREVENŢIE ŞI COMBATERE A VIOLENŢEI ÎN FAMILIE (92 de răspunsuri valide – medie de 0,5 răspunsuri per respondent)

Răspuns	Frecvenţă
Măsuri locale de combatere a sărăciei, crearea de locuri de muncă	42
Colaborarea sectorului public cu ONG-urile, parteneriate inter-ONG	19
Implicarea mai eficientă a poliţiei	12
Stabilirea de reţele de colaborare inter-instituţională	9
Implicarea bisericii şi a liderilor locali	5
Elaborarea şi implementarea de strategii şi programe anti-discriminare	4
Alocarea unor bugete locale pentru programe de prevenţie şi combatere a violenţei în familie	1

Prioritare sunt considerate, la nivel local, elaborarea unor măsuri de combatere a sărăciei şi de alocare a unor fonduri – din bugetul local – pentru prevenţia şi combaterea fenomenului violenţei în familie (pentru o sintetizare a opiniilor din runda a doua, vezi figura nr. 3). În perspectiva grupului de experţi, reţelele inter-instituţionale (care implică

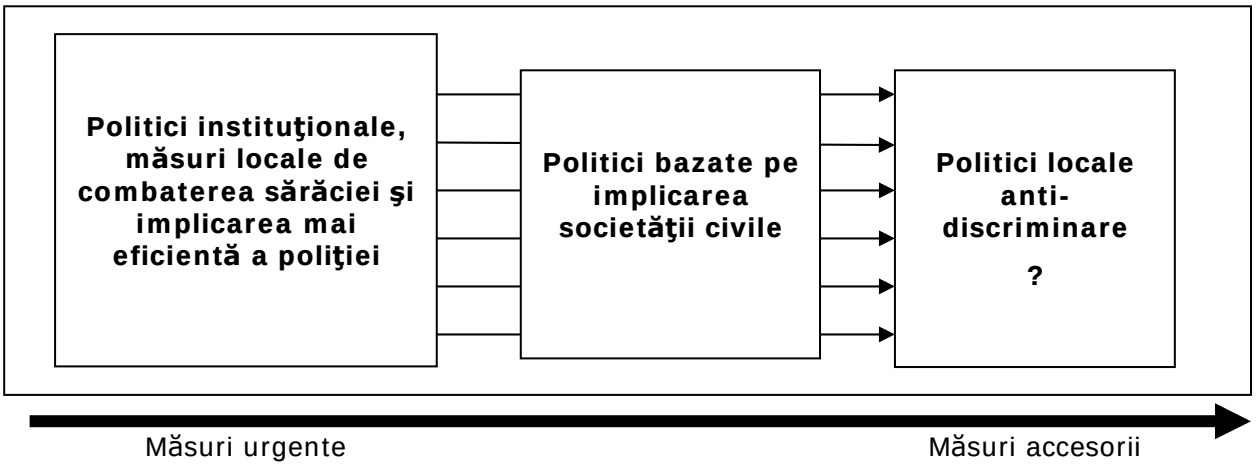

Figura nr. 3 – secvenţe în elaborarea unor politici locale, în opinia grupului de experţi „de primă linie".

toţi factorii interesaţi, *mai puţin ONG-urile şi Biserica*), sunt o bună soluţie pentru stăvilirea fenomenului. Putem afirma, în concordanţă cu aceste opinii consensuale, că profesioniştii „de primă linie" gândesc intervenţiile în acest domeniu mai degrabă în

cadrul unui sistem tradiţional (cu pilonii autorităţi locale-poliţie-autorităţi de asistenţă), creditând societatea civilă şi liderii informali locali cu mai puţină expertiză în domeniul violenţei în familie.

Se poate remarca din consultarea tabelului nr. 7 precum şi din analiza figurii nr. 3, că elaborarea unor strategii şi programe anti-discriminare (care ar corespunde îmbrăţişării unei paradigme mai degrabă egalitariste), este creditată cu o importanţă accesorie – în runda a doua, de trei ori mai mulţi profesionişti optează ca prioritar, de exemplu, pentru măsuri de combatere a sărăciei şi pentru crearea unor reţele inter-instituţionale, comparativ cu cei care consideră în primele cinci opţiuni programele anti-discriminare.

Tabelul nr. 6 - reconfigurarea opiniilor de consens în cazul rundei a doua de chestionare - STRATEGII LOCALE DE PREVENŢIE ŞI COMBATERE A VIOLENŢEI ÎN FAMILIE. Un scor crescut (din maximum de 750) reprezintă un consens slab. Cu cât scorul este mai mic, cu atât consensul experţilor este mai puternic.

Răspuns	Alegeri în primele 5	Scor
Măsuri locale de combatere a sărăciei, crearea de locuri de muncă	102	368
Alocarea unor bugete locale pentru programe de prevenţie şi combatere a violenţei în familie	93	421
Stabilirea de reţele de colaborare inter-instituţională	100	440
Implicarea mai eficientă a poliţiei	82	518
Implicarea bisericii şi a liderilor locali	80	525
Colaborarea sectorului public cu ONG-urile, parteneriate inter-ONG	73	532
Elaborarea şi implementarea de strategii şi programe anti-discriminare	31	680

4.4. Iniţiative legislative

La nivelul întregului grup de experţi se remarcă un grad scăzut de informare cu privire la statutul legislativ actual în domeniul violenţei în familie. Majoritatea profesioniştilor sunt informaţi despre adoptarea unei legi specifice care este adresată prevenirii şi combaterii fenomenului violenţei în familie. Cu toate acestea, opiniile informate au fost puţine şi cu un grad scăzut de specificitate (nu au fost considerate valide în runda întâi, răspunsurile fără o specificare mai detaliată , de exemplu „este necesară o rectificare a legii"). Majoritatea răspunsurilor generate spontan prezintă un grad de specificitate relativ scăzută (de exemplu, răspunsul „înăsprirea sancţiunilor la adresa agresorilor", care apare cel mai frecvent în runda întâi, nu ne informează dacă avem de-a face cu o atitudine „justiţiară" a respondenţilor, sau cu o informare în cunoştinţă de cauză asupra „blândeţii" sancţiunilor actuale).

Răspunsurile generate spontan au fost, la această categorie, cel mai puţin numeroase, sesizarea unor necesităţi punctuale de schimbare legislativă (existenţa unui cadru legislativ de desfăşurare a unor programe pentru agresori, promovarea ordinului de restricţie sau acordarea poliţiei a dreptului de a interveni în locuinţe) aparţine unor categorii specifice de respondenţi (majoritatea acestor răspunsuri au fost propuse de membrii ONG-urilor sau de consilierii juridici) – vezi tabelul nr. 8.

Analiza de către respondenţi a întregii liste de răspunsuri, cu ocazia rundei a doua de chestionare, a dus la modificarea opiniilor consensuale. Reiese, din analiza tabelului nr. 9, o nevoie crescută a grupului de profesionişti de a cunoaşte atît prevederile legale, cât şi normele metodologice de aplicare a legii (care prevede, printre altele, apariţia unor structuri şi a unor profesii noi, cum ar fi asistenţii familiali). Dintre măsurile specifice de intervenţie, prioritară pare să fie acordarea poliţiei a dreptului de a interveni în locuinţe,

care este în concordanţă şi cu elaborarea unor strategii locale de creştere a eficienţei de intervenţie a poliţiei (vezi tabelul nr. 6).

Tabelul nr. 7 - răspunsuri în ordinea descrescătoare a frecvenţei – runda întâi – INIŢIATIVE LEGISLATIVE (85 de răspunsuri valide – medie de 0,45 răspunsuri per respondent)

Răspuns	Frecvenţă
Înăsprirea sancţiunilor la adresa agresorilor	31
Definitivarea normelor metodologice de aplicare a legii	24
Alinierea legislaţiei române la legislaţia Uniunii Europene	10
Asigurarea unui cadru legislativ pentru desfăşurarea programelor pentru agresori	9
Promovarea în legislaţie a ordinului de restricţie	8
Acordarea poliţiei a dreptului de a interveni în locuinţe	1
Modificări ale codului civil	1
Modificări ale codului penal	1

Analiza tabelului nr. 9 nu poate specifica foarte clar care este nivelul de informare al respondenţilor cu privire la legislaţia Uniunii Europene în domeniul violenţei în familie. Aparent, există mai degrabă o dorinţă de a fi „în pas cu lumea”, ceea ce ar implica şi includerea unor referiri specifice la fenomenul discriminării şi egalităţii de drepturi. Din această cauză, se poate afirma că optarea cu cea mai mare cotă de consens pentru itemul „alinierea legislaţiei române la prevederile în domeniu ale Uniunii Europene” reprezintă mai degrabă deziderat romantic ce ţine de fenomenologia politicii actuale, de integrare a României în Uniunea Europeană, decât o opţiune în cunoştinţă de cauză.

Tabelul nr. 8 – reconfigurarea opiniilor de consens în cazul rundei a doua de chestionare - INIŢIATIVE LEGISLATIVE. Un scor crescut (din maximum de 750) reprezintă un consens slab. Cu cât scorul este mai mic, cu atât consensul experţilor este mai puternic.

Răspuns	Alegeri în primele 5	Scor
Alinierea legislaţiei române la legislaţia Uniunii Europene	91	435
Înăsprirea sancţiunilor la adresa agresorilor	83	455
Definitivarea normelor metodologice de aplicare a legii	82	475
Acordarea poliţiei a dreptului de a interveni în locuinţe	80	482
Asigurarea unui cadru legislativ pentru desfăşurarea programelor pentru agresori	60	576
Promovarea în legislaţie a ordinului de restricţie	50	615
Modificări ale codului civil	48	615
Modificări ale codului penal	42	644

5. Rolul organizaţiilor ne-guvernamentale în schimbarea paradigmei de asistenţă

Analiza răspunsurilor la cele două runde de chestionare relevă o repartiţie relativ omogenă a opţiunilor şi răspunsurilor la nivelul întregului lot, corp distinct făcând respondenţii care aparţin organizaţiilor ne-guvernamentale (16 respondenţi pentru runda întâi şi 15 pentru runda a doua).

Persoanele din ONG-uri care au completat cele două runde de chestionare au generat spontan, pentru runda întâi, un număr considerabil mai mare de răspunsuri comparativ cu ceilalţi profesionişti. Astfel, spre exemplu, în cazul categoriei *Modalităţi de intervenţie în problematica violenţei în familie*, respondenţii din rândul ONG-urilor au avut o medie de 3,7 răspunsuri/respondent, comparativ cu media de 2,5 răspunsuri valide calculată la nivelul întregului grup. În cazul repartiţiei pe tipuri de răspuns, au predominat răspunsurile care privesc organizarea de programe specifice de asistenţă (de tipul „organizării de adăposturi", „consilierea directă a victimei şi/sau a agresorului", „servicii directe pentru victime" şi „programe de capacitare"). Nici un membru ONG nu a optat spontan pentru un profil mai degrabă „clinic" al intervenţiei (nu au existat răspunsuri spontane de tip „prevenţia şi combaterea alcoolismului", „asistenţa medicală directă", „tratamentul tulburărilor psihice" etc.).

De asemenea, profilul tip al activităţilor ONG, aşa cum reiese, după runda întâi, din centralizarea datelor rubricii ROL PROFESIONAL, este unul care dovedeşte o varietate şi o expertiză bogată (vezi tabelul nr. 10), net mai variată şi mai specifică decât a celorlalte categorii de profesionişti (15 categorii de răspunsuri, comparativ cu o medie de 9 pentru celelalte categorii de profesionişti).

Tabelul nr. 9 – centralizarea posibilelor modalităţi de intervenţie în combaterea şi prevenirea violenţei în familie, pentru grupul de respondenţi din ONG-uri – runda întâi de chestionare.

- Consilierea directă a victimei
- Participarea la campanii publice, elaborarea şi furnizarea de programe educative pentru tineret
- Implementarea de proiecte în domeniul prevenţiei şi combaterii violenţei în familie
- Furnizarea unor programe de training pentru specialişti
- Stabilirea de parteneriate locale
- Acţiuni de promovare şi susţinere a drepturilor femeilor şi copiilor (acţiuni de *advocacy*)
- Evaluarea, monitorizarea şi evidenţa cazurilor, întocmirea de baze de date şi cercetări
- Consilierea agresorilor, organizarea de programe de reabilitare pentru agresori
- Intervenţii individuale şi de grup, organizarea de grupuri de suport
- Consiliere juridică
- Asistenţă financiară directă
- Asigurarea de servicii specifice (asistenţă în adăpost, linii telefonice, consiliere în criză etc.)
- Extinderea proiectelor şi programelor, diseminarea bunelor practici
- Participarea la grupuri de lucru inter-agenţii
- Acţiuni de lobby

O asemenea structurare a răspunsurilor justifică tratarea separată a rolului organizaţiilor ne-guvernamentale, ca principal nucleu al schimbării în paradigma de asistenţă a cazurilor de violenţă în familie. Cu toate că ONG-urile activează, momentan, în mare măsură doar în mediul urban şi încă nu sunt suficient de numeroase pentru a acoperi eficient nevoile populaţionale, programele şi serviciile acestora, în parteneriat sau nu cu instituţiile locale, s-au dovedit o alternativă viabilă la oferta de asistenţă existentă. Paradigma de asistenţă promovată de ONG-uri este una predominant pe model de capacitare, implementarea programelor şi designul serviciilor supunându-se unei logici a accesibilităţii şi integrării intervenţiilor.

Studiul mai atent al datelor obţinute de sondaj cantitativ relevă amănunte care la prima vedere par descurajatoare – mai puţin de jumătate dintre femei au auzit de existenţa unor organizaţii care oferă ajutor victimelor violenţei în familie, iar numai două procente dintre victime au făcut apel la serviciile unei asemenea organizaţii. Cu toate acestea, privind mai degrabă latura pozitivă a lucrurilor, în România a crescut numărul ONG-urilor care au ca domeniu de activitate promovarea egalităţii de gen şi combaterea fenomenului violenţei în familie şi care *sunt din ce în ce mai vizibile în spaţiul public .*

Persoanele care activează în aceste organizaţii deţin un important set de cunoştinţe şi deprinderi care, odată diseminate celorlalţi specialişti „de primă linie" din teritoriu, pot constitui punctul de plecare al unor reţele de intervenţie şi prevenţie şi a dezvoltării unor politici şi strategii locale care să ţină seama de specificul contextului local.

Care sunt însă motivele pentru care această diseminare este încă anevoioasă? Dintre principalii factori (dincolo de mult-trâmbiţatele carenţe de finanţare), care îngrădesc difuziunea unor noi practici de asistenţă, putem enumera:

- **Numărul şi impactul scăzut al ONG-urilor la nivel naţional** – chiar dacă există zone urbane în care organizaţiile ne-guvernamentale sunt active şi vizibile, la nivel naţional acestea sunt încă insuficiente pentru nevoile reale ale populaţiei;
- **Viziunea mai degrabă centralistă şi instituţională a celorlalţi profesionişti „de primă linie"** – din datele cercetării de faţă reiese că mulţi profesionişti care lucrează în administraţie, serviciile sociale şi sănătate, sau în poliţie, se bazează mai degrabă pe colaborări formale (şi informale) cu parteneri „acreditaţi", în reţele instituţionale, care exclud de multe ori (sau fac aparent inutilă) existenţa unor parteneri care să aparţină societăţii civile. Din acest punct de vedere, relativa lipsă de încredere a profesioniştilor „de primă linie" în ONG-uri ca posibili parteneri dublează viziunea „polarizată" a instituţiilor cu privire la combaterea şi prevenirea fenomenului (vezi ancheta instituţională din prezentul volum).
- **Atitudini de suficienţă instituţională** – problema trainingurilor pentru profesionişti pe tematica violenţei în familie (domeniu, pentru moment, aproape exclusiv în monopolul ONG-urilor), nu este percepută în prezenta cercetare ca o urgenţă absolută. Aceste date sunt completate de o viziune nerealist de optimistă a instituţiilor asupra gradului de expertiză al angajaţilor lor (vezi rezultatele anchetei instituţionale). Atitudinile de suficienţă instituţională fac ca, la nivel naţional, să se menţină o stare de fapt care este dominată de o abordare clinică, de tip „expert" a cazurilor de violenţă în familie. Totodată, acest tip de atitudini reprezintă un important factor de rezistenţă la difuziunea unor noi seturi de informaţii şi deprinderi.
- **Lipsa generică de încredere a populaţiei în eficienţa posibilităţilor de intervenţie** – chestionarul dedicat victimelor violenţei în familie, din prezentul sondaj, indică o rată extrem de scăzută de apel la profesioniştii „de primă linie" (întrebările referitoare la apelul la poliţie, medici şi ONG-uri). Această situaţie pare să se datoreze fie unor atitudini care consideră violenţa în familie o chestiune privată, fie lipsei de încredere în posibilitatea profesioniştilor de a soluţiona eficient problemele. Apelul redus la serviciile ONG-urilor poate fi explicat prin rezerva victimelor legată de aspecte care ţin de competenţa intervenanţilor profesionişti de a rezolva problemele, de onestitatea şi atitudinile acestora, de puterea organizaţiei de a mobiliza resurse instituţionale etc.

6. Concluzii

Cercetarea de faţă şi-a propus să surprindă opiniile profesioniştilor „de primă linie" în domeniul violenţei în familie. Lotul de respondenţi, chiar dacă dezechilibrat pe categorii profesionale, atrage atenţia asupra unor tendinţe care pot fi remarcate în domeniul intervenţiei şi prevenţiei violenţei în familie.

- Paradigma de asistenţă şi prevenţie este una predominant clinică, violenţa în familie fiind înţeleasă, în principal, ca un fenomen datorat sărăciei şi alcoolismului agresorului. Ca urmare, sunt favorizate intervenţii de tip expert, campanii de prevenţie generice (şi nu ţintite), având în spate un sistem instituţional clasic (societatea civilă fiind considerată un partener dispensabil).
- Programele de tip capacitare a victimelor sau agresorilor, precum şi programele care ţin cont de specificitatea de gen, nu sunt considerate momentan ca fiind o prioritate.
- Grupul de experţi „de primă linie" conştientizează nevoia de familiarizare cu noi prevederi şi instrumente care să permită o creştere a nivelului de expertiză în combaterea şi prevenţia violenţei în familie.
- La nivelul întregului grup de respondenţi, se observă o tendinţă centralistă şi pro-instituţională – acreditată în special de experţii de la nivel rural, unde penetranţa unor programe promovate de ONG-uri este mai mică.
- Programele de prevenţie (şi în special cele de educaţie în şcoli) sunt privite ca o posibilă soluţie viabilă pentru atenuarea pe viitor a fenomenului.

7. Recomandări şi direcţii de dezvoltare

În România, problematica violenţei în familie a devenit, în ultimii doi-trei ani, un fenomen din ce în ce mai vizibil şi mai disputat. Ceea ce se face în momentul de faţă pentru combaterea şi prevenirea fenomenului este rezultatul unor „moşteniri", mentalităţi şi practici de intervenţie.

Nu se poate afirma, ierarhic, că o modalitate sau alta de intervenţie este superioară. Pornind însă de la rezultatele cercetării de faţă pot fi structurate recomandări şi direcţii de dezvoltare care să eficientizeze activitatea în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie:

1. **Îmbogăţirea paradigmei clinice cu elemente de capacitare şi de respectare a drepturilor omului.** Faptul că mulţi experţi „de primă linie" gândesc că rezolvarea unor cazuri de violenţă în familie se supune unei logici clinice (identificarea şi eliminarea cauzelor, puterea expertului, puterea şi exclusivitatea prescripţiilor) are avantajul unei familiarizări a publicului ţintă cu acest tip de intervenţie (persoana victimă judecă conform algoritmului „poliţistul sau medicul o să mă rezolve"). Caracteristicile intervenţiei în situaţii de violenţă în familie implică, însă, un apel necondiţionat la principii de drepturile omului, având în vedere că, dincolo de dimensiunea clinică, violenţa în familie reclamă şi restabilirea unui echilibru de drept. De aceea, difuzarea către experţii „de primă linie" a unor noi abilităţi şi informaţii, privind gestionarea violenţei în familie şi ca o violare flagrantă a drepturilor omului, poate să creeze premisele unor noi modalităţi de intervenţie. Astfel, noua paradigmă, ar trebui să ţină seama de o serie de principii, dintre care putem enumera:
    a. *Orizontalizarea relaţiei între profesionist şi beneficiarul de programe*, considerând beneficiarul (victima sau agresorul) un partener de discuţie şi, eventual, un expert în problema sa;

b. *Centrarea pe dezvoltarea de abilităţi şi deprinderi pentru beneficiarii de servicii şi programe*, care să determine persoana să poată să-şi rezolve independent şi eficient problemele pe viitor;

c. *Orientarea spre tratarea cu respect a persoanelor implicate în actele de violenţă în familie*, inclusiv pentru agresori, astfel încât să fie respectate drepturile fundamentale ale persoanei;

d. *De-medicalizarea facilităţilor de asistenţă* (de tip adăposturi sau centre de asistenţă) şi centrarea pe oferirea unui suport flexibil şi individualizat;

e. *Centrarea pe sisteme de suport comunitar şi pe activarea reţelelor de sprijin din mediul natural al persoanei*, cu ajutorul unor profesionişti care să intervină pe teren şi care să aibă capacitatea de a mobiliza resursele naturale de suport.

2. **Promovarea în rândul specialiştilor „de primă linie" a informaţiilor şi deprinderilor necesare abordării problemelor legate de inegalităţile de gen**. Această recomandare se sprijină pe realitatea faptului că educaţia pe probleme de gen este încă o noutate pentru profesionistul din teritoriu. Problemele de discriminare, inechitate sau abuz, atunci când este vorba de diferenţa bărbat-femeie, sunt de multe ori privite ca făcând parte din normalul cotidian, fără a mai fi puse de nimeni sub semnul întrebării. Modificarea perspectivei asupra violenţei în familie, ca o problemă care are rădăcinile **şi în inegalităţile de gen** şi nu numai în alcoolism sau sărăcie, are şansele să aducă experţilor „de primă linie" o nouă viziune asupra intervenţiilor. Cercetarea de faţă dovedeşte că viziunea „de gen" este încă departe de a fi cristalizată, şi nu întruneşte consensul grupului de experţi.

3. **Stimularea parteneriatelor şi difuzarea bunelor practici de intervenţie.** Dincolo de dobândirea de deprinderi şi informaţii noi, este necesară o antrenare a factorilor locali în elaborarea de politici de asistenţă „la firul ierbii", prin mobilizarea experţilor „de primă linie" în colaborarea şi alcătuirea de reţele locale. Această viziune, parţial opusă unei logici centraliste, facilitează dezvoltarea de sisteme multi-disciplinare de asistenţă care să acopere un câmp cât mai extins de probleme. Difuzarea bunelor practici, pe de altă parte, creează premisele replicării modelelor de succes pentru alte comunităţi.

V. ANEXĂ TEHNICĂ

Anexă tehnică: Ancheta individuală asupra populaţiei

➢ **Volumul eşantionului:** Un eşantion de 1206 persoane, reprezentativ pentru populaţia de 18 ani şi peste, şi un eşantion de 600 de femei, reprezentativ pentru populaţia feminină de 18 ani şi peste. În total, 1806 cazuri. Eşantioanele au fost elaborate de către beneficiar, inclusiv selecţia localităţilor şi a numărului secţiilor de votare.

➢ Intervievarea s-a efectuat faţă în faţă, la domiciliile subiecţilor. Distribuţia interviurilor, după metoda de selecţie utilizată, a fost următoarea:

	Număr	%
• din listele electorale	1386	76.7
• din alte liste, în afarã de cele electorale	15	0.8
• prin metoda drumului aleator	309	17.1
• subeşantion tineri	96	5.3
Total	1806	100.0

Schema de eşantionare folosită în acest sondaj urmează îndeaproape modelul stabilit de către Barometrul de Opinie Publică al Fundaţiei pentru o Societate Deschisă: eşantion probabilist, tristadial, cu stratificare în primul stadiu.

Pentru stratificare sunt folosite straturi rezultate din intersectarea ariei culturale şi a tipului de localitate (localităţi rurale, oraşe sub 30 mii locuitori, 30 - 100 mii, 100 - 200 mii, peste 200 mii). Începând din iunie 1998 a fost adoptată şi o stratificare a comunelor în funcţie de nivelul lor de dezvoltare (redus, mediu, ridicat).

Conform fundamentării din literatura de specialitate (D. Sandu, 1998), sunt considerate ca arii culturale următoarele grupări de judeţe: Crişana-Maramureş (1), Banat (2), Oltenia (3), Muntenia (4), Bucureşti (5), Dobrogea (6), Transilvania (7), Moldova (8).

Indicatori de calitate a eşantionului	Date la nivel de total populaţie	2003 IMAS
Volum eşantion naţional		1206
Volum eşantion de femei		1245
Număr localităţi din care au fost culese datele		95
Pondere femei	51,2 [1]	53,5
Pondere femei - rural	50,4 [1]	51,2
Vârsta medie femei	46,6 [1]	48
Vârsta medie bărbaţi	44,5 [1]	47
% absolvenţi de facultate	8,5 [1]	8,7
% absolvenţi şcoli postliceale	3,6 [1]	7
% absolvenţi liceu	24,7 [1]	23
% absolvenţi liceu – RURAL	13,7 [1]	15
% persoane adulte în gospodării cu autoturism	31,0 [2]	29
% persoane adulte în gospodării cu autoturism – URBAN	39,5 [2]	38
% persoane adulte în gospodării cu autoturism – RURAL	21,0 [2]	18
% persoane adulte în gospodării cu TV color	74,0 [2]	74
% persoane adulte în gospodării cu TV color – RURAL	56,8 [2]	57
Distanţa medie de la sat la cel mai apropiat oraş (km)	21,1 [2]	20

[1] Institutul Naţional pentru Statistică, Recensământul Populaţiei, 2002.
[2] Barometrul de Opinie Publică, Mai 2003, Fundaţia pentru o Societate Deschisă.

MM SM AR BH 1

BUCUREŞTI 5

TM CS 2

TL CT 6

OT DJ MH GJ VL 3

AB HD BV SB CJ MS CV HG BN SJ 7

AG DB PH BZ BL GR TR IL CL 4

BC NT VR SV GL IS BT VS 8

Chestionar principal

Iulie 2003 Nr. chest.|__|__|__|

Cod operator: |__|__|__|__| ***Data:*** |__|__|.|__|__| 2003

Localitatea: ***Ora începerii interviului***:

_____|__|__|__|__|__|__| |__|__|:|__|__|

Cât de mulţumit sunteţi în general...	Foarte mulţumit	Destul de mulţumit	Nu prea mulţumit	Deloc mulţumit	NS/NR
SAT1. ... de felul în care trăiţi?	4	3	2	1	9
SAT2. ... de situaţia materială a familiei Dvs.?	4	3	2	1	9
SAT3. ... de viaţa Dvs. de familie?	4	3	2	1	9

Dvs. cât de des ...	Zilnic	De câteva ori pe săptămână	De câteva ori pe lună	O data pe lună sau mai rar	Deloc	NS/ NR
INF1. Citiţi ziare	5	4	3	2	1	9
INF2. Ascultaţi radio	5	4	3	2	1	9
INF3. Vă uitaţi la televizor	**5**	**4**	3	2	1	9

Q2. În ultimele 30 de zile, cât de des v-aţi simţit...?	Tot timpul	Aproape tot timpul	Uneori	De puţine ori	Niciodată	NŞ / NR
a. atât de trist(ă) încât nimic nu vă putea binedispune	1	2	3	4	5	9
b. nervos / nervoasă	1	2	3	4	5	9
c. neliniştit(ă), agitat(ă)	1	2	3	4	5	9

Q2BIS. Dar, per total, în ulti-mele 30 de zile v-aţi simţit...
ARATĂ FIGURA 1

mai degrabă vesel(ă) şi mulţumit(ă)	1	mai degrabă nemulţumit(ă)	4
mai degrabă mulţumit(ă)	2	mai degrabă trist(ă) şi nemulţumit(ă)	5
nici mulţumit(ă), nici nemulţumit(ă)	3	NR	9

Q3. În ceea ce vă priveşte pe Dvs.?	În toate situaţiile	În multe situaţii	În puţine situaţii	În nici o situaţie	NŞ / NR
a. Găsiţi mijloace prin care vă puteţi rezolva problemele	1	2	3	4	9
b. Aveţi control asupra lucrurilor care vi se întâmplă	1	2	3	4	9
c. Puteţi să faceţi orice vă propuneţi	1	2	3	4	9
d. Vă simţiţi disperat(ă) în faţa problemelor vieţii	1	2	3	4	9

În general sunteţi de părere că ...	**Da**	**Nu**	**NS/NR**
COND1. **Este mai mult datoria femeilor decât a bărbaţilor să se ocupe de treburile casei**	**1**	**2**	**9**
COND2. **Este mai mult datoria bărbaţilor decât a femeilor să aducă bani în casă**	**1**	**2**	**9**

COND5. Sunteţi de părere că în familii ca a Dvs. ....

Este de preferat ca bărbatul să conducă	**1**	**NS/NR**	**9**
Este de preferat ca femeia să conducă	**2**		
NU SE CITEŞTE: Nu contează sexul	**3**		

COND6. Dar în viaţa publică: în administraţie, politică, la locul de muncă etc. ...?

Este de preferat ca bărbaţii să conducă	**1**
Este de preferat ca femeile să conducă	**2**
NU SE CITEŞTE: Nu contează sexul	**3**

NS/NR	**9**

Q25. Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...? *DACĂ S-A RĂSPUNS **3** SAU **4**, ÎNTREABĂ➔*						**Q26. Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?**		
CITEŞTE; ROTEŞTE ITEMII	Deloc grav	Nu prea grav	Destul de grav	Foarte grav	NŞ/ NR	Da	Nu	NŞ/ NR
A2. un bărbat insultat de partenera lui	1	2	3	4	9	1	2	9
B2. un bărbat ameninţat de partenera lui	1	2	3	4	9	1	2	9
C2. O femeie care ţipă foarte des la partenerul ei	1	2	3	4	9	1	2	9
D2. un bărbat căruia femeia îi dă o palmă	1	2	3	4	9	1	2	9
E2. un bărbat bătut de partenera lui	1	2	3	4	9	1	2	9
F2. un bărbat forţat de partenera lui să aibă relaţii sexuale	1	2	3	4	9	1	2	9
G2. un bărbat căruia partenera nu-i permite să-şi caute de lucru	1	2	3	4	9	1	2	9
H2. o femeie care îşi bate tot timpul joc de credinţele şi valorile partenerului ei	1	2	3	4	9	1	2	9
I2. un bărbat care nu poate folosi banii familiei, pentru că partenera nu-i dă voie	1	2	3	4	9	1	2	9
J2. un bărbat ale cărui bunuri personale sunt distruse de către partenera lui	1	2	3	4	9	1	2	9
K2. o femeie care nu permite partenerului ei să iasă din casă	1	2	3	4	9	1	2	9
L2. o femeie care nu permite partenerului ei să aibă prieteni(e)	1	2	3	4	9	1	2	9

COPII2. Cine ar trebui să se ocupe într-o familie de creşterea copiilor?

UN SINGUR RĂSPUNS. NU SE CITESC VARIANTELE DE RĂSPUNS

ambii părinţi	**1**	**bunicii**	**4**
mai ales mama	**2**	**altcineva, cine?**	**5**
mai ales tatăl	**3**	**NS/NR**	**9**

Q25. Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...? *DACĂ S-A RĂSPUNS **3** SAU **4**, ÎNTREABĂ➔*						**Q26. Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?**		
CITEŞTE; ROTEŞTE ITEMII	Deloc grav	Nu prea grav	Destul de grav	Foarte grav	NŞ/ NR	Da	Nu	NŞ/ NR
A1. o femeie insultată de partenerul ei	1	2	3	4	9	1	2	9
B1. o femeie ameninţată de partenerul ei	1	2	3	4	9	1	2	9
C1. un bărbat care ţipă foarte des la partenera lui	1	2	3	4	9	1	2	9
D1. o femeie căreia bărbatul îi dă o palmă	1	2	3	4	9	1	2	9
E1. o femeie bătută de partenerul ei	1	2	3	4	9	1	2	9
F1. o femeie forţată de partenerul ei să aibă relaţii sexuale	1	2	3	4	9	1	2	9
G1. o femeie căreia partenerul nu-i permite să-şi caute de lucru	1	2	3	4	9	1	2	9
H1. un bărbat care îşi bate tot timpul joc de credinţele şi valorile partenerei lui	1	2	3	4	9	1	2	9
I1. o femeie care nu poate folosi banii familiei, pentru că partenerul nu-i dă voie	1	2	3	4	9	1	2	9
J1. o femeie ale cărei bunuri personale sunt distruse de către partenerul ei	1	2	3	4	9	1	2	9
K1. un bărbat care nu permite partenerei lui să iasă din casă	1	2	3	4	9	1	2	9
L1. un bărbat care nu permite partenerei lui să aibă prieteni(e)	1	2	3	4	9	1	2	9

Q25. Cât de grave credeţi că sunt fiecare dintre următoarele fapte ...? *DACĂ S-A RĂSPUNS **3** SAU **4**, ÎNTREABĂ➔*						**Q26. Şi credeţi că ar trebui pedepsită prin lege?**		
CITEŞTE; ROTEŞTE ITEMII	Deloc grav	Nu prea grav	Destul de grav	Foarte grav	NŞ/ NR	Da	Nu	NŞ/ NR
M1. copii bătuţi de părinţi	1	2	3	4	9	1	2	9
M2. părinţi bătuţi de copii	1	2	3	4	9	1	2	9

Toate faptele pe care vi le-am citit sunt tipuri de violenţă domestică.

Q27. Din câte ştiţi Dvs. există vreo lege referitoare la violenţă domestică (ca-re protejează victimele violenţei domestice şi pedepseşte agresorul)?

Da, există o lege	1	NŞ	8
Nu există nici o lege	2	NR	9

Q30a. Dvs. aţi auzit de existenţa unei organizaţii care să ajute victimele violenţei domestice din România?

Da	**1**
Nu	2
NR/NŞ	9

➔ **Q30b. Dar în oraşul / comuna Dvs?**

Da	1
Nu	2
NR/NŞ	9

Dacă DA (a sau b) ➔**Q30DA1. De unde aţi aflat?** (*răspuns. multiplu)*

1. rude	1	6. radio	1
2. vecini	1	7. presă scrisă	1
3. prieteni	1	8. altceva:	
4. colegi	1		
5. televiziune	1	99. NR/NŞ	1

➔**Q30DA2. Dvs. aţi apelat vreodată?** 1. Da 2. Nu 99. NR/NŞ

În ce măsură vă simţiţi în siguranţă când sunteţi...		Foarte mare măsură	Mare măsură	Mică măsură	Foarte mică măsură	NŞ/NR
Q40. singur(ă) pe stradă	a. în timpul zilei	4	3	2	1	9
	b. după lăsarea întunericului	4	3	2	1	9
Q41. singur(ă) acasă	a. în timpul zilei	4	3	2	1	9
	b. după lăsarea întunericului	4	3	2	1	9

Q43. În ultimii zece ani, <u>într-un loc public</u>, Dvs. aţi fost de faţă la ...	Da, de mai multe ori	Da, o singură	Nu, niciodată	NŞ/ NR
a. atacarea verbală a unei persoane (înjurături şi ţipete)	3	2	1	9
b. atacarea fizică a unei persoane (bătăi)	3	2	1	9
c. jefuirea unei persoane (furt de bani sau lucruri)	3	2	1	9
d. agresarea sexuală a unei persoane (de ex. un bărbat străin se freacă de o femeie în mijloace de transport în comun, remarci obscene)	3	2	1	9

Dacă DA (la vreuna dintre situaţiile menţionate la Q43)

➔ **Q43DA1. Care a fost cea mai recentă?**

atacare verbală	1	NC	7
atacare fizică	2	NR	9
jefuire	3		
agresare sexuală	4		

➔ **Q43DA2. În această situaţie (cea mai recentă) Dvs. aţi fost ...?**

victimă	1	NC	7
martor	2	NR	9
agresor	3		

➔ **Q43DA3/4. Victima a fost ...?**

femeie	1	copil			1
bărbat	2	tânăr(ă)			2
NC	7	adult			3
NR	9	vârstnic			4
		NC	7	NR	9

➔ **Q43DA5/6. Agresorul a fost ...?**

femeie	1	copil			1
bărbat	2	tânăr(ă)			2
NC	7	adult			3
NR	9	vârstnic			4
		NC	7	NR	9

➔ **Q43DA7. Din ce cauză s-a ajuns la această situaţie?**

7. NC 8. NŞ 9. NR

➔ **Q43DA8. În această situaţie, a luat cineva atitudine împotriva agresorului?**

Da, Dvs.	1	Nimeni	5
Da, o femeie	2	NC	7
Da, un bărbat	3	NR	9
Da, mai multe persoane	4		

➔ *Dacă DA(1-4):* **Q43DA9. Şi ce anume au făcut aceştia?**

7. NC 8. NŞ 9. NR

Q43NU. Dacă aţi trece prin una din situaţiile menţionate credeţi că ar încerca cineva să vă ajute?

probabil cineva v-ar ajuta	1	NC	7
probabil nu v-ar ajuta nimeni	2	NR	9

SERSEX3. În ultimii doi ani s-a întâmplat ca unei rude, sau unei cunoştinţe apropiate să i se ceară să aibă relaţii sexuale pentru obţinerea unor avantaje profesionale sau/şi materiale sau pentru a nu-şi pierde locul de muncă?

Da	**1**	**➔SERSEX4**
Nu	**2**	**➔NORME**
NS/NR	**9**	

➔ **SERSEX4. În general, aceste persoane sunt ...?** *O SINGURĂ ALEGERE*

Mai ales femei	1	NC (Neaplicabil)	7
Mai ales bărbaţi	2	NR	9

➔ **SERSEX5. În general, aceste persoane sunt ...?** *O SINGURĂ ALEGERE*

mai ales minori (sub 16 ani)	1	NC (Neaplicabil)	7
mai ales tinere(i) (16-30 ani)	2	NR	9
mai ales mature(i) (peste 30 ani)	3		

➔ **SERSEX6. Cine sunt cei care le-au cerut să aibă relaţii sexuale?**

7. NC 9. NR

NORME. Cum credeţi că trebuie procedat dacă următoarele situaţii se petrec în mod frecvent: ***ARATĂ LISTA 2***

1.Nu trebuie făcut nimic **4. O palmă ar fi de ajuns**
2.Trebuie rezolvat printr-o discuţie **5. E nevoie de o bătaie bună**
3.E un motiv de ceartă **6. Mai bine ar divorţa**

							NŞ /NR
1. în mod frecvent femeia nu găteşte	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
2. în mod frecvent femeia nu face curat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
3. în mod frecvent femeia nu are grijă de	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
4. în mod frecvent bărbatul vine beat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
5. în mod frecvent bărbatul nu aduce toţi banii acasă	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
6. în mod frecvent femeii nu-i tace gura	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
9. în mod frecvent bărbatul nu face nimic	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
10. când femeia se îmbracă cu rochii prea scurte sau prea decoltate	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**

Dar când...

7. femeia îşi înşeală bărbatul	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
8. când bărbatul îşi înşeală femeia	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**

NADU. După părerea Dvs. cine ar trebui să intervină când cineva îşi bate partenerul /partenera, soţul /soţia?
NU CITI VARIANTELE DE RĂSPUNS. DOUĂ RĂSPUNSURI POSIBILE.

rudele	1	Poliţia	5	Parchetul	9
prietenii	2	Şcoala	6	Altcineva, cine?	10
vecinii	3	Medicul de familie	7	Nimeni	11
naşii	4	Biserica	8	NŞ/NR	99

NORME. Cum credeţi că trebuie procedat în situaţia în care copilul …	**1.Nu trebuie făcut nimic** **2.Trebuie rezolvat printr-o discuţie** **3.E un motiv de ceartă**			**4. O palmă ar fi de ajuns** **5. E nevoie de o bătaie bună** **6. Este pedepsit altfel**			**NŞ /NR**
11. ia note proaste la şcoală	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
12. răspunde obraznic unui adult	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
13. fumează sau bea alcool	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**
14. ia bani din casă fără să spună	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**9**

DACĂ COD 6 LA NORME 11-14 PEDE. Care este pedeapsa cea mai potrivită?

7. NC 9. NR

NCOP. Dar atunci când părinţii îşi bat copiii, cine ar trebui să intervină?

NU CITI VARIANTELE DE RĂSPUNS.

DOUĂ RĂSPUNSURI POSIBILE.

rudele	1	Poliţia	5	Parchetul	9
prietenii	2	Şcoala	6	Altcineva, cine?	10
vecinii	3	Medicul de familie	7	Nimeni	11
naşii	4	Biserica	8	NŞ/NR	99

VD. Vi s-a întâmplat ca cineva din familie în mod frecvent… ***PENTRU CEI CARE RĂSPUND DA LA CEL PUŢIN O SITUAŢIE (1-18) APLICI CHESTIONARUL ADIŢIONAL*** *CHVD*	Da	Nu	NR	*Dacă DA* VDY. Dar în ultimele 12 luni? Da	Nu
1. … să vă insulte, înjure?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
2. … să vă spună în mod frecvent că nu sunteţi bun(ă) de nimic?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
3. … să vă şantajeze/ ameninţe în mod repetat că se desparte de dvs.?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
4. … să vă ameninţe în mod frecvent cu bătaia?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
5. **… în mod frecvent să nu vă dea voie să vă vedeţi sau să vorbiţi cu**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
6. **… în mod frecvent să nu vă dea voie să ieşiţi din casă?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
7. **… să vă verifice exagerat de mult ca să ştie unde sunteţi şi ce**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
8. … să vă acuze de infidelitate fără motiv?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
Dar vi s-a întâmplat ca cineva din familie …					
9. **… să vă forţeze să faceţi lucruri umilitoare?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
10. **… să vă distrugă sau să vă ia bunurile care au valoare pentru dvs.?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
11. **… să vă dea o palmă sau să vă lovească cu piciorul?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
12. **… să vă arunce sau să vă trântească de perete sau pe podea?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
13. **… să vă rănească cu un cuţit, o armă sau un alt obiect?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
14. **… să vă ameninţe că vă omoară?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
15. **… să vă forţeze să aveţi relaţii sexuale împotriva voinţei dvs.?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
16. **… să vă împiedice să mergeţi la lucru sau să vă găsiţi un loc de**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
17. **… să vă ia fără acordul Dvs. o parte sau toţi banii pe care îi aveaţi?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
18. **… să nu vă lase să aveţi bani pentru dvs. personal?**	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**

NUMAI CEI(CELE) CARE AU SPUS DA LA CEL PUŢIN DOUĂ ÎNTREBĂRI VD |__|__|

VDPR0. Care dintre aceste situaţii a fost cea mai gravă pentru Dvs.? **88. Nici una**

OPERATOR FOLOSEŞTE CODURILE DE MAI SUS. **99. NŞ/NR**

HS. La locul de muncă sau la şcoală, vi s-a întâmplat ca o femeie sau un bărbat… ***PENTRU CEI CARE RĂSPUND DA LA CEL PUŢIN O SITUAŢIE APLICI CHESTIONARUL ADIŢIONAL CHHS***	Da	Nu	NR	*Dacă DA* HSY. Dar în ultimele 12 luni? Da	Nu
1. … să se uite la dvs. în mod nepotrivit?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
2. … să facă gesturi deocheate către dvs.?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
3. … să vă atingă într-un mod nepotrivit?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
4. … să folosească limbaj sau glume porcoase chiar dacă ştie că vă deranjează	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
5. … să vă îmbrăţişeze fără permisiunea dvs.?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
6. … să vă sărute fără voia dvs.?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**

7. ... să vă invite la o întâlnire amoroasă cu promisiunea de a vă angaja sau	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
8. ... să vă ceară să aveţi relaţii sexuale cu el cu promisiunea unei recompense?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
9. ... să vă ceară să aveţi relaţii sexuale cu el ameninţându-vă?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**
10. ... să încerce cu forţa să aibă relaţii sexuale cu dvs.?	**1**	**2**	**9**	**1**	**2**

HSLAW. Din câte ştiţi Dvs. există vreo lege care pedepseşte toate faptele enumerate mai înainte?

Da, există o lege	1	NŞ	8
Nu există nici o lege	2	NR	9

Care dintre situaţiile de hărţuire sexuală despre care am vorbit vă deranjează cel mai tare?

DOUĂ RĂSPUNSURI POSIBILE. OPERATOR FOLOSEŞTE CODURILE DE MAI SUS.

HSPR1. |__|__|

HSPR2. |__|__|

88. Nici una

99. NŞ/NR

EMPOW. Care dintre următoarele afirmaţii sunt adevărate în cazul Dvs.?	**Mai degrabă adevărat**	**Mai degrabă fals**	**NŞ/ NR**
1. Sunteţi tratat(ă) cu respect ca fiinţă umană egală	**1**	**2**	**9**
2. Sunteţi ascultat(ă) şi luat(ă) în serios	**1**	**2**	**9**
3. Sunteţi acceptat(ă) aşa cum sunteţi	**1**	**2**	**9**

CLIS. Consideraţi că ...	**Este adevărat**	**Nu este adevărat**	**NŞ/NR**
1. Bătaia este ruptă din rai	**1**	**2**	**9**
2. Un bărbat care nu-şi bate femeia nu o iubeşte cu adevărat	**1**	**2**	**9**
3. Femeia trebuie bătută din când în când, că dacă tu nu ştii, ştie ea de ce	**1**	**2**	**9**
4. Femeia este proprietatea bărbatului	**1**	**2**	**9**
5. O femeie bătută poate în orice moment să se despartă de agresor	**1**	**2**	**9**
6. Violenţa domestică este întâlnită doar în familiile sărace	**1**	**2**	**9**

Dvs. aţi fost crescut de mama Dvs. naturală / de tatăl Dvs. natural sau de către altcineva?

DOUĂ RĂSPUNSURI POSIBILE PE COLOANĂ

GRIJA1.		GRIJA2.	
Mama naturală	**1**	**Tatăl natural**	**1**
Mama adoptivă	**2**	**Tatăl adoptiv**	**2**
Bunica	**3**	**Bunicul**	**3**
Mătuşa	**4**	**Unchiul**	**4**
Soţia sau prietena tatălui	**5**	**Soţul sau prietenul mamei**	**5**
Nici o femeie	**6**	**Nici un bărbat**	**6**
Am crescut într-un institut de ocrotire			**7**
Altă situaţie – CARE?	**8**	**Altă situaţie – CARE?**	**8**
NR	**9**	**NR**	**9**

CEARTA. Aţi putea să ne spuneţi cât de des se certau/ se ceartă tatăl şi mama Dvs. (sau persoanele care v-au crescut)?

1. foarte rar, deloc	**2. rar**	**3. des**	**4. foarte des**	**8. NC/Neaplicabil**	**9.NŞ/NR**

RANK1. Câţi copii a avut mama dvs. (naturală)**?** |__|__| 99.NR

RANK2. Dvs. al câtelea copil născut aţi fost? |__|__| 99.NR

AGEP. Dvs., la ce vârstă...?	**Vârsta**	OPERATOR, FOLOSEŞTE CODURILE: 88.Nu e cazul 98. Nu-mi amintesc 99.NR
A. Aţi terminat şcoala	ani	
B. Aţi plecat din casa părinţilor	ani	
C. Aţi început viaţa sexuală	ani	
D. Aţi avut primul loc de muncă	ani	
E. V-aţi căsătorit prima dată	ani	

STCIV. În prezent sunteţi...						
căsătorit(ă) cu acte	**1**	**divorţat(ă)**	**3**	**văduv(ă)**	**5**
căsătorit(ă) fără acte / în uniune liberă /concubinaj	**2**	**separat(ă)**	**4**	**necăsătorit(ă)**	**6**

CAS2. Vârsta la care partenerul / soţul (partenera / soţia) s-a căsătorit prima dată este .|__|__| ani
88=partenerul(a) nu a fost e căsătorit(ă) niciodată 89 =. respondentul(a) nu are partener(ă) 99 = NR/NS

CAS3. De-a lungul vieţii, dvs. câte... (inclusiv cea actuală) niciuna = 98 NR=99

1. căsătorii |__|__| 2. căsătorii fără acte/ concubinaje |__|__| 3. divorţuri |__|__|

PENTRU ZERO (0) LA TOATE CELE TREI ➔ SARI LA FEAR

CAS4. La ce vârstă aţi început actuala relaţie (căsătorie cu acte sau fără acte) |__|__|99.NR

NUMAI PENTRU CEI CARE AU AVUT UN DIVORŢ

➔DIV1. La ce vârstă a avut loc ultimul divorţ? |__|__| 99.NR

➔DIV2. Din vina dvs. sau a partenerului(partenerei)?

din vina Dvs	1	nu s-a stabilit un vinovat	3
din vina partenerului(ei)	2	NR	9

➔ DIV3. Care a fost principalul motiv de divorţ?

adulter	1	violenţă	3
alcoolism	2	alt motiv, care _____	

FAMEST. Pe ansamblu, cum apreciaţi modul în care vă înţelegeţi cu actualul dvs. partener(ă)?

foarte bine	1	rău	4
bine	2	foarte rău	5
satisfăcător	3	NC, nu are partener(ă)	7
		NR	9

FEAR. Dvs. vă temeţi de ...?
NU CITI DECÂT VARIANTELE 3, 2, 1

	Mult	**Puţin**	**Deloc**	Doar când e băut	**NC**	**NR**		**Mult**	**Puţin**	**Deloc**	Doar când e băut	**NC**	**NR**
1. partener(ă)	3	2	1	5	7	9	6. soră	3	2	1	5	7	9
2. mamă	3	2	1	5	7	9	7. frate	3	2	1	5	7	9
3. tată	3	2	1	5	7	9	8. fiu	3	2	1	5	7	9
4. soacră	3	2	1	5	7	9	9. fiică	3	2	1	5	7	9
5. socru	3	2	1	5	7	9	10. şef	3	2	1	5	7	9

ALIVE. Care este numărul de copii născuţi vii (*indiferent dacă mai sunt sau nu în viaţă*) pe care dvs. i-aţi avut de-a lungul vieţii? ..... |__|__|

90. Nici unul ↓ *SARI LA AVT1* 88.NC 99.NR/NS

NUMAI PENTRU CEI CARE AU COPII

În ce an aţi născut/aţi avut ...	**K1** Primul copil	**K2** Al 2-lea	**K3** Al 3-lea	**K4** Al 4-lea	**K5** Al 5-lea	**K6** Al 6-lea	**K7** Al 7-lea	**K8** Al 8-lea	**K9** Al 9-lea	**K10** Al 10-lea
Anul naşterii										

AVT1. Câte avorturi aţi făcut (a făcut ultima soţie/ parteneră) de-a lungul întregii vieţi?

niciunul	1	2-3	3	Peste 10	5
unul	2	4-10	4	NS/NR	9

PREV1. Dvs. doriţi să (mai) aveţi copii?

Da	**1**
Nu	2
Nu pot avea copii	8
NR/NŞ	9

➔ **PREV4. Intenţionaţi să aveţi un copil în următorul an?**

Da	1
Nu	2
NR/NŞ	9

➔ *SARI LA FLAM*

NUMAI PENTRU CEI CARE <u>NU-ŞI DORESC</u> COPII <u>DELOC</u> SAU NU ÎŞI DORESC ÎN <u>URMĂTORUL AN</u>

PREV5. Dvs. faceţi ceva pentru a nu avea un copil?

Da	**1**
Nu	2
NR/NŞ	9

➔ **PREV5DA Ce anume faceţi pentru a nu avea copii?**

1. Pastile anticoncepţionale	1
2. Metoda calendarului	1
3. Prezervativ	1
4. Sterilet	1
5. Coitus interruptus	1
6. Altă metodă	1
9. NR	1

FLAM. Cât de des în ultimul an „ "nu aţi avut ce pune pe masă" în gospodăria Dvs. şi cineva din gospodărie a suferit de foame?

În fiecare zi	1
De câteva ori în fiecare săptămână	2
De câteva ori în fiecare lună	3
Doar în anumite luni sau perioade când nu găsim/ nu este de lucru	4
Se mai întâmplă, dar foarte rar	5
Niciodată	6
NR	9

SAN1. Pe ansamblu, cum apreciaţi starea dvs. de sănătate?

foarte bună	1	rea	4
bună	2	foarte rea	5
satisfăcătoare	3	NR	9

SAN2. Dvs. suferiţi de vreo boală cronică, pentru care aveţi nevoie permanentă de medicamente?

Da	**1**
Nu	2
NS/NR	9

➔ **SAN2DA. Care este aceasta?** *UN SINGUR RĂSPUNS*

|__|__|

77. NC 88. NŞ 99. NR

SAN3. În ultimul an aţi suferit de ...?

	Des	Rar	Deloc	NR		Des	Rar	Deloc	NR
1. durere de cap	3	2	1	9	4. durere de dinţi	3	2	1	9
2. insomnie	3	2	1	9	5. oboseală	3	2	1	9
3. stres	3	2	1	9	6. dureri de spate	3	2	1	9

SAN4. În ultimul an, s-a întâmplat ca din motive de sănătate Dvs. să întrerupeţi activitatea zilnică pentru cel puţin o zi? 1. Da 2. Nu 9. NS/NR

SAN5. În ultima lună aţi consumat diazepam, extraveral rudotel sau alte medicamente de nervi?

Da	**1**
Nu, nu am avut nevoie	2
Nu, nu vreau să iau medicamente	3
NS/NR	9

➔ **SAN5DA. Acest medicament a fost..**

prescris de către un medic	1
luat la sfatul unui vecin, prieten	2
luat în urma sfaturilor citite/ascultate în ziare, reviste, programe TV sau radio	3
altă situaţie _____	4
NS/NR	9

SAN6. Sunteţi înscrişi pe lista unui medic de familie? 1.Da 2. Nu 9. NS/NR
SAN7. Şi aveţi asigurare de sănătate? 1.Da 2. Nu 9. NS/NR

SUIC1. V-aţi gândit vreodată că viaţa nu merită trăită? 3.Des 2. Rar 1.Niciodată 9. NS/NR

INVEST1. În gospodăria Dvs. cine hotărăşte cum se cheltuiesc banii pentru nevoile zilnice? ***RĂSPUNS MULTIPLU***

1. Dvs..... 1	**4. Fiica 1**	**7. Altă persoană de sex feminin.. 1**
2. Partener(a) 1	**5. Mama/soacra .. 1**	**8. Altă persoană de sex masculin 1**
3. Fiu..... 1	**6. Tata/ socru 1**	**9. NŞ/NR 1**

INVEST2. De obicei cine hotărăşte în familia dvs. când se fac investiţii majore de bani (de exemplu, pentru o mobilă, maşină, o casă sau terenuri) ? ***RĂSPUNS MULTIPLU***

1. Dvs..... 1	**4. Părinţii/ socrii. 1**	**9. NŞ/NR 1**
2. Partener(a) 1	**5. Alţii 1**	
3. Copiii..... 1	**6. Nu ne permitem astfel de investiţii . 1**	
	(NU CITI VARIANTA)	

ADV. În ultimele 12 luni, în gospodăria Dvs. ...?

		Da	Nu	NR
1.	A pierdut cineva locul de muncă	1	2	9
2.	S-a micşorat venitul cuiva din gospodărie	1	2	9
3.	Au sosit cu întârziere veniturile cuiva din gospodărie	1	2	9
4.	Cineva a pierdut dreptul la vreun fel de prestaţie socială (pensie, alocaţie, şomaj, etc.) de care beneficia	1	2	9
5.	Cineva a suferit o boală gravă sau a avut un accident serios	1	2	9
6.	A murit un membru al gospodăriei	**1**	2	9
7.	Un membru al gospodăriei a părăsit gospodăria	**1**	2	9
8.	Locuinţa sau o proprietate a gospodăriei a fost incendiată, inundată, jefuită	1	2	9
9.	Cineva a trebuit să se judece (pentru o moştenire sau alt motiv)	1	2	9

Era aducător de venit?

1. Da....2. Nu
1. Da....2. Nu

10. Cineva din gospodărie a dat în patima băuturii	1	2	9
11. Cineva din gospodărie a divorţat	1	2	9
12. Cineva din gospodărie a fost nevoit(ă) să părăsească o locuinţă	1	2	9

VECHIME. Câţi ani de vechime aveţi pe cartea de muncă? |__|__|. ani
88. Nu am carte de muncă 99. NS/NR

Din 1989 până în prezent cu ce v-aţi ocupat?

ÎNTREBAŢI ÎN CLAR, PENTRU FIECARE AN, DACĂ A PRACTICAT AGRICULTURA SAU O ALTĂ ACTIVITATE SECUNDARĂ, INCLUSIV AGRICULTURA, ŞI COMPLETAŢI CODUL CORESPUNZĂTOR

FOLOSIŢI CODURILE DIN *LISTA 1!*	W_1989	W_1990	W_1991	W_1992	W_1993	W_1994	W_1995	W_1996	W_1997	W_1998	W_1999	W_2000	W_2001	W_2002	W_2003
A. Statut/ Activitatea principală															
B. Altă activitate secundară															

NUMAI PENTRU SALARIAŢI (ÎN 2003)

WPART. Lucraţi ... **1. cu normă întreagă** **2. cu normă redusă** **8. NŞ/ 9NR**

NUMAI PENTRU CEI CARE AU AVUT O OCUPAŢIE ÎN 2003: **Cât de des în ultimele 3 luni ...?**	Totdea-una	Des	Uneori	Rar	Nicio-dată	NŞ/ NR
CONF1. munca dvs. v-a creat dificultăţi în îndeplinirea unor sarcini gospodăreşti	5	4	3	2	1	9
CONF2. munca dvs. v-a creat dificultăţi în îndeplinirea responsabilităţilor faţă de familie sau faţă de alte persoane importante din viaţa dvs.	5	4	3	2	1	9
CONF3. responsabilităţile dvs. faţă de familie şi alte persoane importante pentru dvs. v-au împiedicat să vă faceţi munca cum trebuie	5	4	3	2	1	9
CONF4. a trebuit să vă luaţi de lucru acasă ca să terminaţi ceea ce aveaţi de făcut la serviciu	5	4	3	2	1	9
CONF5. munca a fost o scăpare de situaţia de acasă, adică aţi preferat să petreceţi mai mult timp la muncă decât să petreceţi mai mult timp acasă.	5	4	3	2	1	9

ROL. De obicei cine face următoarele activităţi în gospodăria Dvs.? *RĂSPUNS MULTIPLU*	1. Eu 7. Alt membru din gospodărie 2. Partenera(ul) 8. Prieten, vecin, rudă 3. Fiu 9. Plătim pe cineva 4. Fiică 10. Altă situaţie 5. Mama *77. Nu e cazul, nimeni* 6. Tata *99. NŞ, NR*	**DACĂ S-A ALES MAI MULT DE UN COD:** ROLPR. Şi dintre acestea, care este persoana responsabilă în principal? *ALEGE UN SINGUR COD*
1. Întreţinerea şi mici reparaţii ale locuinţei (a înlocui o siguranţă arsă, a bate un cui, a repara o uşă/fereastră, mici zugrăveli, etc.)	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***
2. Gătit	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***
3. Curăţenie în casă	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***
4. Spălat rufe	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***
5. Micile cumpărături zilnice	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***
6. Îngrijirea zilnică a copilului / copiilor	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***
7. Lucrul la grădină sau pe terenul agricol	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *77* *99***	**1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 *99***

INT. Cu cine discutaţi despre ...? *RĂSPUNS MULTIPLU*	Parte-ner(a)	Mama	Tata	Altă rudă femeie	Altă rudă bărbat	Co-leg(ă)	Ve-cin(ă)	Prie-teni(e)	Cu ni-meni	NR
1. Cum să faceţi un ban în plus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
2. Ce se mai întâmplă prin sat /oraş	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99

3. Cum să vă îmbrăcaţi, ce vopsea de păr se poartă şi modă în general	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
4. Ce aţi mai citit, ce filme aţi mai văzut	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
5. Viaţa dvs. sexuală în general	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
6. Situaţii în care aţi fost forţat(ă) să faceţi sex	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
7. Ce să faceţi ca să nu aveţi copii	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
8. Certuri cu partenerul (soţ, concubin, prieten)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99
9. Bătăi în familie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	99

TABELUL SE COMPLETEAZĂ PENTRU TOATE PERSOANELE CARE FAC PARTE DIN GOSPODĂRIE (S-AU GOSPODĂRIT ÎMPREUNĂ ÎN ULTIMELE 6 LUNI)

RUDENIE

1. soţ /soţie
2. părinţi /socri
3. copil,
30. copil vitreg / crescut temporar
4. nepot / nepoată
5. frate / soră
6. bunic / bunică
7. noră/ginere
8. cumnat /cumnată
9. unchi /mătuşă
10. altă rudă
11. nu este rudă
99. NR

Sex 1. masculin 2. feminin

Status

1. grădiniţă / creşă
2. elev / student
3. copil sub 7 ani care stă acasă
4. copil 7 - 16 ani care nu mai merge la şcoală şi stă acasă
5. casnic(ă)
6. şomer înregistrat
7. şomer neînregistrat (nu mai primeşte ajutor de şomaj sau alocaţie de sprijin şi caută de lucru)
8. pensionar(ă)
9. persoană în incapacitate de muncă
10. lucrează cu carte de muncă, autorizaţie sau contract
11. lucrează pe cont propriu (include agricultor)
12. patron cu angajaţi / salariaţi
13. lucrează cu ziua 99. NR

OCUP. Ocupaţia principală *(numai pentru ocupaţi, codurile 10, 11, 12 la Status)*

1. conducători de unităţi şi patroni, întreprinzători
2. ocupaţii intelectuale
3. tehnicieni sau maiştri
4. funcţionari în administraţie
5. lucrători în servicii şi comerţ
6. agricultori cu calificare sau în gospodăria proprie
7. meşteşugari şi mecanici reparatori
8. muncitori calificaţi
9. muncitori ne-calificaţi în sectoare ne-agricole
10. zilieri în agricultură
11. cadru militar
12. altele 98. NC 99. NR

SCOALA. Ultima şcoală absolvită

1 fără şcoală
2 primar (1- 4 clase)
3 gimnazial (5 - 8 clase)
4 şcoala profesională / ucenici sau complementar
5 treapta I de liceu (9 - 10 clase)
6 liceu (9 – 12 clase)
7 şcoală post-liceală sau tehnic de maiştri
8 universitar de scurtă durată / colegiu
9 universitar de lungă durată
10 studii postuniversitare
99.. NR

SURS. Sursele de venit în luna trecută

1 nici una
2 salariu
3 venit pe convenţie civilă /contract colaborare
4 activităţi ne-agricole pe cont propriu autorizate
5 venituri din munca de zilier sau venituri ocazionale
6 pensie stat pentru vechime de muncă
7 pensie de handicap, boală, veteran, urmaş
8 pensie CAP
9 ajutor somaj / alocaţie de sprijin
10 burse de studiu şi pregătire
11 alocaţie de copil – ***SE TRECE PENTRU FIECARE COPIL ŞI NU PENTRU MAMĂ!***
12 alte transferuri sociale (de ex. concediu de maternitate – paternitate şi indemnizaţii)
13 ajutor social sau cantină socială în cadrul Venitului Minim Garantat
14 bani primiţi de la rude plecate definitiv sau temporar în străinătate
15 transferuri particulare (de ex. pensie alimentară sau bani de la părinţii / alte persoane)
16 venit din investiţii, economii sau chirii de la proprietăţi
17 profit dintr-o afacere
18 venituri băneşti din vânzarea produselor agricole (numai la P0)
19 alte surse

RUDENIE	**Sex**	**Vârsta**	**Status**		**OCUP. Ocupaţia principală**	**SCOALA. Ultima şcoală absolvită**	**SURS. Sursele de venit în luna trecută**		
P0: **SUBIECT**			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P1			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P2			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P3			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P4			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P5			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P6			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P7			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P8			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P9			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P10			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P11			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P12			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**
P13			**I**	**II**			**I**	**II**	**III**

NRMEM1. Deci, total membri în gospodărie (inclusiv respondent) .....|__|__|

CAPGOSP. În gospodăria dvs. există sau nu o persoană care are rolul de cap al gospodăriei? (care ia decizii pentru gospodărie în întregul ei) *FOLOSIŢI CODURI P0-13, DIN TABELUL DE MAI SUS.* 99. NR

1.	Da, persoana ➔	P0 P1 P2 P3 P4 P5 P6 P7 P8 P9 P10 P11 P12 P13	*un singur răspuns*
2.	Da, împreună persoanele➔	P0 P1 P2 P3 P4 P5 P6 P7 P8 P9 P10 P11 P12 P13	*două răspunsuri*
3.	Nu există cineva cu rolul de cap al gospodăriei		

VENPR. Care este principalul membru aducător de venit în gospodărie? *UN SINGUR RĂSPUNS*

P0	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10	P11	P12	P13	99. NR

SURSPR. Şi dintre toate sursele de venit ale tuturor membrilor gospodăriei care a fost <u>cea mai importantă</u> sursă de venit în <u>ultimele 12 luni</u>? *(O SINGURĂ ALEGERE. UTILIZAŢI CODURILE DIN TABEL - **SURS**)*

SURS |__|__| 98 NS 99.NR

VEN. <u>În luna trecută (iunie),</u> suma totală de bani obţinută de către toţi membrii gospodăriei dvs. incluzând salarii, dividende, chirii, vânzări etc., a fost cam de ...? ..... |__|__|__| milioane lei
88. NŞ 99. NR

VENSUB. Dar venitul dvs. personal în luna trecută (iunie) a fost cam de ...? |__|__|__| milioane lei

A15 Cum apreciaţi veniturile actuale ale gospodăriei dumneavoastră?

1. Nu ne ajung nici pentru strictul necesar
2. Ne ajung numai pentru strictul necesar
3. Ne ajung pentru un trai decent, dar nu ne permitem cumpărarea unor bunuri mai scumpe
4. Reuşim să cumpărăm şi unele bunuri mai scumpe, dar cu restrângeri în alte domenii
5. Reuşim să avem tot ce ne trebuie, fără să ne restrângem de la ceva

8. NŞ
9.NR

AUTGL. În orice societate, unii oameni se consideră bogaţi, alţii se consideră săraci. Dvs. unde vă situaţi pe următoarea scară?

CODIFICĂ O SINGURĂ POZIŢIE 99. NS/NR

SĂRAC➔	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	*←BOGAT*

GRADINA. Gospodăria Dvs. are în proprietate sau în folosinţă o grădină cu zarzavaturi, legume, vie, porumb, pomi fructiferi etc.?

1. Da 2. Nu 9. NR

	Da	Nu	NR	*Dacă DA,* **Câte hectare?**
PAM. Aveţi teren agricol în proprietate sau folosinţă?	1	2	9	HA1**. |__|__|,|__|**

Câte animale aveţi în gospodărie?	Număr	***999. NR***	***998 – nu are***	Număr
SEP1. Bovine (vaci, viţei, boi).		SEP4. Ovine (oi, capre)		
SEP2. Porcine		SEP5. Păsări de curte		
SEP3. Cabaline (cai, măgari)		SEP6. Stupi		

AUTOCONS. <u>În luna trecută (iunie)</u> produsele obţinute în gospodăria Dvs. sau primite (de la rude, prieteni, etc.) au asigurat din consumul alimentar al gospodăriei ...? *ÎNTREBAREA SE REFERĂ LA <u>CONSUM ALIMENTAR UMAN</u>, INDIFERENT CÂND AU FOST OBŢINUTE/ PRIMITE PRODUSELE*

1. nu am obţinut / nu am primit astfel de produse (<u>tot ce s-a consumat a fost cumpărat</u>)
2. cam un sfert (sau mai puţin) din consumul nostru
3. cam o jumătate din consumul nostru
4. aproape trei sferturi din consumul nostru
5. aproape în totalitate

9. NR

AUTOCS. <u>În luna trecută (iunie)</u>, aceste produse au fost obţinute/primite ...? *RĂSPUNS MULTIPLU*

1. în gospodărie (curte, grădină, pământ, etc.)
2. de la rude, prieteni
3. în schimbul muncii cu ziua pentru alţii
4. de la asociaţia agricolă
5. de la instituţii (cantina socială, fundaţii, organizaţii caritabile, biserică)
6. altă situaţie, CARE _____
7. NC, nu a obţinut / primit produse, <u>tot ce s-a consumat a fost cumpărat</u>

9. NR

CHEL. Cam câţi bani s-au cheltuit in total, în luna trecută (iunie) în gospodăria Dvs.? .....|__|__| milioane lei
88. NŞ 99. NR

CONSAL. Dar pentru produsele alimentare pe care le-aţi cumpărat în luna trecută (alimente, băuturi inclusiv alimentaţie publică, cafea, ţigări, suc), cu aproximaţie, câţi bani s-au plătit? .....|__|__| milioane lei
88. NŞ 99. NR

Locuinţa Dvs. este racordată la ...?

		DA,	NU
CASA1.	apă curentă	1	2
CASA2.	gaze	1	2
CASA3.	canalizare	1	2

Locuinţa Dvs. are ...?

CASA4	Baie, duş	1 Da	4 Nu	9 NR
CASA5	Toaletă (WC)	1 în casă 2. în curte 3. comună (pe hol)	4 Nu	9 NR
CASA6	Bucătărie	1 în casă 2. comună (pe hol)	4 Nu	9 NR
CASA7	Bucătărie de vară	1 Da	4 Nu	9 NR

CASA8. Locuinţa în care staţi este ...

Proprietatea dvs./partenerului(erei) dvs.	1	Închiriată de la stat	4	Locuieşte fără acte	7
Proprietatea părinţilor (rudelor)	2	Locuinţă socială	5	NS	8
Închiriată de la o persoană / firmă	3	Locuinţă de serviciu	6	NR	9

CASA9. Câte camere de locuit (fără baie, bucătărie, hol) aveţi? |__|__| camere
99.NS/NR

CASA10. Care este suprafaţa totală în metri pătraţi a camerelor (fără baie, bucătărie, hol) pe care le ocupă gospodăria Dvs.? .....|__|__|__| metri pătraţi
999.NŞ/NR

SOMN. Dvs. cu cine dormiţi în aceeaşi cameră?

RĂSPUNS MULTIPLU

1. Singur(ă) 1	**3. Cu copiii..... 1**	**5. Cu alţii 1**
2. Cu partenerul(a) 1	**4. Cu părinţii..... 1**	**9. NR 1**

ZON1. Locuinţa dvs. este ...?

În zona centrală a satului/oraşului	1	În altă zonă din sat/oraş	3
Într-o zonă de la marginea satului/oraşului	2	NR	9

ZON2. Şi în general cât de mulţumit sunteţi de această zonă?

4. Foarte mulţumit	3. Mulţumit	2. Nemulţumit	1. Foarte nemulţumit	8. NŞ	9. NR

Pentru a avea o imagine de ansamblu a ţării vă rugăm să ne răspundeţi la câteva întrebări privind gospodăria şi persoana dvs. Acestea vor fi folosite doar pentru analize statistice.

Dvs. aveţi în gospodărie…		**Da**	**Nu**			**Da**	**Nu**
AUTO	autoturism	1	2	**TVC**	televizor color	1	2
TELEMOB	telefon mobil	1	2	**TVAN**	televizor alb negru	1	2
TEL	telefon fix	1	2	**CONG**	congelator / ladă frigorifică	1	2
FRIG	frigider	1	2	**MS**	maşina de spălat neautomată	1	2
APRC	antenă parabolică/cablu	1	2	**MAUT**	maşină de spălat automată	1	2
				PC	Computer	1	2

URBAN1. De-a lungul vieţii Dvs. câţi ani aţi locuit la oraş, în total? (indiferent din ce motiv) ...|__|__| **ani**
99.NŞ/NR

URBAN2. Dar până la vârsta de 18 ani câţi ani aţi locuit la oraş? ..... |__|__| ani
99.NŞ/NR

FAMMON. În gospodăria Dvs. este / locuieşte un părinte singur cu copii minori?
1. Da 2. Nu 9. NS/NR

		Dvs	**Soţ**
NAT. Care este naţionalitatea Dvs. şi a soţului/soţiei / partenerului/partenerei?	român	1	1
	maghiar	2	2
	rom	3	3
	german	4	4
	alta	5	5
	NC		8
	NS/NR	9	9

		Dvs	**Soţ**
REL. Care este religia Dvs şi a soţului/soţiei (partenerului/partenerei)?	ortodoxă	1	1
	romano-catolică	2	2
	protestantă (calvină, baptistă, reformată)	3	3
	neo-protestantă (penticostală, adventistă, evanghelistă)	4	4
	greco-catolică	5	5
	alta – Care?	6	6
	fără religie	7	7
	religie nedeclarată	8	8
	NC		9

		T	M		T	M
EDUMAM. Care este ultima şcoală absolvită de MAMA Dvs. *(chiar dacă a decedat)***?** **EDUTAT. Care este ultima şcoală absolvită de TATĂL Dvs.** *(chiar dacă a decedat)***?**	fără şcoală	1	1	şcoală post-liceală sau tehnic de maiştri	7	7
	primar (1- 4 clase)	2	2	universitar de scurtă durată / colegiu	8	8
	gimnazial (5 - 8 clase)	3	3			
	şcoala profesională / ucenici sau complementar	4	4	universitar de lungă durată	9	9
	treapta I de liceu (9 - 10 clase)	5	5	studii postuniversitare	10	10
	liceu (9 – 12 clase)	6	6	NŞ/NR	99	99

PRISON1. Dvs. aţi suferit vreo condamnare penală? 1. Da 2. Nu 9. NR

PRISON2. Dar partenerul(a) dvs.? 1. Da 2. Nu 7. NC
8. NŞ 9. NR

PSI1. Dvs. aţi fost vreodată internat(ă) la un spital de boli nervoase?
1. Da 2. Nu 9. NR

PSI2. Dar actualul(a) dvs. partener(ă)? 1. Da 2. Nu 8. NŞ 9. NR

Ora încheierii interviului |__|__|:|__|__|

DACĂ E CAZUL, APLICĂ CHESTIONARELE CHHS ŞI CHVS

OPERATORUL DE INTERVIU va completa răspunsurile pentru întrebările de mai jos
DUPĂ CE S-A DESPĂRŢIT DE SUBIECT.

JUDEŢ: _____ **COD JUDET** |___|___|

LOC3. Locuinţa este:

într-o casă individuală	1	într-un bloc confort III, IV sau fost cămin de nefamilişti	5
Într-o casă cu mai multe locuinţe	2		
într-o vilă (2-4 apartamente)	3	în locuinţe părăsite	6
într-un bloc de confort I sau II	4	într-o locuinţă improvizată	7

Pentru rural: **DIST**. **Distanţa până la cel mai apropiat oraş:** |__|__| km

DRUM. **Drumul din faţa casei este:**

asfaltat	1
pietruit	2
de pământ	3

SEL. **Selecţia acestui subiect a fost făcută:**

din listele electorale	1	prin metoda drumului aleator	3
din alte liste, în afară de cele electorale	2	subeşantion tineri	4
		prin alte metode	5

ES: Acest subiect face parte din ...? 1. eşantionul principal 2. eşantionul de rezerve

ID: Acest subiect face parte din ...? 1. eşantionul naţional 2. sub-eşantion femei

EVAL. După părerea Dvs. subiectul a fost ...

sincer la majoritatea întrebărilor	1
sincer doar la o parte din întrebări	2
deloc sincer	3

H2: Secţia de vot: |__|__|__|__|

Anexă tehnică: Ancheta individuală asupra victimelor violenţei în familie sau la locul de muncă

- La anchetă au lucrat 137 operatori de interviu, dintre care 16 bărbaţi şi 121 femei.
- Dintre operatorii de teren 65 de femei sunt necăsătorite, 10 sunt divorţate, iar 62 de (femei şi bărbaţi) sunt căsătoriţi(e). De remarcat, proporţia persoanelor intervievate care raportează violenţă în familie de-a lungul vieţii nu diferă statistic semnificativ în funcţie de starea civilă a operatorilor de teren (Tabel 1). Situaţia este similară şi referitor la proporţia persoanelor care raportează violenţă în familie în ultimele 12 luni, precum şi referitor la fiecare dintre cele cinci tipuri de violenţă în familie analizate în acest caiet (violenţă psihologică, fizică, socială, economică sau sexuală).

Tabel 1 Proporţia persoanelor intervievate care au raportat violenţă în familie de-a lungul vieţii în funcţie de starea civilă a operatorilor de teren

Persoane intervievate	Operatori de teren femei necăsătorite	Operatori de teren femei divorţate	Operatori de teren femei şi bărbaţi căsătoriţi/căsătorite	Total
Raportează violenţă în familie de-a lungul vieţii:				
- bărbaţi	11,5%	11,1%	8,9%	10,2%
- femei	16,9%	20,9%	16,8%	17,8%
Număr total de cazuri:				
- bărbaţi	235	45	281	561
- femei	504	115	626	1245

- Operatorii au fost instruiţi să nu efectueze interviul decât dacă se află singuri cu respondentul, iar dacă această condiţie nu a putut fi realizată situaţia a fost tratată ca pe un refuz de răspuns. Rata refuzurilor a fost 11% (au fost înregistrate 221 de refuzuri).
- Interviul a constat din aplicarea chestionarului principal (prezentat anterior) şi, în cazurile raportate de violenţă, a unuia sau a ambelor chestionare suplimentare (CHVD şi CHHS).
- Aplicarea chestionarului principal a durat, în medie, 50 de minute. Jumătate din interviurile realizate au durat între 35 şi 60 de minute.
- Dacă în interviul principal subiectul a declarat că a fost victima a cel puţin uneia dintre formele de violenţă în familie, i s-a aplicat chestionarul suplimentar CHVD. În total au fost realizate 269 de chestionare CHVD.
- Dacă în interviul principal subiectul a declarat că a fost victima a cel puţin uneia dintre formele de hărţuire sexuală, i s-a aplicat chestionarul suplimentar CHHS. În total au fost realizate 232 de chestionare CHHS.
- În 1374 cazuri, respectiv 76% din eşantion, nu a fost aplicat nici un chestionar suplimentar, iar în 69 cazuri (4%) au fost aplicate ambele chestionare suplimentare (CHVD şi CHHS).
- În majoritatea cazurilor (87% din interviuri), operatorii au apreciat că respondenţii au răspuns sincer la majoritatea întrebărilor.
- Chestionarele nu au prezentat dificultăţi de înţelegere a întrebărilor. Chestionarele suplimentare (CHVD şi CHHS) au ridicat probleme atunci când s-au cerut detalii despre evenimente petrecute cu mult timp în urmă, sau a căror importanţă era considerată ca minoră de către respondent.

Chestionar suplimentar aplicat victimelor violentei domestice

SE APLICĂ PERSOANELOR CARE AU RĂSPUNS DA LA CEL PUŢIN O ÎNTREBARE VD.

DACĂ SUNT MAI MULTE SITUAŢII LA CARE PERSOANA A RĂSPUNS SE ALEGE CEA SELECTATĂ DE CĂTRE SUBIECT DREPT CEA MAI MARCANTĂ, CEA MAI GRAVĂ (VDPR0).

REAMINTIŢI SUBIECTULUI DESPRE CE EXPERIENŢĂ ESTE VORBA. TOATE ÎNTREBĂRILE SE VOR REFERI LA ACEASTA:

Mi-aţi spus că s-a întâmplat ca cineva din familie să ... (*NUMEŞTE FORMA DE VIOLENŢĂ*),

SVD1. S-a întâmplat ...?

O singură dată	1	De multe ori, cu regularitate	3	NR	99
De câteva ori	2	De multe ori, ocazional	4		

SVD3. În ce perioadă a vieţii s-a întâmplat? *RĂSPUNS MULTIPLU*	Da	Nu	NR
a. În copilărie	1	2	9
b. În tinereţe, înainte să vă căsătoriţi	1	2	9
c. În primii 5 ani de căsătorie / concubinaj	1	2	9
d. În următorii ani ai căsătoriei sau concubinajului	1	2	9
e. Ca persoană adultă, rămasă fără partener (necăsătorit(ă), divorţat(ă) sau văduv(ă))	1	2	9
f. La bătrâneţe	1	2	9

DACĂ 3 SAU 4 LA SVD1:

SVD4. În total, câţi ani de zile aţi spune că aţi suportat ... (***MENŢIONEAZĂ FORMA DE VIOLENŢĂ ÎN DISCUŢIE***)?..... **|__|__| ani**
88.NŞ 99.NR

SVD5. Cine a exercitat împotriva dvs. această formă de violenţă?		Da	Nu
A	- actualul dvs. soţ /soţie partener(ă)	1	2
B	- fostul dvs. soţ / soţie partener(ă)	1	2
C	- tatăl dvs.	1	2
D	- fratele dvs.	1	2
E	- fiul dvs.	1	2
F	- alt bărbat din familie	1	2
G	- mama dvs.	1	2
H	- sora dvs.	1	2
I	- fiica dvs.	1	2
J	- o altă femeie din familie	1	2

SVD2. S-a întâmplat vreodată să fie de faţă şi ...	Da	Nu	NR
a. rude, prieteni sau cunoştinţe	1	2	9
b. persoane necunoscute	1	2	9

Haideţi să vorbim în continuare despre <u>ultima dată</u> când s-a întâmplat.

SVD6. Ultima dată când s-a întâmplat a fost...?

săptămâna aceasta	**1**	**acum câţiva ani (mai puţin de 5)**	**4**
cu câteva săptămâni în urmă	**2**	**cu mai mult de 5 ani în urmă**	**5**
cu câteva luni în urmă	**3**	**NR**	**9**

AGR. Cine a fost principalul agresor (ultima dată când s-a întâmplat)?
O SINGURĂ ALEGERE

actualul dvs. soţ /soţie partener(ă)	1	fiul dvs.	5	fiica dvs.	9
fostul dvs. soţ / soţie partener(ă)	2	alt bărbat din familie	6	o altă femeie	10
tatăl dvs.	3	mama dvs.	7	din familie	
fratele dvs.	4	sora dvs.	8	99. NR	99

PUB. Erau de faţă şi ...

	Da	Nu	NC	NR
1. copiii dvs.	1	2	7	9
2. rude, prieteni sau cunoştinţe	1	2		9
3. persoane necunoscute	1	2		9

INV. Şi dvs. cum aţi reacţionat / ce aţi făcut?

_____ 99. NR

SVD7. În prezent, mai locuiţi cu persoana care v-a agresat?

da, locuim împreună	**1**	➔ ***CODUL AGRESORULUI ÎN TABELUL PE GOSPODĂRIE*** |__|__| ➔ ***continuă cu SDV7N1***
da, dar suntem în divorţ/în partaj /în curs de separare	**2**	➔ *TRECI LA* **SDV8**
suntem separaţi pentru un timp	**3**	➔ *TRECI LA* ***IDAGR***
nu mai locuim împreună	**4**	➔ *TRECI LA* ***IDAGR***
nu am locuit niciodată împreună	**5**	➔ *TRECI LA* ***IDAGR***
NR	**9**	

SVD7N1. Mai staţi împreună pentru că vreţi sau pentru că nu puteţi pleca?

mai degrabă pentru că vreţi	**1**	➔**TRECI LA STA**
mai degrabă pentru că nu puteţi pleca	**2**	➔**CONTINUĂ cu PLEC**
NR	**9**	

PLEC. Nu puteţi pleca pentru că ...	**Da**	**Nu**	**NR**
1. nu aveţi banii necesari	**1**	**2**	**9**
2. nu aveţi unde merge	**1**	**2**	**9**
3. nu vreţi să aibă copiii de suferit	**1**	**2**	**9**
4. v-aţi pierde serviciul	**1**	**2**	**9**
5. copiii ar trebui să schimbe şcoala	**1**	**2**	**9**
6. v-aţi pierde prietenii	**1**	**2**	**9**
7. vă e teamă să nu fiţi atacat(ă)	**1**	**2**	**9**
8. vă e teamă că ar fi răpiţi copiii	**1**	**2**	**9**
9. vă ameninţă că se sinucide	**1**	**2**	**9**
10. vă este teamă de ce ar zice lumea	**1**	**2**	**9**
STA. Dar, ...			
11.speraţi că se va schimba	**1**	**2**	**9**
12. încă îl/ o mai iubiţi	**1**	**2**	**9**
13. nu mă deranjeaă, m-am obişnuit	**1**	**2**	**9**
14. acestea sunt probleme pe care le găseşti în orice familie	**1**	**2**	**9**

SVD7N2. Dintre toate motivele de mai sus, care este cel mai important? **|__|__|**
99. NR
UN SINGUR RĂSPUNS. FOLOSIŢI CODURILE DE MAI SUS.

DACĂ NU MAI LOCUIESC ÎMPREUNĂ
IDAGR. Ce vârstă avea agresorul? Şi care era ultima şcoală pe care a absolvit-o?

Vârsta	**SCOALA. Ultima şcoală absolvită**	**Status**	**OCUP. Ocupaţia principală**

FOLOSEŞTE CODURILE DIN TABELUL PE GOSPODĂRIE

PENTRU TOŢI RESPONDENŢII	Da	Nu	NŞ/NR
PRISON3. Din câte ştiţi agresorul a suferit vreo condamnare penală?	1	2	9
PSI3. Dar a fost vreodată internat(ă) la un spital de boli nervoase?	1	2	9
PSI2. Când s-a întâmplat ultima dată, agresorul era băut sau nu?	1	2	9

Acum să vorbim <u>în general</u> despre situaţiile în care aţi fost ... (*NUMEŞTE FORMA DE VIOLENŢĂ*)
SDV8. Atunci când aţi fost ... (*NUMEŞTE FORMA DE VIOLENŢĂ***), aţi vorbit cu cineva?**

1. Da	**2. Nu**	**9. NR**
⇓	⇓	

HS8DA. Cu cine anume? ***RĂSPUNS MULTIPLU***				HS8NU. De ce anume nu aţi vorbit?
1. Partener	**1**	6. Altă rudă	1	
2. Mamă/ soacră	1	7. Vecini(e)	1	
3. Tată/ socru	1	8. Colegi(e)	1	
4. Soră/ cumnată	1	9. Prieteni(e)	1	
5.. Frate/ cumnat	1	10. Altă persoană	1	
		99. NR	1	*99. NR*

SVD9. Aţi mers sau aţi sunat vreodată la poliţie pentru a depune plângere împotriva agresorului?

1. Da	**2. Nu**	**9. NR**
⇓	⇓	

SVD9DA. Cât de mulţumită aţi fost de felul în care poliţia a tratat cazul dvs.?				SVD9NU. De ce nu aţi apelat la poliţie?
foarte mulţumit	**1**	nemulţumit	3	
mulţumit	2	foarte nemulţumită	4	
		NR	9	*99. NR*

SVD10. S-a întâmplat să ajungeţi la medic în urma agresiunii?

Da, o dată	1	➔
Da, de câteva ori	2	➔
Da, aproape de fiecare dată	3	➔
Nu, niciodată	**4**	
NR	**9**	

SVD10D1. Cât de mulţumită aţi fost de felul în care v-a tratat medicul?

foarte mulţumit	**1**
mulţumit	**2**
nemulţumită	**3**
foarte nemulţumită	**4**
NR	**9**

	Da, o dată	Da, de câteva ori	Da, aproape de fiecare dată	Nu, niciodată	*NR*
SVD10D2. Aţi suferit lovituri grave la cap?	1	2	3	4	*9*
SVD10D3. Dar vătămări grave ale anumitor organe (ficat, rinichi, etc.)?	1	2	3	4	*9*

SVD11. Aţi apelat pentru sprijin la vreo altă instituţie?

Da	**1**	➔ ***continuă cu SDV12***
Nu	**2**	➔ SVD11NU. De ce nu aţi apelat la nici o instituţie**?**
NR	**9**	

|__|__|

SVD12. Care este/ sunt acestea?		|__|__|	|__|__|	|__|__|
SVD12S. Şi cât de mulţumit(ă) aţi fost de felul în care ... (instituţia**) a tratat cazul dvs.?**	foarte mulţumit	1	1	1
	mulţumit	2	2	2
	nemulţumit	3	3	3
	foarte nemulţumit	4	4	4
	NR	9	9	9

SVD15. De obicei, atunci când aţi fost ... (*MENŢIONEAZĂ FORMA DE VIOLENŢĂ*)**, v-a sărit cineva în ajutor?**

Da, o dată	**1**	➔
Da, de câteva ori	**2**	➔
Da, aproape de fiecare dată	**3**	➔
Nu, niciodată	4	
Nu cred că era cazul NU CITI VARIANTA	7	
NR	9	

SVD15D1. Cine anume? RĂSPUNS MULTIPLU

1. Partener(ă) 1	***7. Vecini(e) . 1***
2. Mamă/ soacră....*1*	8. Colegi(e)... *1*
3. Tată/ socru.....*1*	9. Prieteni(e) . 1
4. Soră/ cumnată...*1*	10. Medic..... 1
5. Frate/ cumnat....*1*	
6. Altă rudă.....*1*	99. NR..... 1

SVD15D2. Cum anume v-a sprijinit?

|__|__|

SVD6. Vă aşteptaţi ca în următoarea perioadă să mai suferiţi aşa ceva ... (***MENŢIONEAZĂ FORMA DE VIOLENŢĂ***)?

Da	**1**	**Nu ştiu, nu pot aprecia**	**4**
Nu	**2**	**NR**	**9**

Vă mulţumim pentru colaborare!

Chestionar suplimentar aplicat persoanelor care au suferit harţuire sexuală

SE APLICĂ PERSOANELOR CARE AU RĂSPUNS DA LA CEL PUŢIN O ÎNTREBARE HS.

DACĂ SUNT MAI MULTE SITUAŢII LA CARE PERSOANA A RĂSPUNS SE ALEGE CEA SELECTATĂ DE CĂTRE SUBIECT DREPT CEA CARE A DERANJAT CEL MAI TARE (HSPR1).

REAMINTIŢI SUBIECTULUI DESPRE CE EXPERIENŢĂ ESTE VORBA. TOATE ÎNTREBĂRILE SE VOR REFERI LA ACEASTA.

Mi-aţi spus că s-a întâmplat ca cineva la locul de muncă/şcoală să ... (*NUMEŞTE FORMA DE HĂRŢUIRE*),

HS1. S-a întâmplat ...?

O singură dată	1	De multe ori, cu regularitate	3	NR	99
De câteva ori	2	De multe ori, ocazional	4		

HS4. În total, câte luni aţi spune că aţi suportat ... (***MENŢIONEAZĂ FORMA DE HĂRŢUIRE SEXUALĂ***)? ..... **|__|__| luni**
88.NŞ 99.NR

HS5. Cine a exercitat împotriva dvs. această formă de hărţuire?

		Da	Nu
A	- şeful/şefa dvs. actual(ă)	1	2
B	- altă persoană din conducerea organizaţiei unde lucraţi	1	2
C	- fostul dvs. şef / fosta dvs. şefă	1	2
D	- un coleg / o colegă de la serviciu sau şcoală	1	2
E	- un profesor / o profesoară	1	2
F	- un client / o clientă	1	2
G	- un client	1	2
H	- o altă persoană	1	2

HS6. Ultima dată când s-a întâmplat a fost...?

săptămâna aceasta	**1**	**acum câţiva ani (mai puţin de 5)**	**4**
cu câteva săptămâni în urmă	**2**	**cu mai mult de 5 ani în urmă**	**5**
cu câteva luni în urmă	**3**	**NR**	**9**

INV. Şi dvs. cum aţi reacţionat / ce aţi făcut?	**Da**	**Nu**	**NR**
1. aţi făcut o plângere către şeful dvs.	**1**	**2**	**9**
2. aţi făcut o plângere către altă persoană din conducerea organizaţiei	**1**	**2**	**9**
3. aţi făcut o plângere către sindicat	**1**	**2**	**9**
4. aţi demisionat pentru a scăpa de problemă	**1**	**2**	**9**
5. aţi dat în judecată persoana respectivă	**1**	**2**	**9**
6. aţi făcut plângere la poliţie	**1**	**2**	**9**
7. aţi apelat pentru ajutor la un medic sau psiholog	**1**	**2**	**9**

ACT. Ce altceva aţi făcut?

99. NR
98. Nimic

_____

HS8. Atunci când aţi fost ... (*NUMEŞTE FORMA DE HĂRŢUIRE***), aţi vorbit cu cineva?**

1. Da	**2. Nu**	**9. NR**
⇓	⇓	
HS8DA. Cu cine anume? ***RĂSPUNS MULTIPLU*** **1. Partener ..... 1** 2. Mamă/ soacră ..... 1 3. Tată/ socru ..... 1 4. Soră/ cumnată ..... 1 5.. Frate/ cumnat ..... 1 6. Altă rudă ..... 1 7. Vecini(e) ..... 1 8. Colegi(e) ..... 1 9. Prieteni(e) ..... 1 10. Altă persoană ..... 1 99. NR ..... 1 **HS9D2. Cum anume v-a sprijinit?**	HS8NU. De ce anume nu aţi vorbit? *99. NR*	

HS10. A existat vreun fel de sancţiune împotriva persoanei care v-a ...
(*MENŢIONEAZĂ FORMA DE HĂRŢUIRE*)?

Da, o sancţiune severă	1	Nu a existat sancţiune	3
Da, o sancţiune minoră	2	NR	9

HS11. Vă aşteptaţi ca în următoarea perioadă să mai suferiţi aşa ceva ?

Da	1	Nu ştiu, nu pot aprecia	8
Nu	2	NR	9

Anexă tehnică: Ancheta instituţională. Instituţii la nivel judeţean cu atribuţii în domeniul violenţei în familie

➢ Reprezentanţii a 182 de instituţii la nivel judeţean au fost solicitaţi să ofere informaţii sistematice, prin intermediul unui chestionar, cu privire la acţiunile de combatere şi prevenire a violenţei în familie desfăşurate de instituţia pe care o reprezintă.
➢ Opt tipuri de instituţii la nivel judeţean au fost considerate:

- ..... Inspectoratul Şcolar Judeţean,
- ..... Direcţia Sanitară Judeţeană,
- ..... Episcopie,
- ..... Prefectură,
- ..... Direcţia Judeţeană pentru Protecţia Copiilor,
- ..... Parchetul Judeţean,
- ..... Inspectoratul Judeţean de Poliţie şi
- ..... Organizaţii neguvernamentale.

➢ Cele 182 de instituţii sunt localizate în 23 de oraşe municipii de judeţ, din toate regiunile ţării, plus oraşul Bucureşti, asigurându-se, astfel, o bună acoperire teritorială a reşedinţelor de judeţ.

	Inspectorat Şcolar Judeţean	Direcţia Sanitară Judeţeană	Episcopie - Servicii Sociale	Prefectură – Servicii Sociale	Direcţia Judeţeană pentru Protecţia Copilului	Parchet	Inspectoratul Judeţean de Poliţie	ONG	Total
Arad	1	1	1	1	1	1	1		7
Piteşti	1	1	1	1	1	1	1		7
Bacău	1	1	1	1	1	1	1	3	10
Oradea	1	1	1	1	1	1	1		7
Botoşani	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Braşov	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Brăila	1	1	1	1	1	1	1		7
Buzău	1	1	1	1	1	1	1		7
Cluj-Napoca		1	1	1	1	1	1	1	7
Constanţa	1		1	1	1	1	1	1	7
Târgovişte	1	1	1	1	1	1			6
Craiova	1	1	1	1	1		1		6
Galaţi	1	1	1	1	1	1	1		7
Iaşi	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Târgu Mureş	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Ploieşti	1	1	1	1	1	1	1		7
Satu Mare	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Zalău	1	1	1	1	1	1	1		7
Sibiu	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Suceava	1	1		1	1		1	1	6
Timişoara		1	1	1	1	1	1	2	8
Tulcea	1	1	1	1	1	1	1		7
Râmnicu Vâlcea	1	1	1	1	1	1	1		7
Bucureşti	1	1	1		1		1	9	14
Total instituţii	22	23	23	23	24	21	23	23	182

➢ S-au utilizat aceiaşi operatori de interviu ca şi la ancheta individuală.
➢ Durata medie a interviurilor a fost de 26 minute, iar 50% din interviuri au durat între 15 minute şi 30 minute.
➢ Urmare a perioadei de concedii, în unele instituţii nu a putut fi contactată nici o persoană care să poată răspunde chestionarului. În aceste situaţii, interviurile la nivel de instituţii au fost înlocuite cu chestionare pentru experţi.

➢ Organizaţiile neguvernamentale au fost selectate dintre randul organizaţiilor membre ale Coaliţiei Naţionale a ONG-urilor implicate în Programe privind Prevenirea şi Combaterea Violenţei împotriva Femeii:

Bacău	- Fundaţia de Iniţiativă Locală – FILBAC; Asociaţia Creştină de Caritate, Misiune, Ajutor, Olanda România – BETANIA; RuralMed Zeletin
Botoşani	- Asociaţia ACTIV
Braşov	- Centrul P. As. S.
Bucuresti	- Asociaţia Transcena; Fundaţia Sensiblu; Grupul Român pentru Apărarea Drepturilor Omului; Uniunea Naţională a Femeilor din România; Centrul Buftea; Fundaţia Familia şi Ocrotirea Copilului; POLIMED- APACA; Centrul de Resurse Juridice; Asociaţia Femeilor Jurnaliste din România - ARIADNA
Constanţa	- Fundaţia Comunitară Constanţa
Cluj-Napoca	- Asociaţia Femeilor Împotriva Violenţei - ARTEMIS
Iaşi	- Societatea de Psihoterapie şi Intervenţie Psiho-socială CATHARSIS
Satu Mare	- CARITAS
Sibiu	- ARAPAMESU
Suceava	- Societatea Doamnelor Bucovinene
Târgu-Mures	- Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii
Timişoara	- Asociaţia pentru Promovarea Femeii din România; Societatea pentru Copii şi Părinţi - SCOP

➢ La interviurile cu realizate la nivelul instituţiilor judeţene au răspuns:

	IŞJ	DSJ	Episcopie	Prefectură	DJPC	Parchet	IJP	ONG	Total
Director (plin, adjunct, şef birou, executiv, administrativ)	9	16	3	12	19	6	3	14	82
Inspector (general, principal, şcolar, eparhial, medic etc.)	10	4	4		1		9		28
Procuror (prim, sef, purtător de cuvânt)						15			15
Consilier	1	3	4	3	1			2	14
Ofiţer relaţii publice							11		11
Protopop, protoiereu			5						5
Psiholog	1				2			6	9
Asistent social, referent	1		7		1			1	10
Subprefect, secretar general				8					8
Total	22	23	23	23	24	21	23	23	182

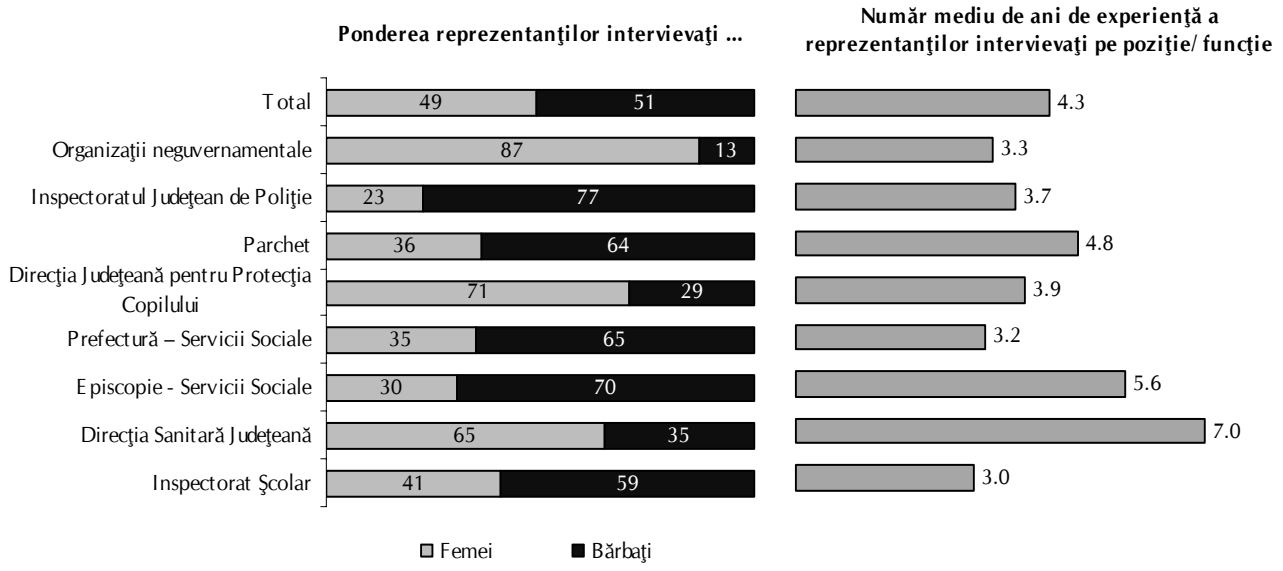

Chestionar aplicat instituţiilor cu atribuţii în domeniul violenţei în familie

INST. Instituţia unde se desfăşoară interviul

Inspectorat Şcolar	1	Prefectură – Servicii Sociale	5
Direcţia Sanitară Judeţeană	2	Direcţia Judeţeană pt. Protecţia Copilului	6
Episcopie – Servicii Sociale	3	Parchet	~~7~~
ONG	4	Inspectoratul Judeţean de Poliţie	8

VD1. Care este rolul instituţiei Dvs. în ceea ce priveşte prevenirea şi combaterea violenţei domestice?

_____ 99. NR

PREV. În ultimul an instituţia Dvs. a desfăşurat acţiuni de prevenire a violenţei domestice adresate....	**Da**	**Nu**	*DACĂ DA,* **PREVD. În ce anume au constat?**
1. copiilor şi adolescenţilor care trăiesc în familii cu violenţă	1	2	|__|__|
2. femeilor fără loc de muncă sau cu venituri reduse şi dependente de cineva	1	2	|__|__|
3. copiilor cu risc de abandon şcolar sau cu absenteism din cauze familiale	1	2	|__|__|
4. mamelor singure	1	2	|__|__|
5. altor grupuri cu risc de victimizare	1	2	|__|__|
6. victimelor femei	1	2	|__|__|
7. copiilor abuzaţi	1	2	|__|__|
8. agresorilor / abuzatorilor familiali	1	2	|__|__|
9. Alte activităţi	1	2	|__|__|

PENTRU CELE LA CARE S-A RĂSPUNS DA **COL. Aţi desfăşurat aceste acţiuni de prevenire în colaborare cu alte instituţii?**	RĂSPUNS MULTIPLU				**EVAL. Şi cum evaluaţi rezultatele acestor activităţi?** Foarte bune .... 5 Slabe ..... 2 Bune ..... 4 Foarte slabe .. 1 Satisfăcătoare . 3				
	Internaţio-nale	naţionale	judeţene	locale					
1. copiilor şi adolescenţilor care trăiesc în familii cu violenţă	1	2	3	4	5	4	3	2	1
2. femeilor fără loc de muncă sau cu venituri reduse şi dependente de cineva	1	2	3	4	5	4	3	2	1
3. copiilor cu risc de abandon şcolar sau cu absenteism din cauze familiale	1	2	3	4	5	4	3	2	1
4. mamelor singure	1	2	3	4	5	4	3	2	1
5. altor grupuri cu risc de victimizare	1	2	3	4	5	4	3	2	1
6. victimelor femei	1	2	3	4	5	4	3	2	1
7. copiilor abuzaţi	1	2	3	4	5	4	3	2	1
8. agresorilor / abuzatorilor familiali	1	2	3	4	5	4	3	2	1
9. Alte activităţi	1	2	3	4	5	4	3	2	1

CAMP1. Aţi desfăşurat campanii de sensibilizare a populaţiei şi reducere a toleranţei la violenţă domestică? *RĂSPUNS MULTIPLU*

1. afişaje stradale 1
2. campanii televizate sau audio .. 1
3. imagini în mijloacele de transport în comun..... 1
4. campanii în ziare, reviste .....
5. altceva .....
6. Nu am desfăşurat .....

DACĂ A DESFĂŞURAT CAMPANIE DE SENSIBILIZARE,
CAMP2. Aţi desfăşurat această campanie în...

1. toate localităţile judeţului	2. doar în oraşele judeţului	3. doar în anumite oraşe
4. doar în acest oraş	5. altă situaţie	7. NC, nu au desfăşurat

CAMP3. Aţi desfăşurat această campanie în colaborare cu alte instituţii?

Da	**1**
Nu	2
NC, nu au desfăşurat	7

➔ **CAMP3D. Care?** _____

SINF. Care sunt pentru instituţia Dvs., în ordinea importanţei, cele două surse principale de infor-mare despre programele de prevenire şi combatere a violenţei domestice?

Consiliul Judeţean	1	1	Ministerul Sănătăţii şi Familiei	5	5	mass media centrală	9	9
Prefectură	2	2	Ministerul Justiţiei	6	6	mass media locală	10	10
Agenţiile Naţională pt. Protecţia Familiei	3	3	alte agenţii guvernamentale	7	7	relaţiile personale cu senatori/deputaţi	11	11
Ministerul Educaţiei şi Cercetării	4	4	organizaţiile neguvernamentale	8	8	altele	12	12

RU1. Numărul de specialişti pregătiţi în prevenirea şi intervenţia în cazurile de violenţă domestică, pe care îi aveţi în teritoriu, este ...

1. Suficient	2. Insuficient	9. NR

RU2. Cum evaluaţi nivelul de competenţă al specialiştilor din teritoriu care instrumentează cazuri de violenţă domestică?

Foarte bun	Bun	Satisfăcător	Slab	Foarte slab	NR
5	4	3	2	1	9

RU3. Dar gradul acestora de implicare în prevenirea şi intervenţia în cazurile de violenţă domestică?

Foarte mare	Mare	Satisfăcător	Mic	Foarte mic	NR
5	4	3	2	1	9

FORM1. În ultimul an, instituţia dvs. a organizat cursuri de formare de specialişti în domeniul violenţei domestice?

Da	**1**
Nu	2

➔ **FORM2. Câte astfel de sesiuni aţi organizat?** ..... |__|__|

FORM3. În total câţi specialişti aţi format? ..... |__|__|

RU4. Se spune că profesioniştii care intervin în cazurile de violenţă domestică se centrează mai mult pe rolul /funcţia lor specifică decât pe lucrul în echipa multidisciplinară. În ce măsură acest fapt este adevărat pentru specialiştii din teritoriu ai instituţiei dvs.?

Foarte mare măsură	Mare măsură	Mic măsură	Foarte mică măsură	NR
4	3	2	1	9

INST1. Aţi încheiat cu alte instituţii protocoale de intervenţie unitară şi metodologie comună de lucru pentru cazurile de violenţă domestică?

Da	**1**
Nu	2
NC, nu au desfăşurat	7

➔ **INSTIA. Care?** _____

Dintre instituţiile cu responsabilităţi în domeniul violenţei domestice, care este instituţia ...

INST2. ... cu care colaboraţi cel mai bine? _____ 99. NR

INST3. ... cu care relaţia este disfuncţională? _____ 99. NR

Cât de important pentru bunul mers şi dezvoltarea acţiunilor de prevenire şi combatere a violenţei domestice este sprijinul oferit instituţiei dvs. de către ...	Vital	Important	Util	Minor	Insignifiant / nu există
SUP1. cetăţeni	5	4	3	2	1
SUP2. firme	5	4	3	2	1
SUP3. ONG-uri	5	4	3	2	1
SUP4. Primării/ Consilii locale	5	4	3	2	1
SUP5. Biserică	5	4	3	2	1
SUP6. Şcoli	5	4	3	2	1
SUP7. Poliţie	5	4	3	2	1

Dintre cei de mai sus care sunt principalii doi parteneri sociali în acţiunile de prevenire şi combatere a violenţei domestice desfăşurate de instituţia dvs.?
FOLOSIŢI CODURILE DIN TABELUL DE MAI SUS (SUP1 – SUP7)

PRINCS1:
PRINCS2:

OBST. În instituţia dvs., în ce măsură sunt obstacole pentru acţiunile de combatere şi prevenire a violenţei domestice următoarele	Foarte mare	Mare	Mică	Foarte mică	NR
1. rezistenţa la schimbare	4	3	2	1	9
2. proceduri neadecvate pe specificul violenţei domestice	4	3	2	1	9
3. supra-încărcărea resurselor umane	4	3	2	1	9
4. roluri rigide	4	3	2	1	9
5. discrepanţa informaţională între factorii decidenţi şi cei implicaţi în activitatea directă cu clienţii	4	3	2	1	9
6. lipsa de monitorizare a cazurilor pentru a urmări dacă acţiunile luate au avut rezultat şi în ce sens	4	3	2	1	9
7. lipsa de coordonare inter-instituţională (standarde comune şi instrumente comune de intervenţie)	4	3	2	1	9
8. lipsa de informaţii relevante şi utile pentru demersuri	4	3	2	1	9

VD1. Instituţia Dvs. are o procedură standardizată de colectare şi stocare a informaţiilor referitoare la cazurile de violenţă domestică identificate de specialiştii din teritoriu?
1. Da 2. Nu

DACĂ DA,
VD1D1. Diseminaţi către alte instituţii şi / sau către populaţie statistici bazate pe cazuistica acumulată de Dvs.?
1. Da 2. Nu 7.NC

DACĂ DA,
VD1D2. Care sunt metodele de dise-minare utilizate cel mai frecvent?

1. Rapoarte/ broşuri 1
2. Ziare locale 1
3. Emisiuni radio/TV locale ..1
4. Întâlniri/ seminarii . 1
5. Site internet 1
6. Altă metodă..... 1
7. NC 1
9. NR 1

Cât de mulţumit sunteţi de ...	Foarte mulţumit	Mulţumit	Nemulţumit	Foarte nemulţumit
SAT1. Informaţiile pe care le aveţi referitor la programele de combatere a violenţei domestice pe care le-aţi putea dezvolta	1	2	3	4
SAT2. Colaborarea cu celelalte instituţii care au responsabilităţi în domeniu	1	2	3	4
SAT3. Resursele umane disponibile pentru a îndeplini responsabilităţile prevăzute prin lege	1	2	3	4

SAT4. Resursele materiale ale instituţiei pentru de a îndeplini responsabilităţile prevăzute prin lege	1	2	3	4

RESP1. Poziţia / funcţia celui / celei care răspunde la chestionar

1. director instituţie sau departament	2. director adjunct	3. altcineva, ce poziţie? _____

RESP2. Din ce an este respondentul în această poziţie / funcţie? _____

RESP3. Sexul respondentului 1. Feminin 2. Masculin

RESP4. Vârsta respondent (în ani împliniţi) _____

Vă mulţumim pentru colaborare!

Ora încheierii interviului |__|__|:|__|__|

Anexă tehnică – Violenţa în familie şi profesiile de asistenţă, o cercetare calitativă (tehnica Delphi)

Pentru a identifica opiniile profesioniştilor de primă linie, s-a optat pentru o tehnică de investigare numită tehnica Delphi. Tehnica Delphi a fost dezvoltată Statele Unite la începutul anilor '50 pentru a obţine opinii de grup asupra unor probleme urgente de apărare. Tehnica a fost numită Delphi în cinstea oracolului lui Apollo. Avantajul major al acestui tip de cercetare este că se poate stabili o opinie consensuală a experţilor într-un anumit domeniu, fără ca aceştia să fie aduşi în contact direct.

Tehnica este în mod esenţial o metodă de colectare şi organizare a opiniilor experte. Efortul de a produce o convergenţă a opiniilor se realizează printr-o serie de două, trei sau patru runde de chestionare care conţin interogaţii orientate spre viitor. Unul dintre avantajele tehnicii este acela de a obţine o opinie de grup convergentă, ideile şi opiniile fiind exprimate la adăpost de autoritate sau de majoritate (factori care ar putea influenţa opiniile grupului în condiţii de confruntare faţă în faţă).

Scopul generic al procedurii Delphi este acela de a obţine un consens cu privire la predicţiile, afirmaţiile şi opiniile luate în considerare, în cazul de faţă cu privire la domeniul violenţei în familie. Obiectivele aplicării acestei tehnici ar putea fi rezumate astfel:

1. obţinerea unui set de afirmaţii relativ scurte despre direcţiile majore de dezvoltare a serviciilor şi politicilor locale cu privire la violenţa în familie, aşa cum sunt acestea propuse de experţii locali.
2. împărtăşirea punctelor de vedere altor membri ai grupului de experţi, în scopul obţinerii unor opinii suplimentare,
3. stabilirea unui set generic de expectaţii legate de tema violenţei în familie şi de posibilităţile de combatere şi prevenire a acesteia, ocolind argumentaţiile şi dezbaterile între membrii grupului, care pot să constituie o sursă suplimentară de distorsiune sau contaminare.

Pentru cercetarea de faţă, s-a optat pentru două runde de cercetare (având în vedere şi numărul crescut de respondenţi). Pentru prima rundă de cercetare, în paralel cu chestionarele aplicate pentru studiul statistic prezent în volumul de faţă, operatorii au primit instrucţia de a aplica şi chestionarele Delphi pentru experţi (minimum 2 profesionişti de primă linie pe localitate). S-a urmărit, pe cît posibil, păstrarea unei proporţii relativ egale între categoriile de experţi. Ca şi criterii de eligibilitate, au fost incluşi în studiu persoane care corespund uneia dintre cele 8 categorii profesionale enumerate mai sus, care au domiciliul stabil în lcoalitatea unde se desfăşoară cercetarea, precum şi disponibilitatea de a participa la o a doua rundă de chestionare.

Localităţile unde s-au aplicat chestionarele Delphi pentru prima rundă au fost deci aceleaşi ca pentru cercetarea cantitativă. Chestionarul pentru runda 1 de studiu a fost elaborat în aşa fel încât experţii să genereze un număr cât mai crescut de opinii, propuneri şi sugestii de intervenţie. Respondenţii au fost solicitaţi să răspundă liber la trei categorii de întrebări:

1. **ACŢIUNE – ACUM –** ce se poate întreprinde în momentul de faţă în ceea ce priveşte protecţia victimelor violenţei în familie, precum şi care ar fi posibilitatea de implementare a unor programe educative pentru populaţie;

2. **ACŢIUNE – VIITOR –** care ar fi posibilele schimbări legislative, inovaţiile la nivelul programelor şi serviciilor, implementarea unor programe educative pentru populaţie, precum şi elaborarea unor politici locale de asistenţă, pentru a combate sau atenua fenomenul violenţei în familie;

3. **ROL PROFESIONAL –** care ar fi rolul categoriei profesionale a respondentului în prevenţia fenomenului violenţei în familie, în intervenţia propriu-zisă şi în participarea la elaborarea politicilor şi strategiilor locale

Răspunsurile la aceste întrebări au fost apoi centralizate, iar rezultatul centralizării a fost chestionarul pentru runda a doua a cercetării. Dacă pentru prima rundă de cercetare, chestionarul a fost cu răspunsuri deschise (generate de respondenţi), pentru a doua rundă a rezultat un chestionar cu răspunsuri închise, respondenţii fiind solicitaţi să aleagă dintre variantele propuse 5 răspunsuri caracteristice pentru categoria respectivă. Respondenţilor li s-a solicitat să ierarhizeze, în ordinea importanţei, cele 5 răspunsuri alese.
În tabelul nr. 1 sunt prezentate date despre loturile de respondenţi, atât pentru runda 1, cât şi pentru runda a 2-a a cercetării. Lotul este supra-reprezentat în ceea ce priveşte medicii de familie şi asistentele medicale, profesorii şi învăţătorii, precum şi persoanele care activează în servicii de asistenţă socială, şi este sub-reprezentat în cazul consilierilor juridici.

Tabel 2 – date statistice despre lotul de respondenţi (runda 1 – chestionarele cu întrebări deschise, runda 2 – chestionare cu răspunsuri închise). Respondenţii din runda 2 sunt aceeaşi care au răspuns şi în runda 1. Rata de recuperare a chestionarelor pentru runda 2 a fost de 65%.

	RUNDA 1				**RUNDA 2**			
Profesie	Urban	Rural	Bărbaţi	Femei	Urban	Rural	Bărbaţi	Femei
Poliţie	14	6	20	-	8	4	12	-
Specialişti IML	15	-	12	3	10	-	9	1
Servicii sociale	23	16	5	34	14	9	4	19
Medici şi asistente	20	15	9	26	12	12	7	17
ONG	16	-	3	13	15	-	3	12
Autorităţi locale	9	16	16	9	3	13	12	4
Profesori	21	15	18	18	15	8	10	13
Consilieri juridici	4	1	1	4	2	-	-	2
Sub-totaluri	122	69	84	107	79	46	57	68
Total respondenţi	**191**				**125**			

Pentru runda a 2-a de cercetare, chestionarele au fost trimise respondenţilor din runda 1 prin poştă (normală sau electronică) sau prin fax şi recuperate pe aceeaşi cale. Având în vedere calea de transmitere şi de recuperare, se consideră că o rată de recuperare de 65% este acceptabilă pentru scopul studiului.
Centralizarea datelor obţinute în runda 1 de cercetare s-a realizate urmîndu-se următoarele principii:

- Răspunsurile similare au fost grupate în categorii generice de răspunsuri (de exemplu, la categoria „programe de prevenţie şi combatere a alcoolismului şi consumului de droguri" au fost incluse răspunsuri cum ar fi „combaterea alcoolismului", „tratamentul alcoolismului", „programe anti-alcoolism", „tratamentul dependenţei de substanţe" etc.).
- Au fost excluse răspunsuri care nu aduceau cu sine o clarificare pentru subiectul în discuţie (răspunsuri prea vagi, circulare sau neinformative – de exemplu, la întrebarea „ce se poate face ACUM pentru referitor la protecţia victimelor violenţei în familie" au fost excluse răspunsuri de tipul „combaterea violenţei domestice", „luarea de măsuri împotriva violenţei" etc.).
- În final, răspunsurile au fost centralizate în 4 categorii – 1. *modalităţi de intervenţie*; 2. *activităţi educative şi de popularizare*; 3. *strategii locale de prevenţie şi combatere a violenţei în familie* şi 4. *iniţiative legislative*. Pentru fiecare categorie profesională au fost regrupate răspunsurile de la întrebările ROL PROFESIONAL, cu o descriere a posibilelor atribuţiuni şi activităţi în care se poate implica expertul.
- Chestionarul pentru runda a 2-a de cercetare a fost realizat de către autorul studiului. Pentru verificarea validităţii regrupărilor şi construcţiei chestionarului din runda a 2-a,

un alt expert a primit 50 de chestionare, selectate aleatoriu, din runda 1 şi a fost solicitat să procedeze la o grupare a răspunsurilor după criteriile de mai sus. Rezultatele au fost comparabile cu cele ale primului expert.

Pentru runda a 2-a de cercetare, s-a optat pentru o centralizare a datelor pe ranguri. Scopul principal al chestionarelor din runda a 2-a a fost surprinderea nivelului de consens al profesioniştilor cu privire la aspecte care privesc intervenţia sau dezvoltarea unor politici în domeniul violenţei în familie. Respondenţilor le-au fost prezentate listele centralizate de răspunsuri din prima rundă de cercetare cu instrucţia de a ierarhiza *primele 5 aspecte, în ordinea importanţei*, pentru cele patru categorii de răspunsuri.

Astfel, pentru categoria *Modalităţi de intervenţie* respondenţii au avut de ales între 17 aspecte diferite, pentru categoria *Activităţi educative şi de popularizare* între 9 variante, pentru *Strategii locale* între 7 posibile răspunsuri iar pentru *Iniţiative legislative* au avut la dispoziţie 8 variante (vezi tabelele 2, 4, 6 şi 8). În instructaj, respondenţii au fost solicitaţi să acorde note de la 1 la 5 (unde 1 este foarte important) pentru opţiunile pe care le-au făcut. În prelucrarea datelor, pentru fiecare chestionar, variantele ne-bifate au fost cotate cu 6. După centralizarea datelor, au fost adunate scorurile pentru fiecare răspuns, un scor mare semnificând un grad scăzut de consens (scorul maxim pentru un răspuns, în cazul în care acesta nu ar fi fost ales *niciodată* între primele cinci opţiuni fiind 6x125 respondenţi= 750, iar scorul minim, care reprezintă un consens absolut, fiind 125 – caz în care pentru respectiva variantă ar fi optat *toţi* respondenţii). Trebuie remarcat că au existat respondenţi care nu au respectat regula ierarhizării, generând fie mai multe răspunsuri, fie dând note identice mai multor variante. Aceste chestionare au fost introduse ca atare în baza de date.

Institutul de Marketing şi Sondaje - S.A.

Str. Sfinţii Apostoli 44
Bucureşti, Sector 5
Tel: (40-21) 335 4500
Fax: (40-21) 335 4508
e-mail: office@imas-inc.com

IMAS - Institutul de Marketing şi Sondaje a fost înfiinţat în 1992, de către un mic grup de sociologi şi specialişti în IT. Înfiinţarea s-a realizat prin plasament privat de acţiuni nominative, IMAS fiind una din primele companii din România care şi-a constituit capitalul social prin această procedură.

Dispunând de un stoc important de cunoştinţe profesionale, grupul de cercetători de la IMAS a reuşit în primii cinci ani de activitate (1992-1996) să stabilizeze o listă de clienţi constanţi cu bugete anuale totale de peste jumătate de milion de dolari SUA (în 1996).

În 1997 se trece la organizarea SOT, Serviciul de Operaţii în Teren, ca departament separat, avînd drept misiune profesionalizarea şi creşterea eficienţei în colectarea datelor din teren. SOT a fost organizat ca un serviciu cu trei niveluri din care două de control încrucişat. Primul nivel este constituit de personalul de specialitate angajat cu carte de muncă la sediul central. Al doilea nivel este constituit din personalul cu carte de muncă sau convenţie civilă din teritoriu: în principiu fiecare judeţ are un coordonator de operaţii de teren. Al treilea nivel este constituit de reţeaua de operatori de teren, în momentul de faţă IMAS avînd înregistraţi 1040 de operatori de teren din 254 de localităţi din România.

Tot în 1997, începe pregătirea primului serviciu integrat de măsurare a audienţei, folosind jurnale autocompletate. Numit AUDIMAS, serviciul avea la un moment dat **sub contract cu plată** peste 1250 de familii din toată ţara, vizitate săptămînal de circa 100 de operatori. Serviciul AUDIMAS s-a impus ca furnizorul principal de date de audienţă pentru Radio, Presa scrisă şi televiziune. Datele de audienţa televiziunii erau livrate societăţii mixte AGB DR, un parteneriat între AGB Hellas şi IMAS pentru implementerea sistemului de măsurare cu peoplemetere pe piaţa românească. Datele din jurnalele de audienţă erau procesate împreună cu datele obţinute din peoplemetere şi livrate pieţei de televiziune din ţară la preţuri foarte convenabile. Serviciul AUDIMAS asigura clienţilor şi programele de calculator necesare, toate produse în cadrul institutului şi verficate de echipe ale clienţilor.

În anul 2000 IMAS lansează în serviciul comercial BOP, un program de vizualizare şi o bază de date dinamică privind opţiunile politice ale electoratului român. În 2002 BOP reuşeşte performanţa de a fi contractat de aproape toate organismele politice importante din România, asigurîndu-le acestora măsurarea lunară a indicatorilor politici ai opiniei publice.

În 2001, Biroul Român de Audit al Tirajelor lansează licitaţia pentru desemnarea furnizorilor de date de audienţă pentru presa scrisă. IMAS este declarat unul din cîştigătorii licitaţiei (care s–a desfăşurat într-un mediu de perfectă moralitate). Ca urmare, IMAS a fost obligat să închidă AUDIMAS, panelul de jurnale media care a stabilit un standard de calitate în acest domeniu în România. AUDIMAS Radio a fost înlocuit cu serviciul AUDIRADIO, realizat în două valuri în anul 2002, care însă trebuie şi el închis deoarece Consiliul Naţional al Audiovizualului a organizat în primăvara anului 2003 licitaţia naţională pentru desemnarea furnizorilor oficiali de măsurare de audienţă. În anul 2003, IMAS-SA a cîştigat licitaţia organizată de CNA şi Asociaţia Radiourilor pentru livrarea datelor de audienţă radio în sistem unic sindicalizat.

Aceste schimbări frecvente ale procedurilor de cercetare şi programelor de calculator reprezintă dorinţa specialiştilor din IMAS de a asigura cu date fiabile şi obţinute în condiţii metodologice controlate o piaţă media în plină expansiune. IMAS a căutat să prevadă cererile pieţei şi să le vină în întîmpinare cu produse de bună calitate.

În anul 2001, IMAS şi-a deschis propria companie în Republica Moldova şi a intrat în parteneriat strategic cu firme din Serbia, Croaţia, Bulgaria, Ungaria, Macedonia, Federaţia Bosnia Herţegovina, Grecia şi Turcia. Astăzi IMAS este invitat frecvent să oferteze pentru servicii de cercetare multinaţionale, cum a fost cazul **cu Agenda publică în Balcani**, operaţiune de cercetare desfăşurată în 12 ţări şi teritorii şi coordonată în anul 2001 de IMAS-România.

Cercetarea Naţională privind Violenţa în Familie şi la Locul de Muncă

a fost realizată de
Institutul de Marketing şi Sondaje - IMAS

la cererea
Centrului Parteneriat pentru Egalitate - CPE

cu fonduri obţinute de la
Open Society Institute

prin
Centrul de Resurse Juridice